

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİTOLOJİK ÖYKÜLERİN KÖK DEĞER
EĞİTİMİNDE KULLANIMI**

ÇAĞLA DİKİCİ

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TALAT AYTAN**

2024

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİTOLOJİK ÖYKÜLERİN
KÖK DEĞER EĞİTİMİNDE KULLANIMI

ÇAĞLA DİKİCİ

22746027
ORCID NO: 0009-0003-6149-2600

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TALAT AYTAN

HAZİRAN 2024

ÇAĞLA DİKİCİ tarafından hazırlanan “Mitolojik Metinlerin Kök Değer Eğitiminde Kullanımı” başlıklı çalışma, **12.06.2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

İmza

Doç. Dr. Talat AYTAN

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

.....

Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

ÖZET

MİTOLOJİK ÖYKÜLERİN KÖK DEĞER EĞİTİMİNDE KULLANIMI

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerine kazandırılması hedeflenen kök değerleri Türkçe derslerinde okutulacak olan mitolojik metinler aracılığıyla aktarmanın uygun olabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin ilgi alanlarına hitap edecek şekilde sürükleyici, merak uyandıran, güncel hayatta izlerine rastlanılan karakterlerin maceralarının anlatıldığı mitler hem okuma zevki kazandırmaya uygun olması hem de kök değer eğitimine katkı sunabilmesi hususunda önemli bulunan kaynaklar olarak incelenmiştir.

Araştırma nitel bir araştırma olup gözlem, görüşme, doküman analizi, anket yöntemleri uygulanarak mitolojik metinlerin kök değer eğitimine nasıl bir katkı sağlayabileceği araştırılmıştır. Saha taraması modeli ile örneklemleri ortaokul öğrencileri olup yapılan etkinlikler üzerinden dönüt alınacak ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Dönütler yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan etkinlikler aracılığıyla alınmış ve sohbet havasında yapılan görüşmelerin değerlendirilmesine de çalışmada yer verilmiştir.

Uygulama bölümünde altı hafta boyunca uygulanan altı etkinlik bulunmaktadır. Her bir etkinlik; Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojilerinden seçilmiş hikâyelerin merkezde olduğu ve bunun üzerinden tasarlanmış kök değer etkinliği, yazı çalışması ve örnek dil bilgisi etkinlikleri olacak şekilde planlanmıştır. Seçilmiş olan metinlerin öğrencilerin okuma zevkine hitap edip etmediği gözlenmiş, dönütler alınmış ve birçok kök değeri barındıran bu metinlerde öğrenciler tarafından da değerlerin fark edilip edilemediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın sonunda öğrencilerin mitolojik karakterlere aşina olduğu fakat onların bir mit unsuru olduğunun çoğunlukla farkında olunmadığı, bunu öğrendikten sonra mitlere oldukça ilgiyle yaklaşıldığı gözlenmiştir. Öğrenciler etkinlik metinlerini sürükleyici ve ilgi çekici bulmuştur. Mitlerde gizli kök değerler, öğrenciler tarafından etkinlikler aracılığıyla tespit edilebilmiştir. Mitler üzerinden yapılan yazı çalışmaları, hem yazma becerisini geliştirmeye katkı sağlamış hem de kök değerleri güncel hayatlarıyla bağdaştırabilmelerine imkân sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Mitoloji, mit, kök değer, kök değer eğitimi.

ABSTRACT

THE USE OF MYTHOLOGICAL STORIES IN ROOT VALUE EDUCATION

In this study, it was tried to show that it would be appropriate to convey the root values that are aimed to be taught to secondary school students through mythological texts to be taught in Turkish lessons. Myths, which are gripping, intriguing and tell the adventures of characters whose traces can be seen in daily life, appealing to the interests of secondary school students, have been examined as important sources in terms of both being suitable for gaining reading pleasure and contributing to root value education.

The research is a qualitative research and it was investigated how mythological texts can contribute to root value education by applying observation, interview, document analysis and survey methods. With the field survey model, the sample was secondary school students and feedback was received from the activities carried out and the data obtained was evaluated. Feedback was received through activities consisting of semi-structured and open-ended questions, and the evaluation of the conversations held in a conversational manner was also included in the study.

In the application section, there are six activities to be implemented for six weeks. Each event; It is planned to include a root value activity, writing practice and sample grammar activities, with stories selected from Turkish, Greek, Scandinavian and Egyptian mythologies at the centre, and designed based on this. It was observed whether the selected texts appealed to the students' reading pleasure, feedback was received, and it was tried to determine whether the values were noticed by the students in these texts, which contain many root values.

At the end of the study, it was observed that the students were familiar with mythological characters, but they were mostly unaware that they were elements of myth, and after learning this, they approached myths with great interest. Students found the activity texts engaging and interesting. The hidden root values in myths could be identified by students through activities. Writing studies based on myths both contributed to the development of writing skills and provided them with the opportunity to reconcile root values with their daily lives.

Keywords: Mythology, myth, root value, root value education.

ÖN SÖZ

Bu çalışma, değerler konusunda farkındalık kazanan ve değerleri içselleştiren bireyler yetiştirilebilmesi için kök değer eğitiminin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ve ortaokul Türkçe dersi kapsamında bu çalışmalar yürütülürken mitlerden faydalanılmasının uygun olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Metinlerde gizli mesajların öğrencilere ulaşabilmesi için ilk adım; öğrencilerin zevkle okuyacağı metinler seçilmesi, bu metinlerin zengin görsellerle desteklenmesi ve ilgi çekici kurgulara ek olarak akıcı metinlere yer verilmesi olmalıdır. Mitler hem sürükleyicilikleri hem günümüz okurunun ilgi alanlarına çok yönlü hitap edebilmesi bakımından bu koşullara uymaktadır. Bir genel kültür zenginliği olarak da birçok alanda yer eden bu türün Türkçe derslerinde yer alıyor olmasının anlamlı olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada, Türkçe derslerinde okutulan metinlerin mitolojik metinlerden seçilmesinin kök değer eğitime faydası olup olmadığını anlamak amacıyla yola çıkılmıştır. Araştırmanın en temel sorusu bu olmakla beraber mitlerin öğrencilerin okuma zevklerine hitap edip etmediği, ortaokul öğrencilerinin mitolojiye ne kadar ilgi duydukları, bu metinler içerisinde MEB'in belirlediği on kök değer yer alıp almadığı ve alıyorsa da bunun çocuklar tarafından fark edilip edilmediği gibi çok yönlü sorulara yanıtlar aranmıştır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesinde mitolojinin ne olduğuna değinilerek Türk mitolojisi, Yunan mitolojisi, İskandinav mitolojisi ve Mısır mitolojisi hakkında bilgi verilmiş; sonrasında kök değer ne olduğu, kök değer eğitiminin Türkiye' de ve başka ülkelerdeki yerinin ne olduğu, kök değer eğitiminin hangi alanlarda sağlandığı/sağlanabildiği, değer sınıflandırmaları, değer- kültür ilişkisi, kök değer kazanımının önemi gibi konular üzerinde yapılmış araştırmalardan faydalanılarak bir derleme yapılmıştır.

Araştırma nitel bir araştırma olup veri toplamak için gözlem, görüşme, doküman analizi araçlarından faydalanılmıştır. 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yapılan etkinliklerden gelen dönütlere göre durum tespiti yapılmıştır.

Altı hafta boyunca altı farklı etkinlik uygulanmıştır. Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojilerinden seçilen Simurg, Truva, Şahmaran, Odin, Horus, Beowulf mitleri üzerinden, metinde geçen kök değerleri öğrencilerin keşfetmesini sağlayan etkinliklere ek olarak değer farkındalığı yaratacak yazı çalışmaları da uygulanmıştır. Tüm uygulamalara bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde öğrencilerin yazılı ve sözlü dönütleri değerlendirilmiş ve hem mitlerin ortaokul öğrencileri tarafından çok sevildiği hem de mitlerin barındırdığı kök değerlerin öğrenciler tarafından fark edilebildiği ortaya konmuştur.

Bu çalışma sürecinde anlayışı, ilgisi ve tecrübesiyle beni destekleyen tez danışmanım Doç. Dr. Talat Aytan'a, üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime, yüksek lisansın başlangıcından sonuna sürekli iletişim halinde olup birbirimizi desteklemekten güç aldığımız Ceylan ve Ebru'ya, yüz yüze derslere katılabilmem için içtenlikle bana yardımcı olan müdürüm Öznur Hanım'a, birlikte yıllardır çok mutlu olarak çalıştığım iş arkadaşlarım Burcu ve Orhan'a, hayatıma bu süreçte giren ve hayatımın kalanında da yol arkadaşım olacak sevgilim Alper'e, her zaman desteğini hissettiren ve yüreklendiren canım annem ve teyzem başta olmak üzere tüm aileme ve

bana ilham veren öğrencilerime teşekkür ederim.

Çalışmanın değerler eğitimi ve okuma zevki kazandırma konusunda alana faydalı olması dileğiyle...

Çağla DİKİCİ

Mayıs, 2024; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3. Problem Cümlesi.....	4
1.4. Alt Problemler	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Sayıtlar	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Mitoloji.....	6
2.1.1. Türk Mitolojisi	8
2.1.2. Yunan Mitolojisi	16
2.1.3. İskandinav Mitolojisi	20
2.1.4. Mısır Mitolojisi.....	23
2.2. Değer Kavramı.....	25
2.2.1. Değerlerin Temel Özellikleri ve İşlevleri	30
2.3. Değerlerin Sınıflandırılması.....	32
2.3.1. Erol Güngör'ün Değer Sınıflandırması	33
2.3.2. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	33
2.3.3. Spranger'ın Değer Sınıflandırması.....	35
2.3.4. Rockeach'in Değer Sınıflandırması	35
2.3.5. Nelson'un Değer Sınıflandırması.....	36
2.3.7. Mengüşoğlu'nun Değer Sınıflandırması.....	37
2.4. Değerler Eğitimi.....	38
2.4.1. Değer Eğitiminin Önemi	38

2.4.2. Değer Eğitiminde Ailenin Rolü	41
2.4.3. Değer Eğitiminde Okulun Rolü	43
2.4.4. Değer Eğitiminde Milli Eğitim Sisteminin Rolü.....	46
2.4.5. Değer Eğitiminde Farklı Yöntem ve Yaklaşımlar.....	49
2.4.6. Değerler Eğitiminde Temel Süreç ve İlkeler	52
2.4.7. Değerler Öğretimi Yaklaşımları	53
2.5. Değer-Kültür İlişkisi.....	57
2.6. Kök Değerler	58
2.7. Mitolojinin Değerler Eğitimindeki Yeri ve Önemi.....	59
2.7.1. Adalet.....	60
2.7.2. Dostluk.....	62
2.7.3. Dürüstlük.....	62
2.7.4. Öz Denetim	63
2.7.5. Sabır.....	63
2.7.6. Saygı	64
2.7.7. Sevgi	65
2.7.8. Sorumluluk.....	65
2.7.9. Vatanseverlik	66
2.8.10. Yardımseverlik.....	67
3. YÖNTEM	68
3.1. Araştırmanın Modeli	68
3.2. Veri Toplama Araçları.....	68
3.2.1. Gözlem.....	68
3.2.2. Görüşme	68
3.2.3. Doküman Analizi.....	69
3.3. Veri Analizi	69
3.4. Çalışma Grubu	70
4. BULGULAR VE YORUM.....	71
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	203
KAYNAKÇA.....	214
EKLER.....	223

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Bazı Ülke ve Kurumların Belirledikleri Değer Listesi Ülke/Kurum.....	28
Tablo 2. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması.....	33
Tablo 3. Spranger' in Değer Sınıflandırması	35
Tablo 4. Rokeach' ın Değer Sınıflandırması	36
Tablo 5. Nelson' un Değer Sınıflandırması.	36
Tablo 6. Kahle' nin Değer Sınıflandırması.....	37
Tablo 7. Mengüşoğlu' nun Değer Sınıflandırması	37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Şaman davulunda hayat ağacı motifi.....	12
Şekil 2. Yunan Mitolojisi Soy Ağacı.....	16
Şekil 3. İskandinav Mitolojisi Soy Ağacı.....	20
Şekil 4. Mısır Mitolojisi Soy Ağacı.....	23
Şekil 5. Kayra Han	223
Şekil 6. Ülgen	223
Şekil 7. Mergen.....	224
Şekil 8. Kızagan.....	224
Şekil 9. Erlik Han.....	225
Şekil 10. Umay	225
Şekil 11. Yayık Han	226
Şekil 12. Suyla	226
Şekil 13. Ayzıt	227
Şekil 14. Kubai.....	227
Şekil 15. Od Ana.....	228
Şekil 16. Geyik Tanrıça.....	228
Şekil 17. Ötügen	229
Şekil 18. Gök Han.....	229
Şekil 19. Dağ Han	230
Şekil 20. Deniz Han	230
Şekil 21. Ak Ana.....	231
Şekil 22. Kartal Ana.....	231
Şekil 23. Zeus	232
Şekil 24. Hera	232
Şekil 25. Athena.....	233
Şekil 26. Poseidon.....	233
Şekil 27. Apollon	234
Şekil 28. Artemis	234
Şekil 29. Hermes.....	235

Şekil 30. Ares.....	235
Şekil 31. Hephaistos.....	236
Şekil 32. Demeter.....	236
Şekil 33. Hestia.....	237
Şekil 34. Aprodithe	237
Şekil 35. Hades	238
Şekil 36. Dionysos	238
Şekil 37. Odin	239
Şekil 38. Thor	239
Şekil 39. Loki.....	240
Şekil 40. Frigg	241
Şekil 41. Baldur	241
Şekil 42. Heimdallr	242
Şekil 43. Tyr	243
Şekil 44. Njord.....	243
Şekil 45. Freja.....	244
Şekil 46. Freyr	244
Şekil 47. Amon Ra.....	245
Şekil 48. Mut	245
Şekil 49. Osiris.....	247
Şekil 50. Isis	248
Şekil 51. Anubis.....	248
Şekil 52. Horus	249
Şekil 53. Thoth.....	249
Şekil 54. Hathor	250
Şekil 55. Sekhmet	250
Şekil 56. Ptah.....	251
Şekil 57. Apep.....	251

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacı ve önemine, problem cümlesi ve alt problemlere, sınırlılıklara ve sayıtlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim sisteminin akademik başarıyı destekleme görevinin yanında en az onun kadar önemli bir başka görevi de öğrencilerin karakterlerinin oturduğu ilk ergenlik çağlarında nasıl bir vatandaş, nasıl bir insan olacakları arayışlarında onlara yol gösterici olmaktır. Kuşkusuz ki okulların öğrencilerin üzerinde önemli bir etkisi olmaktadır. Bu fırsatın nasıl kullanılacağına bağlı olarak verimli sonuçlar elde edilebilmektedir.

Milli eğitim sisteminin 2019 programına bakıldığında değerlerin, Türkçe dersi özelinde bir konu olarak yer verilerek değil tüm sürece yansıtılmış, süreç içerisinde içselleştirerek özümsemişi amaçlanmıştır. Dolayısıyla sistemin ruhuna ve genel amaçlarına sindirilmiştir (MEB, 2019). Kuçuradi (2015), bağlantılı düşünebilmeyi geliştirmek ve ezbercilikten uzaklaşmakla beraber değerlendirme ve değer eğitiminin de üzerine düşülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yani eğitim sisteminin kazandırması beklenen en önemli maddeler arasında değerler bulunmaktadır. ‘İyi’ mühendisler, ‘iyi’ öğretmenler, ‘iyi’ teknisyenler, ‘iyi’ doktorlar yetiştirmeyi hedefleyen eğitim sisteminin, değerleri olan bireyler yetiştirmenin de öncelikli hedefler arasına alınmasının öneminden bahsedilmektedir. Burada kişilerin ‘kendilerini insanlaştırma’ süreçlerinde değerler işaret edilmektedir (Kuçuradi, 2014).

Değerler eğitimi konusu özellikle 2017 sonrası müfredatlarda geniş bir yer bulmuş ve değerlerin tüm dersler aracılığıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Türkçe dersi hem ders saatinin fazla olması hem de okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini kazandırma aşamalarında bolca metin görülüyor ve yazılıyor olması sebebiyle değerlerin sezdirilerek aktarılmasına oldukça uygun bir ders olma özelliği taşımaktadır.

Temel değerler olarak belirlenmiş olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik’ değerleri seçilen metinler ve tasarlanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için seçilen metinlerin nitelikli metinler olması, öğrencilerin okumaktan zevk alacakları bir dilde ve kurguda, akıcı ve merak uyandırıcı türden metinler seçilmesi önemli bir husustur. Çünkü Türkçe dersinin temel amaçlarından biri de öğrencilere okuma zevki kazandırabilmektir. Aksi hâlde öğrencilerin zevkle okumadığı metinlerden hedef kök değerleri fark edip özümsemeleri çok mümkün olmayacaktır. Bunun nasıl sağlanacağı konusunda ise bu çalışmada mitolojik metinler önerilmektedir. Öğrencilerin hayal gücüne hitap ederek onları yakalayan, aynı zamanda görsel açıdan etkili biçimde desteklenmiş etkinliklerle öğrenciyi çalışmaya dâhil eden metinler, barındırdıkları değerleri aktarabilmede başarılı olabilecektir. Seçilen metinlerin nitelikli ve kök değerleri barındırıyor olması bu noktada önemli olmaktadır.

Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde fantastik ögelere fazla yer verilmediğini ortaya koyan çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Fantastik türün en bilinen örneklerinden olan mitler de aynı şekilde Türkçe ders kitaplarında yeterince yer bulamamaktadır. Sanatın birçok dalını besleyen damarlardan biri olan mitolojinin, öğrencilerin kitaplardan sinemaya, resme, müziğe, bilgisayar oyunlarına kadar birçok yerde karşılarına çıkan karakterleri ve olayları barındırdığı tespitinden yola çıkılarak mitlerin ders kitaplarında da yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Mitlerin güncel hayatta izlerine rastlanılması ilgi çekiciliğini de artıracaktır. Bu durum da öğrencilere okuma zevki kazandırma noktasında anlamlı olacaktır.

Öğrencilerin hem kendi ülkelerinin mitolojisi hem de başka ülkelerinin mitolojileri hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadığı fakat bu metinlerle karşılaştıklarında da ilgi duydukları tespit edilmiştir. Özellikle günümüzde diğital dünyanın göz alıcılığına alışmış çocuklar için okudukları metinlerin sürükleyici olması ve zengin görsellerle desteklenmesi çok önemlidir. Bu çalışmada farklı kültürlere ait mitlerden örnekler seçilmiş ve ilgi çekeceği düşünülen görsellerle desteklenerek bu metinler üzerinden etkinlikler tasarlanmış ve öğrencilere sunulmuştur. Farklı becerileri ölçen etkinlikler tasarlanmış olmasının yanı sıra temelde amaç, metinlerde gizli kök değerleri öğrencilerin anlayıp anlamadığını tespit etmektir.

Bu alışma ile ortaokul Türkçe dersi kapsamında kök değer eğitimi yapılırken mitolojik metinlerin kullanımının uygun olacağı ortaya konmaya çalışılmıştır. Türk,

Mısır, Yunan ve İskandinav mitolojilerinden seçilen metinler üzerinden kök değer aktarımı yapılmasının uygun olup olmayacağı incelenmiştir. Bu incelemede de uygulamanın yapıldığı öğrencilerin dönütlerinden faydalanılmıştır. Hayal gücüne hitap eden fantastik metinlerin, çocukların ilgisini çekip çekmediği gözlenmiş; mit karakterlerine kitap, sinema, bilgisayar oyunları gibi farklı dallardan aşına oldukları görülmüş ve Türkçe dersinde de onlarla ilgili metinler okuyor olma ve görseli güçlü etkinlikler aracılığıyla MEB'in belirlediği kazanımların sağlanabilmesi için mitlerden faydalanmanın hem ilgi çekici hem de öğretici olabileceği üzerinde durulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Mitolojik öyküler evrenin başlangıcı, insanlığın başlangıcı gibi gidilebilecek en eski döneme ait fantastik maceralardan oluşur. Tanrıların ve insanların erdemleri, zaafı, başarıları, başarısızlıkları, iyilikleri, kötülükleri üzerine yazılmış bu öyküler, yüzlerce-binlerce yıl önce temel değerler ile ilgili insanoğlu ne düşünüyordu konusunda bugünün okuruna fikir vermektedir. Tanrıların merak uyandıran maceralarının ortaokul öğrencilerinin ilgisini çekebileceği düşüncesinden hareketle bu çalışmada, 'Kök değerlerin aktarımı konusunda sürükleyici mitolojik öyküler bizlere ne katabilir?' sorusuna yanıtlar aranmış, bir alan yazın taraması yapılmıştır. Farklı kültürlerle ait mitolojik öyküler incelenmiş, ortak değerler tespit edilerek kök değerlerin evrenselliğine vurgu yapılmış ve farklılıkların ortaklıkları üzerinde durulmuştur. Tüm dünyada 'İyi insan nasıl olmalı?' sorusuna yanıt olacak şekilde düzenlenen değerler eğitimi konusunda var olan işleyişe nasıl bir katkı yapılabilceği arayışıyla yola çıkılan bu çalışmada örnek metinler seçilip önerilmiş ve etkinlik tasarımı yapılmıştır. Bu fantastik mitoloji yolculuğunun değerler eğitime katkı sağlaması amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

Josephe Campbell Kahramanın Sonsuz Yolculuğu adlı kitabında Anna Karanina'nın girişindeki 'Mutlu aileler birbirine benzer, mutsuz her ailenin mutsuzluğuysa kendine hastır.' cümlesine atıfta bulunarak 'Mutlu aileler gibi mitler ve kurtarılmış dünyalar da birbirine benzer.' der (Campbell, 2017). Bambaşka coğrafyalarda hayat bulmuş mitolojik öykülere bakıldığında öğrencilere kazandırılmak istenen temel değerlerin aslında en kadim hikâyelerde gizli olan ortak mesajlar olduğu sonucuna varılmaktadır. Mutlu ve iyi insan olabilmenin yol göstericisi olması amaçlanan kök değer eğitiminde mitler değerli kaynaklar olarak karşımıza

çıkılmaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi ‘Türkçe dersi kapsamında işlenen metinlerin farklı kültürlerle ait mitolojik öykülerden seçilmesinin kök değer eğitime faydası var mıdır?’ olarak belirlenmiştir.

1.4. Alt Problemler

Çalışmanın alt problemlerini oluşturan şu sorulara cevap aranmıştır:

Türk, Yunan, Roma ve İskandinav mitolojilerinde MEB tarafından belirlenmiş olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ kök değerleri yer almakta mıdır?

Türk, Yunan, Roma ve İskandinav mitolojilerinde MEB tarafından belirlenmiş olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ kök değerlerinin varlığı öğrenciler tarafından tespit edilebilmekte midir?

Dünyada kültürler arası etkileşimin artmış olması sebebiyle kök değerlerin öğrenciye aktarımında farklı milletlerin mitolojilerinden faydalanılabilir mi?

Dünyada kültürler arası etkileşimin artmış olması sebebiyle kök değerlerin öğrenciye aktarımında farklı milletlerin mitolojilerinden faydalanmak yararlı mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada aşağıdaki sınırlılıklar belirlenmiştir:

Kök değer kavramı, Millî Eğitim Bakanlığı’nın güncel olarak belirlemiş olduğu ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ başlıklarıyla sınırlandırılmıştır.

Mitoloji, çok kapsamlı bir kavram olup bu çalışmada yalnızca Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojisinden seçilmiş; öğrenciler tarafından ilgi çekici olacağı varsayılan karakterler ve hikâyeler incelenmiştir.

1.6. Sayıtlar

Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojisinden seçilmiş olan altı mitin ve onların temsil ettiği diğer mitolojik metinlerin MEB tarafından belirlenmiş olan kök

değerleri barındırdığı ve kök değer eğitiminin mitler aracılığıyla yapılmasının uygun olduğu, ayrıca mitlerin ortaokul öğrencileri tarafından ilgi çekici bulunduğu ve bu sebeple de okuma zevklerine de hitap edeceği varsayılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mitoloji

Söylencebilim olarak da bilinen mitoloji, mitlerin doğuş hikâyelerini araştırıp alt metinlerini, anlamlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Akbaş (2020), toplumların yaşam biçimleri, inançları, zevkleri, korkuları, mutlulukları anlamlandırılmaya çalışılırken mitlerin önemli yol göstericiler olduğunu söylemektedir.

Campbell, ‘Küçük bir peri masalında dahi bulunan o derin yaratıcı merkezlere dokunma ve uyandırma gücü özelliği, tıpkı okyanusun sırrının bir damla suda ya da yaşamın bütün gizeminin bir pire yumurtasında saklı olması gibi bir mucizedir. Çünkü mitolojinin sembelleri üretilmez; talep edilemez, uydurulamaz ya da kalıcı bir şekilde bastırılamazlar. Onlar ruhun kendiliğinden oluşan ürünleridir ve her biri kaynağının tohumunu gücünü bozulmamış olarak içinde barındırır.’ (Campbell, 2017, s. 16) ifadesiyle mitolojik temsillerin temel değerlerle olan güçlü ve eski bağlarını okura göstermektedir. Mitolojide sembolize edilen duygular, değerler tüm insanlar tarafından kendi doğallığında benimsenmiş olgulardır. Zamansızdır ve hayatımızı yönlendirirken çizdiğimiz sınır çizgilerinde belirleyici temel taşları temsil eden karakterler ve olaylar karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple de mitlerden herkesin çıkaracağı birçok ders vardır.

Mitler, ait oldukları uluslar hakkında bizlere çokça fikir verir. Düş gücünün ürünü olan bu efsaneler temelde kültürel ve de coğrafi olarak çıktığı toplumu oluşturan can damarlarından beslenirler. Güleç (2022), her ne kadar hayal ürünü olsa da mitlerin ait oldukları ülkelerin sosyal ve coğrafi özelliklerini anlatan metinler olduğundan bahsetmiştir. Buna dayanarak Mısır mitolojisinde çöl, güneş, piramitler yer alırken Kuzey Avrupa’da geçen İskandinav mitolojisinde ise buzullar, denizler, ıssız dağlar yer almaktadır ve bunun coğrafyayla doğrudan ilişkisi vardır denebilir. Milletlerin bugününe bakıldığında ise onları anlamak için sadece kendi mitolojilerini incelemek yeterli olmayacaktır. Çünkü dijital anlamda küreselleşen dünyada kültürel bağlamda sınırların büyük ölçüde kalktığı söylenebilir. Komşu medeniyetlere ek olarak

ulaşılabilen her türlü bilgi kaynağı, yeni ufuklar açmakta ve başka kültürlerden izler taşımayı sağlamaktadır. Bu sebeple bu çalışmayı yaparken ortak değerlerin incelenmesinde uzak kültürlerin mitolojilerinin etkileşimi ve birleşiminden faydalanılmıştır.

Yapılan çalışmalarda mitlerin ortaya çıkışı farklı teorilerle ele alınmıştır. Dursun Ali Tökel ve Fuzuli Bayat mitlerin ortaya çıkışı ile ilgili teorileri dört başlık altında toplamıştır.

Scriptual Teori: Bu teori mitlerin kökenini semavi dinlere bağlar. Kutsal kitapların anlatılarının mitleri oluşturduğunu savunur.

Tarihsel Teori: Mitlerin geçmişte yaşamış kişilerin hayat hikâyelerine ekleme ve süslemelerle oluştuğuna inanır.

Alegorik Teori: Bu teoride gerçeklere sembolik ve alegorik anlamlar verilir. Bunlar zamanla herkes tarafından bilinir hâle gelir.

Fiziksel Teori: Burada hava, ateş, suyun kutsal sayılıp dinî yönden tapınıldığı doğa güçlerinin baş tanrıları olduğu düşünülür (Bayat, 2013: 33-34; Tökel: 2000, 13-14 akt: Akbaş,2020).

Hatipoğlu (2019), ortaokul Türkçe ders kitaplarını fantastik öğeler açısından incelediği çalışmasında, fantastik türün ders kitaplarında yer almadığını, fantastik öğeleri içeren metinlerin yetersiz olduğunu, seçilen fantastik öğelerin millî kültürümüzü yansıtan metinlerden alındığını belirtmektedir. Hâlbuki 2018 ders programında yer alan temaların fantastik türe uygun olduğunu eklemektedir. Hatipoğlu, 2006 yılı programında yer alan hayal gücünü geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması ifadesine dayanarak fantastik metinlerin hayal gücünü geliştirmeye en iyi hizmet edecek türlerden olması bakımından Türkçe derslerinde kullanımının yerinde olacağına vurgu yapmaktadır.

Öğrencilerin mitoloji bilgisini ölçmek için araştırmalar yapılmakta ve düzeye göre yorumlanmaktadır. Bu alandaki çalışmalardan biri de lise düzeyindeki öğrencilerin Türk, Yunan ve Roma mitolojileri hakkındaki bilgi düzeylerini ölçmek üzere Çiçek ve Pala (2023) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre “Bildiğiniz 3 mitolojik varlığı yazabilir misiniz?” sorusuna verilen yanıtlarda Türk mitolojisinden bir isme rastlanmamıştır. Bunun sunucunda sebepleri ve sonuçları üzerine yorumlarda bulunulmuştur. Öncelikle öğrenciler tarafından Türk mitolojisinin Yunan-Roma mitolojisi kadar ilgi görmediği ve öğrenciler tarafından çok daha az

bilindiği ortaya konmuştur. Kültürel mirasın devamı için Türk mitolojisinin ilgi çekici şekilde öğrencilere sunulmasının ve bu konuda eğitim programının buna hizmet etmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca Yunan ve Roma mitolojilerinin başka sanatlarda da hayat bulmuş olması (resim, heykel, sinema...) bilinirliklerini artıran etmenler olarak ortaya konmuş fakat Türk mitolojisinin bu noktada zayıf kaldığı görüşü ifade edilmiştir. Benzer özelliklere sahip tanrıların eşleştirilmesi konusunda da öğrencilerin çoğu yetersiz bulunmuştur. Bunun sebebi olarak da Türk mitolojisine hâkim olmamaları gösterilmiştir.

Çiçek ve Pala (2023); Türk mitolojisine olan ilginin artırılmasına yönelik olarak mitolojik öğelerin farklı disiplinlerde kullanılması, eğitim programında mitolojiyle öğrencilerin eğlenceli etkinliklerle buluşturulması, medya ve teknolojik destekli interaktif yöntemler kullanılması, modern hayatla mitolojik öyküler arasında bağlantı kurulması, kütüphanelerde mitolojiyle ilgili daha çok nitelikli kitaba yer verilmesi, Türk mitolojisini somutlaştırarak daha çok ilgi çekebilmek için öğrencilerin müzelere ve anıtlara götürülmesi, kültürel etkinlikler yapılması ve mitolojik karakterlerin dizi, film, çizgi roman, çizgi film, kitap gibi öğelerle zenginleştirilerek küçük yaş gruplarının ilgisini çekecek hâle getirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur. Halikarnas Balıkçısı mitolojinin toplumların gelişmişlik düzeyini yansıtmaları konusunda şu sözleri söyler: “Her akli başında ve başı yerinde insan bilir ki; Artemis ve Apollon gibi tanrılar hiçbir zaman var olmadılar. Onlar salt, insan hayalinin eseridirler. Fakat insanların inandıkları bu tanrılar, insanların ulaştıkları düşüncenin yüksekliğini gösterir.” (Halikarnas Balıkçısı, 1985: 77). Denebilir ki mitler insanı ve dolayısıyla toplumu tanımak için önemli yol göstericilerdir.

Litvin (2020), Türk mitolojisinde ölüm temasını incelediği çalışmasında, mitlerin uydurma öyküler olmaktan öteye giderek yazıldığı toplumun kültürel, sosyal, siyasal, dinî yönleri gibi konuların yanında bölgenin iklim koşulları, coğrafi özellikleri gibi konular hakkında da okuyucuya fikir veren metinler olduğundan bahsetmektedir.

2.1.1. Türk Mitolojisi

Çalışmada faydalanılan Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojileri arasında en az bilinenin Türkiye’ de dahi Türk mitolojisi olduğu söylenebilmektedir. Çalışmada bunun olası sebeplerine değinilmiştir. Çalışmada amaçlananlardan biri de bu konuda bir farkındalık yaratmak ve öğrencileri diğer mitolojilerle olduğu gibi Türk mitolojisiyle de buluşturmak ve ilgilerini uyandırmaktır.

Türk mitolojisinin üç ana kaynağı yer, gök ve yeraltıdır. Gök Tanrı Ülgen, Yeraltı Tanrısı Erlik Han' dır. İnaniş'a göre başlangıçta Ülgen ve Erlik uçarken yere inmek isterler fakat konacak bir yer henüz yoktur, her yer sudur. Bunun üzerine Ülgen Erlik' ten suya dalıp zeminden toprak çıkarmasını söyler ve o toprakla yeri yaratır. Böylece dünyada yaşamın ilk adımı atılmıştır. İnsanın yaratılışıyla ilgiliyse topraktan, balçıktan, taş heykellerden yapıldığı veya yasak meyveyi yedikten sonra gökten geldiği gibi farklı hikâyeler mevcuttur (Karçar, 2024).

Türk mitolojisi üzerine diğer popüler mitolojilere kıyasla henüz çok fazla çalışılmamıştır. Fantastik öğelerin birçok alanda (sinema, heykel, edebiyat, resim...) ilgi çekici bulunmasına rağmen, Türk mitolojisi istendik düzeyde bu alanlara konu olamamıştır. Ağayev' e (2008) göre bu alanda Miral Seyidov' un yaptığı çalışmalar okuyucuya Türk mitolojisi hakkında fikir verecek önemli çalışmalardır. Bunun sebepleri ayrı bir araştırma alanı olduğundan bu çalışmada üzerinde durulmayacaktır. Türk edebiyatında bir dönem Yunan mitolojisi yüceltilmiş ve sonrasında edebî eserlerde bu mitolojiye çokça gönderme yapılmıştır. Fakat bu Nev-Yunanilik akımı sonrası Anadolu mitolojisinin yüceltildiği dönemde Yunan medeniyetinin zenginleştirdiği düşünülen Ege kıyılarının aslında daha öncesinde Anadolu medeniyeti ile kalkındığı tezi ortaya atılmış ve bu da Euripides'in Bakhalar trajedisinde Dionysos'un, Lidyalı olduğunu söylemesine bağlanmıştır. Bu düşüncenin bir başka önemli temsilcisi de Halikarnas Balıkcısı'dır. Yakın Çağlar Tarihi okuyan yazar, tüm yapıtlarında Batı kültürünün çıkış noktasının Yunan değil Anadolu olduğu ve bu köklerin bugün Anadolu'da dönüşerek süregeldiği tezini savunmaktadır. Ayrıca Anadolu mitolojisinde anaerkil düzenin hâkim olması ama buna karşılık Yunan mitolojisinde ataerkil düzenin sürüyor olması vurgulamıştır. Yazara göre bu durum beraberinde şiddeti körükleyen patriyarkal düzen yerine, insanca tarafları daha baskın olan tanrıça kültürünün yüceltildiği matriyarkal düzen Halikarnas Balıkcısı tarafından övülmektedir. Yazar, tüm tanrıların ve tanrıçaların Kybele' den geldiğini de savunmaktadır (Küçük, 2017).

Mitolojiler, ait oldukları kültürün izlerini taşımaktadır. Kök değerler her toplumda anlamlı bulunuyor olsa da işleniş biçimlerinde farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Toplum için önemli olan adalet, saygı, vatanseverlik gibi değerleri örneğin devlet büyüklerinin anlatıldığı metinlerde, mitlerde

gözlemlenebilmektedir. Bilgili (2017), Türk kültüründe dağ figürünün hakana ya da padişaha benzetildiğinden bahsetmektedir. Bu yöneticiler aynı bir dağ gibi yer ve göğün arasında bir köprü gibidir. Yine ağaç ve ocak da önemli iki figür olarak arşımıza çıkmaktadır. Büyümeyi, merkezi, yönetmeyi temsil etmektedir. Doğadan insana aktarımlar mitolojilerde sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bilgili' nin değindiği bu bölümde de doğada güçlü olan varlıkların özellikleri yöneticilere, bazen de mitolojik tanrı ve tanrıçalara atfedilmektedir. Şahin (2020), güçlü karakter motiflerinden olan devlerle ilgili çalışmasında, kahramanın erginleşme sürecini destekleyen öğelerden biri olarak devlerden bahsetmektedir. Okuyucuya; çoğunlukla güçlü ve kötü bir karakter olan devin kahraman tarafından fiziksel ve zihinsel olarak alt edilmesi örneklerinin sunulması, devlerin temsil ettiği güçlü özellikler karşısında kahramanın onu yenebilecek yollar bulması sebebiyle okuyucuda umut ışığı, azim, kararlılık, cesaret hislerini uyandırması bakımından önemlidir.

Mirzaoğlu Sıvacı (2005), türkülerde yer alan mitolojik izleri incelediği çalışmasında modern dünya insanının varoluşunu mitlerle açıklamasa da bugünkü kültürel dünyamızda mitlerin uzantılarının farklı biçimlerde görülmesinden bahsetmektedir. Sanatsal ürünlerin en verimli besin kaynaklarından olan mitoloji, bazen mitlerin türkülere konu olması, bazen de mitolojik motiflerin türkülere serpiştirilmesiyle dinleyiciyle buluşmaktadır. Geyik, ağaç, turna kuşu gibi unsurlar Türk mitlerinde çokça yer almaktadır. Kozmolojik unsurlar olarak ay, yıldız, güneş de olağanüstü hikâyelerin önemli unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk mitolojisinde Zühre yıldızı, Çoban yıldızı, Çolpan, Solbon, Seher yıldızı gibi farklı isimlerle adlandırılan Venüs, yıldızlardan mitolojiye uzanan önemli karakterler olmuşlardır. Örneğin, yerin ve göğün hâkimi olması özelliklerini kazanabilmesi için Oğuz Kağan ile ilgili anlatılan mitte; öncelikle gökten gelen bir tanrıçayla evlenen Oğuz Kağan' ın Gün-Han, Ay-Han ve Yıldız-Han adında üç çocuğu olur. Sonrasında ırmak kenarında gördüğü bir tanrıçayla evlenir ve ondan Gök-Han, Dağ-Han ve Deniz-Han adında üç çocuğu olur. Bunun sonucunda Oğuz Han' ın yerin ve göğün hâkimi olması imajı tamamlanmış olmaktadır. Bu imajlar, temsiller mitolojinin temel taşlarını oluşturmaktadır. Yine bir başka önemli temsil unsuru dağ motifidir. Gücün, büyüklüğün, yüceliğin, sağlamlığın sembolüdür. Türklerin dinî ritüellerinde dağda kurban vermek, dağda yaşayan ruhların varlığına inanmak, dağı kutsal saymak, hatta

dağın canlı bir varlık olduğuna inanmak yer almaktadır.

Hayat ağacı motifi birçok mitolojide yer bulduğu gibi Türk mitolojisi için de önemli bir unsurdur. Sonsuzluğu ve ölümsüzlüğü sembolize etmektedir. Hem yerle hem de gökle ilişkisi bulunmaktadır ki bu yere ve göğe hâkim olma arzusunu okuyucuya hatırlatmaktadır. Ağaçla konuşmak, ağaçtan yardım istemek, ağaç aracılığıyla dua etmek sıkça rastlanılan durumlardır. Ağaçla ilgili günümüze kadar uzanan bir başka madden bahseden Mirzaoğlu (2005), insanlar türediği zaman yanında iki kayın ağacıyla beraber gökten inen doğum tanrıçası Umay'a değinmektedir. Türemeyle ve evlilik ile kurulan aile bağlarıyla ilişkilendirilen kayın ağacı, bugün Türklerde 'kayın-ana, kayın-baba, kayın-birader' gibi aile üyesi isimlerinde hala yaşamaktadır. Bir başka ağaçtan türeme hikâyesi de Kıpçaklarda vardır. Mite göre eşi savaşta ölen hamile bir kadın, bir ağacın kovuğunda çocuğunu dünyaya getirmiştir. Sonrasında çocuk Oğuz Kağan' a götürülmüş ve o da ismini 'Qıpçaq' koymuştur. Bu ismin kökeni ise 'kabuq' kelimesine dayanmaktadır. Böylece ağaç bir türeme hikâyesine ev sahipliği yapmıştır (Ögel, 1971 akt. Dağ, 2021).

Hayat ağacının Türklerdeki kökeninin Ötüken ormanlarına dayandığı tahmin edilmektedir. Kozmik ağaç ya da dünya ağacı isimlendirmelerine de rastlanmaktadır. Şeytan kovma törenlerinde, gün batımını geciktirme törenlerinde, bereketi artırmak için yapılan törenlerde, ay tutulmasını önlenmek için yapılan çeşitli törenlerde ağaç figürü merkezde yer almaktadır. Bir yaratılış mitine göre, Ağaç Hakan vardı ve köklerindeki su, hayat kaynağıydı. Süslü gümüşten yaprakları vardı, bir şamdanı andırıyordu. Ağaçtan çıkan sarı sudan içen hayat buluyordu ve insanlığın ilk atası da bundan içerek hayat bulmuştu. Bir başka mite Hunlar bir ağaçtan türediklerine inanırlarken Oğuz orduları ise savaşta onların hayatta kalmalarını sağlayan şeyin ağaç olduğuna inanarak ona kutsal bir varlık gözüyle bakmışlardır. Türklerin, Tanrı dokuz insan cinsini yarattığında onlardan önce yarattığı ağacın altında sığınmalarını sağladığı mitinde de bahsedilen yine hayat ağacının kendisidir. Koruyan, kuşatan tarafları olduğu gibi sonsuzluğu temsil ettiği kullanımları da çoktur. Hatta bugün mezarlıklara ağaç dikilmesi geleneğinin bile buradan geldiği söylenmektedir (Özfiliz, 2017).

Şekil 1 : Şaman davulunda hayat ağacı motifi

Hayat ağacı doğrudan Tanrıyı da sembolize etmiştir. Hem yerin hem göğün hâkimi imajı yüklenmiştir. Bir başka sembolize ettiği konu da yeraltı (karanlık), yeryüzü (insanlar, hayat âlemi) ve gökyüzü (aydınlık) âlemlerini birbirine iliştiren bir bağ konumunda olmasıdır.

Farklı hikâyelerde güç ve iktidarın, yaratılış ve doğumun, gençlik ve ölümsüzlüğün de temsilcisi olduğu görülmektedir. Bugün halâ bazı yörelerde çocuğu olmayan kadınların bir ağaç dalına kumaş parçası bağlayarak dilekte bulunması bunun yansımalarından biridir (Özfiliz, 2017).

Eski Türkler, tabiattaki her şeyin bir ruhu olduğuna inanırlardı. Su da birçok metinde haberleşme aracı olarak görülmüş ve ona anlatılanların haber ulaştırılmak istenen kişiye iletileceğine inanılmıştır.

Türk mitolojisinde kuşların önemli bir yeri vardır. Yaratılış destanlarından biri olan Yakutların ‘Balıkçıl ve Yaban Ördeği’ ve yine Yakutların başka bir mitinde Tanrı bir kırlangıç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yenisey yaratılış destanında Tanrı, balıkçıl kuşları, şaman kuğular ve farklı kuşlar aracılığıyla sezdirilmektedir. Şu Destanı’ nda Hakan Şu, sefere gittiğinde kuşlar için bir su havuzu doldurur ve onları izleyerek huzur bulduğundan bahsedilmiştir. Şaman davullarında, kaz motifine rastlanmaktadır. Kazın üzerinde göğe yükseldiği söylenen Kam miti, kazın kozmolojik imajına atıfta bulunulan bir hikâyedir. Çünkü o tan kuşu; sabah yıldızı, Zöhre yıldızı, Venüs gibi yıldızların temsilidir. Başkurt folklorunda ‘Semrük’ adında çift başlı bir kuş tasvir edilir ki inanişâ göre bu kuş ‘Mengü Suyu’ ndan içmiş ve ölümsüz olmuştur. Ayrıca öyle güçlüdür ki ejderhaları alıp Kaf Dağı’ na götürmektedir (Sever, 1999).

Kartal figürü, eski Türklerde (Yakutlarda) Tanrıyı temsil eden bir varlık olarak görülmektedir. Güç, kudret timsalidir. Benzer şekilde güç, iktidar anlamı doğan

kuşuna da yüklenmiştir. Bazı kültürlerde de yardım edici, uyarıcı görevleri olduğundan da bahsedilir. Sever' e (1999) göre kartalın yardım edici gücünü destekleyen olaylardan biri, çocuk sahibi olmak isteyen kadınların kartala dua etmesidir. Aynı çalışmada turna, kaz, kuğu, ördek gibi kuşların da Türk mitolojisinde sıkça kullanılan motifler olduğundan bahsedilmektedir. Kazlar, akıllı ve bilgiç bir rol üstlenmektedir. Turna daha çok haberleşmek için kullanılıp çiftleri ve özellikle ayrı kalmış çiftleri temsil ederken kazlar özellikle Sibiryâ Ostyaklarında üç büyük Tanrıdan biri kabul edilip aynı zamanda Altay Türkleri arasında Türklerin kuğudan/kazdan türediğine inanılmaktadır. Fin Ugor mitolojisinde de başkahraman karşımıza kaz görünümünde çıkmaktadır. Kaz ve kuğular güzelliği de sembolize etmektedir (Mirzaoğlu, 2005).

Yılan, mitolojilerin çoğunda kendine yer bulan önemli bir hayvan motifi olmuştur. Türklerden Keldanlılara geçen bir efsaneye göre başı inciden, vücudu kızıl altından, gözleriye yakuttan bir dev yılan vardır. Gökyüzünün en yüksek yerinde bulunan kutsal yere yedi kez dolanmasına rağmen halâ gökyüzünün en üst noktasından aşağıya doğru asılı durmaktadır. Ayrıca bu yılanın dört başı, her başında yedi yüz bir gözü, her yüzünde bin ağzı ve seksen bir boynuzu bulunmaktadır (Uraz, 1994 akt. Erden, 2016). Bir diğer önemli yılan figürü şüphesiz ki Şahmaran' dır. Bu yılanın belden üstü kadın, altı yilandır. Yeraltında yaşayan ve hiç yaşlanmayan bu figür, sonsuzluğun ve gizli bilgilerin kaynağı olarak görülmektedir (Sözeri, 2000 akt. Erden, 2016).

Sever (1999), Türk mitolojisindeki kuşları incelediği çalışmasının sonunda, mitlerde adı geçen ve yaratılan kuşların hiçbirinin leş yiyen kuşlar olmadığı, avlanan aktif kuşlar olduğu ve Türk mitolojisinin bir diğer önemli figürü olan kurtla bu anlamda benzerlik gösterdiğine vurgu yapmaktadır. Bunu da Türklerin aktif, hazır konmayan, başkasının artığıyla beslenmeyen bir kültüre sahip olmalarıyla ilişkilendirmiştir.

Meyvelere kutsal anlamlar yüklenmesine mitoslarda ve bazı dinlerde rastlanmaktadır. Kutsal meyve dendiğinde akla ilk gelenlerden biri nar biri de elmadır. Türk ve Yunan mitolojilerinde benzer şeyleri temsil ettikleri görülmektedir. Bu temsillere bolluk, bereket, üreme, aşk, güzellik, süreklilik gibi ortaklıklar örnek gösterilebilmektedir (Mirzaoğlu, 2005).

Doğada var olan her şeyin devamlılığını sağlayan kaynak kabul edilen güneş, Hitit kültüründe, dolayısıyla Anadolu medeniyetine ait mitlerde de önemli bir

konumda yer almaktadır.

Toplumların yaşam şekilleriyle ilgili bilgiler barındıran mitler; dinî inançlar, sosyal ve kültürel yaşam gibi konuları da etkileyen ölüm ve ölümden sonraki hayata bakışla ilgili fikir vermektedir. Eski Türk mitlerine bakıldığında Türklerin ölümden sonraki yaşama inandıkları ve ruhlardan bahsettikleri görülmektedir. Bazı mitlere göre ölümden sonra ruh kuş, duman, kelebek, buhar, rüzgâr, sinek gibi farklı formlarda tasvir edilmiştir. Ölüm meleği bazen görünür bazen görünmez olarak yer bulmuştur (Litvin, 2020).

Bekki' nin (1996) Türk mitolojisinde kurbanları incelediği çalışmasında kurbanın evrensel bir ibadet olmasına vurgu yapmış ve kurbanla ilgili Türk mitlerinin günümüze yansımalarını araştırmıştır. Mitlerin kutsal ve olağanüstü hikâyelerin aracılığıyla gelenekte kurbanın yerinin ne olduğuyla ilgili fikir edinilebilmektedir. Göçebe Türkler için at çok önemlidir. Bu sebeple Tanrıya kurban verilmek istendiğinde en değerlilerinden olan atların adı birçok olayda geçmektedir. Yine inek ve koyun kurban edilen mitler de bulunmaktadır. Araştırmaya göre Türklerde insan kurban edildiğiyle ilgili günümüze ulaşan hikâyelerin çok eski (Göktürklerden önce) dönemlere ait olduğu ileri sürülmüştür. Benzer öykülerle birçok farklı medeniyetin mitlerinde karşılaşılmaktadır.

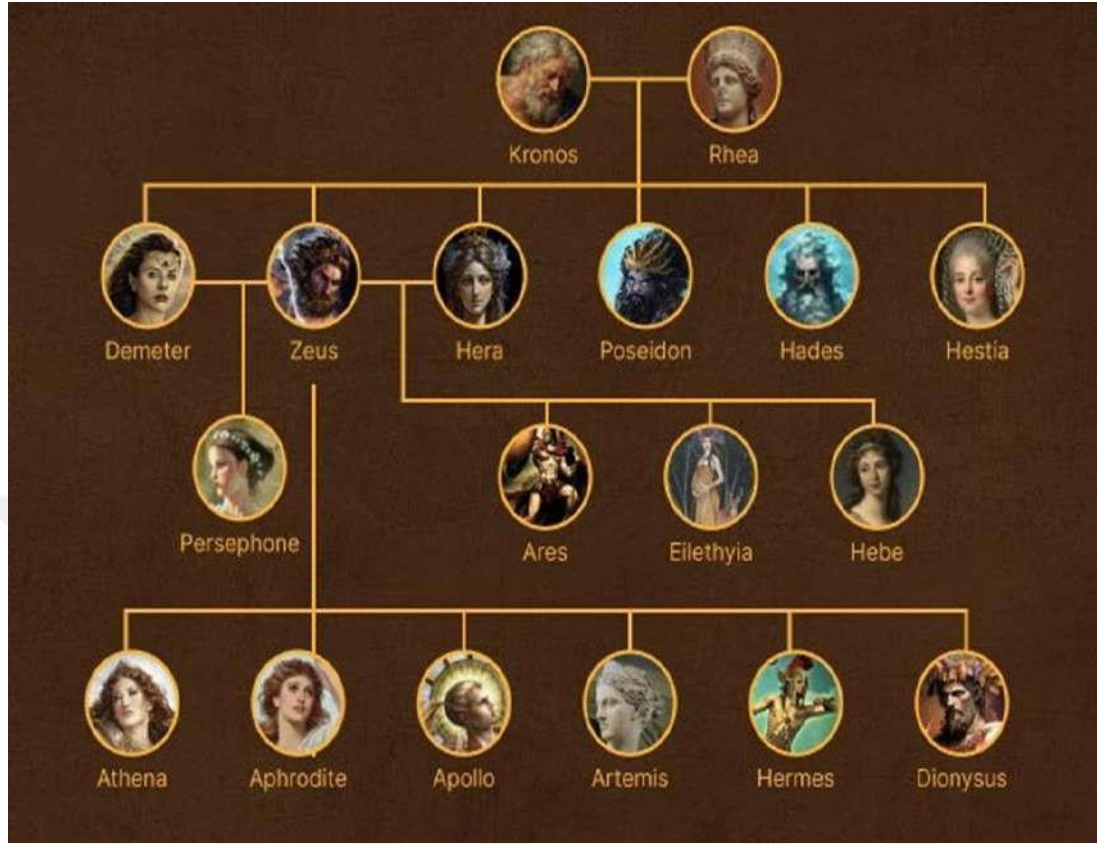
Ateşin bulunması konusundan Yunan mitolojisi bölümünde Prometheus miti üzerinden bahsedilmiş ve temsil ettiği değerler üzerinde durulmuştur. Ateşin medeniyetin ilk adımı olduğu kabul edildiğinde bu sembolün birçok mitolojide yer alması şaşırtıcı değildir. Besinlerin pişirilerek yenmeye başlanmasıyla beraber saatlerce çiğnemek zorunda kalmadan doyabilen insanlar, artık gelişmiş çene kaslarından ziyade gelişmiş beyinlere sahip olabilmek için ihtiyacı olan zihinsel süreçte kavuşabilmişlerdir. Ateş sayesinde yerleşik hayata geçmiş ve ateşin başında hikâyeler anlatabilmişlerdir.

Çelik (2021); ateşin mitolojik kökenini Türk ve Yunan mitolojileri arasında karşılaştırma yaparak incelediği çalışmasında, Türk mitlerinin yazıya geçirilmesinin daha yakın tarihli olduğu ve bunun da Türklerin uzun yıllar göçebe bir toplum olarak yaşamalarından kaynaklanabileceğinden bahsetmiştir. Ateşin bulunması mitlerinde ise farklı versiyonlardan söz etmiştir. Biri Ülgen' in toprağı kaldırarak yerin demirli tabakasına ulaşip ateşi yakması şeklinde olmuştur ki ateşin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili tarif içermesi açısından bu mit, Yunan mitolojisinden farklıdır (Yamayeva akt. Dilek,

2007). Tarif bakımından benzerlik gösteren bir hikâyede yine Ülgen biri siyah biri beyaz taşı birbirine vurarak ateşi ortaya çıkarmaktadır (Verbitski akt. İnan 2000). Karaorman Tatarlarının anlatılarında da ateşi Ülgen' in kızlarının sert bir taş ve keskin bir demirden meydana getirdiğinden bahsedilmektedir (Radloff akt. Çelik, 2021). Türk mitolojisinde ateşle ilişkilendirilen tanrılar Ülgen ve Ay Toyon' dur. Yunan mitolojisinden farklı olarak bu tanrılar, ateşi insanlardan saklamayıp onlara ulaştırmanın yollarını aramaktadır. Fakat Zeus, ateşe sahiptir ancak Prometheus' un onu çalıp insanlara vermesiyle insanlar ateşe kavuşabilmiştir. İki mitolojinin ortak ateş mitlerinden biri de demiri şekillendirmek için ateşe ihtiyaç duyularak geleceğin böyle tasarlandığı öykülerin varlığıdır.

Ateşle bağlantılı olarak ateş püsküren bir mitolojik yaratık olarak ejderhadan da bahsetmek gerekmektedir. Türklere ait Gılgamış Destanı' nında ejderha motifiyle karşılaşmaktadır. Onu yenen kahraman, çok güçlü bir yaratığı yendiği için yüceltilmiş olmaktadır (Çığ, 2016 akt. Duman, Sağır, 2018). Benzer şekilde Hitit mitolojisinde geçen Tanrı Teşup' un ejderha İlluyanka' yı öldürmesi yeni yıl şenliği olan Purilli Şenliği' nin başlangıcı kabul edilmektedir (Hooke, 2002 akt. Duman, Sağır, 2018).

2.1.2. Yunan Mitolojisi

Şekil 2: Yunan Mitolojisi Soy Ağacı

Yunan mitolojisi, her şeyin başlangıcında var olan ilk şeyin kaos olduğunu söyler. Düzene geçmenin ilk adımı kaosun varlığını kabul etmekle atılır. Mitolojilerden yakalanan ipuçları, bugün de yol gösterici mesajlarıyla okuyucuya katkı sunmaya devam etmektedir.

Kaostan sonra önce yeryüzü oluşmuştur. Yeryüzü Tanrısı Gaia, toprak ana olarak da bilinmektedir. Gaia ile beraber doğan diğer tanrılar Eros, Nyks, Erobus ve Hemera' dır. Sırasıyla aşk, gece, yaraltı ve gündüz tanrıları olan bu tanrıların içinde aşkın temsil edilmesi ilgi çekicidir. (Parlardemir, 2018) Bu anlayışa göre evrenin çoğalıp gelişebilmesi için aşk en temel ihtiyaçlar arasında yerini almaktadır. Sonrasında Gaia' dan gökyüzü ve denizler doğar. Böylece dünyanın oluşumu başlamış olur.

Mite göre, Gaia kendi doğurduğu Uranos' tan Okeanos, Koinos, Krios, Lapetos, Hyperion, Kranos, Thia, Reia, Themis, Mynemosyne, Phoibe ve Tethys adında on iki titan ve üç de Kyklops doğurmuştur. Uranos, daha sonra doğacak olan

çocukların onu tahtından edebileceği düşüncesiyle onların doğmayıp anne karnında kalmasını istemiştir. Onun bu vahşetine oğlu Kranos, onu öldürerek son vermiştir. Fakat kendi babasını öldürdüğü için kendisi de çocukları tarafından öldürölme korkusuyla yaşamıştır. Aynı babası gibi o da çocuklarını yok etmek ister ve doğan çocuklarını yer. Karısı Rhea bu duruma son vermeye karar verir ve ona yemesi için kundakta bebek yerine bir kaya verir. Böylece son çocuk Zeus hayatta kalarak o da babası Kranos' u öldürür. Üstelik bunu yapmadan önce bir zehir içirmek suretiyle babasını kusturarak karnında olan kardeşlerini de kurtarmıştır. Kronos'un karnından kurtulan Poseidon, Hades, Hera, Demeter ve Hestia Zeus'un yanında yer almışlardır. Babasıyla arasında çıkan savaşta Prometheus, Epimetheus, Kykloplar, Titanlar Zeus' un yanında yer aldıktan sonra Zeus evrenin egemenliğini eline almıştır (Yücel, 2016 akt. Parlardemir, 2018).

Varlığın oluşumu Herakleitos' ın teorisine göre karşıtlıklarla mümkün olmaktadır. Yunan mitolojisi incelendiğinde de karşıtlıkların birliğine sıkça rastlanmaktadır. Prometheus' un ateşi taşımak için kullandığı rezene sapının içi kuru, dışı yaştır; Tanrıların en güzel özelliklerinin bir arada olduğu Pandora hem çok güzel hem de içinde hindir; Kronos Uranos' un, Zeus da Kronos' un karşıtıdır. Karşıtlıkların savaşından doğan yeni hâl, yenilenmiş düzenin başlangıcıdır (Akyüz, Altıparmak, 2023).

Mitler; tanrılar, devler, cüceler ve birçok olağanüstü varlık arasında geçen ve insanların özellikleriyle ilişkilendirilebilecek hikâyeler barındırmaktadır. İnsan aklıyla, iradesiyle ilişkilendirilebilecek hikâyelerden biri de Prometheus' un bir rezene sapıyla ateşi alıp insanoğluna getirmesiyle başlamaktadır. Burada ateş, aydınlanmanın sembolü olup artık insanoğlunun geri dönölmez gelişim çağına girdiğinin göstergesi olmuştur. Bu bir mihenk taşıdır. Ateş değişimin sembolüdür fakat sembolize ettiğı 'aile, ocak' kavramları değişimin değil kalıcılığın temsili olmuşlardır. Aile ocak etrafında bir araya gelir ve ateş burada birleştirici bir unsurdur. Ocağın sönmesi, soyun devam edememesi anlamına gelmektedir. Arınmayı, yenilenmeyi, doğumu simgelediğı mitlere de rastlanmaktadır. Kontrol altına alınmış ateş, birçok açıdan gücün temsildir. Bu çıkarımlar tüm insanlığın ortak öyküsüdür. (Altıparmak, Akyüz, 2023) Bu hikâyede de görüldüğü gibi mitolojik karakterler ve olayların temsil gücü yüksektir. Ateşi insanla buluşturan Prometheus mitinin hoş ayrıntılarından biri de hem

onun isminin hem de kardeşi Epimetheus' un isminin anlamlarının öyküyle bağlantısıdır.

Prometheus' un adının anlamı 'öngörülü', 'önceden öğrenen' iken kardeşi Epimetheus' un adının anlamı 'öngöremeyen', 'sonradan öğrenen', 'düşüncesiz' gibi anlamlara gelmektedir. İnsana akli bahşeden ve aydınlanma yolunun ilk ışığını yakan Prometheus' un bu ismi alması tesadüf değildir.

Ateş, Yunan mitolojisinde üretilen değil zaten evrende var olan ve Zeus' un kontrolünde olan evrene içkin bir maddedir (Çelik, 2021). Ateşle bağlantılı olarak ejderha motifi Yunan mitolojisinde de karşımıza çıkmaktadır. Korkunç bir yaratık olarak betimlenen çok başlı Typhon, Zeus ile savaşmış ve Zeus onu yıldırımlarıyla öldürmüştür (Hesiodos, 1991 akt. Duman, Sağır, 2018).

Kuyruğunu ısırarak yılan olarak tasvir edilen Uroboros ise ebediyetin, tekrar doğuşun ve sonsuzluğun, mükemmelliğin, tamamlanmışlığın, ölümsüzlüğün, güneş gibi yuvarlak olduğu için mevsimsel döngü ve canlılığın temsilidir. Başka bir mitte ise Laokoon' un Apollon' a saygısızlık etmesi üzerine deniz yılanları onu içeriye çekmiş ve cezalandırmışlardır. Yine yılan saçlı kadın olarak bilinen Medusa, en ünlü mitolojik figürlerden biridir (Erden, 2016).

Dönemin edebî yaklaşımlarına göre okunması için özendirilen metin türleri farklılık gösterebilmektedir. Türk edebiyatında Yunan mitolojisinin izlerine çokça rastlanmaktadır. Tanzimat Dönemi' nde bu eğilim artmaya başladığında, mitolojik hikâyelerin dinî bir tarafı olmasından ziyade incelikli, sanatlı, okuma zevki kazandıran metinler olduğu vurgusu Ahmet Mithat Efendi tarafından Dağarcık dergisinde yayımlanan 'Esâtir-i Evvelîn', Tercüman-ı Hakikat' te yayımlanan 'Mitoloji ve Şiir' ve "Tekrar Mitoloji ve Şiir" makalelerinde yapılmıştır (Küçük, 2017). O zamandan bu yana Türk edebiyatında mitolojik hikâyelerin yeri daha iyi anlamlandırılmış ve oldukça yoğun bir okuyucu kitlesine hitap etmiştir denilebilir.

Türk edebiyatını oluşturan birçok eserde mitolojinin izleri görülmektedir. Şemsettin Sami, Nabızâde Nâzım, Mehmet Tevfik Paşa gibi isimler Yunan mitolojisiyle ilgili çalışmalar yapmıştır. Tanzimat Dönemi'nde Batıya yüzünü dönen sanat akımları edebî açıdan incelendiğinde özellikle Yunan mitolojisine olan merakın arttığı gözlemlenebilmektedir. Bunun en belirleyici sebeplerinden biri de Batı edebiyatının temellerinin Yunan mitolojisinden yükselmiş olmasıdır. Hatta bu merakın

Fatih'in İstanbul' u fethettiği döneme kadar geriye gittiğini anlatan hikâyelere de rastlanmaktadır. Fatih döneminde saray kütüphanesinde İlyada ve Theogonia gibi Yunan mitolojisinin temel taşlarını oluşturan eserler bulunmaktadır. İstanbul' un alınmasıyla birlikte bu eserlere atıfta bulunularak Fatih'in Hektor' un öcünü aldığı söylentileri dolaşmıştır. Bu ilişkilendirmelerle de mitlerin ne kadar hayatın içinde yer ettiğinin bir göstergesidir (Küçük, 2017).

Türk edebiyatının dönüm noktalarından olan Tanzimat Dönemi' nde ilkler yaşanmıştır. Bu ilklerden biri de ilk çeviri roman olan 'Telemak' ın Türk edebiyatına kazandırılmasıdır. Asıl adı Fenelon olan ve 1669' da yayımlanan bu eserin konusu Yunan mitolojisidir. Bu dönem tercümesi yapılmış Herakles ve Olympiyagos Aganos, Daphnis ve Cleo İçin Pastoral, Urani yahut Heyet Perisi gibi eserler görülmektedir. Yine bu dönem Sayyadâne Bir Cevalân, Şirzad, Taaffüf, Seyyareler, Esâtir gibi eserlerde Yunan mitolojisine sıkça göndermelerde bulunulmuş, ona ait hikâyeler anlatılmıştır.

Türk mitolojisi bölümünde bahsedilen nar meyvesinin mitolojik kökeni hikâyesine Yunan mitolojisinde beraberliklerini ilan eden Hera ve Zeus hikâyesinde de rastlanmaktadır. Zeus narı ikiye böler ve diğer yarısını Hera' ya uzatır. Böylece aşkları da narın taneleri gibi sonsuz bir beraberlik doğurmaktadır.

Bazı mitolojik karakterler gündelik hayatın içinde o kadar yer etmiştir ki doğanın ve çobanların tanrısı olarak bilinen Pan' ın ismi onun görüntüsü sebebiyle korku uyandırmasından dolayı 'panik' kelimesinde hayat bulmuştur. Aslında Pan isminin anlamı Yunanca 'hepsi' demektir. Çünkü Pan, özellikle Dionysos tarafından çok sevilmektedir ve canlılığı, kahkahaları, müziğe ve espriye olan ilgisi, fiziksel çevikliği, güzelliği, doğayı ve her türlü cinsel özgürlüğe düşkünlüğü ile insanları çok mutlu edecek özelliklere sahip olduğundan çok yönlülüğü sebebiyle bu ismi almıştır. Sanatın birçok dalına ilham olması bakımından önemli bir karakterdir (Batur, Başdoğan, 2022).

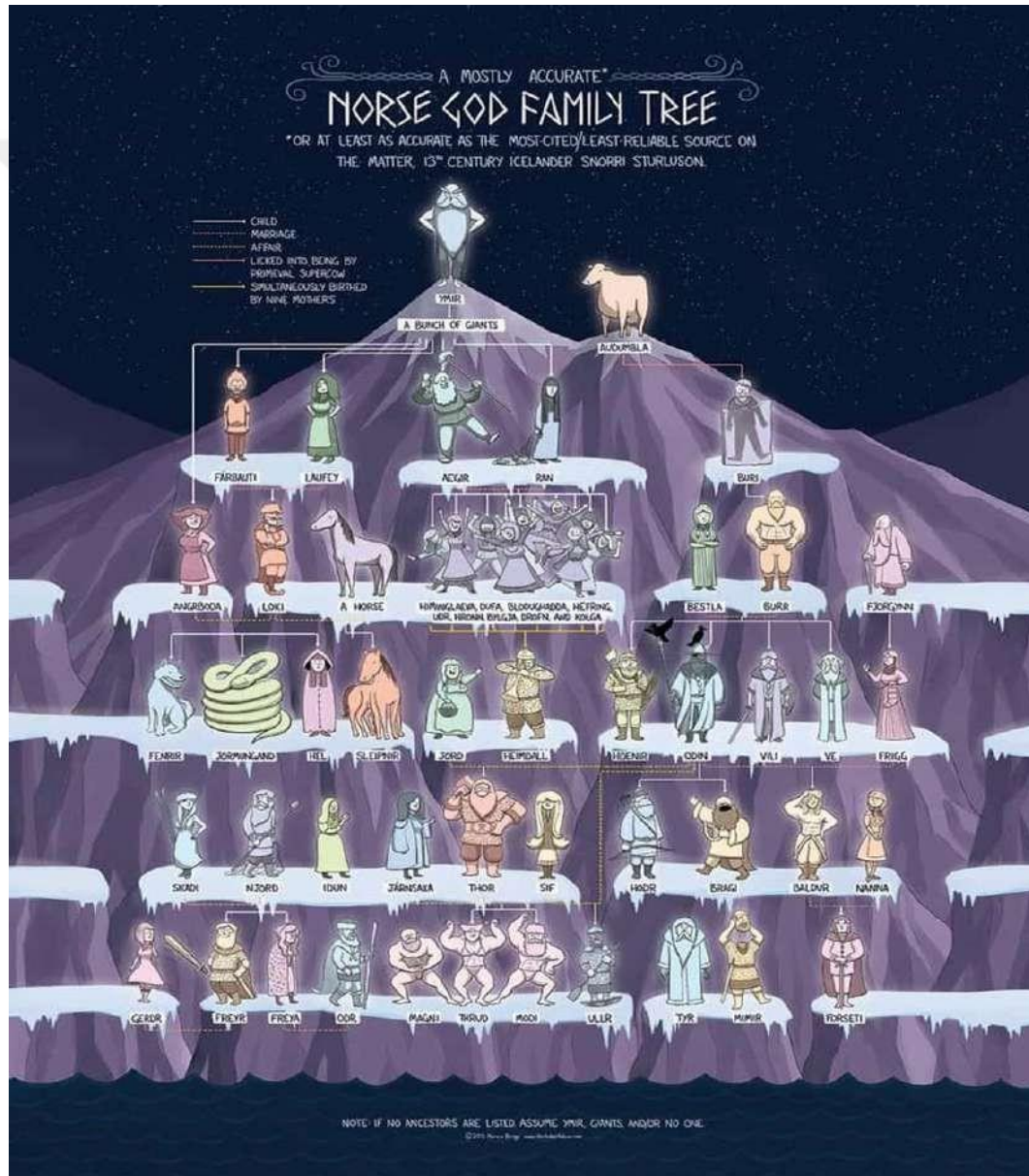
Yunan tanrı ve tanrıçaları olağanüstü özelliklere sahip olan fakat insanlarla çok fazla ortak yönü olan karakterlerdir. Hırsları, aşkları, intikamları, amaçları, savaşları, barışları, yasları, intikamları insani özellikler göstermektedir. Bu durum özellikle aşk-cinsellik, intikam ve yas konusunda Türk mitolojisinde böyle değildir (Akman, 2020).

Albasan' ın (2019) Yunan mitolojisinin psikanalitik açıdan incelendiği

çalışmasında Androgynos, Andromeda, Akhileus, Herakles, Janus, Medusa, Iokaste, Persephone, Eros, Psyche gibi mitolojik karakterlerin bugün psikoloji bilimine nasıl kaynaklık ettiğinden bahsedilmiştir. Özellikle Freud ve Jung' un bu konuda çalışmaları bulunmaktadır.

Yunan mitolojisinin zengin yapısı özellikle Roma mitolojisi olmak üzere birçok mitolojiye ve sanatın birçok alanına tesir etmiştir (Turak, 2018).

2.1.3. İskandinav Mitolojisi

Şekil 3: İskandinav Mitolojisi Soy Ağacı

İskandinav mitolojisi, köklü bir geleneği olan ve aynı zamanda günümüzde de oldukça popüler olan bir mitolojidir. Bu ilgi çekici yaratılış hikâyesinin Türk mitolojisiyle temaslarından ötürü benzerlikleri, ortaklıkları da görülmektedir. Büyük, köklü mitolojilerin özellikle temel motifler ve baş tanrıların özellikleri gibi noktalarda kesiştiğiyle ilgili birçok çalışma bulunduğu ve doğrulandığı söylenebilmektedir.

Kuzey Avrupa yani İzlanda, Danimarka, Norveç ve İsveç' i kapsayan coğrafyanın ürünü olan İskandinav mitolojisi, Viking mitolojisi olarak da anılmaktadır. Mitlere ulaşılmasını sağlayan kaynaklardan bazıları 'edda', 'saga', 'run taşları'dır. Coğrafi şekillerin nasıl oluştuğu, iklim olaylarının sebepleri, tanrılar ve insanların ilişkileri gibi konularda çok çeşitli olağanüstü metinler bu kaynaklarda bulunmaktadır (Özkan, 2018). Keleş (2017), mitlerin de efsaneler gibi gerçekten olmuş gibi gerçeküstü kabulle dinlendiği, anlatıldığından bahsetmektedir. Bu da mitlere bir nevi semâvi dinler öncesi inanışların haritası rolünü yüklemektedir.

İskandinav kozmolojisinde evren birbirinden boşluklarla ayrılmış üst, orta ve alt olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. En üst katman Aesir' dir. Burada baş Tanrı Odin ve Thor ile birlikte başka tanrılar da yaşamaktadır. Ölen savaşçılar ise Valhalla adında başka bir âleme geçmektedir. Orta bölümde Midgard vardır ve burası da insanların yaşadığı yerdir. Son olarak alt bölüm kötü ölümlerin mekânı olan Niflheim' dir (Leeming, 2017 akt. Dağ, 2021). Bu üç bölüm dokuz dünyadan oluşmaktadır. İsimleri Asgard (Aesir tanrıların evi), Vanaheim (Vanir soyunun evi), Alfheim (ışık Elflerinin diyarı); Midgard (insanların evi), Nidavellir (cücelerin diyarı), Jotunheim (devlerin diyarı), Svartalfheim (Kara Elflerin diyarı); Niflheim (buz ve sisin diyarı) ve Hel (hastalık ve yaşlılıktan ölenlerin diyarı) dir. Hel ile bir olduğu varsayılan Muspelheim (ateş devlerinin diyarı) da dokuzuncu dünyadır (Crossley- Holland, 2018 akt., Dağ, 2021).

Yggdrasil, Türk ve Yunan mitolojilerinde farklı adlarla karşımıza çıkan 'hayat ağacı' motifinin İskandinav mitolojisindeki karşılığıdır. Bu heybetli ağaçla birçok mitte karşılaşmaktadır.

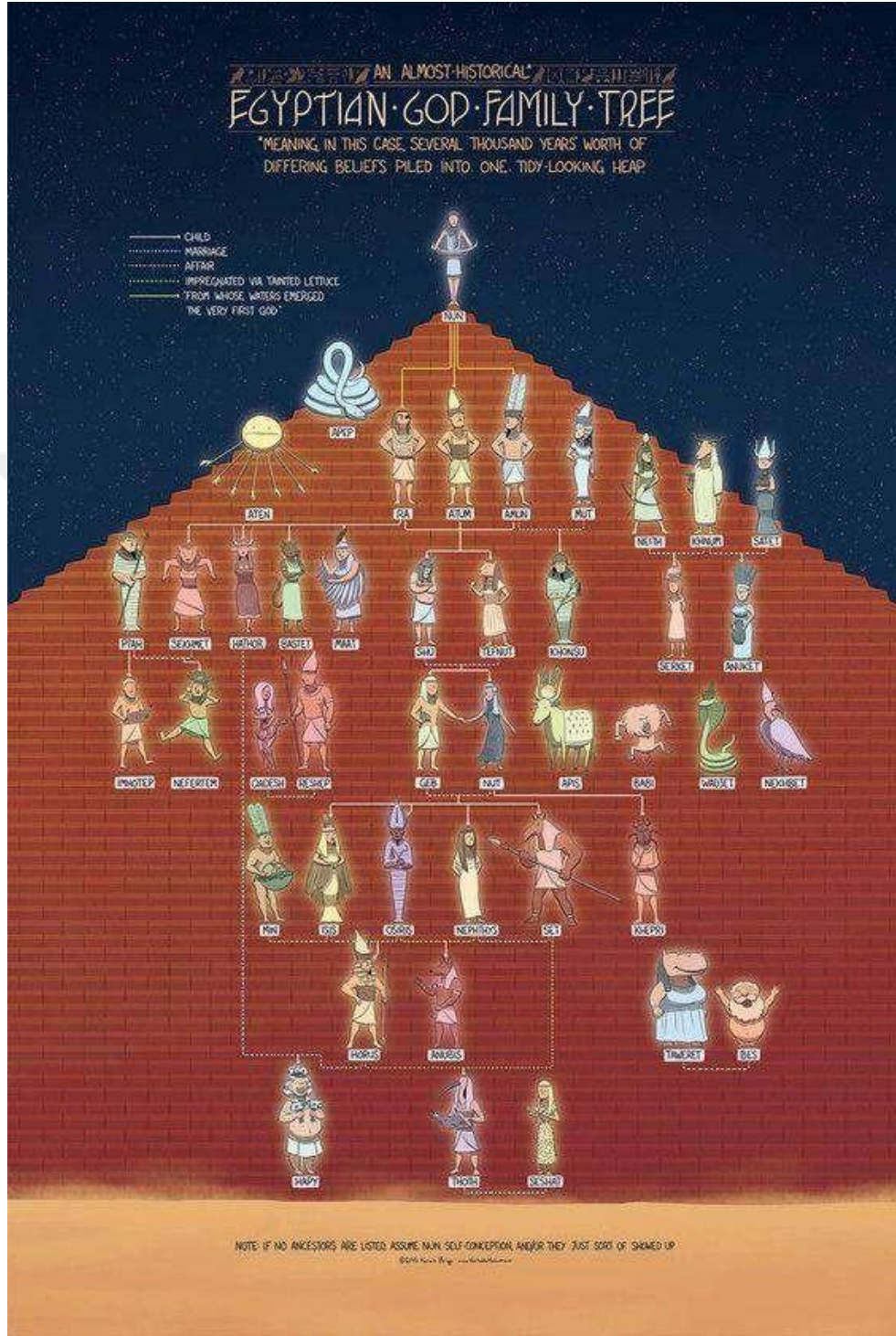
At motifi İskandinav mitolojisinde Türk mitolojisindeki kutsal bir arkadaş, bir yoldaş gibi değil daha çok Tanrıların bindiği veya cadı, kâhin, tekin olmayan kişilerin ya da metafizik yaratıkların bindiği bir hayvan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı efsanelerde öldükten sonra atıyla geri gelen karakterler görülmektedir. Ölümle atın bağlantısıyla ilgili Pfalz bölgesinde söylenen "ölüm cılız bir kırata biner" sözü örnek

verilebilir. Rainold hikâyesinde bahsedilen vahşi at hikâyesinde atın rüzgârdan hızlı gitmesi, sahibini anlaması, sahibinin savaşta başarılı olmasında önemli rol oynaması gibi özellikleri bakımından da Türk mitolojisiyle ortak özellikler gösterdiği söylenebilmektedir (Keleş, 2017).

Ateş motifi, evrenin temel maddelerinden olduğundan mitolojilerin de ortak bir motifi olmuştur. Yine ateşle bağlantılı ejderha motifi de güçlü bir figür olarak mitlerde yer almaktadır.

2.1.4. Mısır Mitolojisi

Şekil 4: Mısır Mitolojisi Soy Ağacı

Mısır mitolojisi, yazılı ve görsel olarak oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Sanatın birçok dalına konu olan karakterleri, bilinirliği artırmada önemli bir rol oynamıştır.

Mısır’ da güneş kültü önemli bir yere sahiptir. Güneşe tapınan Mısırlılar Horus’ u doğan güneş, Ra’ yı öğle güneşi, Atom’ u batan güneş olarak kabul etmişlerdir. Bereketin, doğurganlığın, yaşamın kaynağı olarak görülen güneş, bu kültürde merkeze konmuştur denilebilmektedir (Uncu, 2013). Ra, doğan başlı bir insan şeklinde resmedilmiştir ve başında güneş figürü bulunmaktadır. Güneşin hareketlerini yakından inceleyen Mısırlılar, düzenlerini ona göre kurmuşlardır. Güneş tanrısı Ra birçok tanrı ile ilişkilendirilmiştir. Şahin başlı insan formundaki hâli Horus ve Ra’ nın birleşmesinden doğan Ra-Horakhte öğle güneşini temsil etmektedir. Gübre tohumunu yuvarlayan kutsal mayıs böceği de gün doğumunu temsil eden önemli figürlerden biri olmuştur (Gürseloğlu, 2022).

Mısır medeniyeti için bir başka temel unsur da su olmuştur. Tarım toplumu olan Mısır, her şeyi suyun hareketine göre planlamış ve bu şekilde matematikte de büyük ilerleme kat etmiştir. Nil Nehri ile kutsallaştırdıkları bir bağ kurmuşlar ve suya atfettikleri önemi onun üzerinden şekillendirmişlerdir (Uncu, 2023).

Şifacılık antik uygarlıklarda önemli bir özelliktir. Tüm hastalıklara çare bulabilen ilaçlar yapabildiği için İmhotep çok sevilen tanrılardan biri olmuştur. Yine her derde deva olarak görülen güneş sebebiyle güneş tanrısı olan Ra da baştanrı kabul edilmiştir (Yıldız, Korkmaz, 2022). Yılan doğurganlık, kutsalık, verimlilik, hazinelerin koruyuculuğu gibi özellikleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

Kuyruğunu yiyen yılan sembolizmi Mısır mitolojisinde de yer alır ve Apep yılanı olarak bilinen yılan, Ra’ nın en büyük düşmanıdır. Dolayısıyla yaşamın da düşmanı kabul edilmiştir (Şamlıoğlu, 2020).

Toprak, yaşam kaynağı olması sebebiyle her zaman önemli olmuştur. Tarım konusunda çok başarılı bir toplum olan Mısırlıların doğal olarak mitolojilerinde de toprağın önemli bir yeri vardır. Aça (2018), toprağın neleri temsil ettiğinden bahsederken toprağın yaratılış hikâyelerindeki yerini, toprağın doğurganlık, cömertlik, iyilik, temizlik, saflık ve arınma sembolü olarak görülmesini, yeniden doğuş sembolizmindeki yerini ve işlevini, doğma, büyüme ve ölüm gibi yaşam döngülerindeki simgesel anlamlarını, cinsiyet kavramının gelişiminde/fark edilmesinde toprağın mitik anlamlarını, kadın ve toprak arasında kurulan ilişkiyi irdilemiştir.

Scarab böceği (gübre böceği), bu mitolojinin değerli sembollerindendir. Bazı tanrılar Scarab böceğinin başı ve insan vücudunun birleşimi şeklinde resmedilmiştir.

Önemli bir diğer hayvan da çakal olmuştur. Anubis' in başı çakal, vücudu insan şeklinde resmedilmiştir (Uncu, 2023).

Ölüm düşüncesi Mısırlıları çokça meşgul etmiş ve yaşarken de ölüm ve ölümden sonrası için ne yapılabileceğiyle ilgili inançlar hayatlarında oldukça büyük yer etmiştir. Yaptıkları piramitler de bugün hâla dünya harikaları içinde yerine alan ve ölümle ilgili en görkemli yapıtlardan olarak tarihte yerini almıştır. Mumyalama kültürü konusunda en gelişmiş milletlerden oldukları da göz önünde bulundurulduğunda ölüm ve ölümden sonraki yaşam Mısır medeniyetinin önemli kalemlerinden olmuştur denilebilmektedir. Antik Mısır' da ölüm, lanetlenmiş olanlar dışında mutlak bir sonu değil yaşamın iki farklı bölümü arasındaki geçişi ifade etmektedir. Bu dünyadaki bedenle öteki dünyada da yaşamın sürdürüleceği düşüncesi ölümlerin vücudunun en iyi şekilde korunmasına büyük özen gösterilmesine ve ölenlerin değerli eşyalarının da mezar odalarında muhafaza edilmesine vesile olmuştur (Karagülle Topçu, 2023). Ölümlerin kalbinin tartılması için Osiris' e götüren tanrı çakal başlı Anubis' tir. Ölümle yaşam arasındaki geçiş kapısına onun hükmettiğine inanılmaktadır. Cenaze törenlerinin yöneticisi, ölüyü öteki dünyaya mumyalarla, güzel kokularla hazırlayan tanrı olarak görülmektedir (Çiftçi, 2010).

2.2. Değer Kavramı

Toplumsal yaşam insana bazı sorumluluklar, vazifeler yükler. Çünkü diğer insanlarla ve canlılarla yaşamak için belli bir düzenin sağlanmış olması gerekir. İşte tam da bu noktada Güzel ve Candan (2024), değerler devreye girer demektedir. Değer, insanın duyuşsal alanında yer almaktadır. İnsanlar tarafından içselleştirilen, benimsenen değerler içten dışa doğru bir rota izlemektedir. Yani kişi iç dünyasında nasıl karakteristik özellikler inşa ettiyse çevresini maruz bıraktığı davranış biçimleri de ona paralel olacaktır. Değerler konusu üzerindeki çalışmalar, tartışmalar oldukça eksiye dayanmaktadır. Değer, hedef belirleme ve durumları- varlıkları değerlendirmede bir ölçüt; davranış biçimlerini gruplandırıp anlamlandırma; güdülenmeyi artıran bir olgu; bireyler arasında kabul gören düşünüş, davranış ve kurallar olarak karşımıza çıkmaktadır (Temizkan, Yırtıcı, Ergün, 2019). Yine değerlerin, toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarını oluşturma işlevine sahip olduğunu, âdeta davranışların sınırlarını çizerek ve insanlara rehberlik ederek

toplumun beklentilerini karşıladığını söyleyerek konunun önemine dikkat çekmişlerdir.

Değerler, fikirlerden çok inançlarla şekillenen yapılardır. Yani içsel bir tarafı vardır. Değerler etkinlik kazandığında duygular ile harmanlanır. Diğer taraftan değerler, toplumsal olarak kabul görmüş ve süresiz olgulardır. Toplum içerisindeki rollerde iş yerinde, okulda, aile ortamında, arkadaş ilişkilerinde ve özel ilişkilerde geçerlidirler (Akyol, 2023). Bireylerin belirli bir düzen içerisinde yaşayarak toplumu oluşturmalarına yardımcı olan değerler bu sayede kişilerin sosyalleşme sürecine büyük katkılar sağlamaktadır. Bireyler toplum içerisinde nasıl davranmaları gerektiğini değerler sayesinde öğrenerek sosyalleşme ve topluma uyum süreçlerini başarıyla tamamlayabilirler. Değerler kişileri ortak bir noktada birleştirerek toplumsal bütünlüğü sağlar. Değerlerin kültürü oluşturan bir etkisi de vardır. Toplum genelinde kabul gören değer yargıları, o ülke insanlarının ortak tavrını, bakış açısını, kriterlerini, önem verdikleri şeyleri belirler (Demirel, 2022). İnsanların yaşanan her türlü olayla ilgili verdikleri tepkilerin temelinde bulunan ve bireylerin karar alma süreçlerinde etkin bir şekilde rol oynayarak yönlendirebilen değerlerin toplumsal hayatı düzenlemesi açısından bazı işlevleri bulunmaktadır. Değerler, kişilere ait oldukları toplumların bir parçası olduğunu ve toplumsal beklenti ve ihtiyaçları karşılaması gerektiğini benimsetir. Akyol' a göre değer eğitiminin eğitim-öğretim sistemi içerisinde yer alması da kaçınılmazdır. Hayata karşı temellerin atıldığı okul çağlarında çocuklara verilen mesajlar oldukça önemlidir. İlkokuldan başlayarak sezdirilen, öğretilen kök değerler; ömür boyu sürecek olan öğrenme, gelişme sürecinin başlangıç noktasıdır (Akyol, 2023).

Akıllı ve düşünme yetisi olan bir varlık olması insanı diğer varlıklardan ayıran en temel özelliğidir. Aynı zamanda insan sosyal bir varlıktır. Dolayısıyla diğer canlılarla arasında geliştirdiği iletişim ağı sayesinde kültürler arası geçiş sağlanmaktadır. Her toplum deneyimlerini, birikimlerini diğer toplumlarla karşılaştırdığında, temel değerler noktasında ortaklıkları görecektir. Huzur ve güven ortamı sağlayabilmeyi ilk çağlardan beri önceleyen insanoğlu için değerler, temel taşları oluşturmaktadır (Aslan, 2023).

2018 Türkçe Öğretim Programı'na bakıldığında da değerler konusuna oldukça önem verildiği görülmektedir. Sadece bir derse ait bir konu olmadığı, hayatın her

alanına dokunduğu ve farklı kollardan çocuklara ulaşılmasının faydalı olacağı düşünüldüğünden tüm branşların içine yerleştirilerek değerlerin aktarılmasının faydalı olacağı vurgulanmıştır. Bu aktarımın didaktik bir şekilde değil hem dolaylı olarak sezdirilmesi hem de sonrasında uygulama alanı sunulabilmesi gibi kalıcı öğrenmeye fayda sağlayacak şekilde planlanması gerekmektedir. Aksi hâlde sadece okunup geçilen bilgiler yığını olmaktan öteye gidemeyecektir. Bunun en önemli sebeplerinden biriye davranış modellerinin değiştirilmesinin oldukça güç olmasıdır. Bir davranış modeli geliştirmek de güçtür. Öğretici şekilde aktarılmaya çalışılan değerler, bazı kişilerce kişisel alana müdahale gibi görülebilmekte ve tepkisel davranılarak içselleştirme reddedilebilmektedir. Bu sebeple hikâyelere gizlenerek verilen mesajlar, bireyler üzerinde daha etkili olacaktır.

Fitcher (1990), toplum tarafından kabul gören davranışların genel kabul görmüş değerlere uygun olduğunu söylemektedir. Ona göre doğruyu ve iyiyi işaret eden değerler, toplum düzeninin sağlanmasında etkilidir. Bu görünmez kurallara uyulduğu ölçüde bireyler hata yapmaktan daha kolay uzak durup kendini ve toplumu memnun edecek davranış biçimlerine yönelir. Sadece kendini mutlu edecek davranışlarda bulunan biri, bir süre sonra toplumdan soyutlanabileceğinden uzun vadede mutsuz bir birey olabilir. Bizi yanlış davranışlardan uzak tutmaya yardımcı olan değer yargılarımız, aynı zamanda doğru davranışlar için de yol gösterici niteliğindedir. Sonuçlarından memnun olunmayacak davranışlar sergilenmesi durumunda utanma ve suçluluk gibi duygular yaşanmasının da önüne geçilmesine fayda sağlar.

Fikirlerimizi ve bakış açımızı gerektiğinde tekrar şekillendirebilmek, hızla gelişip değişen dünyada bir ihtiyaçtır. Kişisel tercihlere göre değer yargıları oluşabileceği gibi bunun toplumsal bir yanı da vardır. Aslında kişisel değer yargılarının da toplumdan çok da bağımsız olamayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu sebeple milletleri oluşturan fertlerin ortak değerleri oluşmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklı, evrensel değerler olarak kabul edilen değerler arasında ülkeden ülkeye önem sırası değişebilmektedir.

Değerlerin; toplum içerisinde kabul gören davranış şekillerini sergilemede, toplumsal rollerin sevilerek yerleştirilmesinde, faydalı şeylere yönlendirilmede, birliğin sağlanmasında, toplumsal düzenin sağlanmasında, doğru ve yanlışın değerlendirilmesinde kullanıldığından bahsedilmektedir. (Fichter, 1990 akt.

Temizkan, Yırtıcı, Ergün, 2019).

Değerlerin fertler tarafından özümsemiş olması; toplum içinde yaşamayı düzenlemek, kolaylaştırmak gibi amaçlara hizmet etmektedir.

Fikirlerimizi ve bakış açımızı gerektiğinde tekrar şekillendirebilmek, hızla gelişip değişen dünyada bir ihtiyaçtır. Kişisel tercihlere göre değer yargıları oluşabileceği gibi bunun toplumsal bir yanı da vardır. Aslında kişisel değer yargılarının da toplumdan çok da bağımsız olamayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu sebeple milletleri oluşturan fertlerin ortak değerleri oluşmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklı, evrensel değerler olarak kabul edilen değerler arasında ülkeden ülkeye önem sırası değişebilmektedir.

Tablo 1: Bazı Ülke ve Kurumların Belirledikleri Değer Listesi Ülke/Kurum

<i>Bazı Ülke ve Kurumların Belirledikleri Değer Listesi Ülke/kurum</i>	<i>Ortak değerler</i>
Türkiye	Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme
Yeni Zelanda	Doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalplilik, merhamet, görev
Avustralya	Tarafsızlık, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük,

	çeşitliliği kabul etme, çatışmalara barışçıl çözüm arama
ABD	Özgürlük, gizlilik, dorumluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik, otoriteye saygı
İngiltere	Doğruluk, adalet, dürüstlük, güven, öz saygı, sorumluluk, hakkaniyet, insancılık, farklara saygı
Japonya	Adalet, topluma saygı, doğaya saygı, büyüklerle saygı, ebeveyne saygı, çalışkanlık, cesaret, içtenlik, özgürlük, düzen, nezaket, kibarlık, arkadaşlık, alçak gönüllülük, millet

Kaynak: Candan ve Ergen, 2014, sf. 137

Tabloda görülen araştırma sonuçları da yukarıda bahsedilen sıralamaların değişebileceği görüşünü destekler niteliktedir.

Ortak değerler konusunda ülkeler arasında küçük farklılıklar olsa da temelde doğrunun, değerli olanın ne olduğu konusunda ülkelerin ortak paydalarda bulunduğu söylenebilir. Öyleyse insan olmanın getirdiği temel değerlerden bahsedilebilir. Yazıcı'ya göre '*Değerler, bağlı oldukları kültürlere göre değişim göstermektedirler ve ayrıca ait oldukları kültürlerin içinde bile farklılık gösterebilirler. Bunun yanında farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama o değere verdikleri önem derecesi farklılık gösterebilir.*' (Yazıcı, 2006, 504-505).

Tabloda görülen sınıflamalara ek olarak MEB'in belirlediği kök değerlere bakıldığında 'adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik' başlıkları karşımıza çıkmaktadır. Karşılaştırıldığında her milletle ortak bir yan bulmak mümkündür. O zaman kök değerlerin kazanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda başka ülkelerin kaynak ve yöntemlerine de başvurmak yol gösterici olabilecektir.

2.2.1. Değerlerin Temel Özellikleri ve İşlevleri

Değerlerin evrenselliği, her dönem ve her kültürde geçerli olan olgular olduğu görüşüne karşılık değerlerin değişime açık olduğu görüşünü savunanlardan biri de Fichter' dir. Fichter, değişime uğramayan şeylerin araştırma alanının filozoflara, teologlara ve etikçilere ait olduğunu söylerken sosyal bilimcilerinse değişen değerler üzerine çalıştığını söylemektedir (Fichter akt. Yazıcı 2006). Bu tespitin ışığında söylenebilir ki bugün değer eğitimi konusunda öncelikli bulunan maddeler, zamanla yerini başka değerlere bırakabilmektedir. Çağın gereklerine göre öğrencilerin karakter oluşumuna katkıda bulunulurken öncelik haritası değişebilmektedir. Teknolojinin hayata kattıkları ve götördükleri göz önüne alındığında 'iyi insan' olma tanımını şekillendirirken dikkat edilecek hususlar eski dönemlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Burada vurgulanmak istenen, eskiden önemli olan temel değerlerin artık önemsiz olduğu değil ihtiyaçlar dâhilinde yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulabildiğidir.

Sosyal değerler, bireylerin ait oldukları toplumlarla birlikte benimsedikleri, çoğunluk tarafından kabul edilen etik değerlerdir. Bu kabuller, kişilerin düşünce, tutum ve davranışlarında önemli bir rol oynamaktadır (Yazıcı, 2014). Değerlerin toplumsal yaşamdaki birçok eylemde tesiri görülmektedir. Aydın' a (2011) göre değerler hem eylemlerin bir sonucu olarak karşımıza çıkar hem de temelde eylemleri şekillendiren amaçlardır.

Toplumda birlik ve düzeni sağlama konularına değinilen bu değerler tanımına baktığımızda aslında evrensel kurallar olduğunu söylenebilir. Birkök'ün (2019) bu konuda dikkat çektiği bir hususa da burada değinmek gerekir ki değerlere evrensel denebilmesi için muhatapların tümü (çoğunluğu) tarafından anlamlı, önemli, içselleştirilmiş bulunuyor olmaktadır. Evrensel değerleri özümsemiş olmak da artık sınırların ötesinde de rahatlıkla etki alanını sürdüren kültürel öğeler ve değerlerin

anlaşılabilirliğini ve karşıya geçme/aktarılabilmek oranını artıran bir etmen olacaktır. ‘Kısmen ortak bir anlam ve yorum oluşturabilmesi için evrensel değerler etkin bir faktör olarak referans alınabilirler.’ (Birkök, 2019, s. 495).

Kültür, toplumun paydaşlarının ortak bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Topluma yeni katılan bireyler de kendisinden önce kabul görmüş değerleri özümseyerek o topluma gerçek anlamda dâhil olurlar. Böylece toplum varlığını koruyup sürdürebilmektedir (Yazıcı, 2014). Bahsedilen değerler, soyut kavramlardır. Kişinin içinde neyden ne kadar olduğunu ve bunları ne kadar içselleştirdiğini anlamının teorik olarak anlaşılması mümkün olamamaktadır. Fakat günlük hayata yansımaya bakılarak değerlerin işleviyle ilgili fikir edinilebilmektedir. Bu konuda Aydın şöyle der:

- a) *Değerlerin soyutluktan çıkıp ilk biçimleniş yeri yargılardır. Bir şeyin iyi, güzel, yararlı gibi kavramlarla ifade edilişi değerlerin yargılaşmasını gösterir.*
- b) *Değerlerin dışlaşmasının ikinci bir aşaması normlardır. Yani değerler kurallaşarak dışlaşırlar ve davranış ölçüsü olurlar*
- c) *Değerlerin dışlaşmasının bir üçüncü aşaması, kurumsallaşmaları sağlamalarıdır. d) Değerlerin fonksiyonunu icra etmek üzere dışlaştığı dördüncü ve son alan insan eylemleridir. Şüphesiz değerlerden beklenen, eylemlere yansımalarıdır (Aydın, 2011, s:42)*

Seyyar (2010); değerlerin yok sayılması, değerlere karşı duyarsızlaşılması ve bunların sonucunda olaylara, nesnelere, durumlara karşı duygusal bir yakınlık veya uzaklık duyulmaması sonucunda duygusal körlük gibi istenmeyen bir hissizlik noktasına varılabileceğini söylemektedir. İnsan olmanın diğer canlılardan farklı olunmasını sağlayan ve sağlaması gereken yanları vardır. Kök değerler de bunların kısa bir özetidir. Toplumun genel normlarına göre belirlenmiş olan bu değerler, küçük yaşlardan itibaren verilen eğitim, mesajlar ve rol modeller aracılığıyla yeni yetişen fertlere aktarılmalıdır. Başta yerleşmeyen bu temel ileriki yaşlarda telafisi zor bir hâl olacaktır.

Davranışlar ve düşünceler tıpkı ön tekerlekler gibi kişilerin eylemlerine yön veren özelliklerdir. Duyguların ve fizyolojinin etkileri tartışılmaz. Fakat bunlar,

arabanın arka tekerlekleri gibidir ve yönlendirme gibi rolleri yoktur. Bu açıdan bakıldığında sorumluluk eğitimi, bütünsel bir süreç kadar; his, düşünce, eylem, fizyoloji arasında iş birliği içinde yürüyen bir disiplindir (Babadoğan, 2003). Bu bağlamda düşüncelerin temelini oluşturan değerlerin başta ailede, sonrasında okul ve sosyal çevrede şekillenışı nasıl bireyler olunacağı hususunda belirleyici olmaktadır.

2.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değer sınıflandırmaları üzerine çokça çalışılmış bir konudur. Demirel'in konu hakkındaki tespiti, farklı toplumlarda ortak değer ifadeleri kullanılsa da değerlerin uygulandıkları toplumlara göre farklılıkları olması yönündedir. Örneğin, herkes tarafından evrensel kabul edilen saygı değerini ele alındığında Türkiye'de mezarlıklar kutsal kabul edilip matem yeri olarak bilindiğinden bu mekânlar ölümlere saygı gösterilen ve şarkı söylenmeyen, dans edilmeyen, eğlenceyle ilgili eylemlerde bulunulmayan bir yer olarak bilinmektedir.

Ancak Danimarka'ya bakıldığında insanların mezarlıkta güneşlenmesi, konser vermesi ve çeşitli sporları yapmasında hiçbir sorun görülmez. Bu açıdan evrensel olarak tüm insanlık tarafından kabul edilen değerlerde uygulamada toplumsal açıdan farklılıklar gözlemlenebilmektedir (Demirel, 2022). Fakat kök değerlere bakıldığında uygulamada bire bir olmasa da temelde benzer şeyleri ifade ettiği ve farklı ülkelerde de 'iyi insan' olma tanımlamalarına hizmet eden özellikler olduğu söylenebilir. Yani uygulanma şeklinde nadiren böylesine belirgin ayrılmalar olsa da saygı değerinin önemli olduğu konusunda toplumlar hemfikir olacaktır. Küresel dünyada tüm toplumlar birbiriyle dirsek temasında olduğundan başka kültürlerle ait kabul gören alışkanlıklara ve yorumlara açık olmakta fayda vardır, böylece ortak noktaları keşfedip evrensel bir bakış açısında saygıyla buluşmak mümkün olacaktır.

Alan yazınında değer tanımlarına bakıldığında; Rokeach'a (1973) göre değerler, duygusal alanımızda kodlanmış, yazılı olmayan ve uyulması zorunlu olmayan kurallar olup Schwartz ve Bilsky'e (1987, 1990) göre değerler fikir ve inançlardır, hedefler ve davranışlarla alakalıdır, durum ötesidirler, davranışların ve olayların işleyişine rehberlik ederler, taşıdıkları öneme göre sıralanırlar (akt. Mehmedoğlu, 2006, s. 135). Üzerine uzun yıllardır çalışılan bir konu olup görüldüğü gibi farklı tanımlamalar yapılmıştır. Konunun içeriği itibarıyla yoruma oldukça açıktır.

2.3.1. Erol Güngör'ün Değer Sınıflandırması

Güngör'ün (1993), değerlerin psikolojisini incelediği çalışmasında altı başlık altında sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bu değerler estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dinî değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.2. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Schwartz'ın 1992 yılında yaptığı bu değer sınıflandırması, içinde Türkiye'nin de bulunduğu 60'tan fazla ülkede araştırılmış ve evrensel 10 değer tipi ile bunların içerdiği 56 alt değer belirlenmiştir (Schwarz,1996:3; akt. Yiğittir, 2012):

Tablo 2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Tipleri	Tanım ve Amaç	İçerdikleri Alt Değerler
Güç	Sosyal konum ve saygınlık, İnsanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek [İnsanlar tarafından benimsenmek]
Başarı	Sosyal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, [zeki olmak]
Hazcılık	Zevk ve duyuların kişisel ödüllendirmesi	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Öz yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak [Kendine saygısı olmak]

Gelenek	Dinin ya da geleneksel kültürün birtakım âdet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı duyma	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, [Dünyevi işlerden el-ayak çekmek]
Uyum	Toplumsal norm ve beklentileri ihlal etme, başkalarını rahatsız etme ya da kırma-yaralama gibi fiillere elverişli dürtü ve eğilimlerin sınırlanması	Kibar olmak, itaatkâr olmak, anababaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Evrenselcilik	Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak, [İç uyum]
İyilikseverlik	Kişisel temas içinde bulunulan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme ve koruma	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat]

Kaynak: Yiğittir, 2012, sf. 4

2.3.3. Spranger'ın Değer Sınıflandırması

Spranger'ın 1973 yılında yaptığı bu sınıflandırma, değerler eğitimi alanında

yapılan çalışmalarda çokça başvurulan kaynaklardan olmuştur.

Tablo 3: Spranger'in Değer Sınıflandırması

Değer Grubu	Açıklama
1. Bilimsel Değer	Bilimsel değere sahip insanlar bilgiye, muhakemeye, eleştirici düşünceye ve gerçek olana önem verir. Deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
2. Ekonomik Değer	Ekonomik değerler genel olarak yararlı olan, pratik olan, ekonomik olan, maddi manevi değerlere önem verir.
3. Estetik Değer	Estetik değere sahip bireyler genel olarak doğadaki uyumu, simetriyi önemser. Sanata önem ve değer verir.
4. Sosyal Değer	Sosyal değere sahip bireylerin en çok değer verdikleri olgu insandır. İnsan için olan her şey önemlidir. Toplumsal düzen ve insan sevgisi esastır. Bu değere sahip insanlar nazik hoşgörülü, kibar ve anlayışlıdır, bencillikten uzaktır.
5. Politik Değer	Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir. Mesleki kariyer, kudret ve söz sahibi olmak bu değere sahip insanlar için önemlidir.
6. Dini Değer	Evren bir bütündür ve birey kendisini bu bütünlüğe bağlar. Dinî değere sahip bireyler hayatlarını dini kurallara göre şekillendirir.

Kaynak: Yazıcı, 2006, sf: 502

2.3.4. Rockeach'in Değer Sınıflandırması

Rockeach, 1973 yılında, amaç değerler ve araç değerler şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır (Rockeach, 1973, akt. Yiğittir, 2012).

Tablo 4: Rockeach'in Değer Sınıflandırması

Amaç (Terminal) Değerler			Araç (Instrumental) Değerler		
Rahat hayat	bir	İç huzuru	Hırslı/istekli	Hayal gücü kuvvetli	
Heyecanlı hayat	bir	Gerçek sevgi	Ufku geniş olma	Bağımsızlık	
Başarma hissi		Ulusal güvenlik	Kabiliyetli	Entelektüel	
Barış içinde bir dünya		Zevk	Neşeli	Mantıklı	
Güzellikler dünyası		Kurtuluş	Temiz	Sevgi dolu/sevecen	
Eşitlik		Öz saygı	Cesaretli	İtaatkâr	
Aile güvenliği		Sosyal tanınma	Affedici	Kibar	
Özgürlük		Gerçek dostluk	Yardımsever	Sorumlu	
Mutluluk		Bilgelik/hikmet	Dürüst	Öz kontrol	

Kaynak: Yiğittir, 2012, sf. 3

2.3.5. Nelson'un Değer Sınıflandırması

Nelson' un değer sınıflandırma tablosunda bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler başlıkları yer almaktadır. Bu üç temel başlık altındaki açıklamalar kısmında bu temel değerleri destekleyen maddeler yer almaktadır (Nelson, 1974, akt.Gündoğdu, 2022).

Tablo 5: Nelson' un Değer Sınıflandırması

Değer Grubu	Açıklama
Bireysel Değerler	- Seçimlerimiz - Satın aldığımız ürünler - Hobilerimiz - Kişisel tercihlerimiz (Michaelis, 1988: 361)
Grup Değerleri	Dinî, politik, aile veya kulüp üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir (Naylor ve Diem, 1987: 350)
Sosyal Değerler	- Bireysellik - Adalet

- Saygı
- Farklılık
- Eşitlik
- Sosyalleşme
- Sosyal bilinç
- Norm
- Grup ruhu

Kaynak: Michaelis, 1998 akt Akbaş, 2004, sf. 19

2.3.6. Kahle'nin Değer Sınıflandırması

1983 yılında Kahle'nin yaptığı değer sınıflandırması hazcı değerler, empatik değerler ve kendini gerçekleştirme değerleri olarak üç gruba ayrılmıştır.

Tablo 6: Kahle'nin Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Değerlerin Özellikleri
Hazcı değerler	Heyecan arama, yaşamda mutluluk ve haz ile diğer insanlar ile iyi ilişkiler kurma arzusunu içermektedir.
Empatik değerler	Özsaygı, diğer bireylerden saygı görmemesi, intikam alma ve yardım değerleri yansıtılmaktadır.
Kendini gerçekleştirme	Kişisel gelişim ve başarıma duygusuna ait değerleri içermektedir.

Kaynak: Şahin, 2021, sf. 58

2.3.7. Mengüşoğlu'nun Değer Sınıflandırması

Mengüşoğlu'nun değer sınıflandırması içerisinde bulunan 'yüksek değerler' başlığı *dostluk, dürüstlük, sevgi, saygı, sözünde durma* (sorumluluk) değerlerini kapsamakta ve başka bir deyişle burada da kök değer olarak kabul edilmektedir.

Tablo 7: Mengüşoğlu'nun Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
Yüksek Değerler	• İdealler • İnançlar • Dürüstlük • Dostluk

	• Sözünde durma • Sevgi • Nefret • Saygı gibi değer yapıları bu gruba girer.
Araç Değerler	• Yarar • İlgi • Çıkar • Çekememezlik • Maddesel değerler (para, mülkiyet vb.) • Tutkular • Güç ve iktidar faktörleri • Ün ve şan hırsı vb. bu gruba girer.
Davranış Değerleri	• İçinde görgü kuralları ve ulusların geleneklerinde bulunan yani kültür unsurları olan değerler vardır.

Kaynak: Gündoğdu, 2022, sf. 19

2.4. Değerler Eğitimi

2.4.1. Değer Eğitiminin Önemi

Eğitim, kişiyi bir noktadan alıp istendik başka bir duruma getiren süreçtir. Sürecin doğru planlanması, eğitim-öğretim ortamının uygunluğu, eğitim verenin yetkinliği, alıcının istekliliği, alıcının alma yetisi gibi birçok değişken sürecin seyrini belirlemektedir. Hedef kitleye aktarılacak istenenlerin ne olduğu, yaş grubuna uygunluğu, en etkili ve kalıcı yolları ile ilgili yapılacak ön hazırlık süreci oldukça önemli hususlardır.

Ülkelerin yeni çağın gereklerine uygun bir şekilde varlıklarını sürdürebilmesi için siyaset, ekonomi, kültür, ahlak gibi pek çok önemli başlıkta yenilenmesi, ilerlemesi mecburiyet halini almıştır. Sadece gerilememiş olmak için bile daima çaba hâlinde olmak gerekmektedir. Bu bakış açısının yerleşmesi ve akademik zeminin de oluşturulabilmesi için eğitime önem verilmesi çok önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ülkede yenilenmeye, gelişime ihtiyaç duyuluyorsa atılacak ilk adım eğitim sisteminde buna yer vermek olacaktır. Eğitimin başlıca amaçlarından birisi mutlu bireyler yetiştirerek mutlu toplumlar oluşabilmesini sağlamaktır. Mutlu bir insan olabilmek de toplumla doğru bağlantılar kurabilmiş olmayı ve dolayısıyla genel

ahlak kurallarına uymayı gerektirir. Bunun sağlanabilmesi için son yıllarda okul müfredatlarında da daha çok yer bulan ‘karakter eğitimi’ ve ‘değer eğitimi’ adı altında çalışmalar bulunmaktadır. Eğitim sistemlerinin temelde yapmak istedikleri şey istendik davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmektir (Saral Çolak, 2020). Sistem bu amaçlarına ulaşabildiği ölçüde toplum düzenini sağlamayı ve mutlu insanlar topluluğuna ulaşmayı hedeflerken aynı zamanda mutlu bireyler yetişmesine de hizmet etmektedir. Yıllar içerisinde edinilen tecrübelerin süzülmesinden sonra sadece akademik eğitim verilerek değil her yönüyle hayatta başarılı ve mutlu bireyler olabilecek öğrenciler yetiştirilebilsin diye değerler eğitimine yönelim son dönemde artmıştır. Bireylerin hayata geçirebildikleri edinimlerin kalitesi, toplumu da şekillendiren temel taşlardan olması sebebiyle önem taşımaktadır. İyi bir toplum inşa etmenin ve sürdürebilmenin ilk adımı; iyi, donanımlı, vicdanlı, çalışkan, sorumlu, amaçları olan, plan yapabilme ve uygulayabilme becerisine sahip, insan ilişkileri güçlü, adil, saygılı, tüm canlılara karşı sevgi dolu, maddi/manevi değerleri koruduğu gibi geliştirmeyi de önemseyen, ülkesine ve dünyaya faydalı bir birey olabilme yolunda sorumluluk ve istek duyan vatandaşlar yetiştirmektir. Yine Saral’ın (2020) çalışmasının devamında Kuçuradi’ nin (2014) “Eğitimin, ağırlıklı amacı, kişilerin insanlaşmasına —kendilerini insanlaştırmasına— yardımcı olmaktır.” sözüne atıfta bulunulmuş ve değer eğitiminin önemine ve gerekliliğine vurgu yapılmıştır. İnsan olmak, fiziksel bir varoluş olmaktan çok öte duyuşsal yanı gelişmiş, karakter sahibi olmakla tamamlanan bir olgudur. Bu sebeple de temel eğitim süreci boyunca buna hizmet eden bir yol haritası izlenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Kuşdil, değerlerin içselleştirilip toplumsal hayatta yer alması konusunun yeni dünya düzeninde kendini konumlandırmaya çalışan toplumumuz için de önemli olmasından bahsetmektedir (Kuşdil, Kağıtçıbaşı, 2000). Bilimde, sanatta, sporda ve daha birçok alanda gelişiyor olmanın öneminin yanında nasıl bir birey olduğumuzun ve dolayısıyla nasıl bir toplum olduğumuzun da bütünsel gelişim ve etik açısından oldukça hayati olduğu söylenebilir. Aksi halde tek yönlü bir ilerleme hâli bizleri toplum ve uluslararası birlik anlamında ideal bir noktaya getiremeyecektir. Bu sebeple son dönemlerde hazırlanan okul müfredatlarında değerler eğitimi ve kök değerler konusuna olan eğilimin artırıldığı görülmektedir.

Değer eğitiminin hedeflerine bakıldığında bu amaçlara ulaşabilmek için değer eğitimi ile ilgili çalışmaların her gün gelişerek sürüyor olması ve konu ile ilgili yeni fikirlerin ortaya atılması, farklı ülkelerden araştırmacıların konuyla ilgili etkileşimli çalışmalar yürütmesi, yeni öğretme biçimleri ve materyalleri geliştiriliyor olması ve tabii ki tüm bunların aktarıcısı olan öğretmenlerin iyi yetişmiş ve deneyimli olması ayrıca birikimlerini de birbirleriyle paylaşıyor olmaları gerekmektedir (Demirel, 2022).

Toplumlari birleştiren, yıllar boyu ortak bir gelenekle bağlar kurmalarını sağlayan dinamiklerden biri değerlerdir. Bu ortak paydalar toplumun büyük çoğunluğu tarafından kabul görmüş ve yıllar içerisinde elenerek, süzülerek en temel bileşenlerimizi oluşturmuşlardır. İyi insan olmanın amaçlandığı bu değerlerin özümsemesi süreci ailede başlayıp okulda devam eden bir süreçtir. Hayatın her evresinde birçok etmenin iş birliğiyle değer algımız gelişir. Bu sebeple değerler eğitimi tek bir başlık altında incelemek yerine payı olan başlıkları ayrı ayrı incelemekte fayda vardır. Değerler eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda Kale (2008),

Bireyleri evrensel ve kültürel değerler konusunda ve değerlerin önemi ile ilgili bilinçlendirmek.

a. *Demokratik tutumlarla ve anlayış ile çok kültürlülüğü ilişkilendirmek. Tüm değerleri insanın varlık şartları ve imkânlarını geliştirme kıstasıyla değerlendirmek.*

b. *Ahlaki değerlere dair somut problemlerden yola çıkarak hayatı bilgiye veya bilgiyi hayata dönüştürmek* (Kale, 2008, s. 14) şeklinde maddelemiştir.

Doğanay (2012); değerler eğitiminin amaçlanan noktaya gelebilmesi için çocuklara değerlerin neden, nasıl, ne zaman, kim tarafından, nerede öğretilceğiyle ilgili sorular sormakla başlanması gerektiğini söylemektedir. Sorular, belirlenen sınırlar ve hedefler dâhilinde program hazırlamak için yol gösterici olacaktır. Her bir sorunun da kendi içerisinde birçok alt dalı olup sağlanması gereken birçok koşul bulunmaktadır.

Eğitimin tanımındaki ‘istendik’ ifadesinden de anlaşılacağı üzere eğitimin en belirgin amaçlarından biri, planlanmış bir düzen içerisinde şekillendirilen ve istenilen şekilde eğitilmiş olan bireyler yetiştirmektir. Bu yüzden unutulmaya yüz tutan

değerlerin tekrar gündeme getirilmesi, bireylere kazandırılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Yıldırım, Demirel, 2019).

Baloğlu & Balgamiş (2005) değer bir tercih durumu olduğunu söyler. Yani hayatın genel hatlarını çizen şahsi kuralla da diyebileceğimiz değerler, davranışlarımızı şekillendiren alışkanlıklar, hayata bakış penceresini oluşturur.

Bolay ‘Değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için bilhassa çocuklara onların kazandırılması esastır. Bunun için aile içi eğitim, okul ve çevre çok büyük rol oynar. Aile ve okul, çocukları eğitirken onlara diğerkâm ve paylaşımcı, ortak çalışabilme duygularının verilmesi icap eder.’ der (Bolay, 2007, s. 19).

Çocukların kişisel gelişimlerinin nasıl tamamlandığı veya ne kadar tamamlandığı, akademik donanımın çalışma hayatıyla birleştiği noktada çok daha anlamlı olmaktadır. Mutlu ve doyumlu bir iş ortamı kurabilen bireylerin kendilerini tanıyan ve doğru ifade edebilen bireyler olduğu söylenebilir. Kendine ve başkalarına karşı sorumlu bireyler zorluklarla mücadele etme hâllerinde çok daha güçlü tavırlar sergileyebilmektedir. ‘...sorumlu davranışlar oluşturma amacı, acıdan kaçabilen, esnek davranışlarla donanmış, güvenilir bir kişi yaratabilmektir.’ (Babadoğan, 2003). Böyle bir birey olmak da kendi değerinin farkında olup kendini eleştirip geliştirmeye açık olmaktan geçmektedir.

2.4.2. Değer Eğitiminde Ailenin Rolü

Değerler; düşünceleri, davranışları şekillendiren olgulardır. Evrensel olarak kabul gören değerler olduğu gibi toplumlar arasında farklılık gösteren değerler de vardır. Doğum ve ölüm gibi yaşam döngüsünü sağlayan iki temel olgunun, farklı toplumda kutlanma ve yas tutma şekillerinin ne kadar çeşitlendiğini görmek mümkündür. İşte bu çeşitlilik yıllar boyu nesilden nesle aktarılmaktadır. Doğulan ailede tanık olunan ve öğretilen değerler, yargılar, alışkanlıklar, inançlar, tutumlar kişinin nasıl birisi olacağıyla ilgili önemli bir belirleyici olur. Demirutku; değerleri şekillendiren etmenlerin toplum, aile, içinde bulunulan gruplar, kurumlar, arkadaşlar, ülkeler arası etkileşimler ve tarihin günümüze yansımaları gibi birçok alanın şekillendirdiğinden bahseder. Bu bağlamda öğrenilenler bizi biz yapan temelleri oluşturmaktadır. Değerler neyin, nasıl değerlendirileceği konusunda yol göstermektedir. Doğulan andan itibaren kişiyi yoğuran öğrenmeler, bu

değerlendirmeleri yaparken belirleyici olmaktadır. Değerlerin kişi için yol gösterici olabilmesiye ancak onların içselleştirilmesi hâlinde gerçekten mümkün olacaktır. Yani değerlerin karakterin bir parçası hâline gelmesi gerekmektedir. Bu da ancak zaman ve pratikle mümkün olabilecektir (Demirutku, 2017). Aksi hâlde yerleşmiş bir değerden söz etmek mümkün olmayacaktır.

Sosyal medya ve teknolojinin getirdiği renkli hayatlara aşinalığın artmasıyla beraber ebeveynler de çocuklarıyla yeterli ve verimli zaman geçirememektedir. Sonuç olarak da çocukların değer eğitimi konusunda yoksunluk çektiği söylenebilir (Demirel, 2022).

Ailelerin değerler eğitimi sürecinde nasıl bir yol izleyecekleri, ne kadar etkili bir sonuç alacaklarında önemli bir rol oynar. Çocuk yetiştirmek birçok değişkene bağlı olan bir konu olduğundan tek bir yolda uzlaşılması çok da mümkün olamamaktadır. Bu sebeple aileler nasıl davranacakları konusunda zorlanabilmektedir. Değer eğitiminin kurallar belirlenerek ve dayatılarak verilemeyeceği aşikârdır. Ailenin özümsemiş olduğu değerleri, çocuğa hayatın olağan akışında yedirerek aktardığı ve dönüt alarak kendilerini sorgulayıp geliştirdikleri bir süreç içerisinde şekillenen bir ömür boyu gelişim süreci olacaktır.

Tökel (2023), ailelerin değerler eğitimi konusunda nasıl bir yol izlerlerse daha işlevsel sonuçlar elde edebileceğiyle ilgili önerilerde bulunmakta ve bu yolun iyi bir model olmaktan geçtiğini söylemektedir. Aktarımın ‘tebliğ, telkin ve temsil’ olmak üzere üç farklı türünden bahsetmekte ve temsilin öncelikle aile bireyleri tarafından yapılmasının, çocukta farkındalığı artıracığı ve gördüklerini uygulamaya geçirmesinin daha mümkün olacağı söylenmektedir.

Tökel’in bu konuyu anlattığı konuşmasında yaptığı bir diğer önemli vurgu da eğitimin amacının eğitimin kendisi değil, farkındalık yaratmak olması gerektiğidir. Yani bilgiyi doğrudan aktaran bir sistem yerine, o bilgiye neden ve nerede ihtiyaç duyulduğunun sezdirildiği bir öğretme şeklinden bahsedilmektedir. Akademik eğitimde kalıcı ve zevkli bir öğrenme süreci için önemli bir konu olduğu kadar değerler eğitimi konusunda da bu yöntem çok daha anlamlı olacaktır. Temsille öğretme ve farkındalık yaratma konusunda masallar, mitler, öyküler önemli kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır (Mevara TV, 2023).

Kendi değer yargıları ve tutumlarına göre çocuklarına aktarımlarda bulunan ailelerin, kendilerinden sonra eğitimin sürdürüleceği yer olan okullardan da beklentileri bulunmaktadır. Sistemli bir eğitim-ğretim sürecinin uygulandığı okullarda, 2005 yılından itibaren değerler konusu öncelikle sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi dersleriyle aktarılmaya çalışılmış olup sonrasında 2017 yılında hazırlanan müfredatla birlikte asıl kapsamlı hâline bürünmüştür. Bu uygulama önem sırası ve seçilen değerlerin her aile için aynı önemde olmaması gibi farklılıklar içerse de çoğunlukla aileler tarafından da desteklenmektedir (Kart, şimşek, 2020). Yiğittir' in araştırmasına göre önem sırasına göre yapılan tercihlerde millî, geleneksel ve ahlaki değerlerin ön plana çıktığı, demokratik ve çevreyle ilgili değerlerin ise velilerce yeterince tercih edilmediği gözlenmiştir (Yiğittir, 2010). Bu araştırma açık uçlu sorularla yapılmıştır. Programın belirlediği kök değerler ise evrensel temel değerler baz alınarak seçilen on temel değerdir. Evrensel değer denilen noktada da başka bir tartışma konusu söz konusu olmaktadır. Çünkü genel kabul görmüş denilen değerlerde de toplumlar arası farklılıklar gözlemlenebilmektedir.

2.4.3. Değer Eğitiminde Okulun Rolü

Okul, hayatın önemli bir dönüm noktasıdır. Ailede başlayan eğitim sürecinin sistematik bir şekilde devam ettiği ve profesyonelce dallandığı yerdir. Okulların kuşkusuz ki akademik eğitim-ğretim rolü yanında sosyal gelişimi destekleyen yanı vardır ve olmalıdır. Hedeflenen mesleklerin eğitimini alan yetişmiş bireylerin; çalışma hayatına atıldıkları anda mesleki ortaklıklar kurabilmek, toplumun ihtiyaçlarını doğu analiz edebilmek ve hedef kitleye en etkin bicimde ulaşabilmek için de yeterli donanıma sahip olabilmeleri, okullarda insan ilişkilerinin gelişmesine yönelik çalışmalar yapılmasıyla doğru orantılıdır. Mesleki ve sosyal ilişkileri düzenleyen önemli başlıklardan biri de değerler konusudur. Evrensel değerler, toplumsal değerler, kişisel değerler gibi kapsamı farklı değer grupları temelde daha iyi bir insan olabilmenin kurallarını belirleyen ve bunu genel normlara göre kabul görmüş yazılı olmayan kurallar bütünü hâlinde bireylere kazandırılması amaçlanan listelerdir. Millî Eğitim Bakanlığı, ğrencilere kazandırmayı hedeflediği on kök değeri adalet, dostluk, drştlk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak belirlemiş, müfredatın içine dağıtılmış biçimde aktarmaya 2018 yılı Türkçe Dersi ğretim Programı'yla beraber daha net bir şekilde başlamıştır. Tüm derslere

değerler eğitimi konusunda pay düşmüş ve buna uygun şekilde kitaplar hazırlanmış olsa da bu konuda en büyük pay Türkçe dersine ait olmuştur.

Okullar, bilişsel yapı kadar duyuşsal ve devinsel hedeflerin de hayata geçirildiği kurumlardır. Bruner, Eğitim Süreci (1962) adlı yapıtında “Her çocuğa, her konuyu, her yaşta uygun bir zihinsel yolla öğretebilirsiniz” iddiasında bulunduğunda bunun sadece bir sav olmaktan çıkıp geniş kitlelerce kabul edileceğini öngörememiştir (Babadoğan, 2003). Hedef davranışların çocuklara nasıl aktarılacağıyla ilgili kapsamlı çalışmaların yürütülmesi amaçlanan okullarda, etkili stratejilerle ilerlediğinde kazanımlar konusunda daha başarılı olunacağı söylenebilir.

Okullarda verilen karakter eğitimi, toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş değerlerin yeni nesle kazandırılması süreci olarak tanımlanabilir. Türkiye üzerinden değerlendirildiğinde millî değerlerin oldukça önemsendiği ve toplumun devamlılığı için değerler eğitime eğilinmesi gerektiği söylenebilmektedir. Verilmesi hedeflenen bu eğitim için de sürekli ve bilimsel bir zemin oturtulabilmesi için çalışmalar sürmektedir (Yıldırım, Demirel, 2019).

Çağın gereklerine göre güncellenen programlar dâhilinde yürütülen eğitim-öğretimin içeriğinin önemsenmesi kadar önemsenmesi gereken bir başka husus da bu süreci yürüten öğretmenlerin yeterliliğidir. Programların etkinliği, uyulması gereken geliştirme ilkelerine göre hazırlanmış olmasının yanında başka değişkenlerle de orantılıdır. Bu değişkenlerin bazıları öğretmenlerin yeterliliği, eğitim-öğretim faaliyetleri için ayrılan bütçenin ihtiyaçları karşılıyor olması, programın uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlar olduğunda muhataplardan alınacak dönütlerin dikkate alınması (öğrenci, veli, öğretmen, müfettiş...) önem taşımaktadır (Aykaç, 2007).

Değerler eğitime ilk adım ailede atılırken bu eğitimin daha resmî ve düzenli hâli okullarda sürdürülmektedir (Yazıcı, 2006). Değerler eğitiminin okul programındaki yeri üzerine tartışıldığı bir düzlemde bu eğitimin öğrenciyi hangi noktadan alıp hangi noktaya getireceği, kök değerlerin neler olduğu, evrensel değerlerin ne olduğu, okullarda bu konunun nasıl işleneceği soruları cevaplanamamış demektir (Cihan, 2014). Karakter eğitiminin öğrencilere okul aracılığıyla ne kazandıracağı, nasıl bireyler yetiştirilmesi hedeflendiği gibi soruların cevabı aslında yola çıkılan felsefeye bağlı olarak çizilecek yol haritasıyla şekillenecek ve süreklilik sağlanabilmiş olacaktır (Evin, Kafadar, 2004). Eğitimi değerlerle buluşturan ve

planlanan sistemi öğrencilere aktaran kurumlar okullardır (Cihan, 2014).

Türk Millî Eğitim sisteminin genel amaçlarına bakıldığında öğrencilere kazandırılması gereken birçok değer göze çarpmaktadır. Bireyleri “Beden, zihin, etik, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı biçimde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünme yeteneğine sahip, evrensel bir dünya görüşü olan, insan haklarına saygılı, kişilik ve girişimciliğe önem veren, topluma karşı sorumluluk bilinci gelişmiş, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” gibi birçok değeri kapsayan ve “iyi insan”, “iyi vatandaş” yetiştirmek amacını taşıyan eğitim sistemi, değerlerin tüm eğitim aşamalarında öğrenciye kazandırılması beklentisini taşımaktadır. Bu sebeple değerler, tek bir dersin konusu değil tüm derslerin ortaklaşa yürüttüğü bir aktarım süreciyle kazandırılmalıdır (Kasapoğlu, 2013). Lott’un da değindiği gibi, okullar toplumların bir parçasıdır (Lott; 1996 akt. Cihan 2014). Buna dayanarak toplumun genelinin kabul ettiği etik varlığımızın aktarımı, toplumun bir parçası olan okullarda yapılmalıdır.

Ailelerde olduğu gibi öğretmenlerin çocuklara ne kadar örnek olabildiği de önemli bir husustur. Çocukların ikinci evi olan okullarında gözlemlediği tüm ilişki türleri, onların karakter oluşumunda olumlu ve olumsuz etkiye sahip olacaktır. Öğretmenle kurdukları ilişki de önemli bir paya sahiptir. Bu noktada öğretmenin akademik yeterliliğinin önemli olması kadar millî ve evrensel değerleri de özümsemiş ve hayata geçirebilmiş biri olması çok önemlidir. Yine Ryan ve Bohlin’e (1999) göre öğretmenlerin rol model olması çok önemli bir husustur. Sözlü olarak ne anlatıldığı değil çocukların önünde nasıl davranıldığının anlamı büyüktür. Ayrıca öğretmenlerin, çocukların doğru davranabilmeleri için ihtiyaçları olan ortamı sağlama görevi de vardır. Sağlıklı bir ortam sağlandıktan sonra doğruyu çocuğun bulması için alan tanımak gerekmektedir. Asla öğretmen kendi fikirlerini dayatmamalıdır. Empati yeteneği gelişmiş ve kendilerini iyi ifade edebilen çocuklar yetiştirilmelidir (Ryan ve Bohlin, 1999).

Bir öğretmenin öğretici olmak dışında çok özel görevler üstlenmesi gerektiğini özetleyen bu maddelerin öğretmenlerde bulunup bulunmadığını yeterince kontrol edebilen bir sistem Türkiye’ de mevcut olmadığı gibi bunu sağlamak çok da kolay değildir denilebilir. Vicdanlı, empati yeteneği güçlü, karşısındaki kitleye göre bildiklerini aktarma konusunda şekillenebilen, çağın gereklerini takip edebilen,

araştırmacı, anlayışlı, sevecen, ölçülü, özverili, ilgili, fedakar, sabırlı ve daha birçok değere ve donanıma sahip olması beklenen öğretmenlerin varlığı çocukların gelişiminde büyük bir paya sahiptir. İlkokul ve ortaokul dönemindeki çocukların ailelerden daha çok öğretmenlerini örnek aldığı ve bu dönemde edinilen değerlerin hayat boyu nasıl biri olunacağına etkisinin büyük olması hususunda okulda karşılaşılan kişilerin ve olayların çocuktaki etkisinin büyük olduğu söylenebilir.

2.4.4. Değer Eğitiminde Milli Eğitim Sisteminin Rolü

Yaşaroğlu (2013) millî eğitim sistemimizin tarihsel süreç içerisinde değerler eğitimine yeterince önem vermediğini söylemektedir. Yenilenen müfredatla birlikte değerler eğitimi konusuna daha fazla eğilinmesine gayret gösterildiği söylenilebilir. Bunda ne kadar başarılı olunduğu tabi ki bir araştırma ve tartışma konusudur. Topal (2019) konuyla ilgili yaptığı araştırmasında, söz konusu on değerın 6 tanesinin(vatanseverlik, sevgi, saygı, dostluk, yardımseverlik ve adalet) derslerde büyük oranda öğrencilere verildiğini düşünmekte ancak sabır, sorumluluk, dürüstlük değerlerinin kısmen öğrencilere verildiği, özellikle “öz denetim” değerinin öğrencilere verilmesinde ciddi anlamda eksiklik olduğu sonucuna öğretmenlerle yaptığı görüşmeler sonucunda varmıştır (Topal, 2019). Şahin ve Güneş (2023) ders kitaplarında yer alan yazınsal metinlerin ele alınış biçiminde, kök değerlerin kazanımına ilişkin kurgunun düzenlenmesine gereksinim duyulmakta olduğunu belirtmekte ve katılımcıların büyük bir kısmı söz konusu metinlerin yeterli olmadığını bazı gerekçelerle ifade etmekte olduğunu söylemişlerdir. Yine aynı çalışmada ele alınan değerlerin yüzeysel olarak aktarıldığı, salt tanım olarak yer verildiği, tek bir bakış açısına dayandırıldığı, düz anlatımla öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı yönünde tespitlerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın konusu olan mitolojik metinlerle değerler eğitime katkıda bulunmayı destekleyen sonuçlardan biri ise aynı çalışmanın metinlerle ilişkili etkinliklerde eksiklikler görüldüğü için değerler bilgisi ediniminde de eksiklikler yaşandığı, her öğrencinin farklı ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere sahip olduğu inancı ile etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerekliliğine de dikkat çektiği bölüm olmuştur.

2010 yılında 18. Millî Eğitim Şûrasında “Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi” başlığı altında öğretmenleri değerler konusunda bilinçlendirmenin, değerler eğitiminin en küçük öğrenci gruplarından başlayarak tüm kademelerde

sürdürülmesinin, bu eğitimin tüm derslerin içerisine yedirilerek ve sezdirilerek verilmesinin ayrıca sadece okulda değil aile ve çevresel etkilerin bir bütün olduğunun farkına varılarak geniş kapsamlı bir çalışma yürütülmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. 2010 yılında alınan bu kararlar, belirli bir düzene oturmamış olduğundan istenilen sonuçları almak mümkün olmamıştır. Fakat 2017 yılında yapılan düzenlemeyle bu niyetlerin bir program dâhilinde gerçekleştirilebilmesi için adım atılmıştır.

2017 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın yayımladığı yenilenen müfredata yönelik bildiride on millî, manevi ve evrensel değer belirlenerek kök değer başlığı altında toplanmış hâlde ele alınmış ve programın odağını bu kök değerlerin oluşturduğuna vurgu yapılmıştır.

Görüldüğü üzere bu konu MEB tarafından oldukça önemsenmiştir. Değerler eğitimine verilen öncelik vurgulanmış ve değerler programın merkezine oturtulmuştur. Doğrudan mesaj vermek yerine metinlerin, soruların, etkinliklerin içine gizleyerek hedef davranışları sezdirmek, karşı tepki oluşturmada aktarılabilme açısından etkili bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun için çocukların ilgisini çekici ve akılda kalıcı metinler seçebilmenin önemi, Türkçe dersi kapsamında oldukça anlamlıdır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin yaşam boyu kullanabilecekleri dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanırken bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirdikleri etkili iletişim kurabildikleri bir donanıma ulaşmalarını hedeflemiştir. Bu çok yönlülüğün sağlanabilmesi için de akademik eğitim, kök değer eğitimiyle desteklenecek şekilde programlanmıştır. Bu değerler şunlardır: *Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik* (MEB, 2018). Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem bağlantılı olduğu alt değerlerle hem de diğer kök değerlerle birlikte ele alınmaktadır (Eken, Öksüz, 2019). Günlük hayatta, akademik hayatta, iş hayatında, sosyal alanlarda ve daha birçok özel alanda hedef kök değerleri özümsemiş kişilerin daha mutlu ve başarılı bireyler olacakları varsayılmıştır. Herkesin değerleri içselleştirmesi hâlinde de toplum genelinde refah düzeyinin artacağı umulmuştur. Dilmaç ve Ekşi (2007) değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarında duyuşsal boyutun geri planda bırakılması halinde bireylerin potansiyellerini tam anlamıyla keşfedemeyecekleri, buna bağlı olarak da kendilerini tamamlamış bireyler olamayacaklarına değinmişlerdir.

Geçmişten günümüze dek aktarılıp yaşatılan değerlerin sonraki nesillerde de sürdürülebilmesi için Türkçe dersi önemli bir köprü görevi görmektedir. Öğrencilere birçok metin okutma fırsatı bulunabilen derste değer kazanımını destekleyecek metinler seçilmektedir (Yazıcıoğlu, 2022). Bu sebeple Türkçe dersi kapsamında işlenen metinlerde kök değerlerin sezdirilmesi ve bu yapılırken de didaktik bir tarzdan çok ilgi çekici hikâyelerin içine gizlenmiş şekilde verilmesi amaca yönelik daha etkili bir yol olacaktır. Küçük yaş gruplarında sıkça karşılaşılan davranış modellerinden biri tepkisel olmalarıdır. Neyi nasıl yapmaları gerektiğiyle ilgili öğütler vermek yerine onların ilgilerini çekecek metinlerle örtük biçimde değerleri aktarmak daha verimli bir yoldur.

Çapoğlu ve Okur' un (2015) yaptığı 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında farklı yayınlara göre değer dağılımını tespit ettikleri araştırmasına göre incelenen ders kitapları değerlendirildiğinde toplam 18 değer başlığı ve 104 değer tespit edilmiştir. En fazla vurgulanan değerlerin “İnsan sevgisi”, “Doğa sevgisi” ve “Türk büyüklerine saygı” değerlerinin olduğu görülmüşken az vurgulanan değerlerin ise “Doğruluk” ve “Cesaret” olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalar da göstermektedir ki değer kazanımı için yapılan çalışmalarda her değere eşit yer verilmemektedir.

Baki' nin (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelediği araştırmasında sınıflara göre kategorize edip sonuçları ortaya koymuş ve farklı sınıf düzeylerinde farklı değerlerin ön plana çıktığı görülmüştür.

Ders kitaplarının değer kazanımındaki yeri, programın niteliği ve uygulanabilirliği kadar önemlidir. Çünkü kitaplar, hazırlanan programların uygulanma alanlarıdır (Çelikkaya, Kürümlüoğlu, 2018). Çünkü öğretmenler müfredatı takip ederken büyük oranda ders kitaplarından faydalanmaktadır. Kitaplarda yer alan metinler, etkinlikler, görseller kazandırılması hedeflenen değerleri aktarma konusunda ne kadar yetkin ise sonuç almada da o kadar başarılı olunacaktır. Bu konuda basılacak kitaplarda değerlere yer verilmesi koşulunun getirilmesi ve kontrolünün yapılması, yeterince yer verilmemiş olan önceki kitapların da sonraki dönemde basılmaması önerilerinde bulunmuşlardır.

2.4.5. Değer Eğitiminde Farklı Yöntem ve Yaklaşımlar

Değer aktarımı yapmanın yöntemleri oldukça çeşitli olmakla birlikte günden güne de geliştirilmektedir. Hedef kitleye hatta çocuktan çocuğa göre tercih edilebilecek farklı yöntemlerin olması eğitimde bir zenginlik unsuru olarak görülmektedir. Millî eğitim sisteminin, öğretmenlerin, materyal tasarımcılarının iş birliği ile değer aktarımını daha etkili ve kalıcı hâle getirmek mümkün olacaktır. Kasapoğlu'nun (2013) çocukların ilgisini çekecek yazılı, sözlü, görsel, işitsel her türlü materyalin değer eğitiminde kullanılmasını faydalı olacağını söylemiştir. Burada önemli olan öğrencilerin duygu ve düşünce dünyalarına hitap edebilmektir. Farklı ürünlerin kullanılmasının çocukta farkındalık oluşturmaya katkı sağlayacağı, olumlu gelişmelere destek olacağı belirtilmiştir.

Eğitim sisteminin kendisini çağın değişim ve dönüşümüne göre yenilemesi bir zorunluluktur. Özellikle teknolojik gelişmelerin hız kazandığı dönem itibarıyla ilgi ve ihtiyaçlara bakıldığında her geçen gün büyük değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu sebeple Yıldırım ve Demirel (2019), 50 yıl öncesinin eğitim sistemiyle günümüzün ihtiyaçlarının karşılanamayacağından bahsetmektedir. Bilgiye ulaşmanın artık çok kolay olduğu, bununla beraber doğru bilgiyi ayırt edebilmenin zorlaştığı, dikkati çekebildiği gibi aynı zamanda dikkati dağıtabilen öğelerin çokluğu gibi nedenlerle sistem kendini daima yenilemelidir. Eğitim sistemi, sınırlarını keşfedebilen bireyler yetiştirme sorumluluğuna hizmet etmelidir. Çalışmalarından hareketle vardıkları sonuca göre değer kazandırma yöntemlerinden en sık karşılaşılanlar rol model olma, telkin etme olmuştur. Yine bu çalışmada bütünsel bir aktarım için tüm paydaşların (aile, okul, çevre/toplum, öğretmen, eğitim sistemi vb.) sorumlulukları belirlenip okuyucuya sunulmuştur. Telkin etme yöntemi daha önce de kullanılan bir yöntem olup literatüre yeni giren değer aktarım yöntemleriyle beraber hâla kullanılmaktadır fakat etkileri de tartışmaya açıktır.

Ne dediğimiz değil bunun nasıl uygulandığı öğrenme şekli bakımından çok daha etkili bir yoldur. Erdemlerin davranışlarda can bulmuş hâlini çocuklara her zaman uygulamalı gösterebilmek çok mümkün olamayabilir. Bu yüzden öğretim programlarında yer alan değerlerin bağlam içerisinde yedirilerek ve hayata uyarlayarak aktarılması tercih edilecek etkili yollardan biridir. Masallarla, hikâyelerle, şiirlerle, görsellerle, şarkılarla, dramalarla, tiyatroyla ve mitolojinin derin havuzundan

seçilen fantastik hikâyelerle değerlerin ilgi çekici konulardan faydalanılarak aktarılması mümkün ve oldukça da akılda kalıcı olacaktır.

Değerler eğitimi programların hazırlanması sırasında nereden yola çıkılacağı ve nasıl bir yol izleneceğiyle ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Yazıcı (2016), Bishop’ ın değer eğitimi konusunda nelere dikkat edilmesi gerektiğini özetlediği çalışmasında programın neleri kapsaması gerektiği, ailelerin rolünün burada ne olduğu, hangi değerlerin yer alması gerektiği, program işleyişinin nasıl olacağı ve uygulamanın nasıl gerçekleşeceği gibi sorulara yanıtlar aranması gerektiğine vurgu yapılmasından bahsetmiştir.

Ders kitapları eğitim-öğretim faaliyetlerinin vazgeçilemez materyallerinden birisidir. Sanchez’e göre; okul kitaplarının geleneksel, tek yönlü ve özensizce seçilmiş metinlerle dolu olması hâlinde hikâyelerin kullanımı amacına ulaşamamaktadır. İlkokul ve ortaokul ders kitaplarında yer alan kahramanların çoğunlukla belirlenen yönlerinin ele alındığı ve dolayısıyla da çok yönlü karakter analizi yapılabilmesinden uzak, değer eğitimine yeterince katkı sunamayan türde oldukları söylenebilir (Akt. Yazıcı, 2016, 1998:5). Oysaki her canlının iyi ve kötü yanları ve onların çatışmasından doğan karakteri vardır. Bu sebeple de çok yönlü ele alış biçimlerini benimsemek değerler eğitimine katkısı bakımından anlamlı olacaktır.

Değer aktarımının hedef yaş grubuna ve teknolojik imkânlarla göre farklı şekillerde yapılabileceği düşünöldüğünde tableten ve televizyondan ulaşabilen görsel gücü yüksek ve çocukların ilgisini çeken ürönlere bakıldığında onların eriklerinin de çok önemli olduğu görölmektedir. Kuradayıoğlu ve Şahin (2020), ocukların çokça izlediği Rafadan Tayfa çizgi filmi üzerinden değerler eğitimi konusunu işlemişlerdir. Rafadan Tayfa’ ın kök değerlere yeterince yer veriyor olması ve zengin bir düş dünyası sunan, görsel ve işitsel öğelerin oldukça sık yer bulması sebebiyle bu çizgi filmin, ders kitaplarında dinleme/izleme metni olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır. Buradan yola çıkarak hali hazırda ders kitaplarında bulunan metinlere alternatifler üreterek değerler eğitimine katkıda bulunmak mümkündür denebilir. Görsel ürönlere sürekli maruz kalan ve bunu da tercih eden yeni nesil için sadece ders amaçlı hazırlanan metinler yeterince ilgi çekici gelmeyebilmektedir. Zaten ilgi gösterdikleri güncel görsellerden yapılacak seçkiler amaca daha etkili bir biçimde hizmet edebilecektir.

Okuduklarından damıttıklarıyla kendine değ er katmasını beklenen öğrenciler için nasıl ders kitapları, etkinlik kitapları tasarlandığı önem taşıamaktadır. Kendilerinden, yaşantılarından izler buldukları metinler, ilgi çekme bakımından etkili olacaktır. McGowan ve Guzzetti,  ğrencilerin yaşamlarından damıttıklarını öğrenilmesi hedeflenen davranışlarla ilişkilendirdikleri ölçüde daha iyi ve kalıcı bir öğrenmenin sağlanabileceğini ileri sürerler. Pilav ve Erdoğan (2016) da okul kitaplarındaki metinlerin içselleştirilebilmesi için sadece okunup geçilmemesi, metinde geçen mesajların, kazandırılmak istenen değ erlerin uygulama alanında pekiştirilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

Hedef değ erlerin kazandırılmasına yönelik çalışmasında  olak (2020),  ğretmenlerin d n tlerine göre dikkat edilmesi gereken noktaları maddelemiş ve değ erlerin öğrencilere aktarılmasında yaşanan sorunların giderilmesi ve değ erlerin öğrencilere daha etkin şekilde aktarılması için geliştirilmesi gereken politikalar ile ilgili önerilerini sunmuştur. Öğretim programında değ erler eğitimine daha fazla yer verilerek alanla ilgili kazanımların azaltılması, bununla birlikte değ erler eğitimi için  ğretim programının esnekliğinin arttırılması gelen öneriler arasındadır. Ayrıca, küçük yaşta bu değ erlerin kazandırılmasının daha etkili olacağı düşünüldüğünden birinci kademedeki öğrencilerin derslerine ait  ğretim programlarında değ erlerin daha yoğun olması gerektiği vurgulanmıştır.

Yaşar, Kasa ve Gürdoğan Bayır (2015), değ erlerin evrensel ve ulusal değ erler olarak sınıflandırılmasına çalışmışlardır. Ulusal değ erlerin özelliklerini ‘bir ulusa özgü olması, ulustan ulusa farklılaşması, dar kapsamlı olması, ulusal yükümlülük taşıması, toplumun sürekliliğini sağlaması, genelleme kaygısı taşımaması, kültürel bir yapıyı oluşturması, ortak yaşantı sonucu oluşması, toplumun kimliğini oluşturması, daha öncelikli olması’ olarak belirlenirken evrensel değ erler ise ‘tüm dünyaya hitap etmesi, herkes tarafından kabul edilmesi, geniş kapsamlı olması, evrensel yükümlülük taşıması, yaşanılır bir dünya sağlaması’ olarak belirlenmiştir. MEB tarafından belirlenen kök değ erlerin en temel sınırları çizdiği d ş n ld ğ nde, evrensel değ erlere uygun oldukları söylenebilmektedir.

2.4.6. Değerler Eğitiminde Temel Süreç ve İlkeler

Müfredatlar, eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanması planlanan yöntem ve teknikleri düzenlemektedir. Uygulama şekli ve hedefe ne kadar ulaşılabilirdiği, öğretmenin sahip olduğu özellikler ve donanımına bağı olduğu kadar hedef kitlenin özellikleriyle de doğru orantılı olmaktadır. Uygulanan yöntemlerin çeşitliliği artırıldıkça daha çok çocuğa temas edebilmek ve kalıcılığı çok yönlü yaklaşımlarla sağlayabilmek daha mümkün hâle getirilebilecektir. Yeşilyurt' a (2019) göre anlatım yöntemi, gezi-gözlem yöntemi, eğitsel oyun yöntemi, drama yöntemi, örnek olay yöntemi, tartışma yöntemi, problem çözme yöntemi, işbirliğine dayalı öğrenme modeli ve proje tabanlı öğrenme yaklaşımının teorik bağlamda değerler eğitimine uygun olduğu tespit edilmiştir. Yazıcı' nın (2016) çalışmasında ise değerler eğitimi yaklaşımlarını telkin yoluyla değerler öğretimi, değerlerin açıklanması, değerler analizi ve ahlaki muhakeme başlıkları altında incelenmiştir.

2.4.6.1. İş Birliği Geliştirme

İş birliği yaparak grup içerisinde uyumlu çalışma yapmayı öğrenme esasına dayalı bu yaklaşımda, bilgi ve deneyimleriyle toplu hâlde gelişip ilerlemeyi başarabilen öğrenciler yetiştirmek hedeflenmektedir (Dilmaç, Ekşi, 2007). Grup faaliyetlerinde başarı, saygı, sorumluluk alabilme, yardımlaşabilme, karar verebilme, kendini doğru ifade edebilme, empati yapabilme gibi becerileri öğrencilerin kazanmasını sağlamanın etkili yollarından biri de bunu destekleyen iş birliklerinin yürütülebildiği çalışmalar yapmaktır. Bu yöntem aynı zamanda öğrencileri gelecekte iş ve aile ortamına adapte olma konusunda da destekleyecektir. Izgar ve Beyhan (2015), birçok becerinin bir arada ve uygulamalı olarak öğretilmesi için iş birliği yönteminin çok verimli sonuçları olduğundan bahsetmektedirler.

2.4.6.2. Empati Kurma (Kıyas-ı Nefs)

Empati; olaylara yaklaşımda karşıdaki bireyin bakış açısını, beklentilerini, hislerini anlamaya çalışarak çok yönlü bakmayı geliştiren bir yöntemdir. Benlik algısından ziyade başkalarının alanına da saygı göstermeyi sağladığı gibi olayları daha objektif değerlendirebilme imkânı da sunmaktadır. Saygı, empati, özdenetim, yardımlaşma, adaletli olma farklı becerilerin kazanılmasında dolaylı olarak başkasının açısından olayları yorumlayabilme becerisi yatmaktadır. Aksi durumda yalnızca

kendini önceleyen bireyler bu değerleri benimseyememektedir. Eğitim sisteminde değer kazanımının içselleştirilebilme yollarından biri de empati yeteneği gelişmiş bireyler yetiştirebilmektir.

2.4.6.3. Benlik Saygısı Geliştirme

Birlik olabilmenin erdemleri üzerinde iş birliği geliştirme yaklaşımı kısmında durulmuştur. ‘Ben değil biz’ olabilmenin toplumsal yaşamda önemi büyüktür fakat bireyin bizlik algısının gelişebilmesi için öncelikle karakter oluşumunu tamamlamış olması ve kendini gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Kendini keşfetmiş ve özgüven sahibi olan bireyler, toplum içinde uyumla yaşayabilmenin gereklerini daha sağlıklı bir biçimde sağlayabileceklerdir.

Özüne saygı duyabilme ve sevebilme hâli olarak da tanımlanabilecek bu yaklaşım, Dilmaç ve Ekşi’ye göre bireyin benlik kavramına ilişkin vardığı değerlilik yargısıdır. Değerlilik algısının gelişme sürecinde de çevresel faktörlerden alınan takdirin önem taşıdığı söylenebilmektedir. Izgar ve Beyhan (2015), anne ve babadan küçük yaşlardan itibaren alınan onayın, özgüven kazanmada önemli bir faktör olduğundan bahsetmektedir. Kişilik gelişiminin başlangıcının, son yıllarda yapılan araştırmalar ışığında bebeklik dönemine dayandığı söylenebilmektedir. Buna dayanarak denebilir ki o dönemde en çok iletişimde olunan ebeveynlerin yaklaşımları bireyin benlik algısının temelini atmaktadır.

2.4.6.4. Akıl Yürütme

Değerler eğitiminin hiçbir zorlama olmadan, yaşamın doğal akışına uyumlandırılarak verilmesi önemli bir husustur. Hedef değerlerin öğrencilere aktarılması konusunda akılcı, mantıklı bir yol izlenmesi yaklaşımında da değerlerin etraflıca düşünülüp ikna olunarak içselleştirilmesi hedeflenmiştir.

Bu yaklaşımın önemli kazanımlarından biri, kişinin değerleri kendi hayatına uygunluk açısından değerlendirebilmesidir. Kazanımın sürekliliğinin sağlanabilmesi için bu önemli bir belirleyicidir.

2.4.7. Değerler Öğretimi Yaklaşımları

Değer öğretimi konusu ‘değer gerçekleştirme’ terimini karşımıza çıkarmaktadır. Akbaş (2016), değer öğretim yöntemlerini incelediği çalışmasında

değer sahibi olmayı ‘yaşam onuruna sahip olmak’ şeklinde açıklamaktadır. Kişinin kendi sınırlarının farkında olan, duygu, inanç ve önceliklerini keşfetmiş, durmadan değişen dünyada kendisine yaşam boyu eşlik edecek değerleri özümsemiş, yaratıcı ve eleştirel düşünceye sahip bireyler yetiştirmek bu yaklaşımların ortak noktasıdır. Simon, Leland & Kirschenbaum (1972), değerlerin gençlerce idrak edilmemiş ve özümsememiş olması hâlinde, gençlerin çevresel faktörlerden çok fazla etkilenip kendi karakterlerini oluşturmamaları için vurgu yapmaktadır. Değer kazandırmanın zorlayıcı olmadan ‘seçme, ödüllendirme, hareket’ aşamalarıyla yapılması gerektiğini savunmaktadır. Erdem ve Akman (1998) ise çalışmalarında yapılan doğru davranışları güdüleme üzerinden değer öğretimini desteklemekte olduklarını belirtmişlerdir. Bir davranışın doğruluğu veya yanlışlığıyla ilgili sözlü telkinlerde bulunulması yerine, doğru davranışta bulunmuş bir öğrencinin bu davranışının sebepleri ve erdemleri üzerinde durmayı önermektedir.

2.4.7.1. Telkin Yöntemi

Öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Nasihat verme, telkin etme, doğrudan aktarma şeklinde aktarım yapılmaktadır. Taşpınar ve Atıcı, (2002) didaktik bir yöntem olarak değerlendirdikleri bu sistemde tündengelimci bir mantık benimsendiğini söylemektedir. Programın savunucularından Wilson, değer ve etik kavramlarının başka derslerin yan ürünü olarak değil tek başına ele alınması gereken bir konu olduğunu ileri sürmektedir (Dilmaç, Ekşi, 2007). Bu görüşe göre değer ve ahlak eğitimi konusu diğer branşlardan bağımsız ve doğrudan aktarılması gereken bir konudur. Doğrudan öğretimde okul tarafından aktarılanların, çocuğun aile kültürüyle uyumlu olması hâlinde eğitim başarıya daha kolay ulaşabilecektir. Çünkü davranışları gözlemleyerek içselleştirmek sürdürülebilirlik açısından önemli bir husustur. Öğretilenler tekrar ettirilerek programın amacına ulaşp ulaşamadığı tespit edilmektedir.

2.4.7.2. Örtük Program

Değerlerin gizli öğretimi yaklaşımı adıyla da karşımıza çıkan bu yaklaşımda, içeriği keskin sınırlarla çizilmemiş, ders dışı etkinliklerle desteklenen, sosyolojik bir kavram olduğu görülmektedir (Aktepe, Tahiroğlu, 2016). Yazılı olanın dışına çıkma özelliği olan bu programın olumlu yanları olduğu gibi iyi yönetilmeyen bir sistemde

olumsuz tarafları da gözlenebilmektedir. Öğretmenin, kazandırılması hedeflenen değerleri aktarım sürecinde demokratik bir ortam yaratabilmesi ve öğrencileri de sisteme dâhil ederek hareket edebilmesi hâlinde programın daha başarılı olabileceği düşünülmektedir. Aksi hâlde demokratik, katılımcı bireylerin yetiştirilmesi mümkün olmayacaktır (Jickling, 2003, akt Aktepe, Tahiroğlu, 2016).

Programın sınırlarının resmî olarak çizilmemiş olması belirleyici bir özelliğidir. Tezcan'a (2003) göre okulda görev alan öğretmen, idareci ve etkisi olan tüm çalışanların hayat görüşü, ideolojik yapısı, etik değerleri, kültürel kodları, davranışları gibi birçok etmen örtük yaklaşımın sonuçlarını etkileyecektir. Çünkü burada insiyatif söz konusudur. Dolayısıyla resmiyette belirlenen kural ve hedeflerin dışında öğrencilere kazandırılmak istenilen davranışlar için düzenlenen etkinlikler bütünü olduğu söylenebilir.

Programın etkinliği bazı araştırmacılar tarafından fazla belirsiz bulunup uygulayıcıların hayat görüşüne göre kontrolü zor bir yol izlenebileceği şeklinde olurken bazı araştırmacılara göre ise programların sağlayamadığı yönleri bu esnek yaklaşımın sağlayabileceği yönünde olmaktadır.

2.4.7.3. Değer Ayırımı ve Belirginleştirme

Değer ayrımı belirginleştirme yaklaşımı, kişinin kendi için neyin iyi, neyin yeterli, neyin ihtiyaç olduğu gibi sorulara cevap bulabilmesini kolaylaştırmaktadır.

Raths, Harmin ve Simon, değer belirginleştirmenin başarılı bir sonuca ulaştırılabilmesi için aşağıdaki üç adımın uygulanmasını önermektedir:

A. Seçme:

B. Ödüllendirme:

C. Davranmak:. (Raths, Harmin ve Simon, 1978, akt., Dilmaç, Ekşi, 2007)

2.4.7.5. Değer Analizi

Bilimsel problem çözme yönteminin sosyal problemlere uyarlanmış hâli olan bu yaklaşımda amaç, öğrencilere örnek olaylar verilerek üzerinde yapılacak eleştirel yaklaşımlarla etik olanı bulmaya yönlendirmektir. Örnek verilmiş olan olay üzerinden öğrencilerin doğru olanı doğru yapan sebepleri bulup üzerine konuşmaları sağlanmaktadır.

Welton & Mallan değer analizi yönteminin uygulama aşamalarını öncelikle problemin tanımlanması, problem çözümü için mümkün olan başka yolların bulunması, bu yolların olası sonuçlarıyla ilgili fikir yürütülmesi, ilerleyen zamanlarda nasıl sonuçlar doğurabileceğinin öngörülmesi, bu sonuçların değerlendirilmesi ve son olarak da uygun yolun seçilmesi şeklinde sıralamıştır (Akt. Akbaş,2016).

Uygulamaların başarısında hedef öğrenci kitlesinin sayısı da etkili olacaktır. Daha küçük gruplarda, daha çok değer üzerinde konuşma fırsatı bulunabilecekken aynı zamanda öğrencilerden gelecek dönütlere de yeterli zamanı ayırmak mümkün olabilecektir.

2.4.7.6. İkilem

Birbiriyle çelişen, çatışan iki değer yargısı arasından öğrencilerin kendilerine uygun bulduğu seçeneği ayırt edip içselleştirmesi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımdan öğrenciden yaptığı seçimin sebeplerini ifade etmesi beklenmektedir. İkilem yaratılabilmesi için hangi seçeneğin doğru hangi seçeneğin yanlış olduğu gibi keskin bir ayırım olmayacaktır. Birbirine yakın değerler, etik davranışlar arasından akıl yürütülerek seçim yapılması beklenilir. Örnek olay üzerinden yapılacak grup çalışmasıyla tartışılarak sonuca varılabileceği gibi bireysel olarak da süreç takip edilebilmektedir.

Öğrencilerde akıl yürütme, empati kurabilme, eleştirel bakabilme gibi becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Akbaş (2008), sunulan ikilemde öğrencilerin gerçek yaşam problemlerine uygun örnekler verilmesinin öneminden bahsetmektedir. Örneklerle özdeşim kurabilen öğrenciler, tercih yapma noktasında çok daha gerçeğe yakın değerlendirmeler yapabileceklerdir.

2.4.7.7. Karakter Eğitimi

Vatandaşların karakterleri, ülkelerine sağlayacakları katkılar ve de verecekleri zararlar ile orantılı olacaktır. İyi bir vatandaş sahip olduğu zekâyı, becerileri, erdemleri, birikimlerini, bakış açısını toplumun geri kalanının faydasına olacak şekilde kullanacaktır. Bundan dolayı her bir bireyin karakter eğitimi önem taşımaktadır. İyi karakterin tanımı ‘iyi insan’ nasıl olmalıdır diye sorgulandığında alınan cevaplarda saklıdır. Bu cevapların herkesçe aynı olduğu değerler ise kök değerleri oluşturmaktadır.

2.4.7.8. Vatandaşlık Eğitimi

İnsanlar toplu hâlde yaşamaya başladıklarından bu yana bir arada yaşayabilmeyi kolaylaştıracak kurallara, düzenlemelere ihtiyaç duymuşlardır. Bu bir araya gelişin örgütlü hâline de devlet denmektedir. Kendi içerisinde kurallara sahip bu yapı, vatandaşlarının güven ve adalet duygularıyla yaşamlarını sürdürebilecekleri bir sistem sunmaktadır/sunmalıdır. Devlet organları kuralları koyar fakat bunlara ne kadar uyulacağı kişilerin iradesine bağlıdır. Dolayısıyla karakterli bireyler yetiştirebilmiş bir ülkede birliğin, düzenin, mutlu bir yaşamın varolacağı düşünülebilmektedir.

2.4.7.9. Bütüncül Yaklaşım

Adından anlaşılacağı üzere paydaşların eşit oranda söz sahibi olduğu, kural koyarken de kuralları uygularken de hem öğrencilerin hem öğretmenlerin hem de eğitim-öğretim sürecine desteği olan tüm personelin ortak bir yürütme prensibinde olması beklenmektedir.

Bu sistemde amaçlanan öğrencilerin etik ilkelerine bağlı kalarak akıl yürütme becerilerinin geliştirilmesidir. Yani amaçlanan varılan sonuçtan ziyade sürecin ahlaki bir yol izlenerek aklın ışığında sürdürülüyor olmasıdır.

2.5. Değer-Kültür İlişkisi

Değerleri kültürden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Kültürün toplumda bıraktığı izler değerlerimize yön verir ya da toplumsal değerlerimiz yıllar içerisinde kültürümüzü oluşturur da denebilir. Değer konusu üzerine çokça tartışılmış ve göreceli bir konu olduğu için de kitabi net bir tanımının yapılması da bu sebeple çok mümkün olamamıştır. Birbirini tamamlayan, farklı açılardan yapılmış birçok tanımla açıklanabilir.

Gelecek nesillerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili her toplumun, her bireyin bir fikri vardır. Bu idealler ise toplumsal ve bireysel kültürden bağımsız değildir. İçerisinde yaşanan geleneğin izleri fertlerde farklı oranlarda da olsa görülmektedir.

Farklı ülkelerde farklı değer gruplarının aktarılması konusuna ‘Değerler Kavramı’ başlığında yer verilmiştir. Ülkeler arasında biri için olumsuz bir davranış şekli olarak kabul edilebilecek bir davranış modelinin bir diğerinde kök değer olarak

yer almadığı, değer grupları arasında ülkeler arasında farklılıklar görüldüğü fakat genele bakıldığında kök değer kabul edilen maddelerin genel kabule uygun olduğu söylenebilir. Bu noktada evrensel bir kültürün yanı sıra ülkeden ülkeye farklılık gösteren öncelik anlayışından bahsedilebilir. Burada okulların amacı, öğrencileri toplumla bir bütün olabilecek şekilde yetiştirmek, uyumlanmalarını kolaylaştırmaktır.

2.6. Kök Değerler

Kök Değerler: Disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen 10 ana başlık etrafında toplanmış olan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri (TTKB, 2017, s.7) belirlenmiştir.

Adalet; paylaşımda eşit olma, karar verici olanların adil olması, hak olanın elde edilebilir olması gibi başlıkları altında toplamaktadır.

Dostluk; diğerkâmlık, sadakat, yardımlaşma, birbirine destek olma, birbirinin hâinden anlama, güvenilir olma, fedakârlık gibi alt metinleri bünyesinde barındırmalıdır.

Dürüstlük; gerçekleri olduğu gibi aktarma, verilen sözleri yerine getirme, kendine net ifade etme, doğruları konuşma, güven duyulacak özelliklere sahip olma, başkalarına zarar verecek şekilde gerçekleri gizlememe gibi konuları içermektedir.

Özdenetim; kişinin sorumluluğunu alabileceği davranışlar sergilemesi, davranışlarından doğan sonuçları üstlenmesi, kendi için iyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı seçebilmesi, kendine güven duyması, kendini tanıması ve ona göre hareket etmesi gibi konuları kapsamaktadır.

Sabır; sebat etme, bekleyebilme, tahammül gücü yüksek olma, azmettiği şeyler için sürekli bir çaba gösterebilme, hedefe giden yolda yılmama, başarısızlık hâinde yeniden rota çizebilecek sakinlikte kalabilme gibi aslında başarıya giden yolda sahip olunması gereken çok önemli özellikleri barındıran bir özelliktir. Çünkü başarıya ulaşmak ve orada kalabilmek tesadüf değildir. Sonuca ulaşana kadar birçok kez yenilmek olasıdır fakat sabırlı bir kimse yeniden deneme gücünü kendinde bulandır.

Saygı; öncelikle kendi değerini bilerek kendine karşı hak ettiği özeni gösterme, karşısındaki kişilerin yaşı, konumu, özellikleri sebebiyle olduğu kadar varoluşuna

karşı özenli davranma, başkalarının sınırlarına değer verme/dikkat etme, kendi için iyi olduğunu düşündüğü şekilde ve daha da önemlisi karşı tarafın hassasiyetlerine göre davranma empatisi geliştirebilme gibi önemli davranış ve düşünce biçimlerini içermektedir.

Sevgi; vefa, bağlılık, fedakârlık, güvenilir olma, aile kurumunu sürdürebilmek için gerekli koşulları sağlamayı önemseme, merhametli olma, bir kimseye veya nesneye karşı duyulan içten bir ilgili olma hali gibi birçok farklı başlığın birleşimidir denebilir.

Sorumluluk; verilen sözleri yerine getirme, istikrarlı ve güvenilir olma, yaptığı şeylerin getirilerini ve götürülerini üstlenebilme, ailesine, topluma, tüm canlı ve cansız değerlere karşı ve en önemlisi kendine karşı sorumlu olma hâlidir.

Vatanseverlik; çalışkan olma, ülkenin değerlerine sadık ve saygılı olma, ülkesi için kendinden başlayarak toplumu kalkındıracak çalışmalarda bulunma, kurallara uygun davranma, içinde yaşadığı toplumun değerlerini, mirasını önemseme gibi başlıkları içermektedir.

Yardımseverlik; ihtiyacı olanların yardımına koşma, eşit olmayan koşullar arasında dengeyi sağlamaya gayret etme, misafirperverlik, cömertlik, paylaşımcı olma, merhametli olma, fedakârlık gibi konuları kapsamaktadır.

Birkök (2019) değerleri sınıflandırdığı çalışmasında özgürlük, adalet, eşitlik gibi değerlerin muhatabın kim olduğuna bakılmaksızın –hemşire veya diktatör- etik bir biçimde kabul ediliyor ve uygulanıyor olması gerektiğinden bahsetmektedir. Ancak bu sağlandığında ülke sınırları içinde ve dışında bir düzenin, huzurun sağlanabileceği düşünülmektedir.

Kişinin doğup büyüdüğü yer; karakterini, yaşam tarzını, olaylara yaklaşımını etkileyen değişkenlerden biridir. İnsanlar büyük oranda içine doğdukları kültürden izler taşımaktadır. Modern dünyanın bizlerden istediği ise ulusal değerleri benimseyen bireyler olarak evrensel değerleri de özümsemiş ve hayata geçirebilmiş olmamızdır (Yaşar, Kasa, Gürdoğan Bayır, 2015).

2.7. Mitolojinin Değerler Eğitimindeki Yeri ve Önemi

Aslan'a göre masal, sunduğu büyülü dünyası sayesinde çocuğu içine çekerek onunla bağ kurmasını kolaylaştırırken bu olağanüstü dünyaya kendini kaptıran

çocuğun masal kahramanıyla bir bağ kurması ve kahramanla aynı safta yer alarak doğruluk, sevgi, adalet, yardımlaşma, iyilik peşinde koşmasını sağlamaktadır (Aslan, 2023). Bu ifadeye bakıldığında mitolojik metinlerle ortak noktalar bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Can, (2019) Yunan mitolojisini incelediği kitabında mitolojik metinlerin bir masal okur gibi okunup geçilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kadim metinlerin ardında vermek istenilen derin mesajlar vardır. Mitlerin zevkine ancak bu gizli anlamlar keşfedildiğinde varılabilir. Tarih öncesinden bugüne ulaşan bu hikâyeler, insanlığın en eski değerlerini bizlere aktarırlar. Dönem dönem insanoğlu farklı değer yargılarını ön plana çıkarmış olsa da bugün okul dersleri aracılığıyla öğrencilere aktarılan, kök değer diye isimlendirilen temel değer yargılarının, yüzyıllar önceki metinlerde de bizlere sezdirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu sebeple öğretici olduğu kadar ilgi çekici de olan mitolojik metinlerden kök değer eğitimi amacıyla faydalanmak yerinde olacaktır.

Aşağıda kök değerleri barındırdığı tespit edilen metinlerden örnekler verilmiştir.

2.7.1. Adalet

Mısır mitolojisinde ‘Ölümler Kitabı’nda yer alan ölümden sonra Osiris’in karşısına çıkmış olan birinin Osiris’e nasıl hitap etmesi gerektiğiyle ilgili bir bölüme şöyle yer verilmiştir:

‘Adaletin efendisidir sizin adınız.

Size geldim,

Size adalet getirdim,

Sizden kötülüğü söküp aldım.

İnsanlara bir kötülüğüm olmamıştır,

Akrabalarımın zulmetmedim,

Hilekârlık yapmadım, adil oldum...’ (Müller, 2020, sf.181). Bu bölümde

adaletle yapılan vurgu görülmektedir. Tanrılara atfedilen en temel, en yüce özelliklerin başında bu değer geldiği söylenebilir. Çünkü inanç sistemlerinin dayandığı kök inançlara bakıldığında ölümden önceki ve sonraki hayatta yapılanların karşılığının bir gün alınacağı, suçsa cezalandırılacağı, onurlu bir davranışsa ödüllendirileceği

beklentisi vardır. Bunların olması gerektiği gibi yürüyebileceği bir sistemse sadece adil bir karar vericiyle mümkün olabilmektedir.

Yunan mitolojisinin baş tanrısı kabul edilen Zeus'u anlatan bölüme bakıldığında:

'Zeus bazen dağların yalçın kayalarına çarptığı, bazen korkutmak istediği fanilerin yüksek evlerine düşürdüğü yıldırımları sadece eziciliğini, mahvediciliğini göstermek için mi kullanıyordu? Hayır... Yüksek taht üzerinde oturan bu ulu tanrı, kudretli ve kuvvetli idi fakat adaleti, doğruluğu çok seviyordu. Onun fırtınaları, yağmurları, boraları vardı fakat o bütün bunları yerinde kullanıyor, haksız olarak hiçbir faniyi incitmiyordu...

İnsanlar kalplerinden adaleti, ruhlarından fazileti kovarak fena yollara saptıkları zaman kasırgalar kopar, fırtınalar çıkar, tufanlar olur, tarlaları, bağları, bahçeleri siler süpürürdü.' (Can, 2019, s.44). Tanrıların tanrısının özellikleri anlatılırken adalet vurgusu göze çarpmaktadır. Bu davranışın en yüce kabul ettikleri varlıkla ilişkilendirilmesi ona verilen önemi göstermektedir.

Zekâ ve gücün temsili olan anne ve babadan doğan Athena, sahip olduğu gücü, cesareti akılla yönetme konusunda çok başarılı olduğundan kardeşi Ares'ten daha üstün kabul edilir. Babası gibi adalete olan bağlılığını anlatan bir hikâye şöyledir:

Athena kabalıktan ve her türlü zulümden öğrenirdi. Temiz kalpli idi. Adaletten hoşlanırdı. İyi ve akıllı insanların yardımına koşmak âdeti idi.(Burada yardımseverlik değerine de atıfta bulunulmuştur.) Bir gün onun beğendiği cesur Tydeus çok uzun süren bir savaşta ağırca yaralanmış ve yere düşmüştü. Athena babası Zeus'a yalvardı. Ona acımasını ve lütfetmesini istirham etti. Babasından bu cesur döğüşçüye ilaç götürmek, onu kurtarmak ve ölmezler arasına karıştırmak müsaadesini alınca derhal yeryüzüne, savaş meydanına indi. Fakat Tydeus'un yakaladığı düşmanlarından tüyler ürpertici şekilde öc almakla uğraştığını gördü... Bunu görünce iğrendi. Yardımına koştuğu döğüşçüye sırtını döndü, bu canavar askeri kendi hâline terk etti (Can, 2019, s. 65).

Adalet duygusu gelişmiş uluslarda en iyi olan seçeneğin kazandığı bir sistem esastır. Kişinin kendi içinde var ettiği adil olma dürtüsü ve toplumda oy birliği ile sağlanan adil bir düzen birbirinden bağımsız değildir. Toplumlar bireylerin birliğinden meydana gelir. Yunan mitolojisinde yer alan adil müsabaka örneklerinden

bir tanesi de Poseidon ve Athena arasında geçmiştir. Kekrops'un kurduğu şehre kimin

isminin verileceği tartışması şöyledir:

İkisi de haklı idi. Poseidon medeniyetin, önce Mısır'dan deniz yolu ile Atik kıyısına geldiğini ve bu şehrin deniz olmasa kurulamayacağını ileri sürüyordu. Athena ise bu şehri kuranlara akıl ve zekâyı kendisinin verdiğini, bu yüzden bu şehre kendi adının konmasının daha doğru olacağını iddia ediyordu. Sonunda anlaşamadılar; ikisi de kızmıştı. Nerede ise kavga edeceklerdi. Bunun üzerine Zeus işe karıştı, onlara dedi ki; 'İkinizden hanginiz insanlığa daha elverişli ve daha faydalı bir iş yapabilirse Kekrops'un kurduğu şehre onun adı verilsin.'

Bu müsabakada bütün tanrılar hazır bulundular. Poseidon elindeki üç dişli yaba ile deniz kenarındaki kayaya hızla vurdu. Oradan azgın bir at çıktı, kişneyerek kaçtı gitti. Sıra Athena'ya gelmişti. O elindeki yaldızlı mızrağı yavaşça yere dokundurdu, oradan dalları pıtırak gibi olgun meyvalarla dolu gümüş yapraklı güzel bir zeytin ağacı bitti. Bu barış sembolü idi.

İnsan leşleriyle dolu savaş meydanlarında harp arabalarını sürükleyecek olan at hiçbir zaman zeytin ağacı kadar faydalı olamazdı. Gerçekten barış, insanlar için savaştan hayırlı idi. Tanrılar heyecanla Athena'yı alkışladılar, şehre onun ismini verdiler (Can, 2019, s.66-67).

2.7.2. Dostluk

Tarihin en bilinen mitlerinden Truva, dokuz yıl boyunca sürmüş ve birçok ortaklığa, iş birliğine sahne olmuştur. Akhilleus' un Yunan ordusuyla yaptığı ittifak, Truvalılara desteğe koşan Amazonlar, Habeşliler ülkeler arası dostluğa birer örnek olmuşlardır. Yine aynı savaşta birlikte dövüşen iki büyük dost Patroklos ve Akhilleus da ölüm onları ayrına kadar bir arada olmuşlardır. Patroklos' u Hektor' un öldürdüğü haberi geldiği gibi Akhilleus arkadaşının intikamını almak için Hektor' la savaşımaya gitmiş ve bu karşılaşma büyük savaşçı Hektor' un sonu olmuştur.

2.7.3. Dürüstlük

Gerçeklerin olduğu gibi ifade edilmesi, saptırılmaması, saklanmaması, olanın olduğu gibi yansıtılması anlamına gelen dürüstlük, önemli değerlerimizdendir. Çeşitli sebeplerden saklanan gerçeklerin bir gün ortaya çıkacağı inancı, insanların vaktinde doğru olanı ortaya çıkarmalarına destek olacaktır. Kral Midas'ın hikâyesi oldukça

yaygın bir hikâye olup gerçeklerin olanları saklamayı yük gören biri tarafından ortaya çıkarılacağı savını doğrular niteliktedir. Mite göre Apollon ve Marsyas arasında geçen kimin liri daha güzel çalacağı düellosunu Apollon kazanır ve Marsyas bu hadsizliği sebebiyle cezalandırılır. Hikâyenin devamı şöyledir:

Kral Midas'a gelince, o da Marsyas tarafını tuttuğundan, bitaraf olamayan ve doğru hakemlik yapamayan bu adamın cezalandırılması gerekti, iyi işiten kulaklara malik olmadığından, insanlara mahsus kulakları ona uygun bulmadı. Onun kulaklarını uzattı, uzattı, içlerini, dışlarını kıllarla doldurdu. Zavallı Kral eşek kulaklı oldu (Can, 2019, s.83).

2.7.4. Öz Denetim

Öz denetimin sağlanabilmesinin ilk koşulu akıl sahibi olmaktır. İnsanın akıl sahibi oluşunu anlatan en eski öykülerden biri; Prometheus' un, yeryüzündeki varlıklara beceri dağıtan kardeşi Epimetheus' un yardım istemesi üzerine, tanrıların dağından ateşi alıp onlara vermesiyle aydınlanmayı geri dönülemez şekilde başlatan mittir. Epimetheus hayvanlara onları güçlü yapacak özellikler vermiş fakat insanlar zayıf kalmıştır. Akıl onları güçlü yapacak becerileri olacaktır ki o da Prometheus tarafından verilmiştir. Bu sebeple Epimetheus cehaletin temsillerindendir. Tanrılardan habersiz ateşin (akıl) insanoğluna verilmesi Zeus' u sinirlendirmiştir ve Pandora'yı yaratıp içinde tüm kötülüklerin olduğu kutuyu ona teslim ederek yeryüzüne yollamıştır. Her ne kadar tanrının armağanı anlamına gelen 'Pandora' isimli bir kadın tarafından yeryüzüne tüm kötülükler inmiş gibi görünse de aslında o kötülüklerin zaten yeryüzünde olduğu, ateş sayesinde sadece görünür olduğu birçok çevrelerce kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre problemlere karşı sorun çözme yetisini de kazanan insan aslında bir seviye atlamıştır. Çünkü insanların problemleri çözmek için akla ne kadar ihtiyacı varsa problemlere de o kadar ihtiyacı vardır ki çözüm stratejileri üretebilmek böyle mümkün olmaktadır. Problemin ne olduğunu tespit etmek önemli bir farkındalıktır. Bunun yolu da ateşle (akılla) açılmıştır (Akyüz, Altıparmak, 2023).

2.7.5. Sabır

Mısır mitolojisine ait en eski ve ünlü mitlerden biri olan Horus ve Set' in çekişmesi tam bir sabır, inat ve azim örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Horus, Isis ve Osiris' in oğludur. Hikâyeye göre Set, kral olan kardeşi olan Isis' i öldürür ve

parçalara ayırır. Eşi ve aynı zamanda kız kardeşi olan Osiris ise kendini onu diriltmeye adar. Osiris, Isis' in parçalarını kardeşi ve aynı zamanda Set' in karısı olan Nephthys ile birlikte toplar ve ilk mumyayı yapar. Parçaları birbirine sıkıca bağlar. Sonra ona bir kuş kılığında yaşam nefesini üfler. Dirilttiği kocasından hamile kalır ve Isis yeraltına dönmek üzere gider. Bu beraberlikten Horus dünyaya gelir. Tahtın yeni varisi olan Horus, Set' in hedefindedir ve ona iftiralar atarak, onu kör ederek, çeşitli yarışmalarla yenmeye çalışarak onu tahtın önündeki engel olmaktan çıkarmaya çalışmıştır. Fakat başarılı olamamıştır. Horus her seferinde başarıya ulaşmış ve tanrıların gözünde tahtı hak etmiştir. Bu süreçte hiç yılmayan iki düşmanın da sabırla, azimle hedefe yürüdüğü görülmektedir (Wilkinson, 2010).

2.7.6. Saygı

Uygurlara ait türeyiş efsanelerinden birinde şu hikâyeye rastlanmaktadır:

‘...Bir gün bu iki ağacın arasına, gökten bir ışık inmişti. Bunun üzerine iki yandaki dağlar yavaş yavaş yürümeğe başladılar. Bu durumu gören halk ise hayretler içinde kalmıştı. İçlerinde büyük bir saygı duyarak Uygurlar oraya doğru yaklaştılar. Tam yaklaştıkları sırada, kulaklarına çok tatlı ve güzel müzik nameleri gelemeye başladı. Her gece buraya bir ışık inmeğe ve etrafında otuz defa şimşek çakmağa başladı. Diğer bir gün de aynı yerde, ayrı ayrı kurulmuş beş çadır gördüler. Bunların her birinde birer çocuk oturuyordu. Her çocuğun karşısında da onları doyurmağa yetecek kadar süt dolu emzikler asılıydı. Çadırın tabanı da baştan aşağıya gümüş döşenmişti.

Bütün boyların reisleri ve halkları, bu garip şeyi görmek için yerlerini bırakıp koşmuşlardı. Bu manzarayı görünce saygı ile diz çöküp selam verdiler. Biraz sonra da çocukları alıp dışarı çıktılar. Beslenip büyütölmeleri için de onları süt annelerine ve dadılarına verdiler. Her fırsatta onlara saygı gösteriyorlar ve ikramda bulunuyorlardı....’ (Ögel, 2003, s.74).

Türklere ait bu türeyiş mitine bakıldığında olağanüstü şekilde dünyaya gelen bu çocuklar, halk üzerinde saygı uyandırmakta ve saygının gücüyle aralarından biri hükümdar seçilmektedir. Mitten anlaşılacağı gibi saygı oldukça önemsenen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır

2.7.7. Sevgi

Sevginin farklı türleri vardır. Ebeveyn-çocuk sevgisi, sevgiliye olan sevgi, tasavvufta yaratıcıya olan sevgi, yeryüzünde var olan tüm canlılara karşı sevgi... Mitlerde de benzer şekilde sevginin farklı formlarına rastlanmaktadır.

'Pershephone; toprak, tahıl ve bereket tanrıçası Demeter' in kızıdır. Yeraltı'nın yöneticisi Hades, Persephone' ye âşık olur ama Demeter' in kızından ayrılmak istemeyeceğini bilmektedir. Çünkü Persephone, annesine tahılların büyümesi ve ekinlerin olgunlaşması için yardım etmektedir. Bir gün Demeter' in dikkati başka bir yere çevriliyken Hades, arkadaşlarıyla oynayan Persephone' yi kaçıtır ve Yeraltı' na götürür. Demeter çok öfkelenir ve aklı başından gider. Uzun süre kızının izini sürdüğünden ekinler kurur ve ölür. Zeus, Demeter' in aynı zamanda mevsimlerin döngüsünden de sorumlu olmasından dolayı bu durumun sürmesine izin verdiği takdirde dünyadaki hayatın yok olacağını fark eder. Sonunda Hades' i uzlaşmaya ikna eder. Anlaşmaya göre Persephone ilkbahar ve yaz aylarını Demeter' le dünyada, yılın geri kalan zamanını da Hades ile Yeraltı' nda geçirecektir. Böylece Pershephone annesini ziyaret ettiğinde toprak zenginleşir ama sonbahar ve kış aylarında Yeraltı' na gittiğinde tekrar verimsizleşir.' (Wilkinson, 2010, s:40).

Yunan mitolojisinin en ünlü hikâyelerinden biri olan bu mit, mevsim döngüsünün sebebini açıklamaktadır. Farklı kaynaklarda Demeter, kızına olan düşkünlüğünden dolayı onu Hades' in yanına her yolladığında hasta olur ve yeryüzü de solar, kurur. Mite göre ona olan sevgisi, mevsimlerin belirleyicisi olmaktadır.

2.7.8. Sorumluluk

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen en önemli değerlerden bir tanesi de sorumluluk duygusudur. Bu duyguyu doğru tanımlamak önemlidir. TDK *'Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi'* şeklinde tanımlamaktadır. Buna ek olarak değer kazandırma konusu kapsamında ele alındığında, kişinin kendinin ve başkalarının iyiliğini gözeterek hareket edebilme becerisini kazanmayı da eklemek doğru olacaktır. Toplum içinde yaşayan bireyler olarak bütünü refahı için çalışıyor olmak toplumsal huzuru da beraberinde getirecektir. Türk mitolojisinde buna örnek olabilecek hikâyelerden biri şöyledir:

‘Ülker, Yakut Türkçesine göre Ülger yıldızının gökte açtığı delikten soğuk rüzgârlar girer ve yeryüzündeki her şeyi dondururmuş. Bir gün büyük bir bahadır çıkmış ve elleri donmasın diye 30 çift kurt derisinden eldiven yapmış ve göğsüne çıkararak Ülker yıldızının deliğini kapatmış. Bunun için de yeryüzündeki havalar daha sıcak ve ılık olmağa başlamış.’ (Ögel, 2003, s. 48).

Herhangi bir görevlendirme olmaksızın kişiyi etkileyen veya etkilemeyen olumsuzluklara karşı çözümci davranışlar sergileniyor olması, bugün çocuklara ve yarın yetişkin bireylere kazandırılması istenen ideal bir duruş olacaktır. Mitlerdeki bu gizil mesajlar da okuyucunun zihninde, pekiştirildiği ölçüde yer alacaktır denilebilir.

2.7.9. Vatanseverlik

Türk mitolojisinde Demirdağ motifine sıkça rastlanmaktadır. Ögel’ in (2003) Ergenekon Efsanesi başlığı altında yer verdiği bir hikâyede yine Demirdağ’ da geçen şöyle bir olaya rastlanmaktadır:

‘Vaktiyle bir ülkede bir Han varmış. Tanrı bu Han’a büyük deniz geçerek Demir-dağ’ daki insanlarla harbetmesini emretmiş. Han da Tanrının bu emrini yerine getirmek için asker göndermiş. Askerler bin bir güçlkle denizi geçip Demir-dağ’ a varmışlar ve onlara savaş için geldiklerini söylemişler. Fakat onlar hiç oralı bile olmamışlar ve ‘Savaş nedir?’ diye de sormuşlar. Bunlar döğüşelim demişler. Anlatmış ve göstermişler ama hiç faydası olmamış. Geri dönmek zorunda kalmışlar. Geri dönerlerken de Demir-dağ’ ın Hanı onlara birçok hediye ve Hanlarına da bir kürk hediye etmiş. Gelmişler durumu Hanlarına anlatmışlar. Hanları da şaşmış bu işe. Getirin demiş, şu kürkü göreyim demiş. Getirmişler bakmışlar ki kürk kendilerine çok büyük. Kürkü parçalayarak sekiz tane kürk yapmışlar. O zaman Han meseleyi anlamış. Demiş ki: ‘Bunların bir tanesi bizim sekiz kişimize karşılık imiş.’ ‘Biz bunlarla nasıl savaşırız!’ diye savaştan vazgeçmiş.’ (Ögel, 2003, s. 60).

Yukarıdaki efsanede, savaşmadan akıl üstünlüğü ve strateji ile vatanını koruyan Demirdağlılar görülmektedir. Bu öyküde bugün de aynı vizyonu sürdürmenin herkese fayda getireceği bir bakış açısı görülmektedir. Vatan için akıllıca çalışmak en verimli sonuçları doğuracaktır. Vatanseverliğin en güzel örneklerinden birine yüzyıllar öncesinde anlatılmış bu mitolojik öyküde rastlanmaktadır.

2.8.10. Yardımseverlik

Philemon ve Baucis isimli çift küçük bir köyde yaşarlarmış. Köylerine yolu düşen Zeus, birçok aileden yardım istemiş fakat onlar dışında hiç kimseden karşılık bulamamıştır. Bu yaşlı çiftin, kim olduğunu bilmeden ellerinden gelen ne varsa ortaya koyarak Zeus'u ağırladıkları hikâyede bu yardımseverliklerinin karşılığını nasıl aldıkları şöyle anlatılır:

'Biz Olympos'ta oturanlarız, komşularınız kalpsizliklerinin cezasını çekeceklerdir. Yalnız siz kurtulacaksınız, kalkınız, bizim izlerimizde yürüyerek peşimizden geliniz, dağ başına çıkalım.' dediler. İhtiyarlar ellerine birer baston aldılar, ağır ağır yürümeye başladılar. Bir ok atımı kadar uzaklaşmışlardı ki yüzlerini geri çevirdikleri zaman bütün ovayı suların kapladığını gördüler. Evler yıkılmış, insanlar boğulmuştu. Yalnız kendi kulübeleri olduğu gibi kalmıştı. Komşularının hâline acırlarken birdenbire iki misafiri içine zor alabilen kulübenin kocaman bir tapınak hâline geldiğini hayretle gördüler. Eski çürümüş direkler mermer sütun, kulübenin üstündeki sazlar, samanlar altın olmuşlardı. Tam bu sırada Kronos'un oğlu Baş-Tanrı Zeus 'İyi kalpli ihtiyarlar, ne dilerseniz dileyin benden' dedi. Karı koca kendi aralarında biraz konuştuktan sonra gençlik senelerini beraber harcadıkları bu yerlerden uzaklaşmak istemediklerini, binaenaleyh kendilerinin tapınak hâline konan evlerinde bekçi olarak kalmayı arzu ettiklerini söylediler. İstedikleri oldu...

Bir gün çok ihtiyarlamış, senelerin yükü altında ezilmiş bir hâle gelmiş olan bu ak saçlı ihtiyarlar mabetlerinin kutsal basamakları üzerinde oturmuş, vaktiyle buralarda olup biten olaylardan bahsederlerken birden bire Baucis, Philemon'un yapraklanarak ağaç hâline geldiğini şaşırarak gördü. Philemon da aynı şeyi Baucis'te görüyordu. Sevgili karısının başından dalların çıktığını ve yapraklandığını görüp şaşırmıştı. Onların ikisi de şaşkın şaşkın birbirlerine bakarlarken süratle ağaç hâline geliyorlardı... her ikisinin de ağzını kalın kabuklar kapladı. Baucis, ıhlamur; Philemon da meşe olmuştu (Can, 2019, s. 55-56).

Yardımseverliklerinin ödülünü birlikte ölümsüz bir hayatla alan bu yaşlı çift, aynı zamanda yaptıkları iyiliğin karşılıklarını alırlarken kötülük yapanların da cezalandırılmış olması adalet değerine de gönderme olarak kabul edilebilir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırma deseninde olup çalışmada durum çalışması modeli kullanılmış; gözlem, görüşme, doküman analizi, anket yöntemleri uygulanarak mitolojik metinlerin kök değer eğitime nasıl bir katkı sağlayabileceği araştırılmıştır. Saha taraması modeli ile örnekleme ortaokul öğrencileri olup yapılan etkinlikler üzerinden alınan dönütler yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Topkaya' nın (2006) belirttiği gibi sosyal bilimlerde tüm olgular ve olaylar bütününden çıkarımlar yapılarak belirli sonuçlara varılmak istendiğinden, başka bir deyişle bir olgu diğer tüm olgu ve olaylar yumağında bir anlam ve değer kazandığından, nitel çalışmalar önem taşımaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Gözlem

6 hafta boyunca 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanacak etkinliklerin hem öncesinde hem uygulama sürecinde hem de sonrasında katılımcıların konuya olan yaklaşımları gözlemlenmiştir. Başlangıçta mitoloji hakkında hazırbulunuşluklarını ölçebilmek adına sınıfta sohbet ortamı yaratılmış, öğrencilerin ilgilerini çekeceği düşünülen mitlerden bölümler anlatılarak katılımcılardan dönütler alınmıştır. Etkinlikler uygulandıkça mitolojiye olan ilgilerinin artıp artmadığı gözlenmiştir.

Mitolojik metinler aracılığıyla kök değer aktarımı yapılması hedeflenen bu çalışmada, öğrencilerin bu aktarımın sağlanıp sağlanamadığıyla ilgili dönütleri hem yazılı hem sözlü olarak gözlenmiş, incelenmiş ve analiz edilmiştir.

3.2.2. Görüşme

Görüşme; kişilerin duygularının, düşüncelerinin, tutumlarının, tecrübelerinin ve şikâyetlerinin anlaşılabilmesi için etkili bir tekniktir (Sevecan ve Çilingiroğlu,

2007). Birçok alanda tercih edilen bir yöntem olan görüşme, öğrencilerle doğal ve sağlıklı bir iletişim kurabilmeye fırsat vermektedir.

Dömbekçi ve Erişen (2022), görüşme tekniğini uygulayan kişinin konu hakkında donanımlı olmasının önemine vurgu yapmaktadır. Bilimsel yeterliliğin önemi kadar görüşmeyi derinleştirebilme becerisine sahip olunması ve katılımcıları az veya yüzeysel konuşmaktan uzaklaştırılabilmesi gibi iyi bir yönlendirme becerisine sahip olunması tekniğin başarısını arttıran etmenlerden olacaktır.

Bu çalışmada uygulanan görüşme tekniğinde yapılandırılmamış açık uçlu görüşme uygulanmış ve öğrencilerin mitolojiyle olan ilişkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2.3. Doküman Analizi

Kök değer ve mitoloji alanında yapılmış olan çalışmalar seçilip gruplandırıldıktan sonra doküman incelemesi yapılmıştır. *Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar* (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189). Konu hakkında yapılmış çalışmaların incelenmesine ek olarak, bu çalışmanın öğrencilerle yürütülecek bölümü için hazırlanmış olan 6 etkinliğin uygulanmasının ardından katılımcılara açık uçlu sorular sorulmuş, yazı çalışmaları yaptırılmıştır. Ortaya çıkan dönütler derlenmiş ve bu dokümanlar da incelenmiş, analiz edilmiş ve sonuçlarına ‘*Sonuç*’ bölümünde yer verilmiştir.

Katılımcılara uygulanan etkinliklerde yazı çalışmalarına ek olarak bazı etkinliklerde yazdıklarını resimlendirmeleri ve kendilerini eğlenerek ifade edebilmeleri için alan yaratılması amaçlanmıştır. Bu etkinlikler de fotoğraflanarak çalışmaya eklenmiştir. *Nitel araştırmalarda araştırmacı doğrudan gözlem veya görüşmenin mümkün olmadığı durumlarda ya da araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla gözlem ve görüşme yöntemine ilave olarak yazılı ve görsel materyalleri araştırmaya dâhil edebilir* (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189).

3.3. Veri Analizi

Konuyla ilgili alan yazını taranmış, analiz edilmiş ve bunlar ışığında etkinlikler hazırlanmıştır. Altı farklı etkinlik, Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojisinden seçilmiş olan mitler üzerinden tasarlanmıştır. Her etkinlikte kök değerlerin çeşitli

oyunlar aracılığıyla bulunması istenmiştir. Ayrıca sınıflar arası farklılık gösterecek olan dil bilgisi etkinlikleri de eklenmiştir fakat bunlar yalnızca mitler üzerinden tasarlanan, görsellerle zenginleştirilmiş etkinliklerin ilgi çekici olduğunu ortaya koyma amacıyla yapılmış, değerlendirmelerde dikkate alınmamıştır.

Simurg, Truva, Odin, Horus, Şahmaran ve Beowulf adlı metinlerin ardından her biri için kök değerlerin öğrenciler tarafından fark edilip edilmediğini ortaya koyacak etkinlikler bulunmaktadır. Öğrencilerin bu etkinlikte verdikleri cevaplar incelenmiş ve cevaplara bulgular bölümünde tek tek yer verilmiştir. Birçok temel değere atıfta bulunulan mitlerde, bunların hiçbirini tespit edemeyen hiçbir öğrenci olmadığı görülmüştür. Ayrıca doğrudan kök değeri buldurmayan fakat yazı çalışmaları aracılığıyla mitlere ilgi duyulup duyulmadığının anlaşılabilmesini sağlarken aynı zamanda öğrencilerin hangi değerleri önemseyerek yazılarını kurguladıklarının tespit edilebileceği etkinlikler de bulunmaktadır. Her metin sonrası farklı bir çerçevede yapılan bu uygulamalar incelenmiş, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Ek olarak, etkinlikler sırasında sözlü olarak öğrencilerin yorumları dinlenmiş ve sınıf ortamında, sohbet havasında mitoloji ve değerler ile ilgili görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin dönütleri aktarılırken öğrenciler ‘Ö1, Ö2, Ö3...’ şeklinde kodlanarak gösterilmiştir.

3.4. Çalışma Grubu

Şişli Belediyesi Halide Edip Adıvar Bilimevi’ ne düzenli olarak gelen 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri çalışma grubunu oluşturmaktadır. 5. sınıf öğrencilerinden 9 kız, 5 erkek olmak üzere 14 kişi; 6. sınıf öğrencilerinden 11 kız, 7 erkek olmak üzere 18 kişi; 7. Sınıf öğrencilerinden 6 kız, 5 erkek olmak üzere 11 kişi; 8. sınıf öğrencilerinden 8 kız, 1 erkek olmak üzere 9 kişi etkinliklere katılım sağlamıştır. Yaş aralığı 9-14 olan öğrencilere aynı etkinlikler uygulanmıştır. Etkinliklerin ortak amacı, öğrencilerin metinde gizli kök değerleri fark edip edemediğini ortaya koymak ve bunu yaparken okuduklarından zevk alıp almadıklarını tespit edebilmektir.

4. BULGULAR VE YORUM

Mitolojik metinlerin kök değer eğitiminde kullanılmaya uygun olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada altı hafta boyunca altı farklı etkinlik yapılmıştır. Etkinlik tasarımları ve katılımcıların cevaplarına aşağıda yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerden ‘Mitoloji nedir?’ sorusuna yanıt vermeleri istenmiş ve hazırbulunuşlukları hakkında fikir edinilmeye çalışılmıştır. Bunun öncesinde ise sohbet havasında mitolojiyle ilgili neler bildikleri sorulmuş, ortaya atılan konular üzerine kısa bilgiler verilerek konu genişletilmiş ve beyin fırtınası yapılarak önceki bilgiler öğrenciler arasında birleştirilmiştir. Öğrencilerin kesitler hatırladığı mitolojik anekdotlar üzerine konuşulmuş, izledikleri filmler ve popüler çocuk kitapları üzerinden, hangi karakterlerin nelere atıf yaptığıyla ilgili farkındalık uyandıran kısa sohbetler edilmiştir.

Birinci etkinlikte birçok farklı mitolojide benzer özellikleriyle dikkat çeken ve oldukça bilinen bir motif olan *Simurg* kuşunun hikâyesi üzerinden hem okuduğunu anlama hem de dil bilgisi çalışması tasarlanmıştır.

İkinci etkinlikte Yunan mitolojisinin en ünlü mitlerinden olan *Truva*’ ya yer verilmiştir. Truva antik şehrinin *Çanakkale*’ de olması, Aşil adlı büyük savaşçının bugün ‘Aşil tendonu’ na isim babalığı yapıyor olması ve günümüzde de birçok alanda karşımıza çıkan isimlere yer veren bir mit olması bakımından ilgi çekeceği düşünüldükçe seçilmiştir.

Üçüncü etkinlikte Türk mitolojisinin önemli hikâyelerinden biri olan *Şahmaran* işlenmiştir. Türkiye’ nin güneyinde bulunan Tarsus’ da yaşadığına inanılan bu yarı yılan yarı kadın mitolojik figür; resim, sinema, edebiyat gibi sanatın birçok dalında ilgi gören bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dördüncü etkinlik, İskandinav mitolojisinin son yıllarda özellikle sinema alanında çokça ilgi gören karakterlerinden Thor’ un babası ve tanrıların tanrısı olan *Odin* ile ilgilidir. Etkinlikte Odin’ in bilgelik yolundaki kararlılığı ve fedakârlığı konu

edilmektedir.

Beşinci etkinlik yine diğer metinlere benzer olarak sanatın birçok dalına sirayet etmiştir fakat popüler kültürde son zamanlarda daha da fazla ön plana çıktığı söylenebilir.

Mısır mitolojisine ait *Horus* mitinin de ilgi çekici bir fantastik öykü olduğunu söylenebilmektedir.

Son olarak altıncı etkinlikte yine İskandinav mitolojisinden seçilen *Beowulf* adlı mite yer verilmiştir. Öğrencilere kazandırılmak istenilen kök değerleri içerdiği ve bunun öğrencilere sezdirildiği varsayımından yola çıkılarak seçilen mitte, heyecan ve sürükleyicilik öğeleri de belirgindir.

Öğrencilerin etkinliklerde bulunan sorulara verdikleri cevaplar, yazı çalışmaları ve yapılan etkinliklerle ilgili görüşleri aşağıdadır:

Hazırbulunuşluk Çalışması

Mitoloji Nedir? (5. Sınıf)

- Mitoloji, eskiden yaşandığı düşünülen kişiler ve olaylara denir. Birkaçının uydurma, birkaçının gerçek olduğunu düşünüyorum (Ö1).
- Eskiden yaşamış insanları tanıtmak için olabilir. Bana abartı ve uydurma geliyor. Daha önce Zeus ve aşk tanrıçasını duymuştum (Ö2).
- Gerçek olmayan, uydurma hikâyelerdir (Ö3).
- Aklıma ilk gelen şeyler hikâyelerdir. Zeus, Poseidon, Hera' dan oluşuyor. Gerçek olmayan hikâyeler (Ö4).
- Mitolojiye inanmaya gerek yok ama güzel (Ö5).
- Baştanrıların anlatıldığı olağanüstü hikâyelere mitoloji denir (Ö6).
- Mitoloji, bir ülkenin efsanelerini anlatan olaylardır. Merak uyandıran hikâyelerdir (Ö7)
- Mitoloji deyince aklıma Thor, heyecan, merak, Zeus ve Eros geliyor (Ö8).

- Mitoloji, gerçekmiş gibi olan ama gerçekte öyle bir olay olmayan veya bu kişiler için de geçerli şeyler anlamına gelir. Bazı şeyler tamamen uydurarak oluşturulabiliyor. Kısacası olağanüstü hikâyeler diyebiliriz. Eskiden çok fazla mitoloji vardı (Ö9).
- Mitoloji, ülkelerin kültürel ve dini, çoğunlukla gerçek olmayan, abartılı ve eğlenceli hikâyeler bütünüdür (Ö10).
- Mitolojiler, ülkelerin dini ve kültürel özelliklerinden esinlenerek yazılan, genelde gerçek olmayan ya da içinde çok olmasa da gerçeklik bulunduran efsaneler bütünüdür (Ö11).
- Eski zamanlardan kalan hikâyelerdir (Ö12).
- Eski, inanılmayan bazı hikâyelere mitoloji denir (Ö13).
- Mitoloji, gerçek olmayan şeyleri başkalarına söyleyip kendini üstün göstermektir (Ö14).

Mitoloji Nedir? (6. Sınıf)

- Mitolojide en sevdiğim karakterler Afrodite, Hades, Paris. Ben mitolojik hikâyeleri severim. Mitoloji hikâyeler ve karakterlerden oluşur. Mitolojide en sevdiğim hikâye Paris ve Helena diye karakterlerin olduğudur. Galiba Çanakkale’ de yaşanmıştı. O hikâyeye bayılıyorum. Mitoloji bize bilgi veriyor (Ö15).
- Ben anlatılan bir hikâyeyi çok beğendim, hoşuma gitti ve en sevdiğim yer de Aşil’ in hikâyesiydi. Ben çok beğendim. Özel güçler ve benzeri hikâyeleri severim. Benim hoşuma gitmeyen yıldırım tanrısı. Onun da özel güçleri var ama ben sevmedim (Ö16).
- Mitoloji bize bilgi veren, olağanüstü olaylar içeren bir yazıdır. Ben Thor, Harry Potter, Hades, Paris gibi karakterlerden hoşlanırım. Çağla Hocamın anlattığı bir hikayeden örnek vermek gerekirse 3 kız güzellik yarışması yapar ve sonrasında Prens Paris’ i dünyanın en güzel kadın Helena’ ya âşık ederler. Ben Çağla Hocamın anlattığı bu mitoloji hikâyesini çok sevdim. Ben Marvel filmlerini çok severim. Marvel filmlerindeki Thor karakterine bayılırım. Ben mitolojinin filmlerini severim

ama sevmediklerim de bulunur. Helena ve Afrodite karakterlerinden hoşlanmam çünkü bana saçma geliyor. Afrodite ismi Selena' dan aklımızda kalabilir (Ö17).

- Mitolojiyi bilmiyordum, Çağla Hoca anlatınca öğrendim ama birkaç yerde duymuştum. Çağla Hoca' nın anlattığı mitler hoşuma gitti. Çağla Hoca sayesinde öğrendiğim için mutluyum. Selena dizisindeki Hades karakterinin mitolojide olduğunu öğrendim. Kitaplarda, dizilerde vb. şeylerde varmış. Bence güzel ve etkileyici. Öncelikle kitaplarda olması hoşuma gitti. Dinlerken, izlerken ve okurken zevk alabiliriz, maceralı olanlar da varmış. Galiba çoğunlukla maceralıymış. Ben duyunca çok beğendim (Ö18).
- Mitolojinin en çok Çanakkale Truva şehrindeki Truva atı hikayesi ilgimi çekti. Oradaki fethedilme sırasında Paris' in Aşil' e attığı okun Aşil tendonuna battıktan sonraki onun ölümü kısmını beğenmedim (Ö19).
- Sevdiğim mitolojik karakter Thor. Yıldırımları yönetir ve çekici var. Bir de kardeşi Loki var, o kurnazdır (Ö20).
- Thor' a neden 'Yıldırım Tanrısı' dendi biliyor musunuz? Çünkü yıldırımını kontrol edebiliyor ve yıldırımını istediği yerde istediği zaman çağırabiliyor. Ona o yüzden Yıldırım Tanrısı deniyor. Şimdiye özelliklerinden bahsedeceğim. Zaten bildiğiniz üzere çekici vardır ve ona elektrik sayesinde hemen ulaşabiliyor ve işi de kolaylaştırıyor. Zaten en sevdiğim beşinci süper kahraman o. Düşmanlarını yıldırımla yeniyor. Bildiklerim bu kadar (Ö21).
- Mitolojideki hikâyeler bence eğlenceli ama çok mantıklı gelmedi bana. O nedenle çok ilgimi çeken bir onu olmadı maalesef. Benim ilgimi çekmemesinin başlıca sebeplerinden birisi gerçekliği yansıtmaması. Ama yine de Paris ve Aşil' in hikâyesini sevdim. Ancak bu hikâyeyi sevmemin nedeni olağanüstü şeyler değil hikâyedeki savaş oldu. Çünkü benim ilgimi çeken konular; tarih, savaşlar, iz bırakmış olaylar, arkeoloji (genellikle Göbeklitepe vb. kalıntılar) gibi dallardır. Ama şunu söyleyebilirim ki mantık çerçevesinde çok dikkatimi çekmese de Demeter ve Hades' in hikâyesindeki gibi olağanüstü olaylara dayandırılmış olayların hikâyesini dinlemekten mutluluk duyarım. Yani kısacası her filmini izleyip hakkında en minik detayına kadar araştırma yapacağım bir konu olmasa da hikâyeleri bana gayet eğlenceli geldi (Ö22).

- Öncelikle mitolojiyi gerçekten çok sevdim. Zaten bu tür kitaplar okurum, filmler izlerim, diziler izlerim, hikâyeler dinlerim. Ancak Aşil’ in ayak kısmından okla vurulup ölmesini saçma buldum çünkü annesi onu sihirli suya soktuğunda nasıl ayak kısmına o su gelmemiş çok merak ettim. Bir diğer meraklandığım şey ise o ok nasıl Aşil’ in ayağına geliyor? Normalde oklar ayak hariç her yere geliyor. Ama olsun yine de beni etkilemeyi başardı. Mitoloji bence çok ilgi çekici. Sonuçta Yüzüklerin Efendisi, Thor, Harry Potter gibi filmlerde de kullanılıyor. Bu da daha ilgi çekici bir hal almasına neden oluyor. Şiddetle tavsiye ediyorum (Ö23).
- Mitoloji denilince benim aklıma olağanüstü hikâyeler geliyor. Bence olağanüstü hikâyeler çok ilgi çekici. Benim ilgimi çekti. Mitolojideki karakterlerin hikâyeleri ve kendileri benim ilgimi çekti. Hele ki mevsimleri yöneten Demeter, kızı ve Hades’ in hikâyesi. O hikâye benim çok ilgimi çekti. On iki aydaki yaz, ilkbahar, sonbahar ve kış mevsimlerinin oluşmasıyla ilgili bence en iyi hikâyelerden biriydi. Son olarak mitolojinin ne anlama geldiğini anladım, Yunan mitolojisindeki ve diğer mitolojilerdeki tanrıları ve hikâyelerini öğrendim. Zaten günümüzdeki bazı şeylerde de mitoloji var. Ben mitolojiyi çok severim (Ö24).
- Ben anlatılan hikâyeye çok ilgi duydum. Çok maceralıydı. İlgimi çeken, annesinin ayağından tutup sihirli suya batırıp çıkarmasının nasıl bir duygu olduğunu çok merak ettim. O tahtadan atı ya da heykeli nasıl hızlıca yaptılar çok merak uyandırıyor ve heykelin içine nasıl girdiklerini çok merak ettim. Sonra en güzel kadına âşık olup dövüşü kazanması ve o heykelin içine girip öldürmeleri açıkçası üzdü beni. Tek merak ettiğim devamı var mı? Yoksa da ben kuracağım hayal gücümle. Bunları dinlerken bende heyecan ve macera gibi duygular oluştu (Ö25).
- Daha önce mitoloji bilgim vardı ve bildiklerim şunlardır: Thor, Zeus, Loki, Odin ve Hades yeraltında yaşar. Hades kötülük ustasıdır. Thor ise elinde çekici olan bir savaşçıdır. Onun çekicini sadece Thor kaldırabilir. Loki ise Thor’ un kardeşidir. Loki herkesin tıpatıp aynısına dönüşebilir. Odin ise Thor ve Loki’ nin babasıdır. Daha önce ve şimdi bildiklerim bunlardır. Mitoloji bana garip hissettirdi ve yeni şeyler öğretti (Ö26).
- Mitler benim gerçekten çok ilgimi çekmişti. O zamanki olaylar çok güzeldi. Ben her zaman olağanüstü hikâyeleri severim. Mitolojinin ne demek olduğunu

bilmiyordum ama şimdi daha iyi anladım. Olayı anladığım kadarıyla garipti, bazı yerleri komikti. Bu mitolojik ve efsanevi hikâyeleri dinlemenizi tavsiye ederim (Ö27).

- Olağanüstü hikâyeleri olan ve olağanüstü varlıkları olan karakterler vardır. Örnek vermek gerekirse Tepegöz, üç kafalı kurt, yarı kadın yarı yılan ya da yarı at yarı adam vardır. Her ülkenin kendine özgü inanışlarına uygun karakterleri vardır. Mesela bir mevsim için bir tanrıça vardır ya da ateş için veya güzellik için. Olağanüstü karakterlere filmlerden örnek vermek gerekirse Harry Potter' dan üç kafalı kurt olabilir. Biraz daha karakterlere örnek vermemiz gerekirse Zeus, Demeter, Hades, Afrodite gibi örnekler verebiliriz. Benim arasında en çok sevdiğim Afrodite' tir. Çünkü eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Aralarında en çok duyduklarım Hades, Afrodite, Tepegöz ve Demeter' dir (Ö28).
- Mitoloji hakkında bildiklerim Truva Atı' nın oluşması, Truva Atı' nın savaşta kullanılması, günümüzde Çanakkale' de geçtiğinin düşünülmesi... Olağanüstü şeyler de olur mesela üç başlı köpek, yarı insan yarı at yaratıklar gibi. Yunan mitolojisi, Türk mitolojisi, Mısır mitolojisi gibi farklı mitolojiler vardır. Türk mitolojisine örnek verirken Gülyabani, Tepegöz, Şahmaran gibi örnekler verebiliriz. Mitoloji bildiğim kadarıyla geçmişte farklı devletlerin olağanüstü, efsanevi hikâyelerine denir. Daha önce okuduğum bir mitoloji olayı yok ama Truva' yı öğrendim. Dediğim gibi olağanüstü şeyler vardır ve gerçek çok nadir görülür (Ö29).
- Mitoloji eskiden yaşanan olağanüstü hikâyelerdir. Mitolojinin hikâyeleri bana çok garip geldi. En garip gelen de Hades' in hikâyesiydi. Kızı yılın 6 ayı Demeter' de kalırken ilkbahar ve yaz, 6 ayı Hades' te kalıyorken sonbahar ve kış oluyordu. Kızı Hades' te kalırken yeraltında olduğu için hep içine kapanıktı ama yanına geldiğinde çok eğleniyordu (Ö30).
- Mitoloji, bir ülkeyle alakalı tüm efsanelerin derlenmiş halidir. Tüm ülkelerin kendi mitolojileri ve mitolojik karakterleri vardır. Mesela Kronos, Zeus, Herkül, Poseidon. Bunlar Yunan mitolojisindendir. Kratos, Odin, Beowulf ise İskandinav mitolojisindendir. Erlik, Alkarısı, Oğuz Kağan, Tepegöz de Türk mitolojisindendir. Ben şahsen Türk mitolojisinden hoşlanırım. Nedense her mitolojide her şeyin ama her şeyin tanrısı var. İşte bu bana çok boş geliyor (Ö31).

- Ben mitoloji ne demek bilmiyorum. Bugün Türkçe dersinde bir mitoloji metni okuduk. Oradan anlamıştım biraz. Mitolojide karakterler vardır. Bu karakterlerle hikâye gibi bir şey oluşturulur. Türkçe dersinde okuduğumuz şey mitoloji yazısıydı. Mitolojiyi bugün öğrenmişim ve sevdiğim bir şey oldu. Bence mitoloji çok güzel. Hoca mitolojik hikâyeyi okurken çok hoşuma gitmişti. Mitolojideki Thor, Afrodite, Hades karakterlerini çok severim. Özellikle Thor' a bayılırım (Ö32).
- Mitolojik metin, hayali olaylar, görsellerden oluşan hikâye türüdür. Birçok mitoloji vardır. Okumasının zevkli olduğunu ve hayal gücümüzü büyük ölçüde geliştirdiğini düşünüyorum. Olağanüstü olaylar dikkatimi çektiğinden dolayı mitolojiyi seveceğimi düşünüyorum. Görselleri, hikâyesi ne kadar kaliteli ve hayal ürünüyse o kadar benim için ilgi çekicidir. Mitoloji hakkında düşündüklerim gayet zevkli ve sürükleyici buluyorum. Bence mitoloji fazlasıyla abartılmalı ve sevilmeli (Ö33).
- Mitoloji bence bir ülkenin eski zamanlarda geçen, kurgusal, okudukça daha çok okunması gelen, gerçeklik dışı hikâyeleridir. Benim en sevdiğim üç mitoloji Yunan, İskandinav ve Türk mitolojisidir. Yunandan 3 tanrı sayabilirim: Zeus, Poseidon, Hades (Ö34).
- Mitoloji her ülkeye göre değişir. Mitoloji eskiden günümüze kadar olan varlık dışı olayların, kahramanların gerçek dışı hikâyeleridir. Artemis ok tanrısı, Zeus yıldırım tanrısıdır. Bence mitolojiler gerçek dışıdır ancak bana göre mitolojiler insanların kendilerini tanımaları için çok önemli ve bana göre ileride çocuklarımıza anlatabileceğimiz güzel hikâyelerdir (Ö35).

Mitoloji Nedir? (7. Sınıf)

- Mitoloji, farklı ülkelerin kendi rivayetlerini yani hikâyelerini, efsanelerini araştıran bilim dalıdır. Mitoloji deyince aklıma Zeus, Herkül, anka kuşu, firavun gibi şeyler geliyor (Ö36).
- Mitoloji bence gerçekte olmayan ve söylentide olan bir karakterdir. Mesela Gulyabani, Phoenix, Zeus gibi. Gerçekte olmayan efsaneleri araştıran bilimdir (Ö37).

- Eski çağlarda var olduğuna inanılan canlı ve benzerlerini içinde bulunduran şeylerin başlıca adıdır (Ö38).
- Bence mitoloji, bir efsaneyi araştırmak anlamına gelir. Mesela Gulyabani efsane karakterdir (Ö39).

Mitoloji Nedir? (8. Sınıf)

- Mitoloji, aslında efsanelerden oluşan anlatım biçimleridir. Mitolojide Zeus, Afrodite, Pandora, Hera gibi birçok tanrı vardır. Harry Potter’da da buna benzer şeyler vardır (Ö40).
- Mitolojik filmlerden pek hoşlanmam, sıkıcı gelir. Hikâyelerini dinlemek bence güzeldir. Mitolojiye pek inanmasam da mantıklı tarafları ve bizim çıkarmamız gereken dersler olduğunu düşünürüm. Mitolojiye pek ilgim yok ama tanrılarla ilgili hikâyeler biraz ilgimi çeker. Araştırmaya dayanır, millete ve gruba ait bilgilerin yorumlanması gibi bir şey. Mitoloji aynı zamanda öykü gibi anlamlara gelir. Bildiğim mitolojik karakterler Zeus, Eros, Pandora (Ö41).
- Mitoloji bence insanların kendi uydurduğu insan üstü varlıkların hikâyeleridir. Önceden bir kitap okumuştum. Orada Hades, Demeter, Persephone ön plandaydı. Başkarakter Persephone’ ydi. Hikâye içinde kader tanrıları, Zeus gibi birçok tanrı yer alıyordu. Kitap dışında Zeus, Eros ve Pandora’ yı biliyorum. Mitoloji aslında bana göre ilgi çekici. Ama kitap tercihlerim daha farklı ve pek de film izleyemiyorum (Ö42).
- Mitoloji efsanelerden oluşan anlatım biçimidir. Örnek olarak Hades yer altının tanrısıdır veya Eros aşk tanrısıdır. Bir de Aşil tanrının oğludur ama okla vurulup ölmüştür (Ö43).
- Mitoloji tarihmiş gibi gerçekmiş gibi gösterilen insanların ilgisini çekme amaçlı bir şeydir. Örnek verecek olursam Pandora o kutuyu açmasıyla ve kutuyu hemen kapatmasıyla içindeki tüm kötülüklerin çıktığı fakat kapattığı için umudun içinde kaldığı, bu yüzden de suçlanması ama aslında bunu yapanın Zeus olması ilgimi çeken bir hikaye oldu. Mitoloji okumayı severim çünkü benim için olağanüstü hikâyeler dikkat çekici. Aslında izlemeyi de seviyorum. Örnek verme gerekirse

Harry Potter diyebilirim. Onun dışında ilgimi çeken bir tanrıça daha var o da Afrodit. Güzelliğı ile övülen bir mitolojik karakter. Aslında mitolojik hikâyeleri okumak ilgi çekici. Mesela Zeus’ un karısı Hera da ilgimi çekmişti. Kısacası mitolojiyi seviyorum (Ö44).

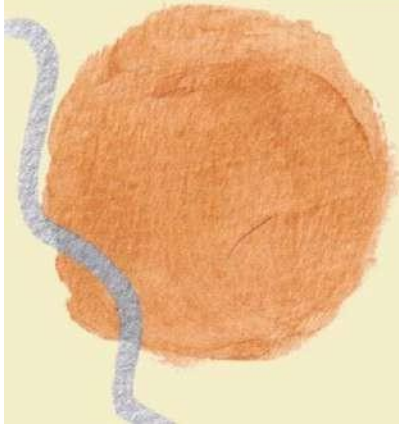

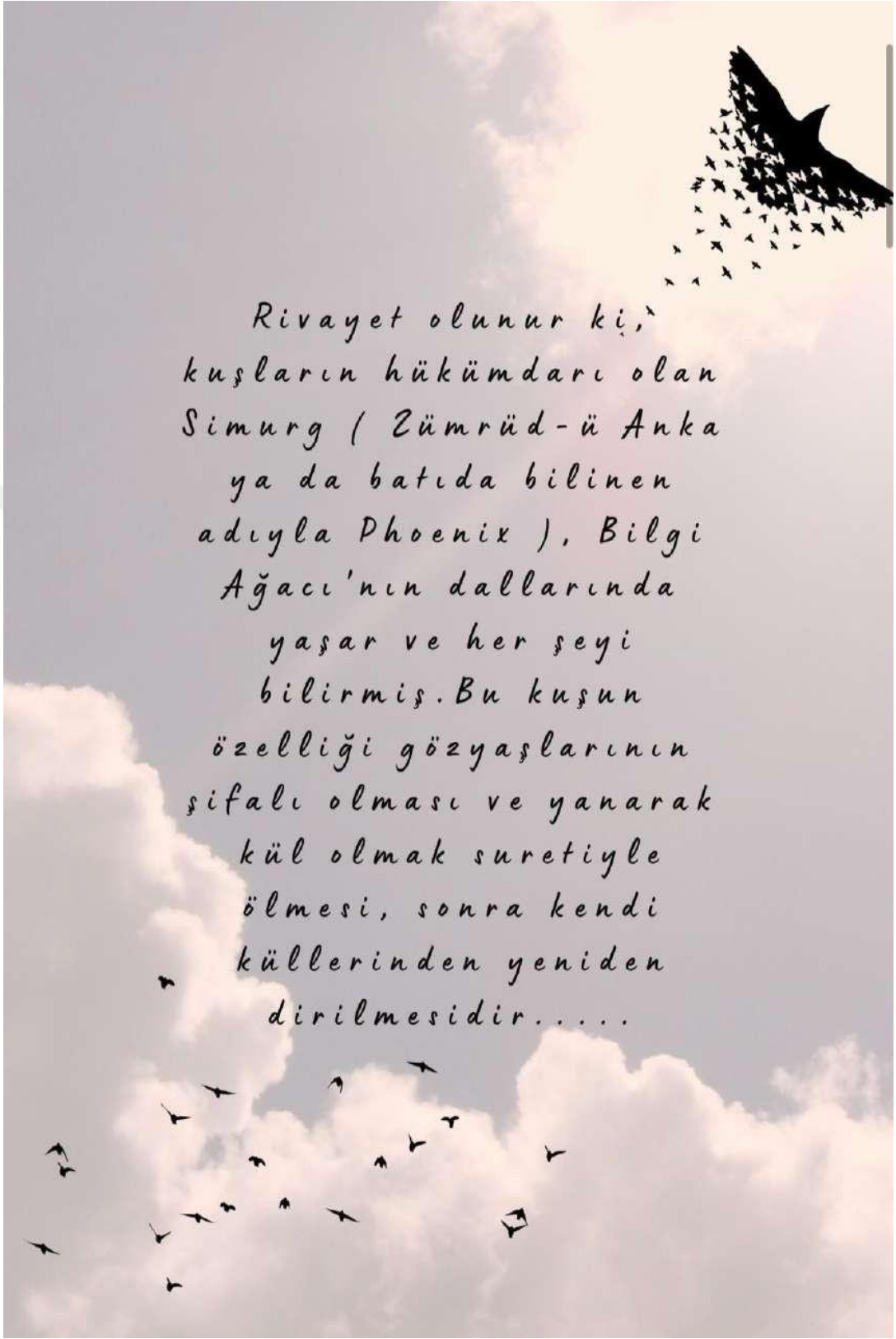
1. ETKİNLİK ‘SİMURG’

SİMURG' UN HİKAYESİ

Rivayet olunur ki,
kuşların hükümdarı olan
Simurg (Zümrüd-ü Anka
ya da batıda bilinen
adıyla Phoenix), Bilgi
Ağacı'nın dallarında
yaşar ve her şeyi
bilirmiş. Bu kuşun
özellği gözyaşlarının
şifalı olması ve yanarak
kül olmak suretiyle
ölmesi, sonra kendi
küllerinden yeniden
dirilmesidir.....

*Kuşlar Simurg'a inanır ve onun kendilerini
kurtaracağını düşünürmüş. Kuşlar dünyasında her şey
ters gittikçe onlar da Simurg'u bekler dururlarmış. Ne
var ki, Simurg ortada görünmedikçe kuşkulanır
olmuşlar ve sonunda umudu kesmişler.*

*Derken bir gün uzak bir ülkede bir kuş sürüsü Simurg'un
kanadından bir tüy bulmuş. Simurg'un var olduğunu
anlayan dünyadaki tüm kuşlar toplanmışlar ve hep
birlikte Simurg'un huzuruna gidip yardım istemeye
karar vermişler.*

Ancak Simurg'un yuvası, etekleri bulutların
üzerinde olan Kaf Dağı'nın tepesindeymiş. Oraya
varmak için ise yedi dipsiz vadiyi aşmak gerekirmiş,
hepsi birbirinden çetin yedi vadi... İstek, aşk,
marifet, istisna, tevhid, hayret ve yokluk vadileri...

Kuşlar, hep birlikte göğe doğru uçmaya başlamışlar.
İsteği ve sebatı az olanlar, dünyevi şeylere takılanlar
yolda birer birer dökülmüşler. Yorulanlar ve
düşenler olmuş...

"Aşk denizi"nden geçmişler
önce...". "Ayrılık vadisi"nden
uçmuşlar...". "Hırs ovası"nı aşyp,
"kiskançlık gölü"ne sapmışlar...
Kuşların kimi "Aşk denizi"ne
dalmış, kimi "Ayrılık vadisi"nde
kopmuş sürüden... Kimi hırslanıp
düşmüş ovaya, kimi kiskanıp
batmış göle...

Önce Bülbül geri dönmüş, güle olan
aşkını hatırlayıp,
Papağan o güzelim tüylerini bahane
etmiş (oysa tüyleri yüzünden kafese
kapatılmış),
Kartal, yükseklerdeki krallığını
bırakamamış,
Baykuş yıkıntılarını özlemiş,
Balıkçıl kuşu bataklığını.

Yedi vadi üzerinden uçtukça
sayıları gittikçe azalmış. Ve
nihayet beş vadiden geçtikten
sonra gelen Altıncı Vadi
"şaşkınlık" ve sonuncusu Yedinci
Vadi "yokoluş"ta bütün kuşlar
umutlarını yitirmiş... Kaf
Dağı'na vardıklarında geriye otuz
kuş kalmış.

Sonunda sırrı, sözcükler çözmüş:
Farsça "si", "otuz" demektir... murg"
ise "kuş"...

Simurg'un yuvasını bulunca
öğrenmişler ki, "Simurg - otuz kuş"
demekmiş. Onların hepsi Simurg'muş.
30 kuş, anlar ki, aradıkları sultan,
kendileridir ve gerçek yolculuk,
kendine yapılan yolculuktur.

Simurg Hakkında Bilgi Edinelim

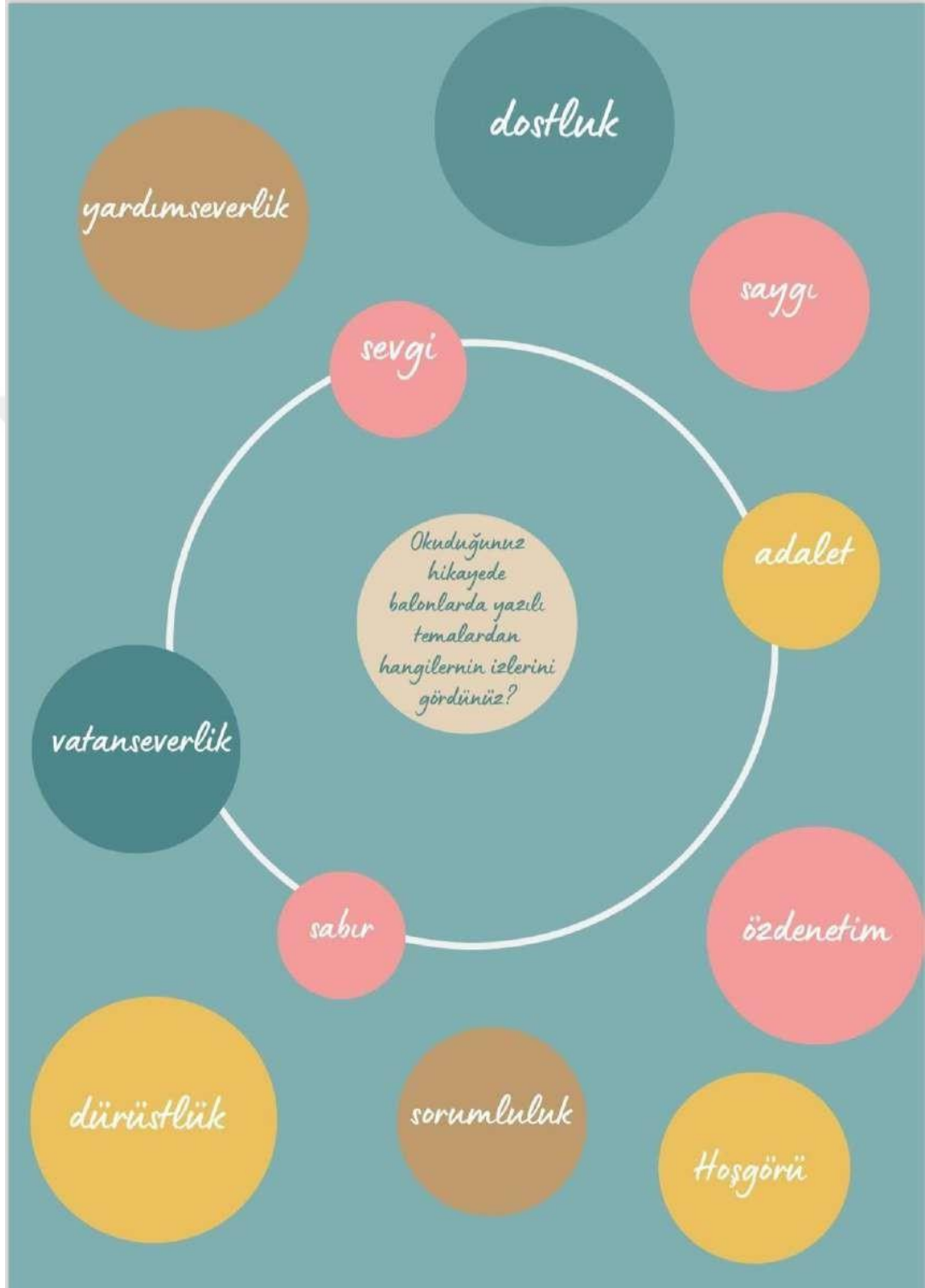

Mistik kuş Simurg Fars sanatında kuş şeklinde, kanatlı dev bir yaratık olarak resmedilmiştir. Bir antik İran tanımında Simurg'un kendisini alevlerle kaplayana kadar 1700 yıl yaşar, daha sonraki tanım ve kayıtlarda ise onun ölümsüz olduğu ve Bilgi Ağacı'nda bir yuvası olduğundan bahsedilmiştir.

İran efsanesine göre, bu kuş o kadar yaşlıdır ki dünyanın yıkılışına üç kez tanık olmuştur. Tüm bu zaman boyunca, Simurg o kadar çok öğrenmiştir ki tüm zamanların bilgisine sahip olmuştur. Sufi Ferîdüddin-î Attâr bu kuştan kendini aramanın sembolü olarak söz eder. Batı'da Feniks, İran geleneğinde Simurg, Orta doğu geleneğinde Anka kuşu, Türk geleneğinde Kerkes adını alan bu efsanevi kuşların ortak bir özelliği ölümsüzlüktür. Bu efsanevi kuş sembolizmlerinde simgelenen başlıca anlamlar, spiritüel aydınlanma ve reenkarnasyon olarak açıklanır.

Simurg uçuşa kalktığında,
bilgi ağacının yaprakları
titrer her bitkinin
tohumlarının dökülmesine
neden olurdu. Bu tohumlar
dünyanın her yanına dağılır
gelmiş geçmiş her bitki
çeşidinin kök almasını sağlar
ve böylece de (bu bitkiler
yoluyla) insanoğlu o
nun iyilik sever bir doğası
olduğu ve kanatlarının bir
dokunuşunun her türlü
hastalık veya yarayı tedavi
edeceğine inanılırdı.

Dünya öylesine büyük, öylesine güzel bir yer ki!
Yaratabildiğim tüm boşluklarda çıkar önce
yakın çevremde görülecek yerleri keşfederim.
Sonra sıra başka ülkelere, başka kültürlere
gelir. Gezmek, görmek, öğrenmek ne güzel şey!

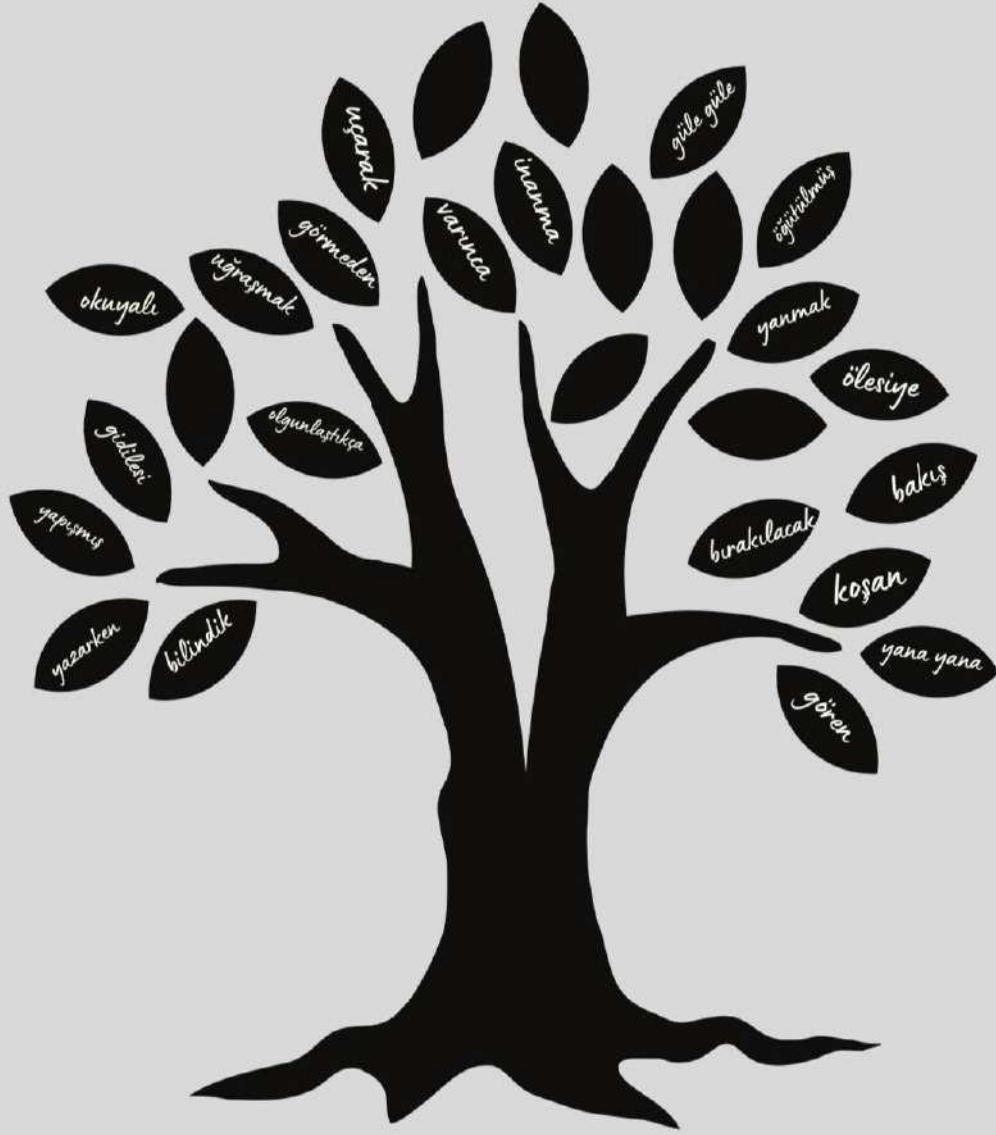
Sohbet
esnasında bu
cümleleri
kuranlardan
hangisi
düşüncesini
destekleyecek
bir hikaye
anlatacak olsa
Simurg'un
Hikayesi'ni
anlatır?

İnandığım ne varsa peşinden
koşarım. Karşıma beni yolumdan
alı koyacak şeylerin çıkabileceğini bilirim ve
bunlara hazırlıklı olurum. Yılmazsam
olmak istediğim 'ben' e ulaşırım.

Güneşin doğuşuyla uyanırım ben. Günün
başladığı anı görmek beni motive eder ve tüm
gün disiplinli bir şekilde işlerime
yoğunlaşırım. Akşam olup da şöyle bir
baktığımda ne kadar çok şey yaptığıma bakıp
kendime hayret ederim

Simurg'un bilgi ağacında yaşadığından bahsetmiştik. Birgün Simurg yuvasından uçarken dallar titrediğinde üzerinde zarf fiil (ulaş) yazılı olan tohumların düştüğü biliniyorsa hangi tohumlar toprağa yeniden can vermiştir?

Etkinliğe ait soruların cevapları aşağıdadır.

5. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 1: Okuduğunuz ‘Simurg’ adlı metni sevdiniz mi? Neden?

- Evet, sevdim çünkü metin çok heyecanlı ve güzeldi (Ö1).
- Simurg adlı metni sevdim çünkü bu tarz gerçekçi olmayan efsane bütünleri hoşuma gidiyor (Ö2).
- Evet, konusunu eğlenceli ve heyecanlı buldum (Ö3).
- Hikayeyi sevdim çünkü çok bilgilendirici bir metin (Ö4).
- Çok sevdim, çok heyecanlı bir metindi (Ö5).
- Evet, çok sevdim. Çünkü bize başkalarında çare aramamak ve sabırlı olup güçlükleri aşmak gibi şeyleri anlatıyor (Ö6).
- Evet, sevindim çünkü anlamı güzel (Ö7).
- Sevdim çünkü bende merak uyandırdı (Ö8).
- Sevdim çünkü kuşun yanıp tekrar dirilmesi, gözyaşlarıyla yaraların iyileşmesi çok güzel (Ö9).
- Sevdim çünkü anlamı çok güzeldi (Ö10).
- Bence güzel bir metin (Ö11).

5. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 2: Hikâye ilgi çekici miydi? Neden?

- Hikâye ilgi çekiciydi çünkü kuşlar Simurg yerine kendilerini arıyorlardı (Ö1).
- Hikâye ilgi çekiciydi çünkü herhangi bir canlının ölümsüz olması, asla ölmemesi inanılmaz bir şey (Ö2).
- Evet çünkü anlattığı bu konu merak uyandırıyordu (Ö3).
- Hikâye ilgi çekiciydi çünkü çok anlamlı sözler vardır (Ö4).

- Çok ilgimi çekti (Ö5).
- Evet ilgi çekici. Çünkü efsane bana değişik geldi ve sonu her hikâye gibi mutlu ve güzel bitiyor (Ö6).
- Evet ilgi çekiciydi. Çünkü anka kuşu benim ilgimi çekiyor (Ö7).
- Evet ilgimi bayağı çekti çünkü Harry Potter’da da bu kuştan vardı (Ö8).
- İlgimi çok çekti. Özellikle ‘si’ otuz ‘murg’ kuş demek olması çok güzeldi (Ö9).
- Hikâye ilgi çekiciydi çünkü güzel şeyler anlatıyordu ve maceralıydı (Ö10).
- Biraz, buna belki inanılmayabilir çünkü bu bir efsanedir (Ö11).

5. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 3: Metinden aklınızda kalan ve günlük yaşamınızda size yol göstereceğini düşündüğünüz bir bölümü paylaşır mısınız?

- Kuşlar Simurg’ a inanıyordu ama Simurg diye bir şey yoktu. Simurg aslında kuşlardı ve kuşlar bunu öğrenince Simurg’ u aramayı bıraktılar (Ö1).
- Önce bülbül geri dönmüş, güle olan aşkını hatırlayıp papağan o güzel tüylerini bahane etmiş (Oysa tüyleri yüzünden kafese kapatılmış.) (Ö2).
- Evet, aslında çareyi başkalarında aramak yerinde kendimizde arayıp kendimizi keşfetmeli ve çareyi böyle bulmalıyız (Ö3)
- Disiplinli olmak günlük hayatta kullanacağım bir şey (Ö4).
- Ayrılık Vadisi’ nden uçmuşlar. Bu cümle benim ailem ve arkadaşlarımla kötü geçinmememi sağlayacaktır (Ö5).
- Çaremizi başkasında aramamak yani kendi sorunlarımızı kendimiz çözebiliriz (Ö6).
- Hiçbir zaman vazgeçmemek hayatımda yol gösterecek şey. ‘30 kuş anlar ki aradıkları sultan kendileridir ve gerçek yolculuk kendine yapılan yolculuktur.’ En sevdiğim bölümdü (Ö7).
- Asla kuşların umudunu kesmemesi çok ilgimi çekti günlük yaşamımda azimli olup pes etmeden çalışmak hayatımızın en büyük başarısıdır (Ö8).

- Ben şunu hatırlıyorum bütün kuşların yani kalan otuz kuşun Simurg' un kendisi olması ve kendilerine yardım edebilmeyi ve içlerindeki güçleri fark etmeleri çok güzel (Ö9).
- Metinden aklımda kalan ve günlük yaşamımda bana belki bizim umudumuz var ama kuşların da bizim dışımızdaki canlıların da umudu olabilir diye düşündürmesiydi (Ö10).
- Kuşların Simurg' a inanması ve onları kurtaracağını düşünmesi ilgimi çekti (Ö11).

6. Sınıf 'Simurg' Etkinliği Soru 1: Okuduğunuz 'Simurg'un Hikâyesi' adlı metni sevdiniz mi? Neden?

- Evet sevdim çünkü Simurg hakkında bilgi veriyor (Ö12).
- Hayır sevmedim. Bence normal bir masal ama sonu çok anlamlı bitti (Ö13).
- Ben sevdim çünkü hikâyenin konusu bana hoş geldi (Ö14).
- Evet sevdim çünkü çok ilgi çekici ve güzel hikâyeler var (Ö15).
- Evet çünkü yazılanlar hoşuma gitti (Ö16).
- Evet çünkü ilginçti, güzeldi ve biraz da komikti (Ö17).
- Evet sevdim çünkü çok eğlenceli bir hikayesi var ve ben bu metni çok sevdim (Ö18).
- Evet çok sevdim. Çünkü bana bir sürü şey öğretti (Ö19).
- Evet çok sevdim çünkü kuşların Simurg' u bulmaya giderken kendileri olduğunu öğrenmeleri çok güzeldi (Ö20).

6. Sınıf 'Simurg' Etkinliği Soru 2: Hikâye ilgi çekici miydi? Neden?

- Hikâye ilgi çekiciydi (Ö12).
- Hayır değildi (Ö13).
- Bence çekici çünkü Simurg kuşlarının ölümsüz olması ve kül olup yeniden dirilmeleri çok ilgi çekici (Ö14).
- Evet ilgi çekiciydi (Ö15).

- Pek ilgi çekici değildi (Ö16).
- Evet. Çünkü hikâyenin içinde kıskançlık gölü vb. gibi yerler vardı (Ö17).
- Evet çünkü Simurg hikâyesi bana Harry Potter' ı hatırlattı ve ilgimi çekti. Çok güzeldi ve bilgi ağacı dikkatimi çekti (Ö18).
- Evet, ilgi çekiciydi. Bana kendime güvenmemi hissettirdi (Ö19).
- İlgi çekiciydi (Ö20).

6. Sınıf 'Simurg' Etkinliği Soru 3: Metinden aklınızda kalan ve günlük yaşamınızda size yol göstereceğini düşündüğünüz bir bölümü paylaşır mısınız?

- Kuşlar Simurg' a inanır ve onun kendilerini kurtaracağını düşünür (Ö12).
- Bence insanların kendine güveni için bu metin önemlidir (Ö13).
- 30 kuşun büyük bir azimle yolu asla bırakmaması ve pes etmemesi (Ö14).
- Simurg kuşu hakkında bilgi vermesi (Ö15).
- Bir bölüm yok (Ö16).
- Simurg kuşu hakkında bilgi verilmesi (Ö17).
- Simurg kuşu hakkında bilgi verilmesi olabilir (Ö18).
- 30 kuşun en sonunda kendilerinin Simurg olduğunu anlaması. Bana kendime güvenmemi, asla hedeften şaşmamamı öğretti (Ö19).
- Birilerini aramak yerine kendini bulmak (Ö20).

7. Sınıf 'Simurg' Etkinliği Soru 1: Okuduğunuz 'Simurg'un Hikâyesi' adlı metni sevdiniz mi? Neden?

- Evet çünkü uzun zamandır yaşadığı için çok bilgili (Ö21).
- Evet çünkü heyecanlı bir metin (Ö22).
- Sevdim çünkü ilgi çekici ve eğlenceli (Ö23).
- Evet, ilgimi çekti ve hoşuma gitti (Ö24).
- Bence çok ilgi çekiciydi, sevdim (Ö25).

- Evet çünkü sabırlı ve azimle giden kuşlar sonunda Simurg’ un kendileri olduğunu öğrendiler (Ö26).
- Sevdim, ilgi çekiciydi (Ö27).

7. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 2: Hikâye ilgi çekici miydi? Neden?

- Evet çünkü çok eski zamanda yaşamış Simurg’ u anlatıyor (Ö21).
- Tamamen hayal gücü ile yazıldığı için ilgi çekiciydi (Ö22).
- Evet çünkü Simurg’ un hayatı ilgi çekiciydi (Ö23).
- Evet çünkü bu tarz hikâyeleri beğeniyorum (Ö24).
- Simurg kuşu ilgimi çekti (Ö25).
- Hikâye ilgi çekiciydi çünkü kuşlar Simurg’ un yanına gitmek için amansız bir yolculuk yaptılar (Ö26).
- Evet, ilgi çekiciydi. Mitolojik canlılarla ilgili hikâyeler hoşuma gider (Ö27).

7. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 3: Metinden aklınızda kalan ve günlük yaşamınızda size yol göstereceğini düşündüğünüz bir bölümü paylaşır mısınız?

- Simurg’ un yaşadığı **sürece** her şeyi öğrenmesi ve her şeyi bilmesi aklımda kaldı (Ö21).
- Kendine değer vermek (Ö22).
- Mesela Simurg’ un pes etmemesi, ben de günlük yaşamımda pes etmem (Ö23).
- Onların hepsi Simurg’ müş ve 30 kuş anlar ki aradıkları sultan kendileridir ve gerçek yolculuk kendine yapılan yolculuktur. Bu en beğendiğim bölümdü (Ö24).
- Son bölümde Simurg’ un kendileri olduğunu aslında gerçek yolculuğun kendilerine yapacakları yolculuk olduğunu anlamaları hoşuma gitti (Ö25).

8. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 1: Okuduğunuz ‘Simurg’un Hikâyesi’ adlı metni sevdiniz mi? Neden?

- Sevdim çünkü anka kuşunun küllerinden yeniden doğması ilgimi çekti (Ö26).
- Evet çünkü insana bütün zorluklara göğüs germeyi, çareyi her daim kendimizde aramayı öğreten bir hikayeydi (Ö27).
- Metni sevdim. Nedeni de heyecan verici ve okuyunca kafanızda canlanıyor (Ö28).
- Ben hikâyeyi çok sevmedim (Ö29).
- Sevdim. Çünkü mitolojik öyküleri severim ve ana fikri bana çok güzel geldi (Ö30).
- Sevdim. Bence insanlara örtülü anlamda ders veriyor (Ö31).
- Hikâye bana biraz sıkıcı geldi (Ö32).

8. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 2: Hikâye ilgi çekici miydi? Neden?

- İlgi çekiciydi çünkü ankanın gücü hoşuma gitti (Ö26).
- Evet, biraz hayal gücü istese de hayata dair çok fazla mesaj içeriyor (Ö27).
- İlgi çekiciydi, nedeni böyle bilgili ve ölümsüz bir kuşun olmasıydı (Ö28).
- Kuşların Simurg’ a doğru gidip otuz kişi kaldıklarında olayı çözmeleri ve aslında kendilerinin Simurg olduğu beni şaşırttı (Ö29).
- Pek ilgi çekici değildi. Ben bu konuları ilgi çekici bulmuyorum (Ö30)
- İlgi çekici değildi. Bana pek de maceralı gelmedi (Ö31).

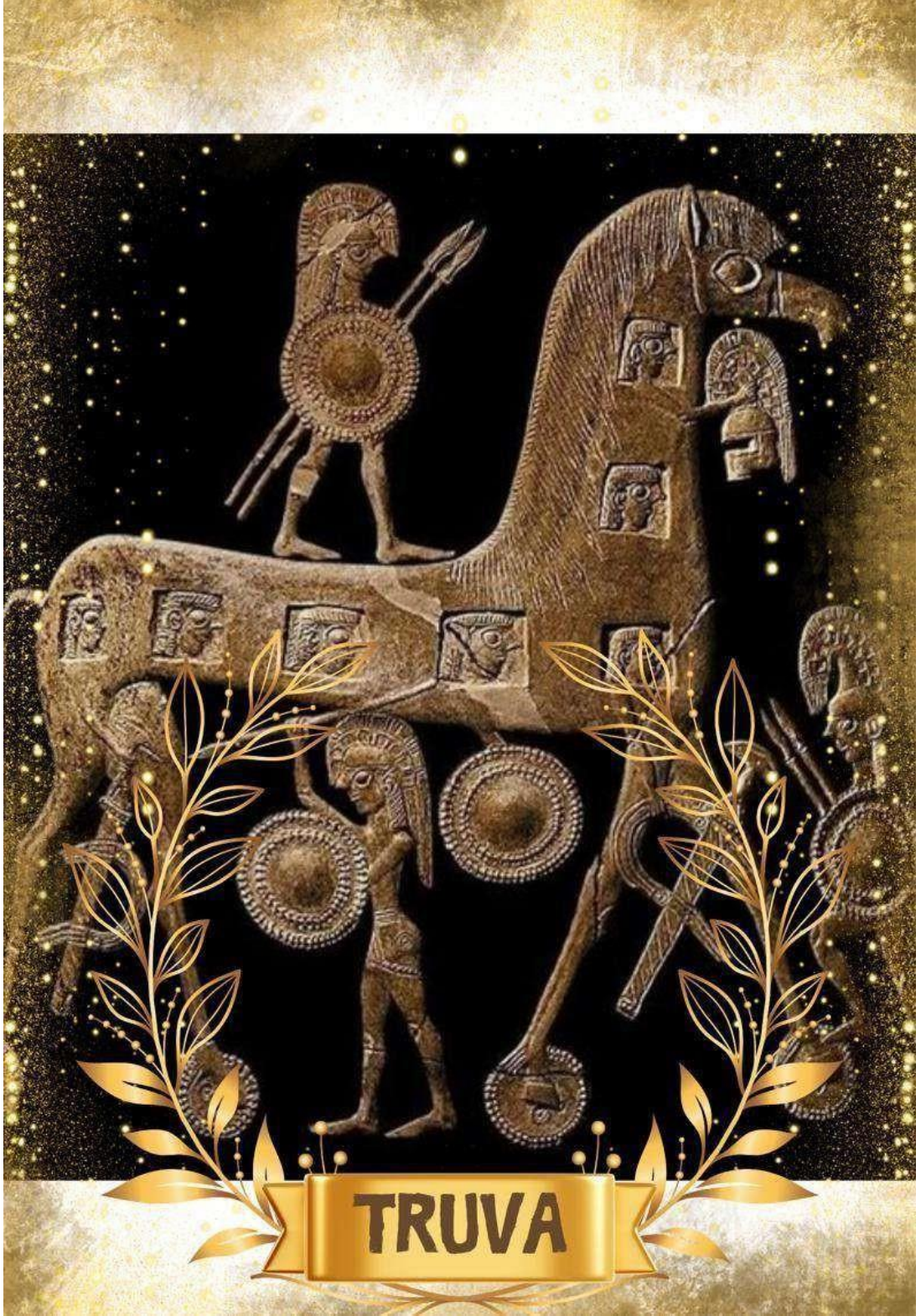
8. Sınıf ‘Simurg’ Etkinliği Soru 3: Metinden aklınızda kalan ve günlük yaşamınızda size yol göstereceğini düşündüğünüz bir bölümü paylaşır mısınız?

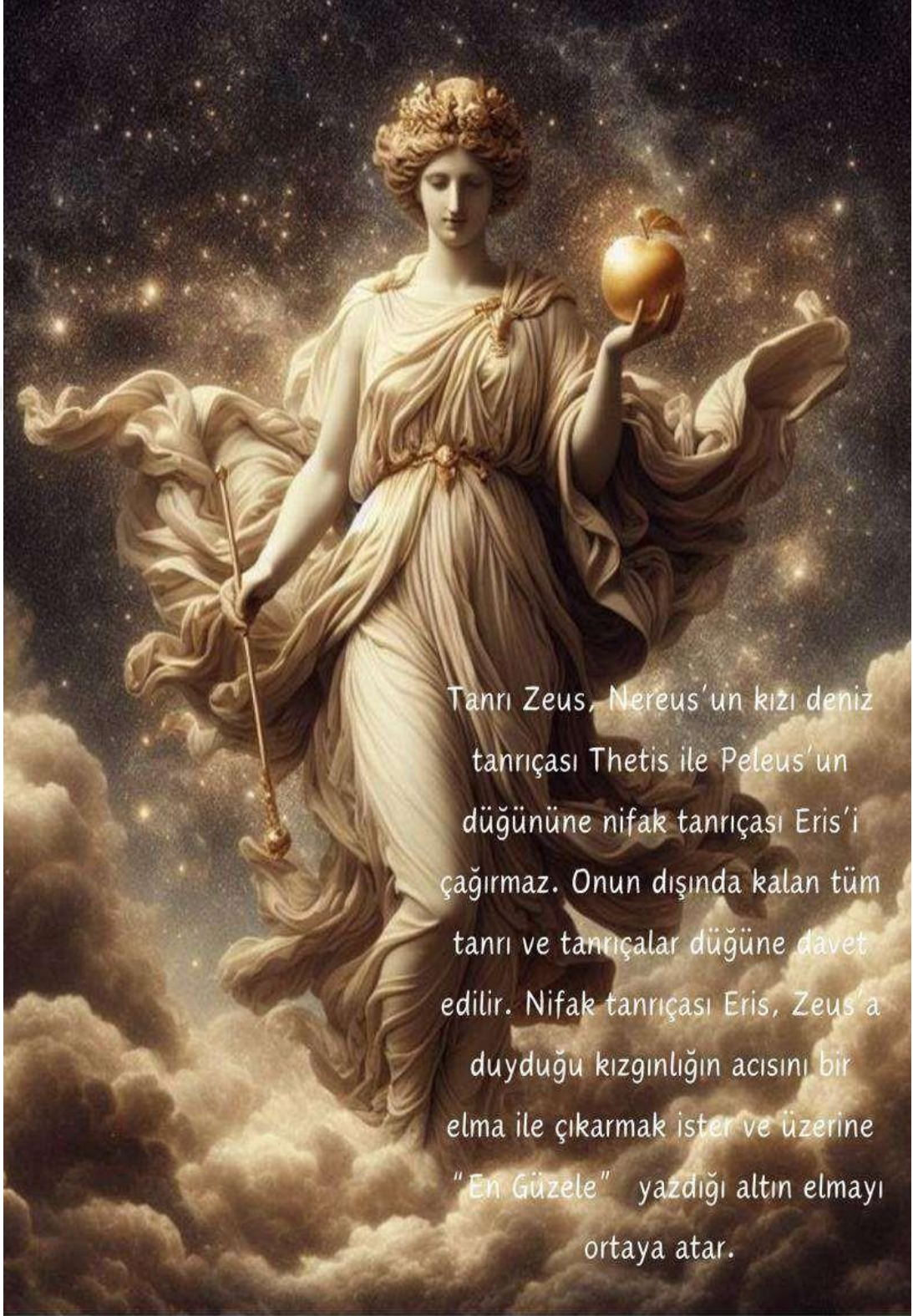
- Simurg uçuşa kalktığında bilgi ağacının yaprakları titrer ve her bitkinin tohumlarının dökülmesine neden olurdu. Güçlü bir kuş olan Simurg, bunu gücüyle yaptığı için bana gücümüzle her şeyin üstesinden gelebileceğimi gösterdi (Ö26).
- Sabırlı olmak, içimizdeki güç, hedefimizden ne olursa olsun şaşmamak, zorlukları tek tek bir oyunmuş gibi düşünüp oyunun sonunda bir şey elde edecekmişiz gibi düşünüp çaba göstermek günlük hayatımda kullanacağım mesajlar oldu (Ö27).

- Kaf Dağı' na geldiklerinde geriye kalan otuz kuşun kendi değerlerini anlamaları aklında kaldı (Ö28).
- Merakını gidermek için peşinden koş (Ö29).
- Bir yolda ilerlerken pes etmemeliyiz. Aynı zamanda bilmediğim şeyler de olabilir. Farsça 'si' otuz, 'murg' kuş demekmiş. Bu bana farklı dilleri de bilmek istemem konusunda yol gösteriyor (Ö30).
- 'Otuz kuş anlar ki aradıkları sultan kendileridir ve gerçek yolculuk, kendine yapılan yolculuktur.' En çok bu kısmı sevdim ve aklında kaldı (Ö31).
- Etkinlik değerlendirildiğinde hem sınıf ortamındaki katılıma isteklilik hem de etkinlik sonrası alınan dönütlere bakıldığında mitlerin ortaokul öğrencilerinin ilgisini cezbediği söylenebilmektedir. Simurg hikâyesi; çocuklara kendi güçlerini keşfetme yolunda ışık tutacağı, hayal gücünü geliştirmeye katkı sunacağı, bir genel kültür bilgisi olarak Simurg kuşu hakkında bilgi edinebilecekleri ve sürükleyici bir hikâye olduğundan okuma zevklerine hitap edecek bir mit olması sebebiyle seçilmiş bir metindir. Yapılan etkinlikler sonucunda Simurg adlı metnin belirtilen amaçlara büyük ölçüde hizmet ettiği, metnin iletilerinin katılımcılar tarafından çoğunlukla tespit edilebildiği ve yine katılımcıların çoğunluğu tarafından sevilerek uygulandığı gözlemlenmiştir.

Sınıflar arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

2. ETKİNLİK ‘TRUVA’

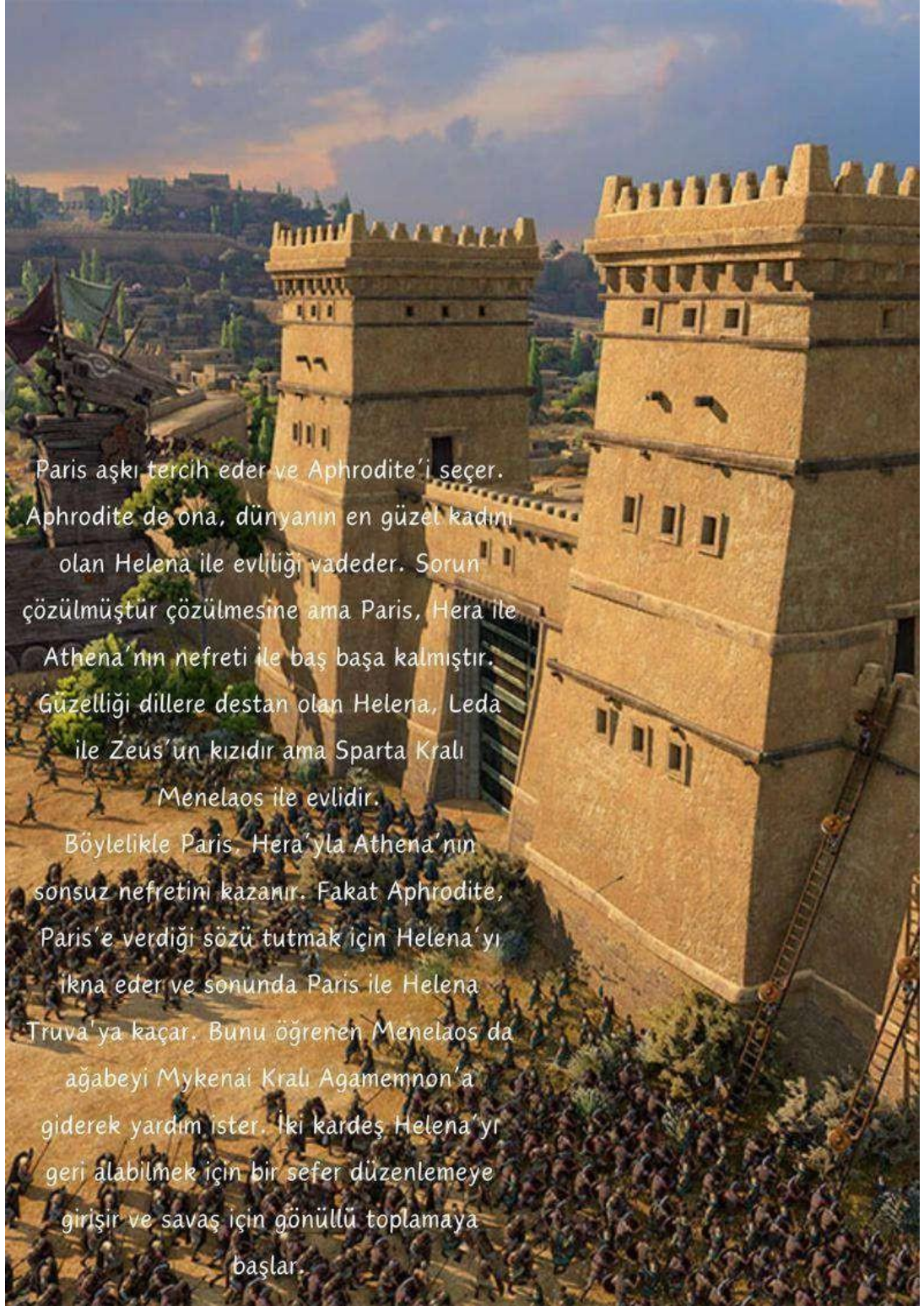

Tanrı Zeus, Nereus'un kızı deniz tanrıçası Thetis ile Peleus'un düğününe nifak tanrıçası Eris'i çağırılmaz. Onun dışında kalan tüm tanrı ve tanrıçalar düğüne davet edilir. Nifak tanrıçası Eris, Zeus'a duyduğu kızgınlığın acısını bir elma ile çıkarmak ister ve üzerine "En Güzele" yazdığı altın elmayı ortaya atar.

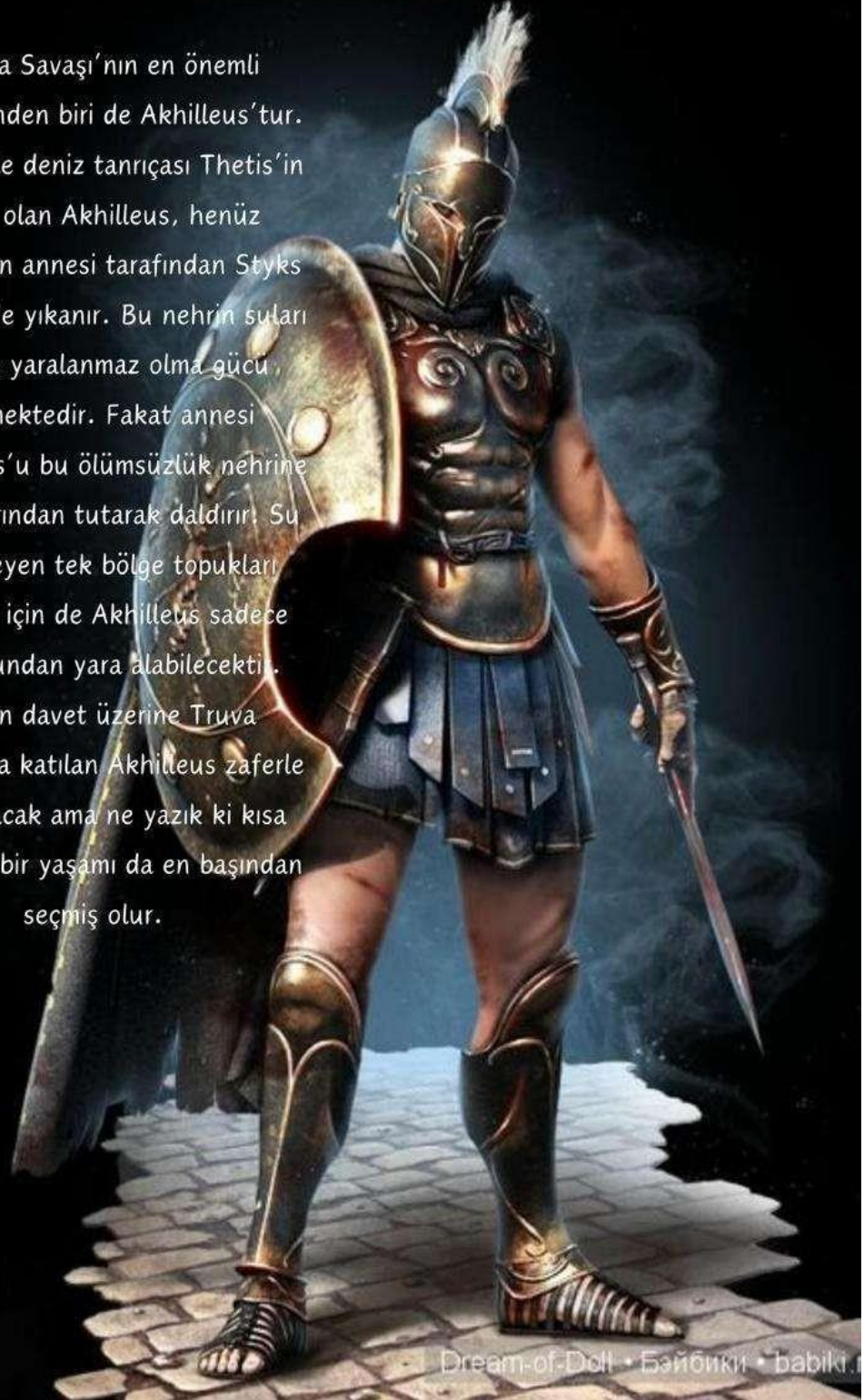
Tanrıçalar Hera, Athena ve Aphrodite elmanın kendilerine atıldığını düşünür ve kavgaya tutuşur. Zeus bu anlaşmazlığın çözülmesi için hakem olarak Paris'i tayin eder. 3 tanrıça Paris'e kendini seçtirmek için vaatlerde bulunur. Hera sonsuz güç ve kudreti, Athena başarı ve zaferi, Aphrodite ise dünyanın en güzel kadınının aşkını vadeder.

Paris aşkı tercih eder ve Aphrodite'i seçer. Aphrodite de ona, dünyanın en güzel kadını olan Helena ile evliliği vadeder. Sorun çözülmüştür çözülmesine ama Paris, Hera ile Athena'nın nefreti ile baş başa kalmıştır. Güzelliği dillere destan olan Helena, Leda ile Zeus'un kızıdır ama Sparta Kralı Menelaos ile evlidir.

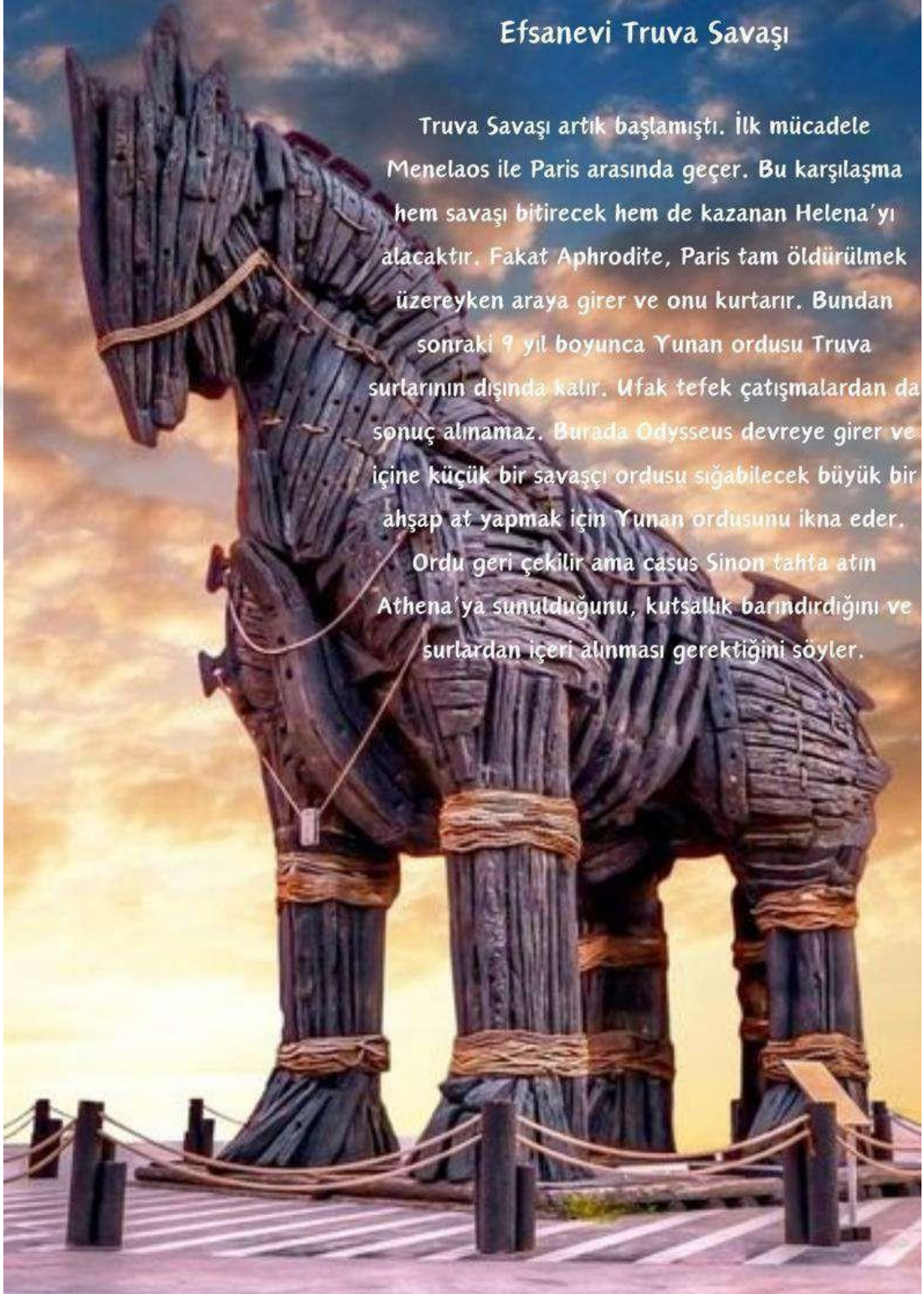
Böylelikle Paris, Hera'yla Athena'nın sonsuz nefretini kazanır. Fakat Aphrodite, Paris'e verdiği sözü tutmak için Helena'yı ikna eder ve sonunda Paris ile Helena Truva'ya kaçar. Bunu öğrenen Menelaos da ağabeyi Mykenai Kralı Agamemnon'a giderek yardım ister. İki kardeş Helena'yı geri alabilmek için bir sefer düzenlemeye girer ve savaş için gönüllü toplamaya başlar.

Truva Savaşı'nın en önemli figürlerinden biri de Akhilleus'tur. Peleus ile deniz tanrıçası Thetis'in oğlu olan Akhilleus, henüz çocukken annesi tarafından Styks Nehri'nde yıkanır. Bu nehrin suları kişiye yaralanmaz olma gücü vermektedir. Fakat annesi Akhilleus'u bu ölümsüzlük nehrine topuklarından tutarak daldırır. Su değmeyen tek bölge topukları olduğu için de Akhilleus sadece topuğundan yara alabilecekti. Gelen davet üzerine Truva Savaşı'na katılan Akhilleus zaferle taçlanacak ama ne yazık ki kısa sürecek bir yaşamı da en başından seçmiş olur.

Efsanevi Truva Savaşı

Truva Savaşı artık başlamıştı. İlk mücadele Menelaos ile Paris arasında geçer. Bu karşılaşma hem savaşı bitirecek hem de kazanan Helena'yı alacaktır. Fakat Aphrodite, Paris tam öldürölmek üzereyken araya girer ve onu kurtarır. Bundan sonraki 9 yıl boyunca Yunan ordusu Truva surlarının dışında kalır. Ufak tefek çatışmalardan da sonuç alınamaz. Burada Odysseus devreye girer ve içine küçük bir savaşçı ordusu sığabilecek büyük bir ahşap at yapmak için Yunan ordusunu ikna eder. Ordu geri çekilir ama casus Sinon tahta atın Athena'ya sunulduğunu, kutsallık barındırdığını ve surlardan içeri alınması gerektiğini söyler.

Kazananın Olmadığı Savaş: Truva

At surlardan içeri alınca içindeki askerler dışarı çıkar ve Truva kentini ateşe verirler.

Çok sayıda Truvalı katledilir. Akhileus da Paris tarafından okla topuğundan vurulur ve ölür. Yunanlar Truva şehrini kuşatmıştır kuşatmasına ama Akhilleus'u yitirdikleri için kendilerini bu savaşın galibi olarak görmezler ve Troya ya da diğer adıyla Truva Savaşı kazananın olmadığı savaş olarak anılır.

**Truva antik kentinin
Türkiye' nin batısında yer
alan Çanakkale şehrinde
olduğunu biliyor
muydunuz? Bu kente ait
kalıntılara ulaşabilmek ve
tarihi aydınlatabilmek için
arkeologlar yerin
katmanlarca altında iz
sürüyor.**

sabır

dostluk

yardımseverlik

adalet

sorumluluk

özdenetim

sevgi

dürüstlük

vatanseverlik

saygı

**O döneme ait
mektuplar bulan
araştırmacılar olduğu
söylentisi yayılmış.
Okuduğunuz mittin
yola çıkarak bu
mektupların konusu
hakkında fikir yürütür
müsünüz?**

Truva Savaşı tarihin en bilinen mitleri arasında yerini almış ve sanatın birçok dalına konu olmuştur. Metindeki seni en çok etkileyen sahneyi hayalinde canlandırıdığın haliyle betimleyerek bizlere anlatır mısın? Bu sahnede seni en çok etkileyen karakteri ve nedenini söyler misin?

Aşağıdaki tamlamaları inceleyiniz ve tamlamaların türlerini karşılaştırmaya

yazınız.

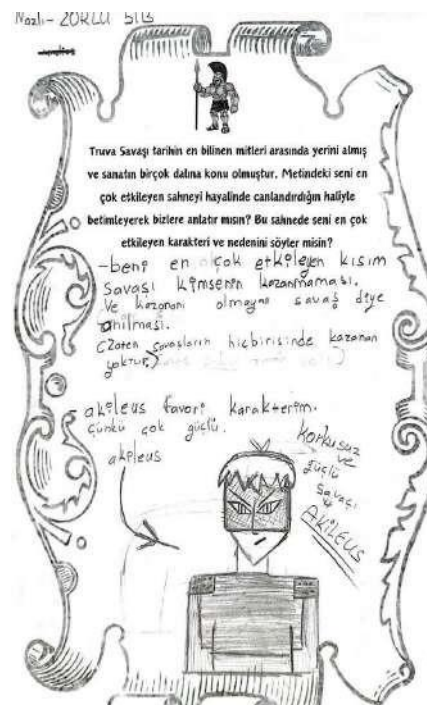
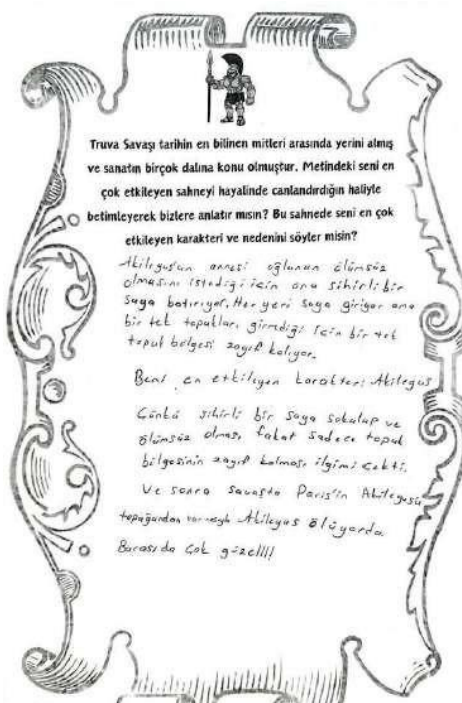
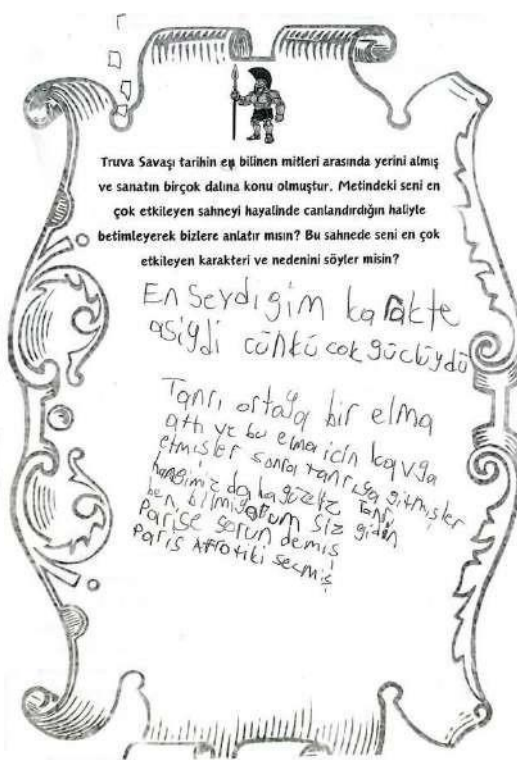
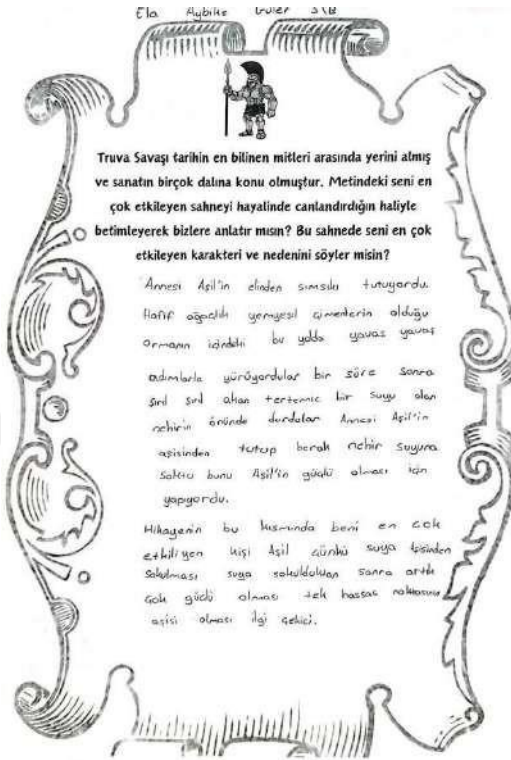
büyük savaş
altın araba
güçlü savaşçı
kararlı prenses
zehirli ok
zekice plan
üç güzel tanrıça
bazı sebepler
yüksek şehir duvarları
cesur askerler
başarılı komutan
bütün ordular
akıllı tanrıça
öteki ülkeler
iki devlet
gümüş miğfer
şehrin anahtarı
Afrodit' in hediyesi

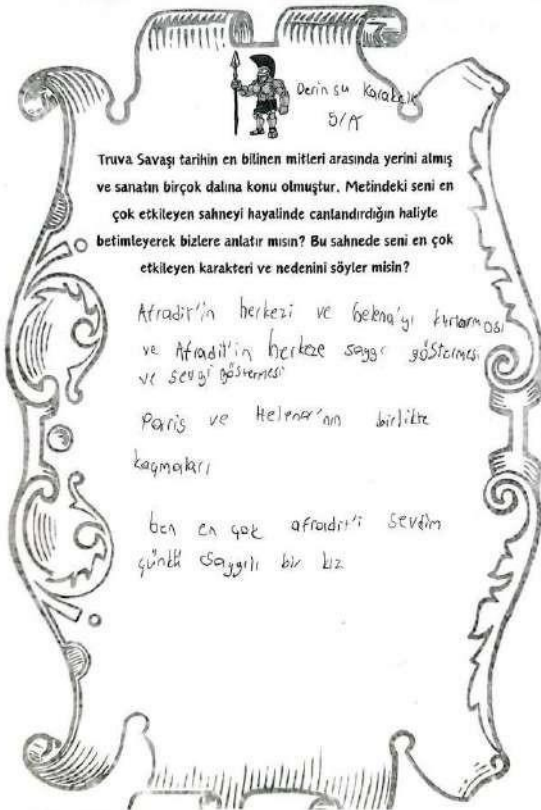
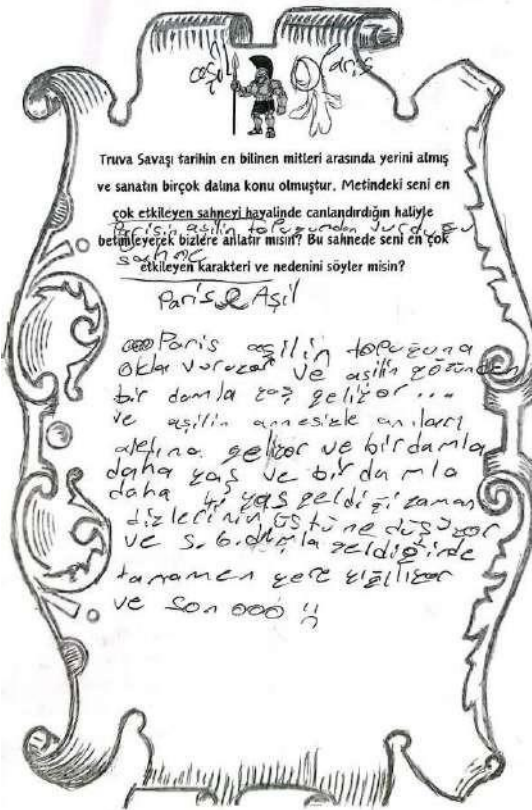
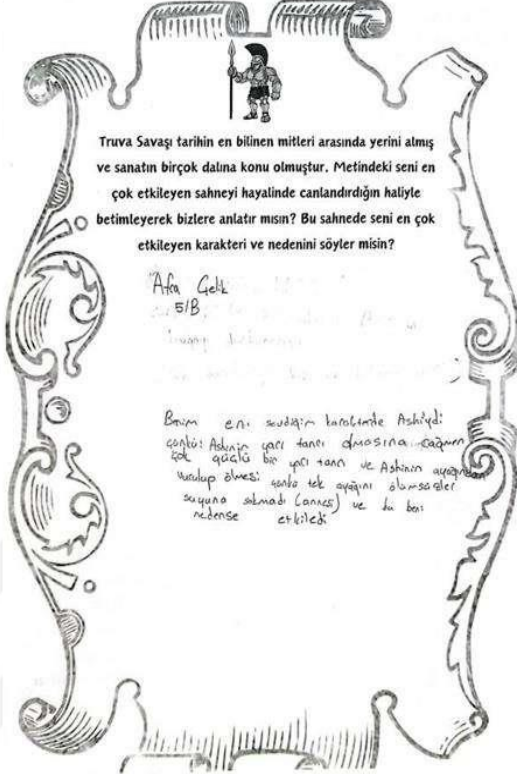
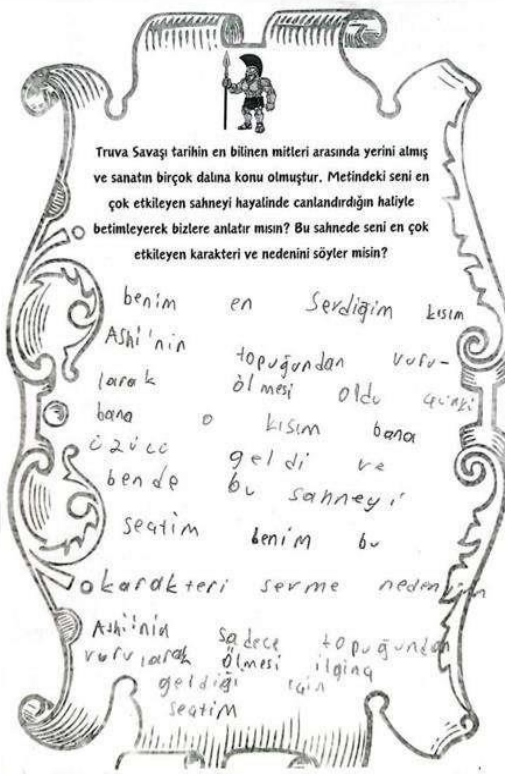

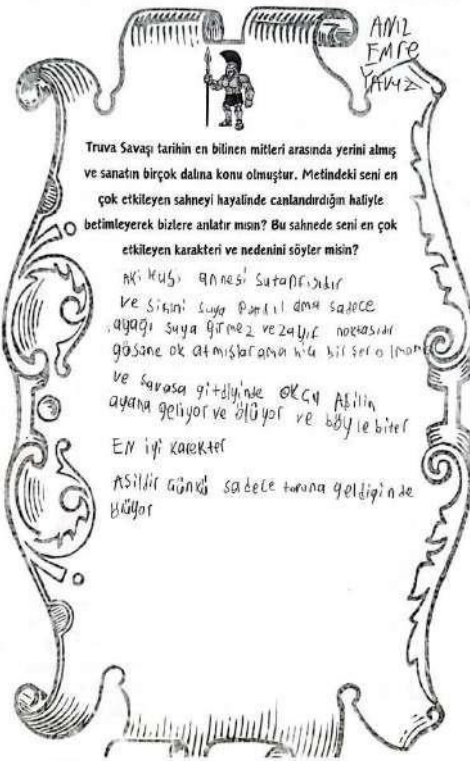
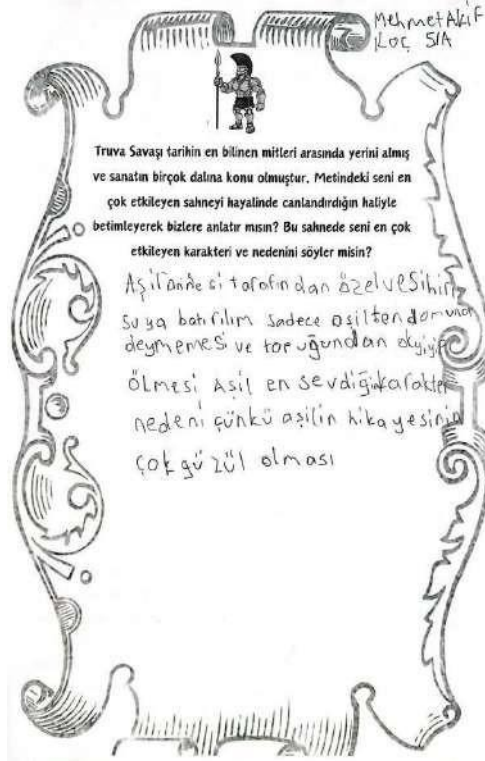
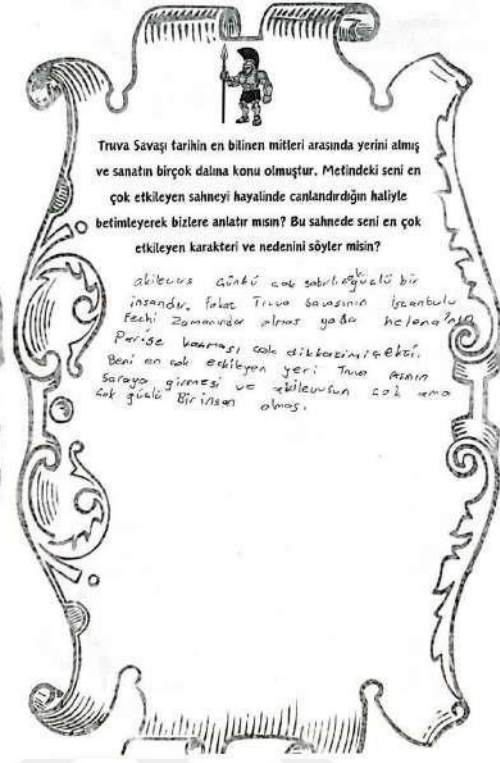
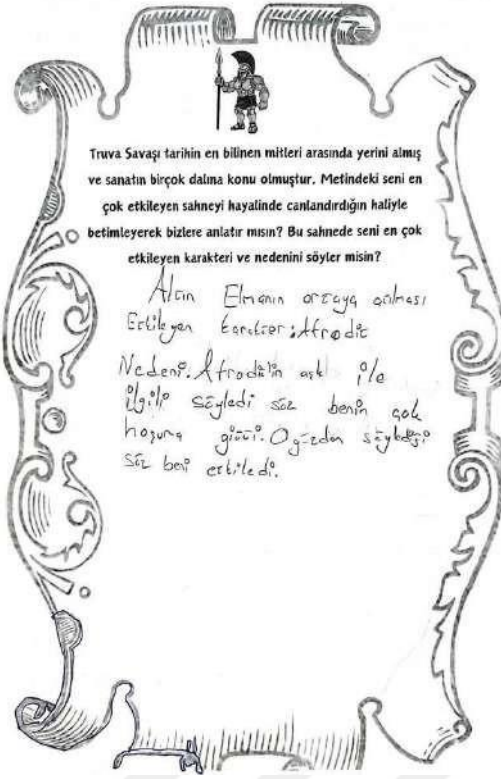
5. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 1:

- Truva antik kentinin Türkiye’ nin batısında yer alan Çanakkale şehrinde olduğunu biliyor muydunuz? Bu kente ait kalıntılara ulaşabilmek ve tarihi aydınlatabilmek için arkeologlar yerin katmanlarca altında iz sürüyor.
- O döneme ait mektuplar bulan araştırmacılar olduğu söylentisi yayılmış. Okuduğunuz mittten yola çıkarak bu mektupların konusu hakkında fikir yürütür müsünüz?
- Dostluk, sevgi, vatanseverlik (Ö1).
- Sabır, adalet, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö2).
- Sabır, özdenetim, sevgi, dürüstlük (Ö3).
- Dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, vatanseverlik (Ö4).
- Sabır, dostluk, yardımseverlik, adalet, sorumluluk, sevgi, dürüstlük, vatanseverlik, saygı (Ö5).
- Sabır, adalet, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö6).
- Dostluk, yardımseverlik, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö7).
- Sabır, yardımseverlik, adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik (Ö8).
- Sabır, dostluk, adalet, sorumluluk, özdenetim, vatanseverlik (Ö9).
- Sabır, yardımseverlik, adalet, dürüstlük, vatanseverlik (Ö10).
- Adalet, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö11).
- Sabır, adalet, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö12).

5. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 2:

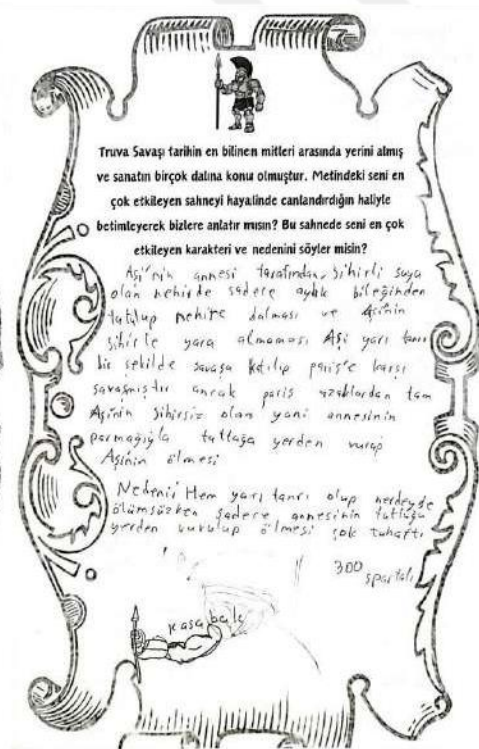
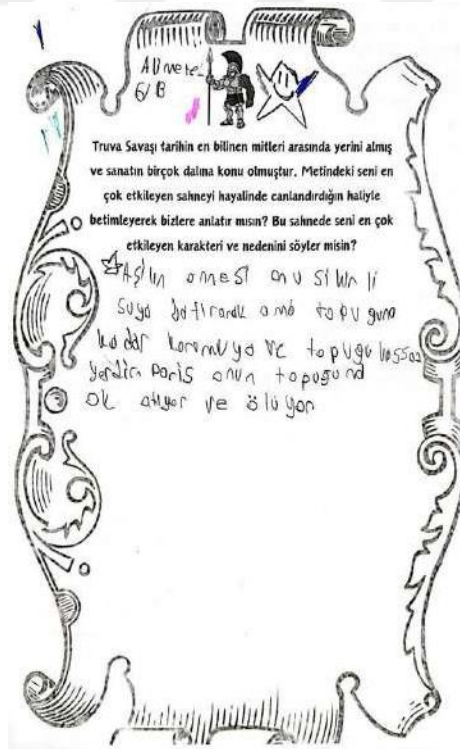
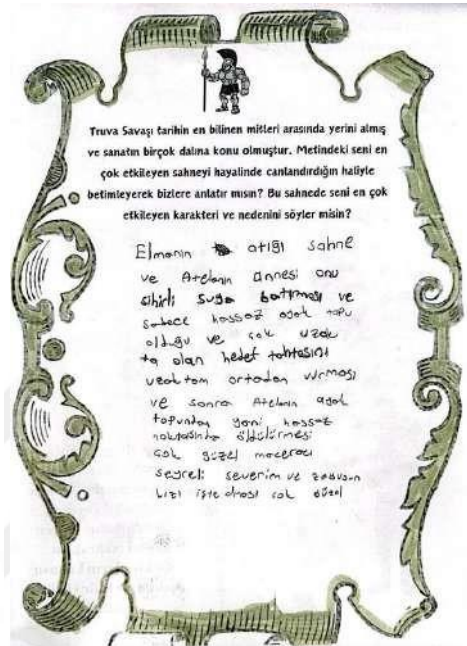
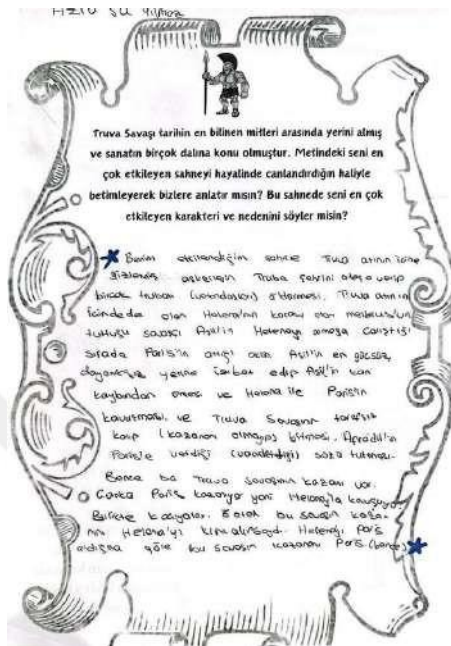

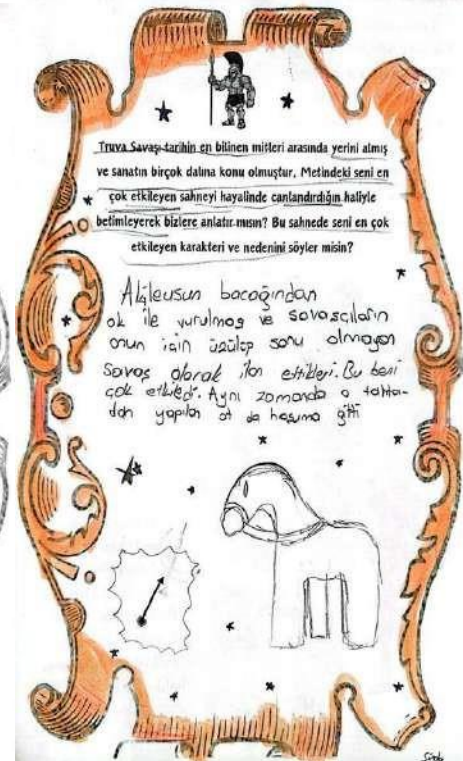
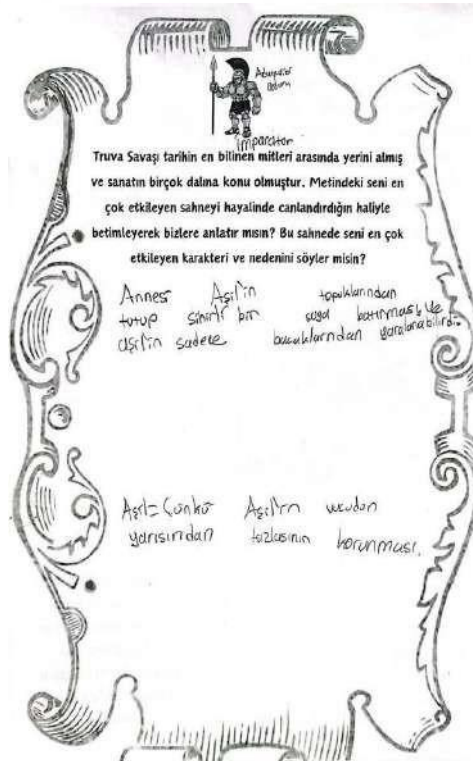
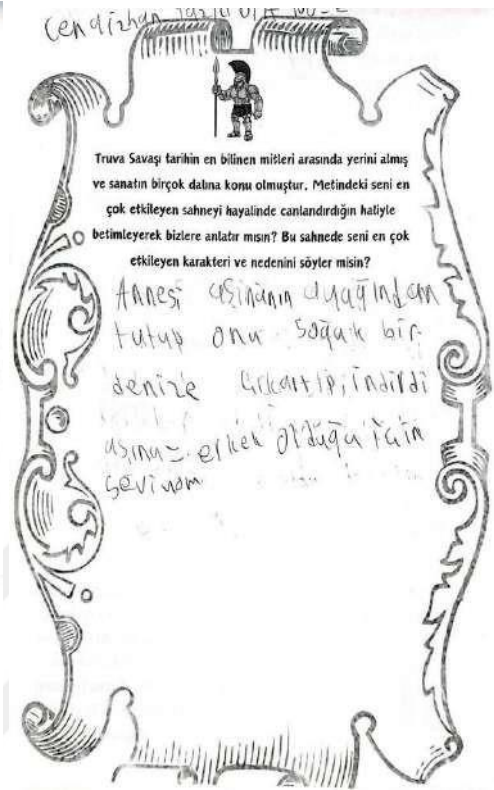
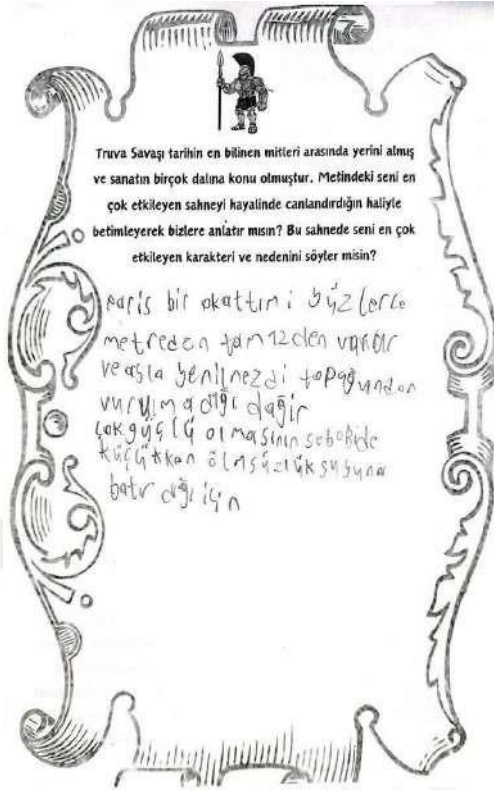

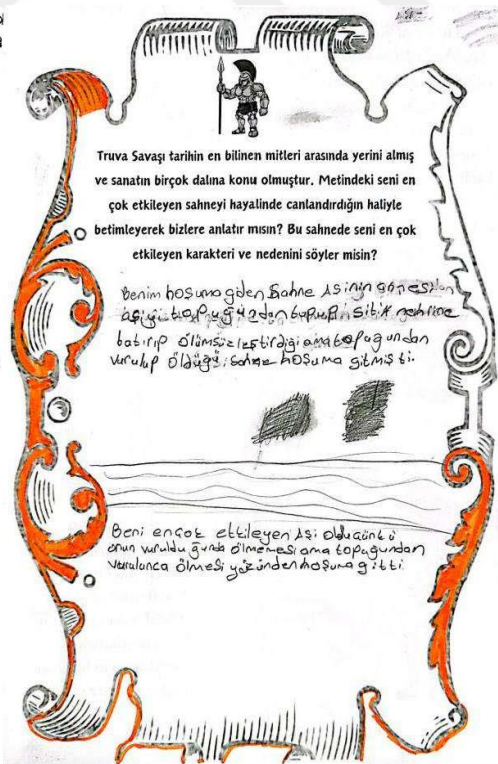
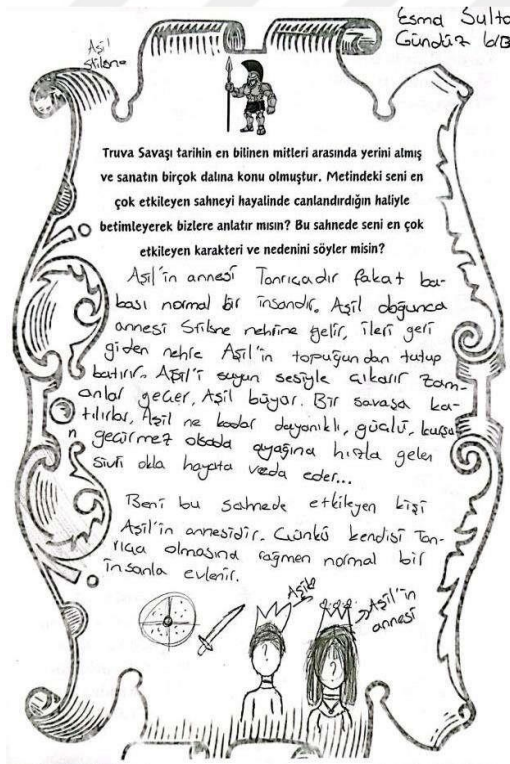
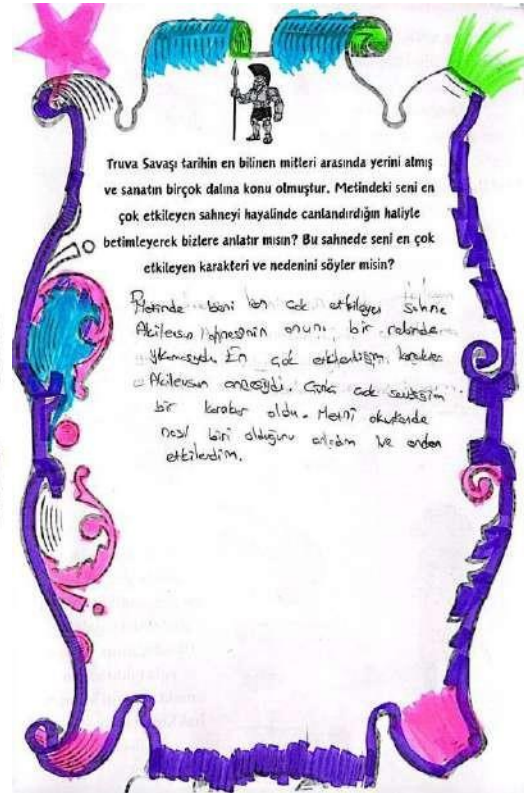
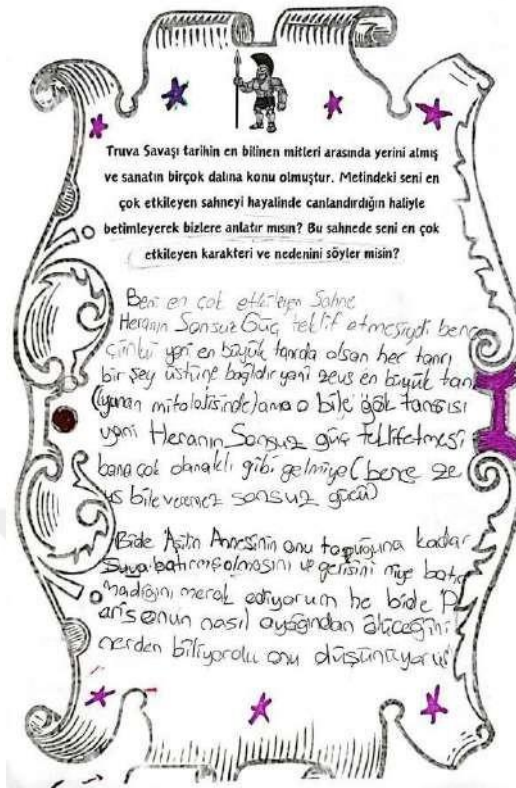
6. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 1:

- Truva antik kentinin Türkiye’ nin batısında yer alan Çanakkale şehrinde olduğunu biliyor muydunuz? Bu kente ait kalıntılara ulaşabilmek ve tarihi aydınlatabilmek için arkeologlar yerin katmanlarca altında iz sürüyor.
- O döneme ait mektuplar bulan araştırmacılar olduğu söylentisi yayılmış. Okuduğunuz mittin yola çıkarak bu mektupların konusu hakkında fikir yürütür müsünüz?
- Dostluk, yardımseverlik, sevgi, vatanseverlik, saygı (Ö13).
- Yardımseverlik, adalet, sorumluluk, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö14).
- Yardımseverlik, adalet, sorumluluk, sevgi, dürüstlük, vatanseverlik (Ö15).
- Yardımseverlik, adalet, sevgi, dürüstlük, vatanseverlik (Ö16).
- Yardımseverlik, adalet, sevgi, dürüstlük, vatanseverlik (Ö17).
- Sabır, dostluk, adalet, saygı (Ö18).
- Sabır, adalet, dürüstlük, saygı (Ö19).
- Sabır, sevgi, saygı (Ö20).
- Dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, saygı (Ö21).

6. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 2:

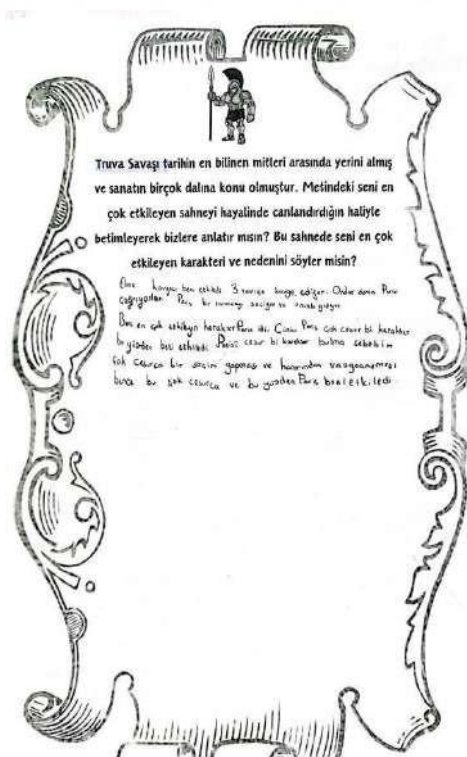
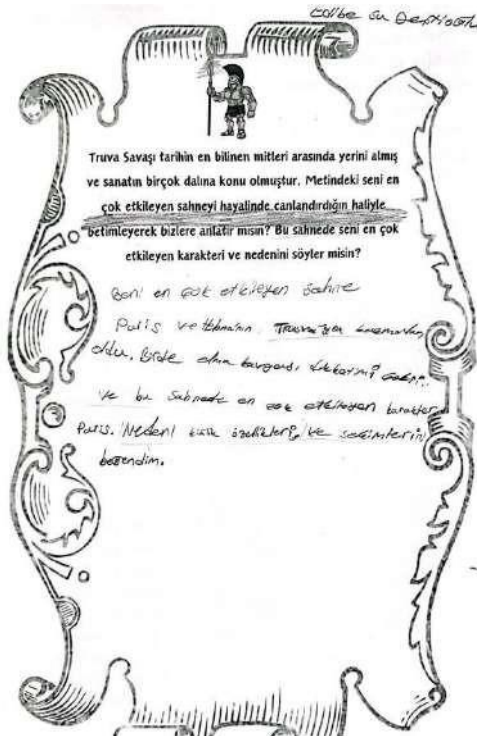
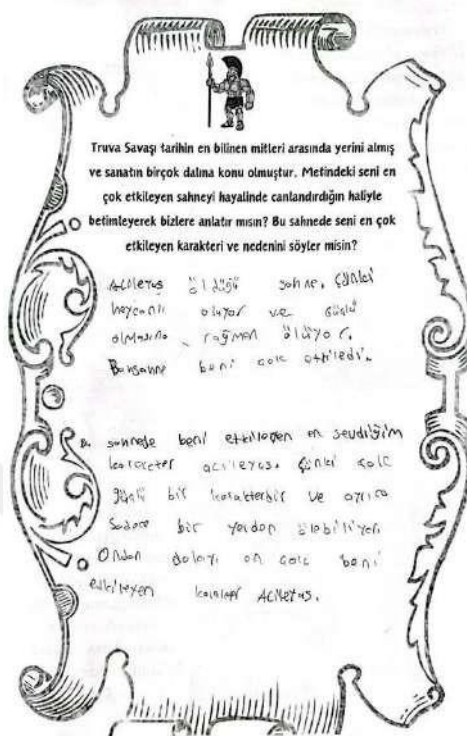

7. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 1:

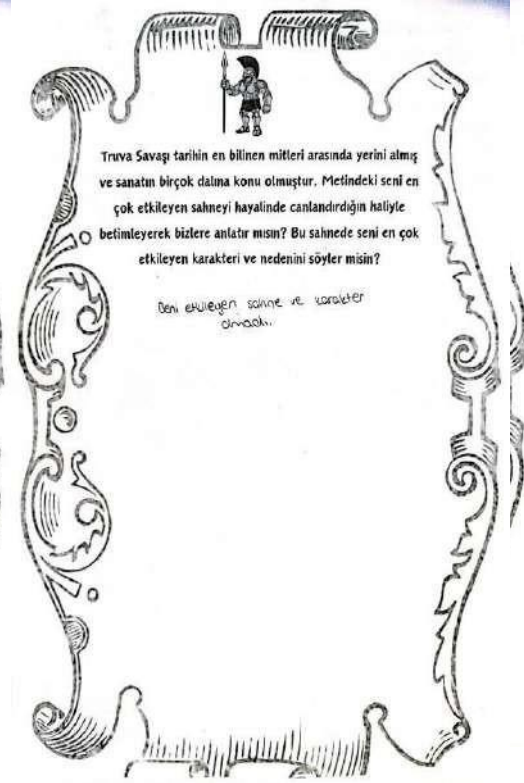
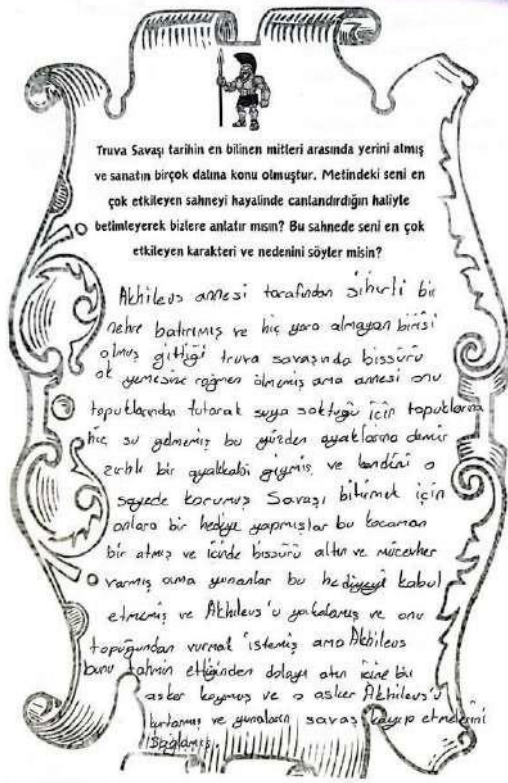
- Truva antik kentinin Türkiye’ nin batısında yer alan Çanakkale şehrinde olduğunu biliyor muydunuz? Bu kente ait kalıntılara ulaşabilmek ve tarihi aydınlatabilmek için arkeologlar yerin katmanlarca altında iz sürüyor.
- O döneme ait mektuplar bulan araştırmacılar olduğu söylentisi yayılmış. Okuduğunuz mittin yola çıkarak bu mektupların konusu hakkında fikir yürütür müsünüz?
- Yardımseverlik, sorumluluk, özdenetim, sevgi, vatanseverlik (Ö22).
- Dostluk, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö23).
- Dostluk, yardımseverlik, özdenetim, vatanseverlik, saygı (Ö24).
- Yardımseverlik, dostluk, sevgi, vatanseverlik, saygı (Ö25).
- Yardımseverlik, sorumluluk, vatanseverlik (Ö26).
- Yardımseverlik, adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik (Ö27).

7. Sınıf ‘Truva’ Etkinlik 2:

- Sevgi, dürüstlük (Ö34).
- Yardımseverlik, dostluk, sorumluluk, sevgi (Ö35).

8. Sınıf 'Truva' Etkinlik 2:

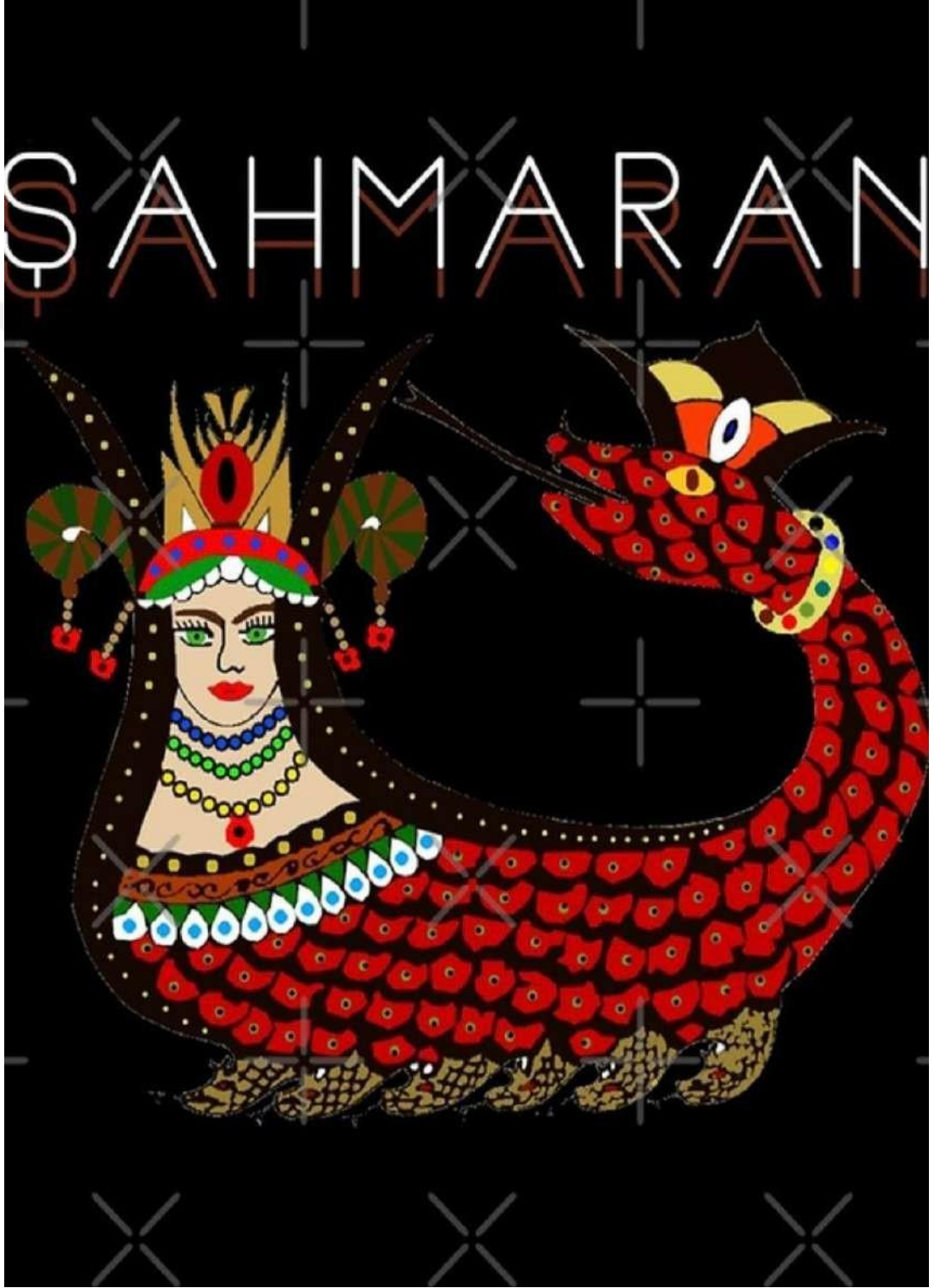
Truva metni üzerinden yapılan 1. etkinlikte, metinde yer alan kök değerlerin öğrenciler tarafından bulunması istenmiş, tüm sınıfların cevapları değerlendirilmiş ve metnin sezdiği kök değerlerin en az birinin öğrenciler tarafından tespit edildiği görülmüştür.

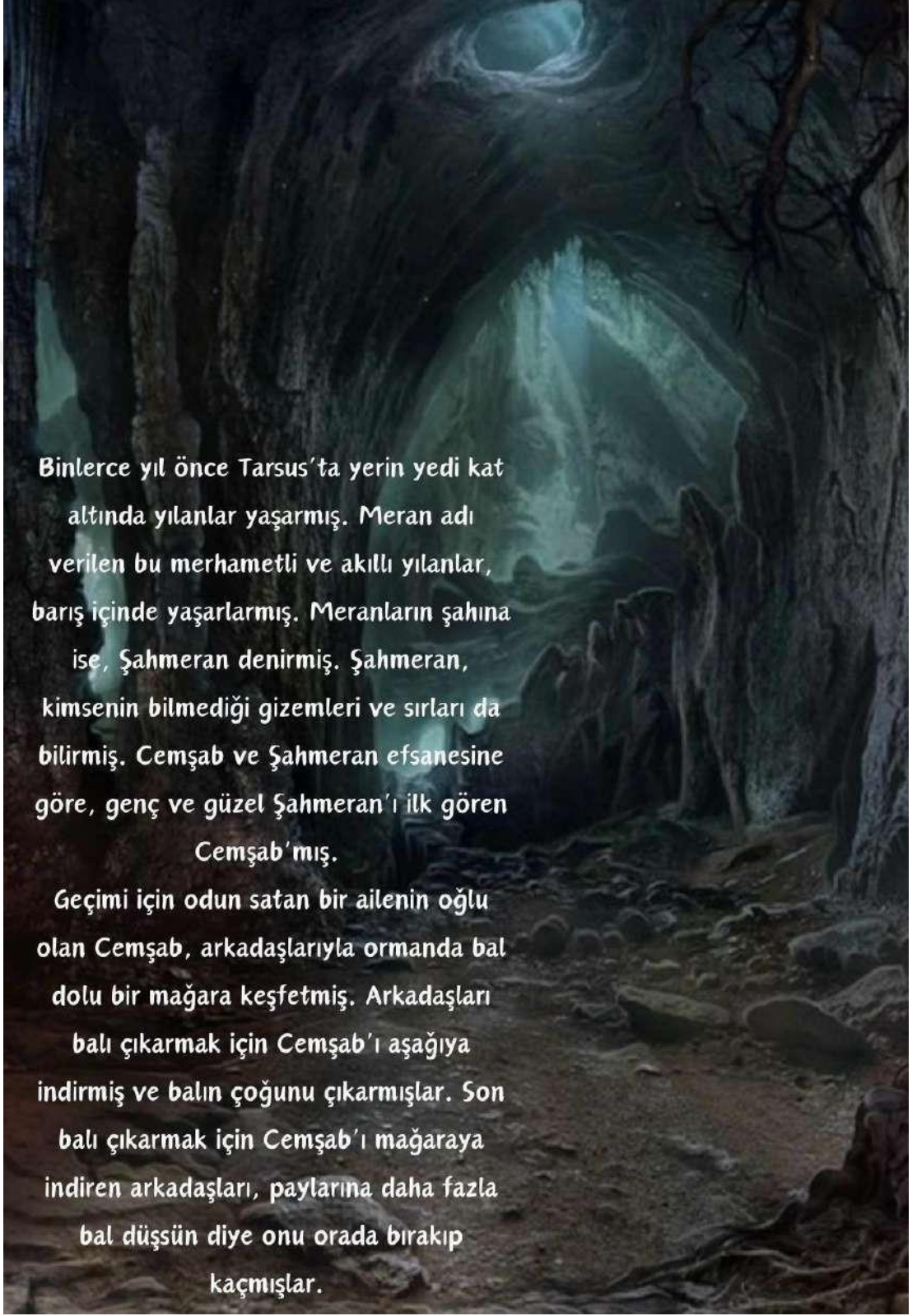
2. etkinlikte katılımcılara, metinde onları en çok etkileyen sahne ve bu sahnede en etkileyici bulduğu karakteri sebepleriyle anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun yazı çalışmasını severek yaptığı, genellikle olağanüstü olaylara ilgi duydukları, çoğunlukla farklı ve güçlü buldukları karakterlerden etkilendikleri gözlenmiştir.

Sınıflar arasında belirgin bir farklılık görülmemiştir.

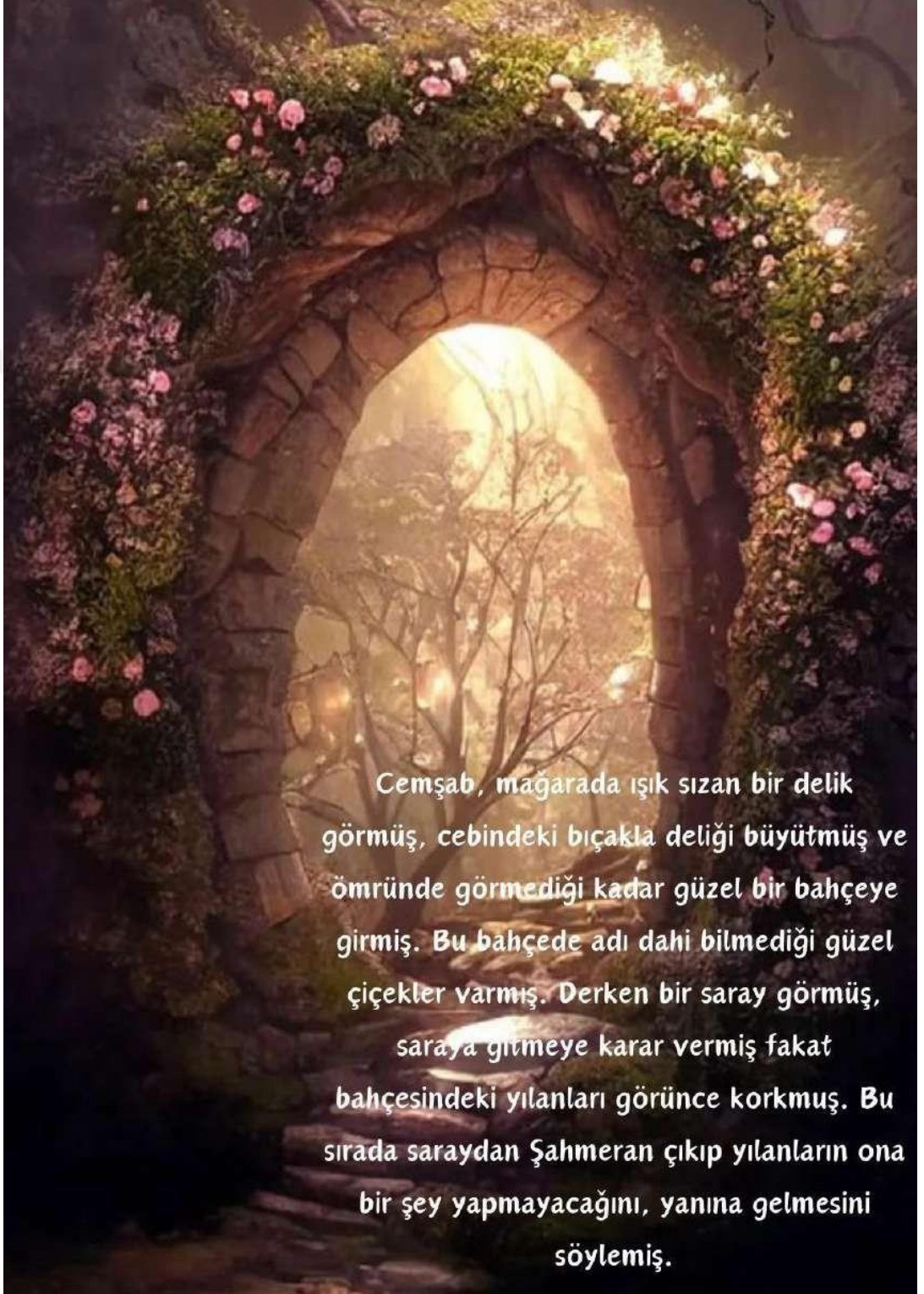
3. ETKİNLİK ‘ŞAHMARAN’

Binlerce yıl önce Tarsus'ta yerin yedi kat altında yılanlar yaşarmış. Meran adı verilen bu merhametli ve akıllı yılanlar, barış içinde yaşarlarmış. Meranların şahına ise, Şahmeran denirmiş. Şahmeran, kimsenin bilmediği gizemleri ve sırları da bilirmiş. Cemşab ve Şahmeran efsanesine göre, genç ve güzel Şahmeran'ı ilk gören Cemşab'mış.

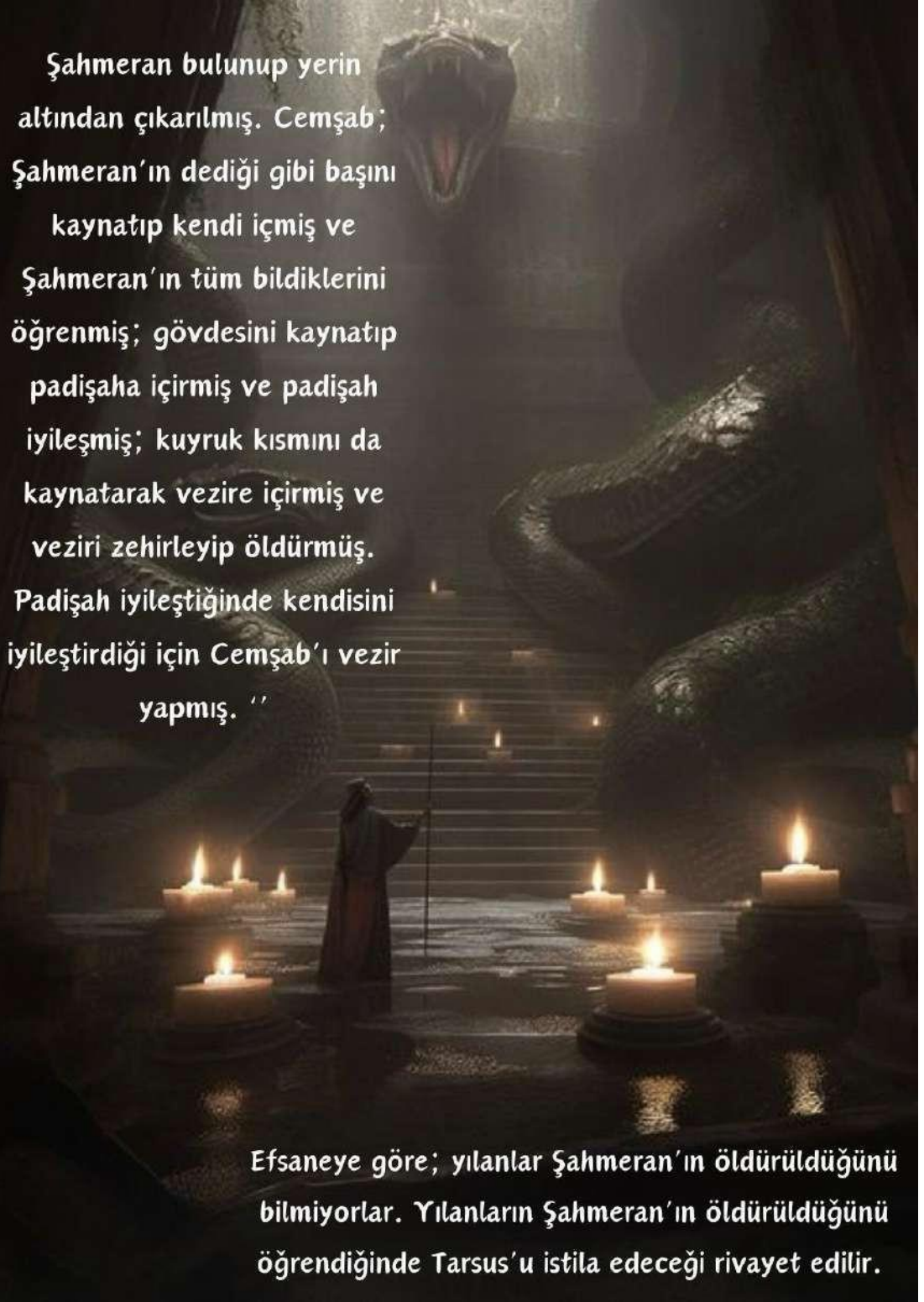
Geçimi için odun satan bir ailenin oğlu olan Cemşab, arkadaşlarıyla ormanda bal dolu bir mağara keşfetmiş. Arkadaşları balı çıkarmak için Cemşab'ı aşağıya indirmiş ve balın çoğunu çıkarmışlar. Son balı çıkarmak için Cemşab'ı mağaraya indiren arkadaşları, paylarına daha fazla bal düşsün diye onu orada bırakıp kaçmışlar.

Cemşab, mağarada ışık sızan bir delik görmüş, cebindeki bıçakla deliği büyütmüş ve ömründe görmediği kadar güzel bir bahçeye girmiş. Bu bahçede adı dahi bilmediği güzel çiçekler varmış. Derken bir saray görmüş, saraya gitmeye karar vermiş fakat bahçesindeki yılanları görünce korkmuş. Bu sırada saraydan Şahmeran çıkıp yılanların ona bir şey yapmayacağını, yanına gelmesini söylemiş.

Cemşab, uzun yıllar burada yaşamış ve Şahmeran'ın güvenini kazanmış. Bir gün ailesini çok özlediğini söyleyerek gitmek için yalvarmaya başlamış. Bunun üzerine Şahmeran gitmesine izin vereceğini ancak yerini kimseye söylememesine dair söz vermesini istemiş. Ailesine kavuşan Cemşab, Şahmeran'a verdiği sözü tutarak yerini ve onu gördüğünü kimseye söylememiş.

Bir gün ülkenin padişahı hastalanmış. Ülkenin veziri, hastalığın çaresinin Şahmeran'ın etini yemek olduğunu söylemiş ve her yere haber salmış. Kimse Şahmeran'ın yerini söylemeyince tüm halkı hamama götürmüşler çünkü Şahmeran'ı gören kişinin tenine su değince teni kabuklaşıyormuş. Cemşab'ın da teni kabuklaşıncaya ona işkence yapmaya başlamışlar, binbir işkence sonunda Şahmeran'ın yerini söylemek zorunda kalmış.

Şahmeran bulunup yerin
altından çıkarılmış. Cemşab;
Şahmeran'ın dediği gibi başını
kaynatıp kendi içmiş ve
Şahmeran'ın tüm bildiklerini
öğrenmiş; gövdesini kaynatıp
padişaha içirmiş ve padişah
iyileşmiş; kuyruk kısmını da
kaynatarak vezire içirmiş ve
veziri zehirleyip öldürmüştü.
Padişah iyileştiğinde kendisini
iyileştirdiği için Cemşab'ı vezir
yapmış. "

Efsaneye göre; yılanlar Şahmeran'ın öldürüldüğünü
bilmiyorlar. Yılanların Şahmeran'ın öldürüldüğünü
öğrendiğinde Tarsus'u istila edeceği rivayet edilir.

Şaharan miti Türk mitolojisinin en bilinen hikayelerindendir. Bu sebeple de hikayelerde, filmlerde, resimlerde çokça yer almıştır diyebiliriz. Şahmaran ve Cemşab arasında geçen bu fantastik öyküde karakterleri sahip olduğu değerler bakımından değerlendirip yorumlar mısınız?

ŞAHMARAN

YARDIMSEVER

DÜRÜST

SABIRLI

SAYGILI

SEVGİ DOLU

SORUMLU

VATANSEVER

ADİL

DOST

KENDİNİ KONTROL EDEBİLEN

CEMŞAB

YARDIMSEVER

DÜRÜST

SABIRLI

SAYGILI

SEVGİ DOLU

SORUMLU

VATANSEVER

ADİL

DOST

KENDİNİ KONTROL EDEBİLEN

*Bu mitte bir yeri baştan yazacak
olsan hangi kısmı değiştirirdin? Haydi
kendi mitini yaz:)*

Şahmaran metninde geçen sıfat, zamir ve zarfları tespit edip kağıtlara yazıp doğru kutuya atar mısınız?

5. Sınıf ‘Şahmaran’ Etkinlik 1: Aşağıdaki tabloda ‘Şahmaran’ mitindeki başkarakterler, kök değerler bakımından öğrenciler tarafından değerlendirilmiş ve karakterlerin barındırdığı düşünülen özellikler aldıkları oylarla birlikte verilmiştir. Etkinliğin devamında öğrencilerden neden yaptıkları oylamayla ilgili yorumlarını yazmaları istenmiştir.

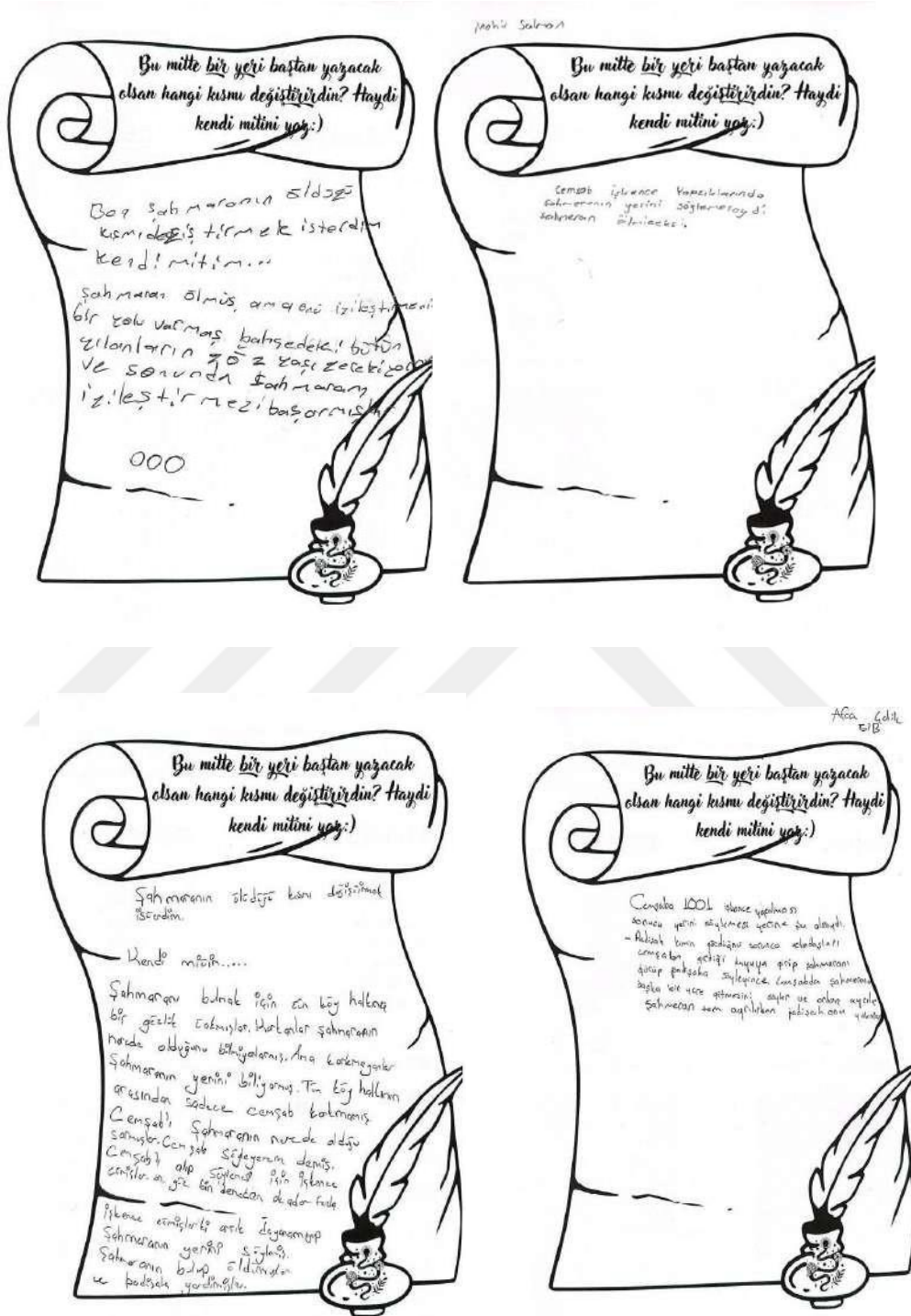
ŞAHMARAN	KİŞİ	CEMŞAB	KİŞİ
yardımsaver	8	yardımsaver	5
dürüst	3	dürüst	4
sabırlı	4	sabırlı	6
saygılı	7	saygılı	3
sevgi dolu	7	sevgi dolu	5
sorumlu	6	sorumlu	6
vatansever	3	vatansever	4
adil	3	adil	4
dost	8	dost	7
kendini kontrol edebilen	5	kendini kontrol edebilen	2

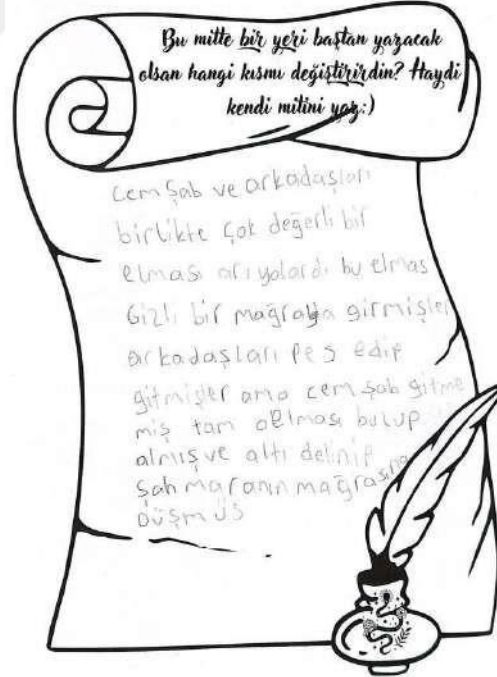
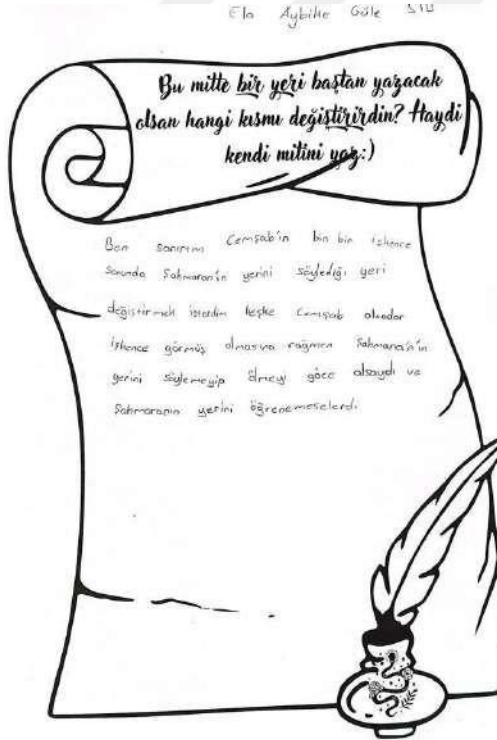
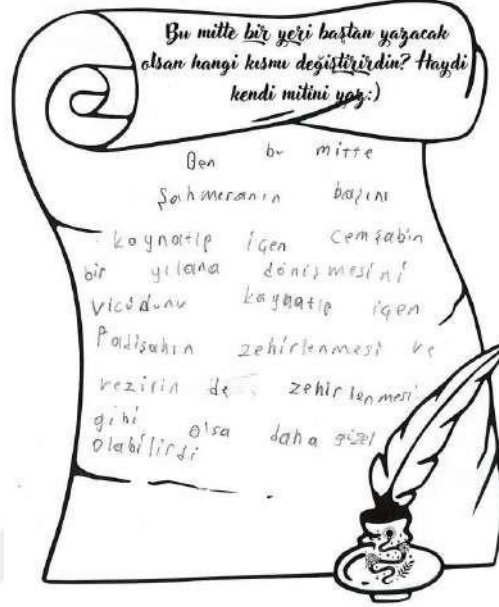
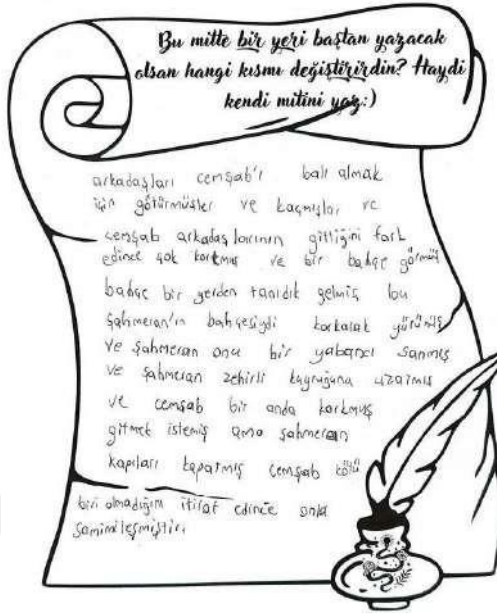
- Şahmaran iyi biri bence yardımsaver, sevgi dolu. Cemşab da iyi biri, yardımsaver, sabırlı, saygılı, dostları tarafından sırtından bıçaklanmış (Ö1).
- Şahmaran dürüst, saygılı, sevgi dolu, sorumlu, dost gibi birçok şeyi andırıyor. Cemşab dürüst, saygılı, sevgi dolu, adil, dost gibi özellikleri barındırıyor (Ö2).
- Cemşab kendisine yapılan bin bir işkence sonucunda söylemiştir. Bin birçok büyük bir sayı bundan dolayı ben Cemşab’ ı sabırlı buldum ve bana çok sorumlu geldi. Şahmaran Cemşab’ ın ailesini görmesine izin verecek sorumluluk almış çünkü Cemşab’ a nasıl inanabilir ki? (Ö3)

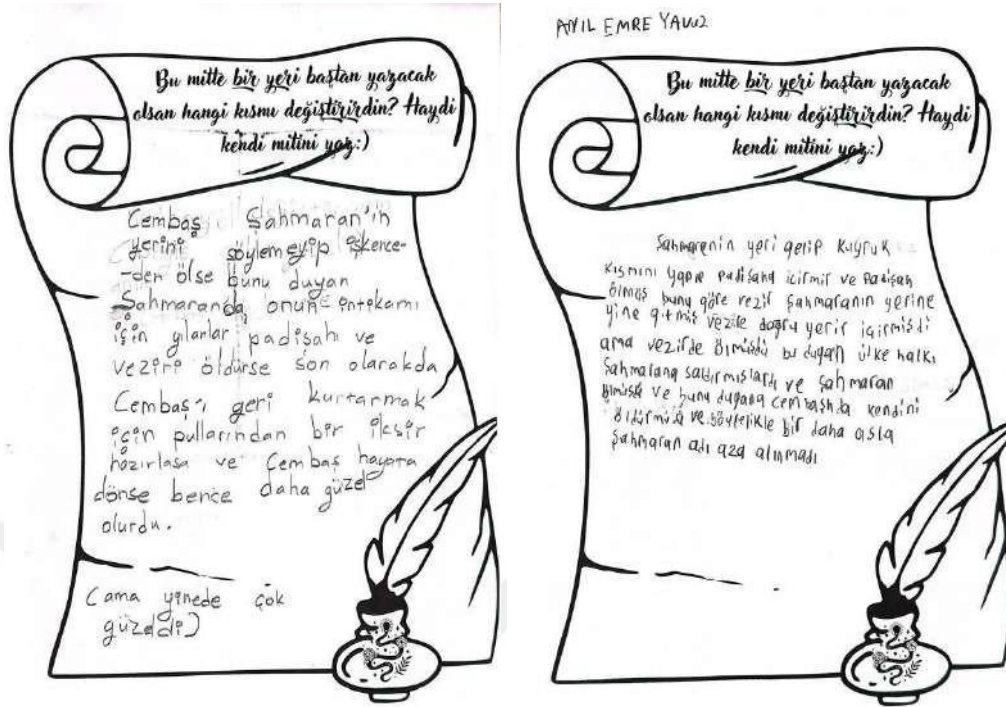
- Şahmaran Cemşab' ı şatosuna aldığı için yardımsever, Cemşab' ı beklediği için sabırlı, arkadaşları olan yılanlar da merhametli olduğu için sevgi dolu, oradaki bir sürü yılanı baktığı için sorumlu, herkese yardım ve merhamet ettiği için dost canlısı biridir (Ö4).
- Şahmaran Cemşab' a karşı dosttur. Cemşab da padişaha yardım ettiği için yardımseverdir (Ö5).
- Şahmaran halkını koruduğu için vatansever, sorumlu ve sevgi doludur. Cemşab' ı evine götürdüğü için yardımseverdir, padişaha karşı gelmediği için de kendini kontrol edebilen biridir. Cemşab ise işkencelere karşı dayandığı ve sırrı sakladığı için yardımsever, sabırlı, sevgi dolu, sorumlu ve kendini kontrol edebilen biridir (Ö6).
- Metinde Şahmaran Cemşab' a yardım ediyor ve dost oluyorlar (Ö7).
- Şahmaran' ın yardımsever olduğunu düşünüyorum Çünkü Cemşab' ı hiç arkadaşı olmamasına rağmen ailesini özlediği için ailesinin yanına gitmesine izin veriyor. Bir de ne kadar insan güvenmesi zor olsa da bence güvendiği zaman iyi bir dost (Ö8).
- Cemşab' ın yardımsever olduğunu düşünüyorum çünkü ilk başta işkence görmeden önce Şahmaran' ın yerini söylememiş. Cemşab' ın sabırlı olduğunu düşünüyorum çünkü o kadar işkence görmesine rağmen işkencenin sonuna kadar Şahmaran' ın nerede olduğunu söylememiş ve ayrıca mağaraya girmesine rağmen duvarı sabırla kazmış. Arkadaşları daha çok bal almak için onu mağaraya atmış ama o hiç öyle düşünmemiş, bu yüzden iyi bir dost (Ö9).
- Cemşab Şahmaran' a verdiği sözü tuttuğu için dürüştür. Şahmaran da yardımsever biridir çünkü Cemşab' a yardım etti (Ö10).
- Şahmaran Cemşab' a sevgi dolu yaklaştığı için onu sevgi dolu buldum. Cemşab Şahmaran' a verdiği sözü tuttuğu için onu sorumlu buldum (Ö11).
- Şahmaran Cemşab' a zarar vermeyip yanında günlerce ona yardım ettiği için yardımsever, Cemşab' a zarar vermeyeceğini söyleyip sözünü tuttuğu için dürüst, Cemşab' a karşı sevgi dolu ve kendini kontrol edebilen biridir. Cemşab, sabırla

bekleyip Şahmaran' ın yerini kimseye söylememiştir. Kralını iyileştirdiği için vatanseverdir (Ö12).

5. Sınıf 'Şahmaran' Etkinlik 2:

6. Sınıf 'Şahmaran' Etkinlik 1: Aşağıdaki tabloda 'Şahmaran' mitindeki baş karakterler, kök değerler bakımından öğrenciler tarafından değerlendirilmiş ve karakterlerin barındırdığı düşünülen özellikler aldıkları oylarla birlikte verilmiştir. Etkinliğin devamında öğrencilerden neden yaptıkları oylamayla ilgili yorumlarını yazmaları istenmiştir.

ŞAHMARAN	KİŞİ	CEMŞAB	KİŞİ
Yardımseser	8	yardımseser	7
Dürüst	8	dürüst	2
Sabırlı	1	sabırlı	7
Saygılı	8	saygılı	7
sevgi dolu	8	sevgi dolu	4
Sorumlu	1	sorumlu	2
vatansever	1	vatansever	1

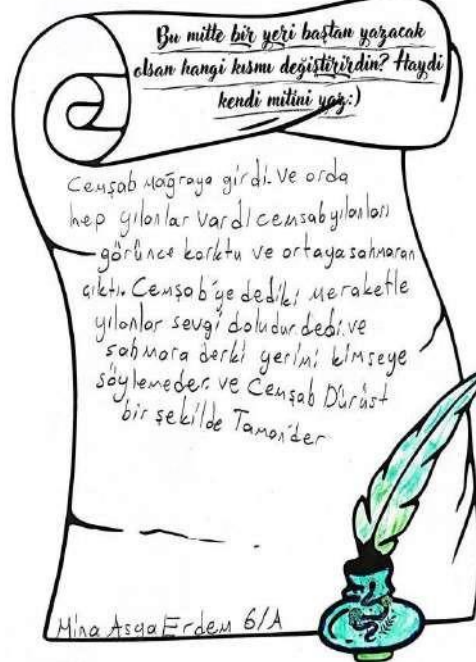
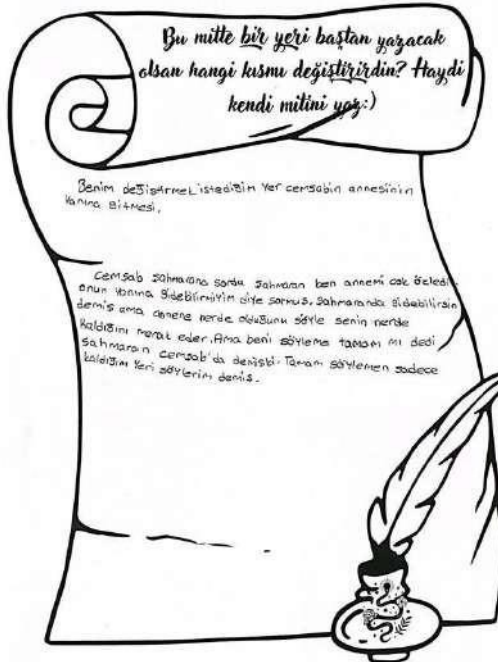
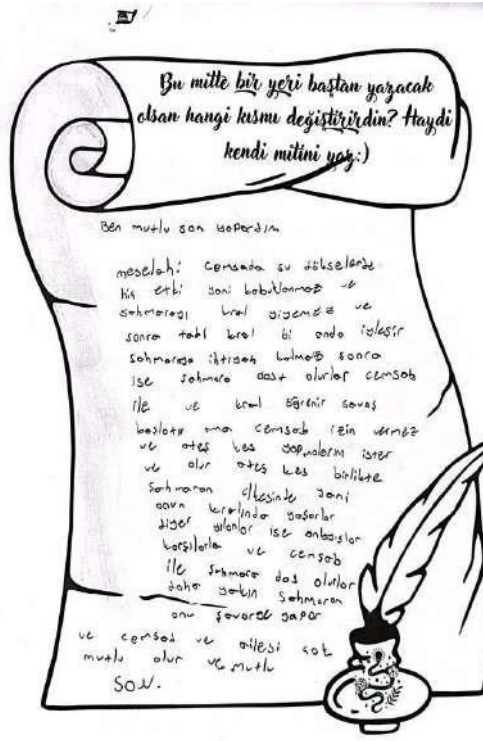
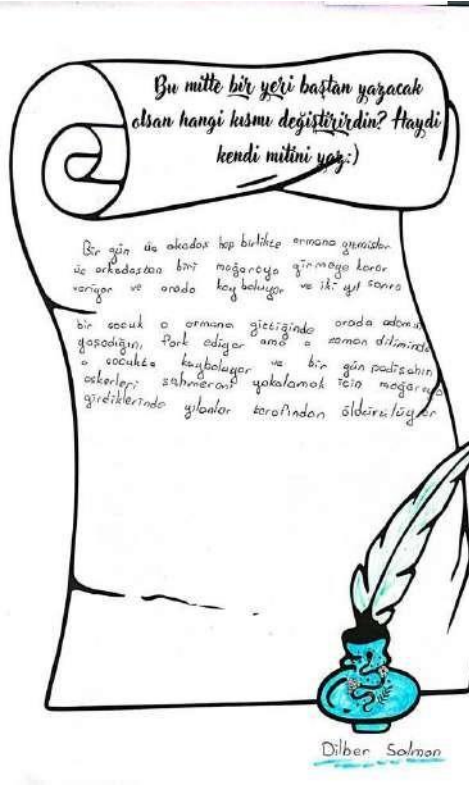
adil	3	adil	2
dost	11	dost	10
kendini kontrol edebilen	2	kendini kontrol edebilen	1

- Şahmaran her şeye rağmen Cemşab' a yardım ettiği için yardımsever, Cemşab' a karşı dost ve kimseye zarar vermediği için kendini kontrol edebilen biridir. Cemşab da Şahmaran' a karşı dost biridir (Ö13).
- Şahmaran yardımsever çünkü Cemşab' ın ailesine gitmesine izin verdi ve adil davrandı. Sevgi dolu çünkü Cemşab' ı dost olarak sevmiş ve dürüst çünkü yılanların ona zarar vermeyeceğini söyledi.
- Cemşab yardımsever çünkü arkadaşlarına yardım ediyor ve sabırlı çünkü Şahmaran' ın yanında duruyor. Şahmaran' a ve krala karşı saygılı. Arkadaşlarına karşı da adil ve dostça davranıyor (Ö14).
- Şahmaran Cemşab' a karşı dostça davranıyor. Cemşab işkencelere dayanarak sabırlı ve dostça davranıyor (Ö15).
- Şahmaran hikâyeden anladığım kadarıyla yardımsever, dürüst, saygılı, sevgi dolu, adil ve dost canlısı çünkü Cemşab' la karşılaştığında yılanların ona bir şey yapmayacağını söyledi. Yani Cemşab' ı öldürmedi, ona sevgiyle yaklaştı. Bence iyi kalpli biri (Ö16).
- Cemşab hikâyeden anladığı kadarıyla sabırlı, sevgi dolu ve dost canlısı çünkü Şahmaran' ın yanında uzun bir süre kaldı, Şahmaran ona sevgi dolu yaklaştı o da ona aynı şekilde yaklaştı. Şahmaran' ın dostuydu fakat Şahmaran' a ihanet etti (zorunda kaldı). Bu yüzden dürüst, adil, sorumlu ve yardımsever biri olduğunu düşünüyorum (Ö17).
- Şahmaran herkese karşı dürüst, saygılı ve sevgi doludur. Cemşab da yardımsever çünkü arkadaşlarına yardım ediyor, saygılı ve sevgi dolu (Ö18).
- Şahmaran yardımsever çünkü Cemşab' a yardım etmiş, dürüst çünkü gerçekleri söylemiş, sevgi dolu, dost çünkü Cemşab' la dost olmuş. Cemşab yardımsever çünkü arkadaşlarına yardım etti, sabırlı çünkü ailesini görmeyi beklemiş,

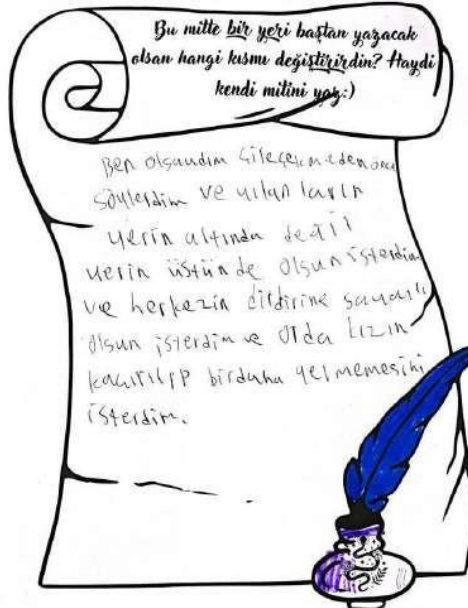
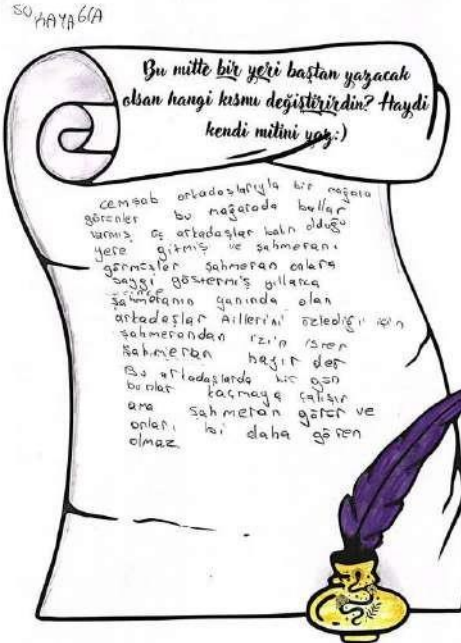
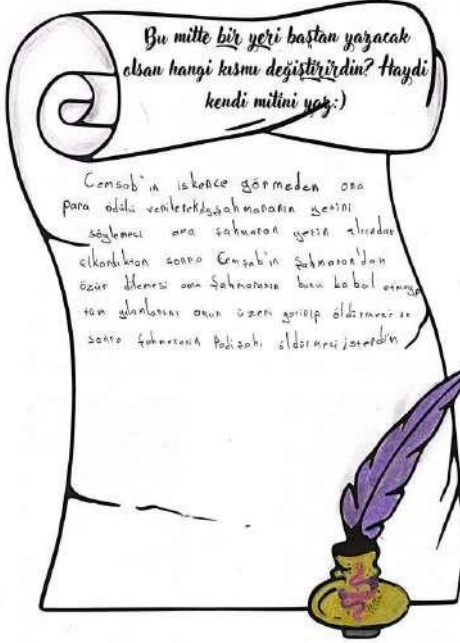
Şahmaran' a hep saygılı davranmış, dost çünkü Şahmaran' a karşı dostça davranmış (Ö19).

- Şahmaran için bu değerleri seçmemin nedeni hikâyede kendisi hakkında bilgiler verilmişti. Ben bilerek hepsini seçtim çünkü cidden Şahmaran iyi biri. Cemşab'ta bunları (yardımsever, sabırlı, saygılı, sorumlu, dost) seçmemin nedeni yine aynı çok fazlasını seçebilirdim ama Şahmaran' a ihanet etmek zorunda kaldı (Ö20).
- Şahmaran yardımsever, saygılı, sevgi dolu ve dosttur. Cemşab dürüst, sabırlı, sorumlu ve kendini kontrol edebilen biridir (Ö21).
- Şahmaran Cemşab' a yardımsever bir şekilde davranıyordu her zaman. Şahmaran her zaman Cemşab' a dürüst, saygılı, sevgi dolu ve dostça davranıyordu. Cemşab Şahmaran' a her zaman yardım ederdi, Şahmaran ne dersi desin saygılı ve sabırlı bir şekilde davranıyordu, her konuda adil davranıyordu. Şahmaran' la dosttu (Ö22).
- Şahmaran Cemşab' ı dost olarak görmüş, dürüst ve saygılı biri. Cemşab yardımsever çünkü krala yardım ediyor. Saygılı çünkü Şahmaran' ın kuralına saygı gösterdi. Ve herkesle dost (Ö23).
- Şahmaran Cemşab' la iyi bir dost olmuştur. Cemşab Şahmaran' a karşı iyi bir dost, sevgi dolu ve dürüst biri oldu. Ayrıca vatansever (Ö24).

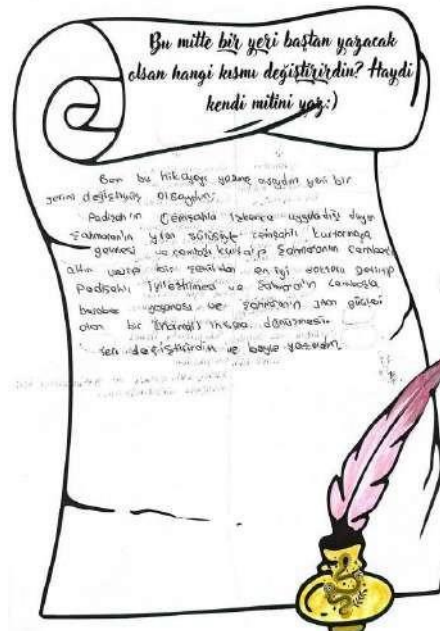
6. Sınıf 'Şahmaran' Etkinlik 2:

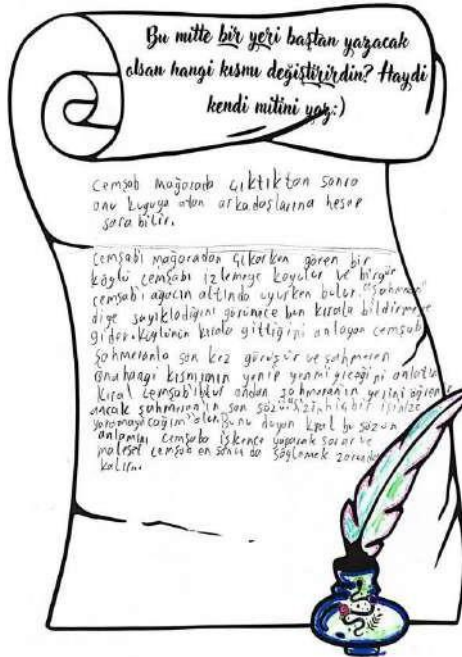
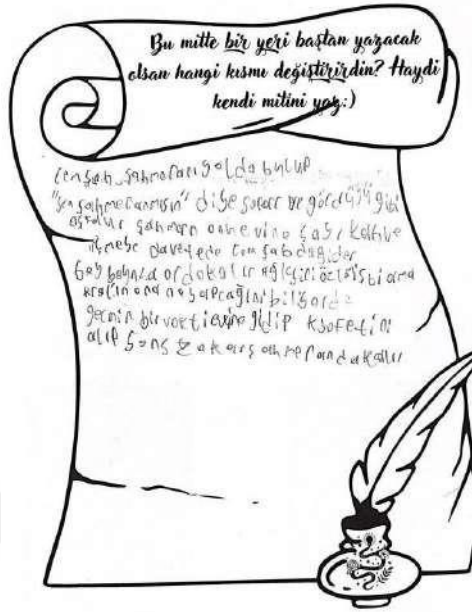

Damlı Kağıt 6/A

Damlı Kağıt 6/A

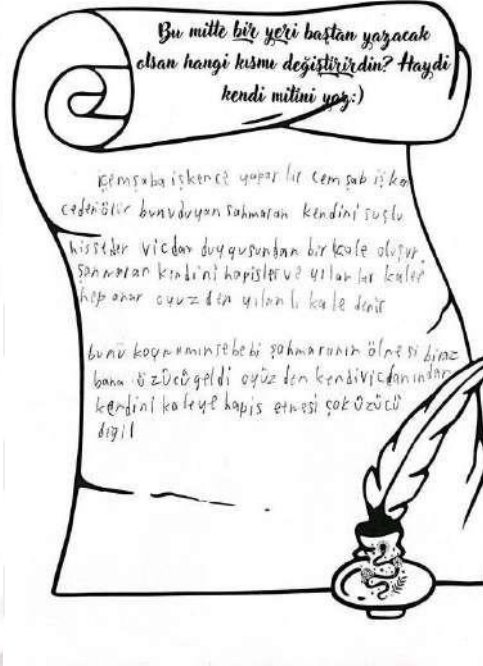
7. Sınıf 'Şahmaran' Etkinlik 1: Aşağıdaki tabloda 'Şahmaran' mitindeki başkarakterler, kök değerler bakımından öğrenciler tarafından değerlendirilmiş ve karakterlerin barındırdığı düşünülen özellikler aldıkları oylarla birlikte verilmiştir. Etkinliğin devamında öğrencilerden neden yaptıkları oylamayla ilgili yorumlarını yazmaları istenmiştir.

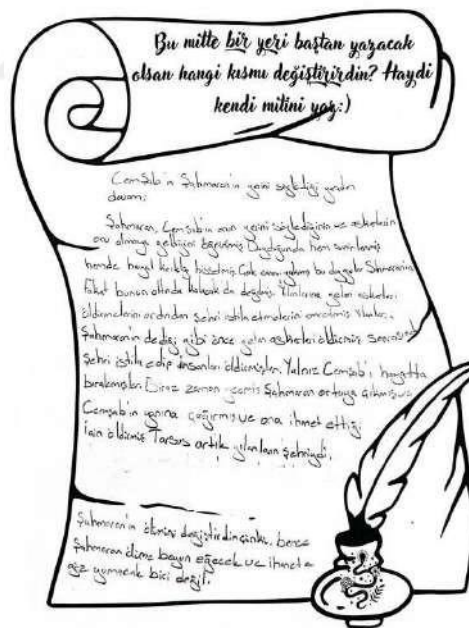
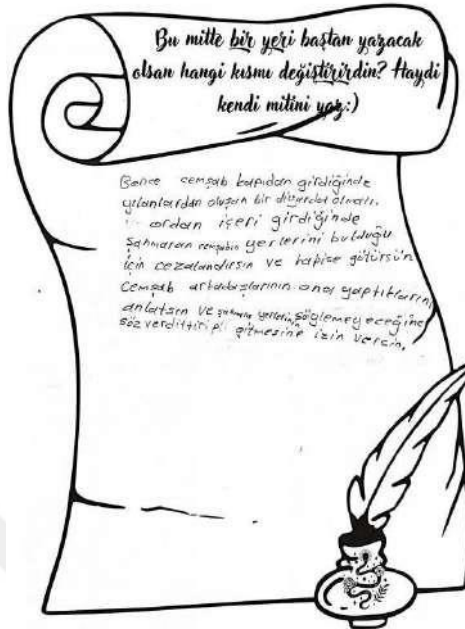
ŞAHMARAN	KİŞİ	CEMŞAB	KİŞİ
yardımsever	4	yardımsever	1
dürüst	3	dürüst	3
sabırlı	1	sabırlı	3
saygılı	1	saygılı	
sevgi dolu	2	sevgi dolu	
sorumlu	2	sorumlu	2
vatansever		vatansever	
adil	1	adil	1
dost	3	dost	2
kendini kontrol edebilen	1	kendini kontrol edebilen	1

- Şahmaran: Yardımsever ve sevgi dolu çünkü Cemşab' ı yanına almış ve Cemşab onun yerini söylediği halde ona iyilik yapıp vezir olmasına yardımcı dokunmuş. Aynı zamanda dürüst çünkü tarifi yanlış vererek padişahı öldürebilirdi.
- Cemşab: Öncelikle iyi bir dosttu ve arkadaşlarına yardım etti. Dürüst olmasının sebebiyse Şahmaran' a verdiği sözü yeterince tuttu. Sabırlıydı çünkü yapılan bin bir işkenceye dayanmaya çalıştı (Ö25).
- Şahmaran, sorumlu ve dostça davranmış çünkü Cemşab orayı bulunca ona 'Korkma yanıma gel.' Diyor (Ö26).
- Cemşab, dürüst ve adil çünkü Şahmaran' ın yerini sorduklarında söylüyor (Ö27).
- Şahmaran çok dost, saygılı, sevgi dolu, yardımsever biri. Sebebi ise Cemşab' a dost ve sevgi dolu davranıyor ve onun için kendini feda ediyor.
- Cemşab ise dürüst, sorumlu ve dost biri. Şahmaran' ın sırrını saklamaya çalışıyor (Ö28).
- Şahmaran, dürüst olarak Cemşab' a yılanların ona bir şey yapmayacağını söyler. Şahmaran Cemşab' a dostça davranır. Cemşab Şahmaran' ın kafasını kaynatıp içer ve Şahmaran' ın bütün bildiklerini öğrenir.
- Cemşab, vursalar bile dayanır, sorumludur, dosttur çünkü Şahmaran' a söylemeyeceğine söz verdi (Ö29).

- Şahmaran yardımseverdir çünkü Cemşab için kendini feda etti. Dürüst çünkü Cemşab' a yalan söylemedi. Sorumlu çünkü kendini Cemşab' a karşı sorumlu hissetti. Cemşab da sabırlı çünkü acele etmedi (Ö30).

7. Sınıf 'Şahmaran' Etkinlik 2:

Etkinliğin devamında öğrencilerden neden yaptıkları oylamayla ilgili yorumlarını yazmaları istenmiştir.

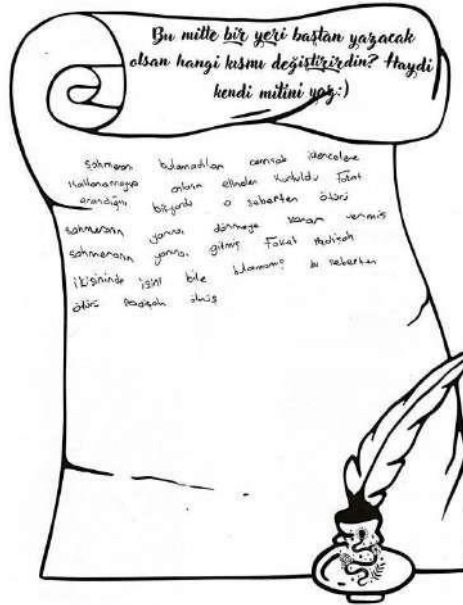
ŞAHMARAN	KİŞİ	CEMŞAB	KİŞİ
yardımsever	5	yardımsever	1
dürüst	4	dürüst	3
sabırlı		sabırlı	4
saygılı	2	saygılı	1
sevgi dolu	4	sevgi dolu	2
sorumlu	2	sorumlu	
vatansever		vatansever	
adil	1	adil	
dost	6	dost	5
kendini kontrol edebilen	1	kendini kontrol edebilen	4

- Şahmaran' ın dürüstlüğünü Cemşab' ı serbest bıraktığından dolayı, saygılı ve adil oluşunu yılanların Cemşab' a dokunmamaları gerektiğini söylemesinden, dost oluşunu ise Cemşab ile kurduğu dostluktan dolayı böyle düşünüyorum. Cemşab' ın yardımsever oluşunu arkadaşlarına yardım etmesinden dolayı, dürüst oluşunu Şahmaran' a verdiği sözü sonuna kadar tutmaya çalışmasından, dost oluşunu Şahmaran ile kurduğu dostluktan ve kendini kontrol edebilmesini de Şahmaran' ın yerini söylememek için dayanmasından anladım (Ö31).
- Şahmeran Cemşab' ın ailesiyle görüşmesine yardım etti. Cemşab da Şahmeran' a yerini söylemeyeceği konusunda sözünü tuttu, yılarca da Şahmeran' ın yanında durdu (Ö32).
- Şahmaran Cemşab' ı gördüğünde onu öldürebilirdi ama yardım etti. Cemşab' a karşı yılanlar hakkında dürüst davrandı, saygılı davrandı, yılanlarına karşı sevgi dolu ve yılanları onu öldürenlerden hesap soracak, Cemşab' a karşı dostça davrandı, kendini yabancılara karşı ön yargılı olmaktan korudu. Cemşab sabırlı çünkü Şahmeran' ın yanında kaldı, Şahmeran' a saygılı ve dostça davrandı (Ö33).
- Şahmaran yardımsever çünkü Cemşab geldiğinde tersleyebilirdi ve ona saygılı davrandı. Cemşab' ı yaşadığı mekanda sadakatle yaşattı ve ona dost oldu. Cemşab,

işkence altındayken bile dostu olan Şahmaran' a yardım etmeye çalışmıştır. Aslında dürüst biridir. (Ö34).

- Şahmaran, Cemşab' a ailesini özlediğinden gitmek istediğinde izin verdiğinden dolayı yardımsever olduğunu düşündüm. Cemşab da Şahmaran' ın yerini söylemeyip kendini tuttuğu içim kendini kontrol edebilen biridir (Ö35).
- Şahmaran bana göre sevgi dolu, dürüst ve dost birisi. Cemşab iyi biri değilmiş ama o da sabırlı ve kendini kontrol edebilen biri (Ö36).
- Bana göre Şahmeran iyi biri ve dürüst ama Cemşab ise satıcı biri. Şahmeran ona güvenip onu yanında tutmuş (Ö37).
- Benim fikrimce Şahmaran yardımsever, sevgi dolo ve iyi bir dost çünkü Cemşab' ın o bahçede yaşamasına izin vermiştir. Cemşab ise sabırlı, dürüst çünkü bin bir işkenceye rağmen bir süre sabretti ama söylemek durumunda kaldı (Ö38).

8. Sınıf ‘Şahmaran’ Etkinlik 2:

Bu mitte bir yeri baştan yazacak
olsan hangi kısmı değiştirirdin? Haydi
kendi mitini yaz:)

Efsaneye göre şahmeran adında bir yaratık
varmış. Bir gün cemsab adında bir çocuk

Kuyudan su çekmeye gitti, ama kuyuda bir sürü
altın gömü ve kuyuya inip altınları topladı
ve çıkmak istediğinde bir sürü yılan onu bağladı
ve şahmeranı yanına götürüp şahmeran
adını değiştirmek için adını yerin bir kat
altında bir yere hapis etmiş yıllar boyu cemsab
orada kaldı.

Bu mitte bir yeri baştan yazacak
olsan hangi kısmı değiştirirdin? Haydi
kendi mitini yaz:)

Şahmeranı mağarasından çıkartırken
bir yılan onun götürüldüğüne fark etti ve
diğer yılanlar ile sarayı ateşe saraya vardılar.
Nün cemsab şahmeranı kaptırmı kesmek üzere
di koluna kavgaya kaldırdı, kaldırdığı eşide
indirdi. Şahmeranın en sadık, en büyük yılanı
Cemsab'ın vücuduna koluna kavradı. Cemsab daha
ne olduğunu anlamadan yılan içine Cemsab'a
sarıldı ve onu büyük vücutla ile onu parçaladı.
diğer yılanlar sarayı ateşe geçirdi. kralı, veziri, cemsab
ın ailesi herkesi yok etti. büyük sarayı ateşe
geçirdiler ve Şahmeran ile yılanları hem
yerin 7 kat dişi hemde bu sarayın
hakim oldu.

Bu mitte bir yeri baştan yazacak
olsan hangi kısmı değiştirirdin? Haydi
kendi mitini yaz:)

Şahmeran "büyük şahmeran" diye biliniyor.
O çok güçlü ve çok hızlıdır. Şahmeran
ve diğer şahmeranlar çok hızlıdır.

Bu mitte bir yeri baştan yazacak
olsan hangi kısmı değiştirirdin? Haydi
kendi mitini yaz:)

Eğer kendim yosaydım:

Şahmeran'ın altına bir fikir gelmiş: "Ben gitti
ve diğer adı buraya gel ve hep birlikte
burada yaşayalım" demiş. Cemsab'a ve Cemsab
ailesini bulup geri mağaraya gelmiş ve
orada yaşamışlar.

Nasıl da;

Şahmeran kendisini gören herkesin bedenine ism değişikliği
kese konduğuna biliyordu ve bunun karşılığında
ise olduğuna biliyordu. Ne cemsab'ın otları toplayıp
ben ilacı yapıp cemsaba vermiş ve bu ilacı
son durumda koldığı zaman içmesin diye
cemsaba bu ilacı al ve onları da
dışarıya götür.

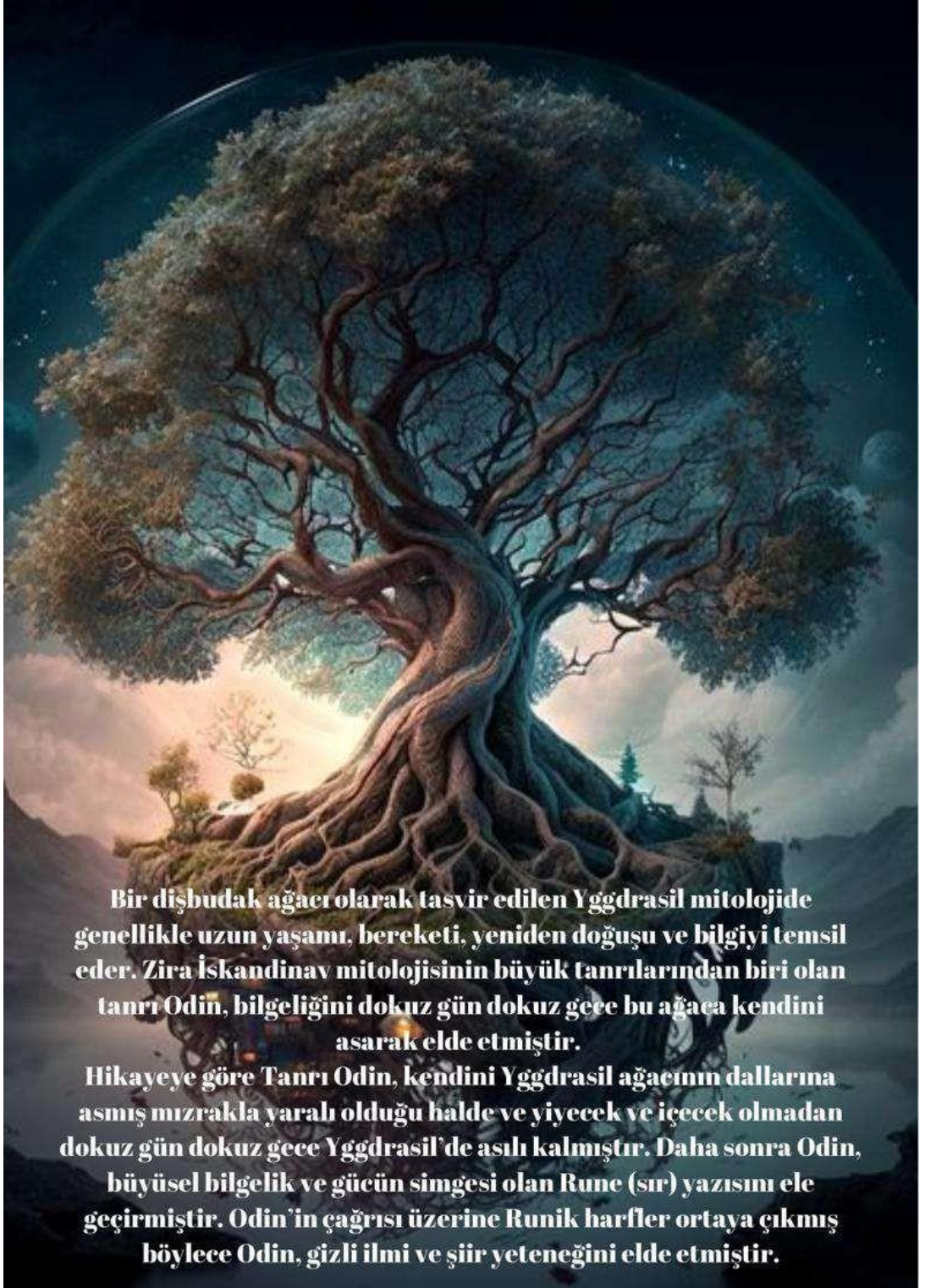
Şahmaran adlı etkinliğe katılımıda öğrencilerin oldukça istekli olduğu gözlenmiştir. Metinde sezdirilen değerleri büyük oranda tespit edebildikleri görülmüştür. Yazı etkinliği bölümünde ise mitte değiştirmek istedikleri bir yer olsa nereyi, nasıl değiştirecekleri sorulmuş ve mutlu sona ulaştıracak yeni yollar üretmeye çalıştıkları gözlenmiştir. Bunu sağlamanın yolu olarak da karakterleri kendilerince daha ‘doğru’ davranacak şekilde yönlendirmişlerdir. Kök değerleri içselleştirmenin sağlayacağı kişisel ve toplumsal refah seviyesi düşünüldüğünde bu değerlerin hayata geçirildiği takdirde -etkinlikte de görüldüğü gibi- mutlu sonların daha mümkün olacağı öğrenciler tarafından düşünülmektedir.

Sınıflar arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

4. ETKİNLİK ‘ODİN’

Bir dişbudak ağacı olarak tasvir edilen Yggdrasil mitolojide genellikle uzun yaşamı, bereketi, yeniden doğuşu ve bilgiyi temsil eder. Zira İskandinav mitolojisinin büyük tanrılarında biri olan tanrı Odin, bilgeliğini dokuz gün dokuz gece bu ağaca kendini asarak elde etmiştir.

Hikayeye göre Tanrı Odin, kendini Yggdrasil ağacının dallarına asmış mızrakla yaralı olduğu halde ve yiyecek ve içecek olmadan dokuz gün dokuz gece Yggdrasil’de asılı kalmıştır. Daha sonra Odin, büyüsel bilgelik ve gücün simgesi olan Rune (sır) yazısını ele geçirmiştir. Odin’in çağrısı üzerine Runik harfler ortaya çıkmış böylece Odin, gizli ilmi ve şiir yeteneğini elde etmiştir.

- Güzel düşün, iyi hisset, yanılma, aldanma
Ne varsa doğrudur, doğru şaşar sanma

Tevfik Fikret

sorumluluk

- Saygı, düzenin anahtarıdır.

Atatürk

dostluk

- İnsansız adalet olmaz
Adaletsiz insan olur mu?
Olur, olmaz olur mu?
Ama olmaz olsun!

Özdemir Asaf

vatanseverlik

- Unutalım mı şimdi kente indiğimiz o ilk günü
Sabahlara kadar okuduğumuz o kitapları
Sabahlara kadar düşüncelerimizde yaşattığımız hayallerimizi
Kar aydınlığında yürüdüğümüz o yolları
Sen dostumdu benim gülünce güneşler açan...

Ahmet Telli

sabır

dürüstlük

- Eller çok olunca, yük hafifleşir.

İngiliz Atasözü

yardımseverlik

- Sabır, ağrıları dindiren acı bir ot gibidir.
Hem can yakar hem de tedavi eder.

Mevlana

saygı

- Sevgi eskidikçe sevgi.
Günümüz, ekmeğimiz, türkümüz
Çoluğumuz çocuğumuz
Binalar yan yana yükselip gidiyor
Vapurların ağzı köpük içinde

Cemal Süreya

özenetim

- Özgürlük, sorumluluk demektir Bir çok kişinin özgür olmaya
cüret edemeyişinin nedeni de budur.

George Bernard Shaw

sevgi

- Yurt sevgisi ona hizmetle ölçülür.

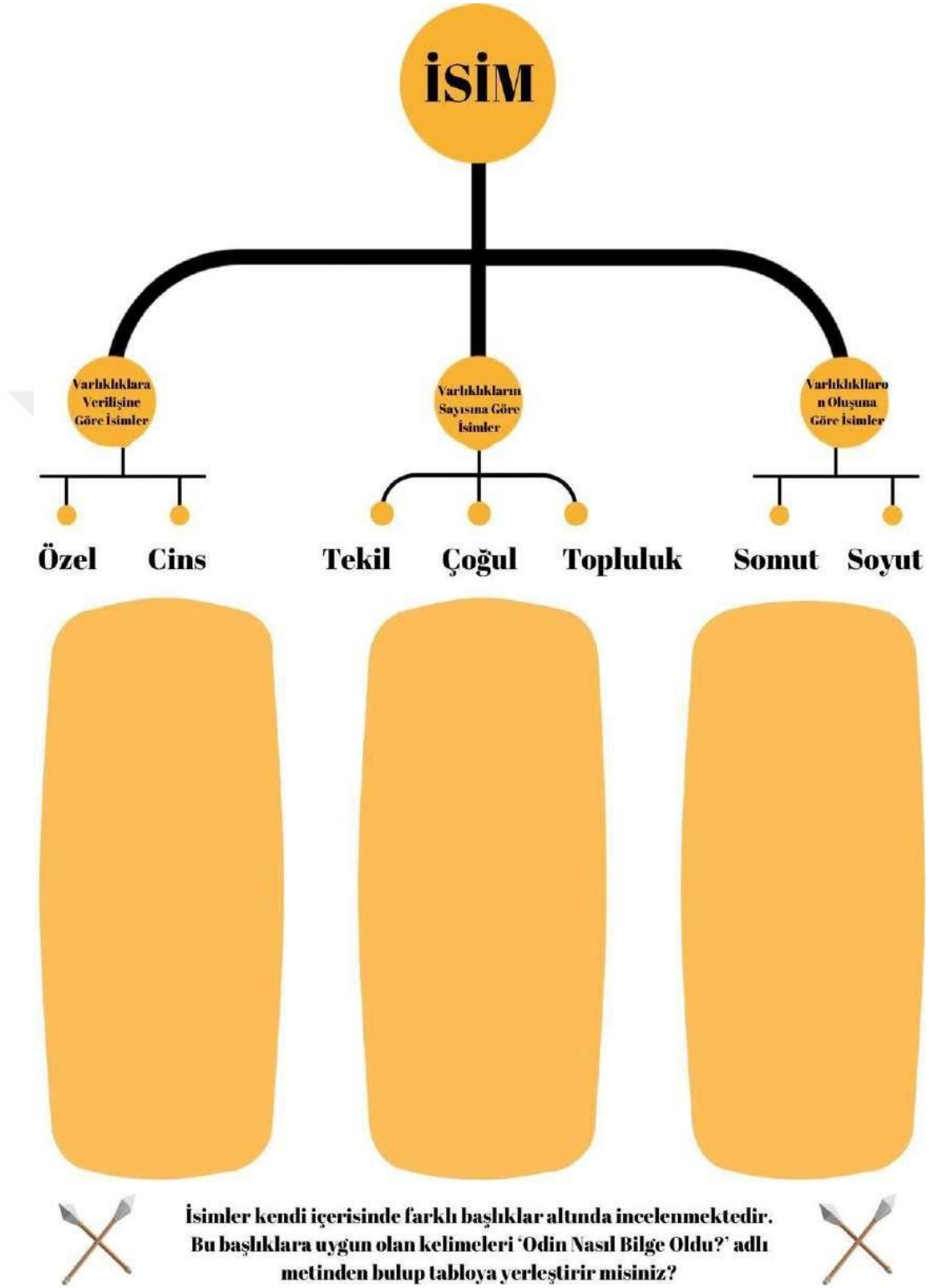
Atatürk

adalet

- Kendinin efendisi olmayan hiçbir kimse özgür değildir.

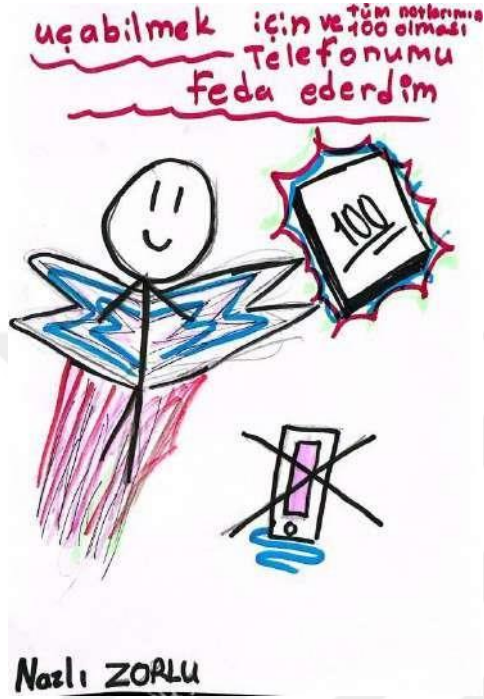
Epiktetos

Yukarıda verilen şiir ve özlü sözleri, kırmızı daire ile işaretlenmiş kök değerlerle eşleştiriniz. Odin' in hikayesindeki değerler ile ortak olan değer dairesinin içini boyayınız.

‘Odin Nasıl Bilge Oldu?’ Etkinliği

5. Sınıf ‘Odin’ Etkinlik 1:

Dünyadaki her şeye
Sahip olmak isterdim bunun
için en sevdiğim ~~Kitap~~ feda ederdim

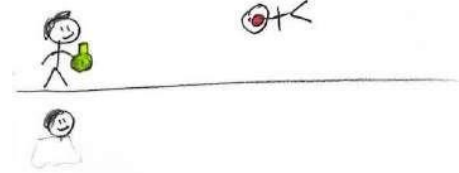
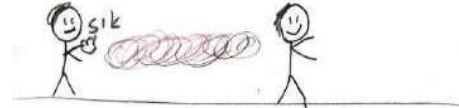

ANIL EMRE
YAVUZ ~~5~~ 5/B

Görünmez olmak isterdim.
Uçmak isterdim. İslanabilmek
isterdim. Görünmez olsaydım
gizlice bir yere girerdim.
Uçsam her yeri gezerdim.
İslanolsam her yere giderdim
Ayrıca zamanı durdurmak
isterdim.

Benim bir gücüm olsa
İslanma, zamanı durdurma,
görünmezlik isterdim
bunun için paramı feda ederdim.

T. Fikrec DEMİRCİ
5/A

1. Cansın kontrol edebilmek isterdim. Cansın kontrol edebilmek için sans'ımı verirdim.

Fla Aybike Güler

Meris Bade Catinko

Aklımdaki bütün yakınlarm, arkadaşlarımın
ende dahil hiç kimse'nin ölmesini istediğim,
Ve birde Zeynep'e geri verileri gödebilmek
istedim. Bunlar için ise istedikleri bir şeyi
verirdim. He bu arada uca bilmekte istedim.

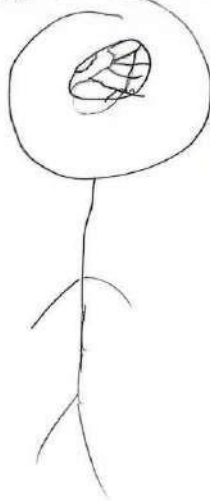
uçural
aile

Zeynep'te iki
aralık uçulan

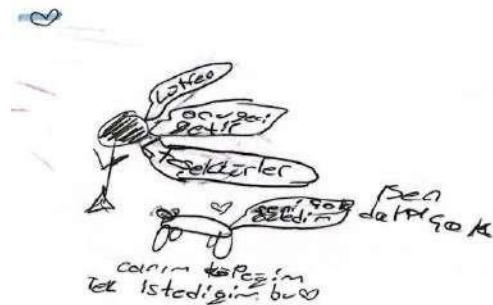
Alp Arslan HAKMAYIBAFI

Ben dünyanın en zeki
insanı olmak için telefonumu
verebilirim

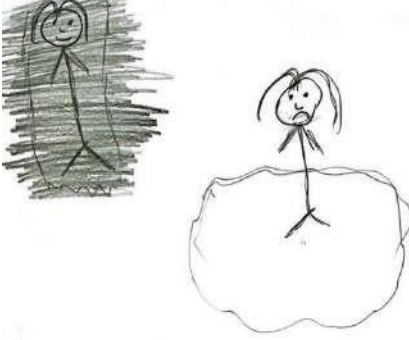

zernef Adm S/A

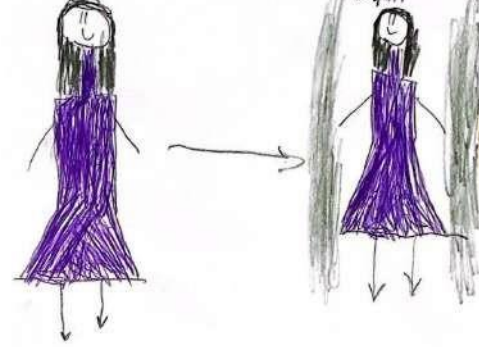
De istediğim herşeyi Zen,
getirmesi isterdim
ve onları yenileyebilmek.
bu sözde feda ettim
Söz perisi getirebilirim
ve bir kalem hevese ederim.

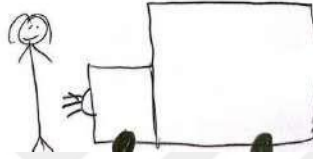
Eğer benim bir özel gücüm olsaydı ben kalımı
feda ederdim. Ve benim eşikle bir gücüm olsun isterim.
Görünmezlik ve benimsiyelimizin başına gelenleri
önceden bilip görmek isterdim.

İşinlanabilmek isterdim çünkü merak
ettiğim bir yerden bir yere geçebilmek
istenişimdi.

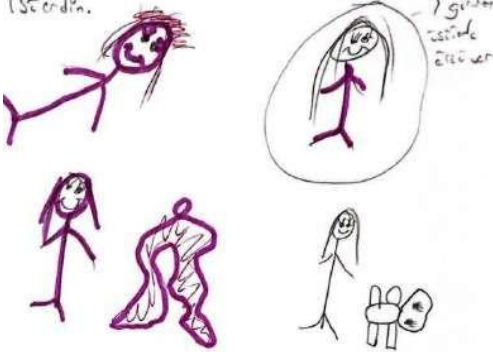

Elif Baran
Sevgi
17/12

Denizci V. K. 11/11/14

Benim bir özel gücüm olsaydı ben
parmağımı feda ederdim. Ve benim eşikle
bir gücüm olmasını isterdim. Görünmez olup
Uçmak ve gözi kontrol etmek birde Elenin
canlılara yardım eden özelliklerini sahip olmak
isterdim.

Dün yadaki her şeye hükmedicem
ve ne istersem yapacaklar ve
bunun karşılığında kötümü vereceğim

İsmet Eyi 5/12

Mehmet
Akif Koca
5/18

- Sorumluluk, vatanseverlik, sabır, yardımseverlik (Ö12).
- Dostluk, vatanseverlik, dürüstlük, yardımseverlik, sevgi, adalet (Ö13).
- Sorumluluk, sabır, dürüstlük, yardımseverlik, özdenetim (Ö14).
- Sorumluluk, dostluk, sabır, dürüstlük, özdenetim, adalet (Ö15).

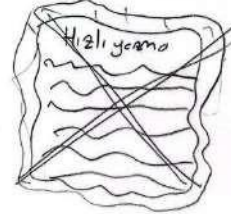
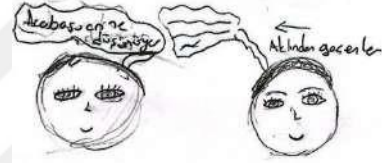
6. Sınıf 'Odin' Etkinlik 1:

Ben sonsuza kadar dileme mutlu,
ölümsüz bir şekilde yaşamak
isterdim. Bunun için derslerde olan bütün
başarılarımı ve bilgilerimi verebilirim.
Çünkü zaten bir insan mutlu olmazsa
hiç bir yasan südüremez.

Sinda Çelebi
6/B

Ben insanların zihnini okumak çok
isterdim insanların benim veya başkaları
için nasıl düşündüğünü merak ediyorum
bu sihir için şunu feda ettim: hızlı
yazma özelliğimi feda ettim

Razvan
Ergün
6/B

Kimsenin seçemiyecedi
bir kale gibi bir savaşçı olup
ülkemi korumak istirdim.

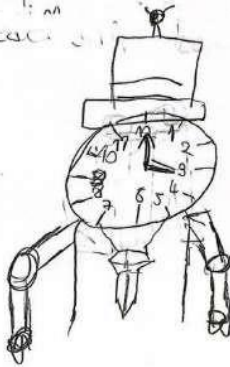
Böylece ülkede "Kahraman"
olarak anıldım. Bunun için bi' bar-
caşını feda edebilirim. Kaleci ki kites
dutca bi' olim olsa...

Benim eğer bir özel gücüm olsa
Sunu feda etke parmağımı feda
ederdim ve benim söyle bir
özel gücüm olmasını istirdim hay
varlarla zorlamak ve Atesi kontrol
etmeye istirdim bide.

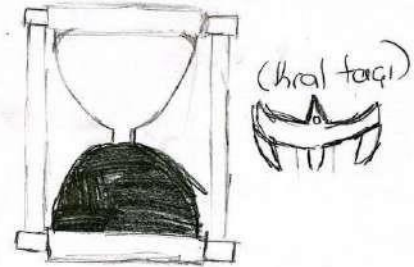
Alina Akşın
6/C

Ben vasa ta yönetmek istiyordum
Ben vasa ta yönetmek istiyordum

ALİ METE
6/C

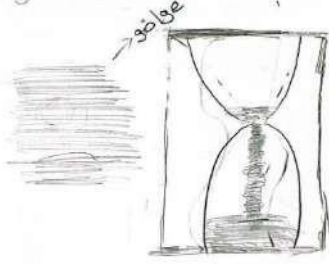
Ben Zamanı Yöneten
Bir Tanrı Olmak İstirdim.
(İstediğim Şey Zamanı Yönetmek)

Bunun için Amuda halka bilm
e yeteneğinden var geçirim

Ben zülfat kont.

Ben ses yelkeniyim verip zamanda geri gitmeyi isterim ve görünmez olma yeteneğini isterim.

• Görünmez olmak için dilimi verebilirdim.

• Zamanı kontrol etmek için se bir tek gözümü verebilirdim.

• Uçmak için saadatinin yarısını verebilirdim.

Esmâ
Sultan Güneş
12.7.2020

Benim istediğim çok zamanı geriye ve ilerletmek. Bunun için aklımda her şeyimi feda ederdim. Bunu istediğim avantajları ben. Mesela yanlış bir şey yaptım zamanı geri alıp telafi edebilirim. Aynı zamanda ileri alınanda avantajları var. Dedikim gibi ben zamanı ileri ve geriye almak ve bunun için her şeyi feda ederdim.

İsmail Güneş

6. Sınıf 'Odin' Etkinlik 2:

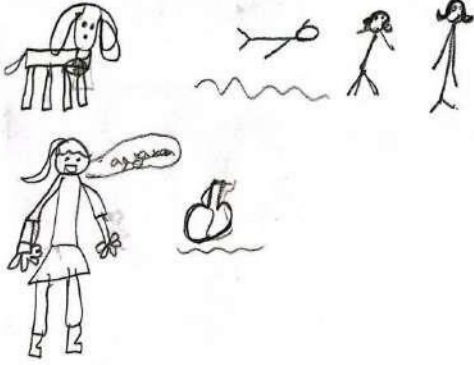
- Sorumluluk, vatanseverlik, sabır, yardımseverlik, özdenetim, sevgi (Ö16).
- Sorumluluk, sabır, özdenetim (Ö17).

- Sorumluluk, vatanseverlik, sabır, yardımseverlik, saygı (Ö18).
- Dostluk, sabır, saygı, özdenetim, adalet (Ö19).
- Sabır, dürüstlük, yardımseverlik, saygı, sevgi (Ö20).
- Sorumluluk, dostluk, sabır, adalet (Ö21).
- Sorumluluk, vatanseverlik, sabır, saygı, sevgi (Ö22).
- Sorumluluk, sabır, saygı (Ö23).
- Saygı, özdenetim, sevgi (Ö24).
- Sabır, saygı, özdenetim, sevgi (Ö25).

7. Sınıf 'Odin' Etkinlik 1:

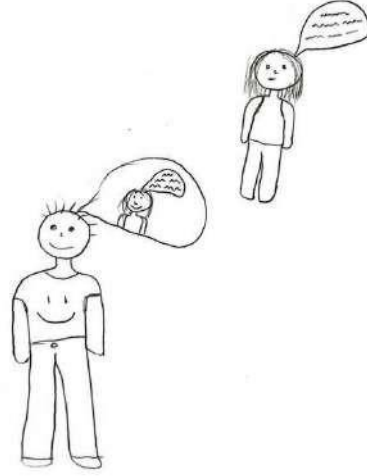

Ben köpeğin arkadaşlığını istiyordum, birisi öyle istedi
gibi ve ben de onunla birlikte oynamak istiyordum, birisi öyle istedi
ve ben de öyle istediğim.

Defne Altın

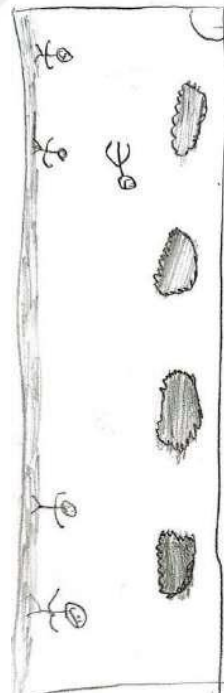
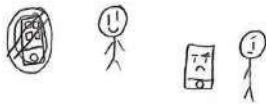
Ben bir özel eğitimciyim diğer insanların hareketlerini ve düşüncelerini
onlardan bile önce öğrenmek istiyordum. Bu yüzden hareketlerini
kendim yaparak gelecek şekilde dışlandım. Çocuklar çok severim.
Gıcık olmadan herkesi çok severim. Bu için için çocuklara
bir daha dokunmadım.

Ege Ercan ÇENÇELİ

Odin

Ben Telefon bağımlılığından kurtulmak istiyordum bunun için
sol elimi kapattım istiyordum ve bu yüzden telefonu
eline almaz hale geldim ayrıca sol elimi kapattım
benim için hiç sorun olmazdı sağ elimle diğer her şeyi
yapabiliyordum.

40 Sıradaki ve selim de
Ben oyunlarını oynamamı ve oynama ediyordum. Uçmak
istiyordum. Günlük hayatımda gidebilirim ve tozulum.
Ben çok fazla gideyim yere 5 saniye gideyim.
Sıradaki çok güzel olurdu ve burada sızıldırı
gidebilirdim ve mutlu olurum.

Hasan Aras Samay ODIN

Elementleri kontrol etmeyi ve hayvanlarla konuşmak isterdim çünkü elementleri kontrol ederek bütün zorlukları aşabili, ve hayvanlarla konuşarak dost olabilirdim bunun kurşunluğunda özenti duygumu feda ederdim hem özenti olmasında yaşanabilir

ODIN

Matematiki: güzel bir şekilde anlatıp
yapabilmek için sahip olduğum bütün
maddi, manevi ne olursa olsun feda
ederdim çünkü herde olmak istediğim
mestek için bunlara değer :)

Bir resim yapmayı istedi ederdim ve onun yerine ucabimegi isterdim.
Çünkü ucabime benim hayatım :)

S. Duvu Kerkulu

7. Sınıf 'Odin' Etkinlik 2:

- Sabır, özdenetim, sevgi (Ö26).
- Sorumluluk, sabır, yardımseverlik, saygı, sevgi (Ö27).

- Sorumluluk, sabır, saygı (Ö28).
- Sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, saygı, sevgi, adalet (Ö29).
- Sorumluluk, vatanseverlik, sabır, adalet (Ö30).

8. Sınıf 'Odin' Etkinlik 1:

İnsanların zihinlerine girip düşüncelerini
değiştirir Kendini Hakkında iyi olan özellikleri
okullarında bırakıp kötü olan özellikleri silmek
istiyordim Böyle Bir özellikim olsaydı
Çocuklardan Ben saçlarını kestirmeyi hiç sevmeydim
Burun için saçlarını Kötü Kestirir Feslekten
yapabilirim

EBRAR İPEK

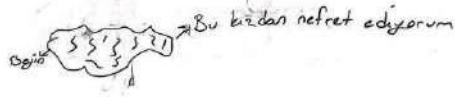
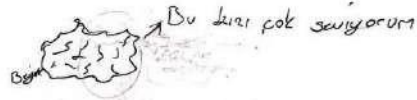
Kurtuluş yolunu aklını kullanarak
eğer başaramazsan gerçeğe
gözetir kurtulabilirsin

Ben, düşünceyi her şeyi, bilmeyi ve gerçeğe gidebilmeği istes-
dim. Bu işte benim için Feda edeceğim mal varlığım da bilirdim
Çünkü eğer her şeyi bilir veya gerçeğe gidebilirdim her
tür mal varlığımı geri kazanırdım.

Leman Simel Vakkı

İnsanların neler düşündüğünü bilmek
isterdim çünkü o yüzden arkadaşlar-
ımı daha iyi seçebildim bu yüzden
geçmişte yaşadığım kötü anılarımı
kayıp edebildim.

8. Sınıf 'Odin' Etkinlik 2:

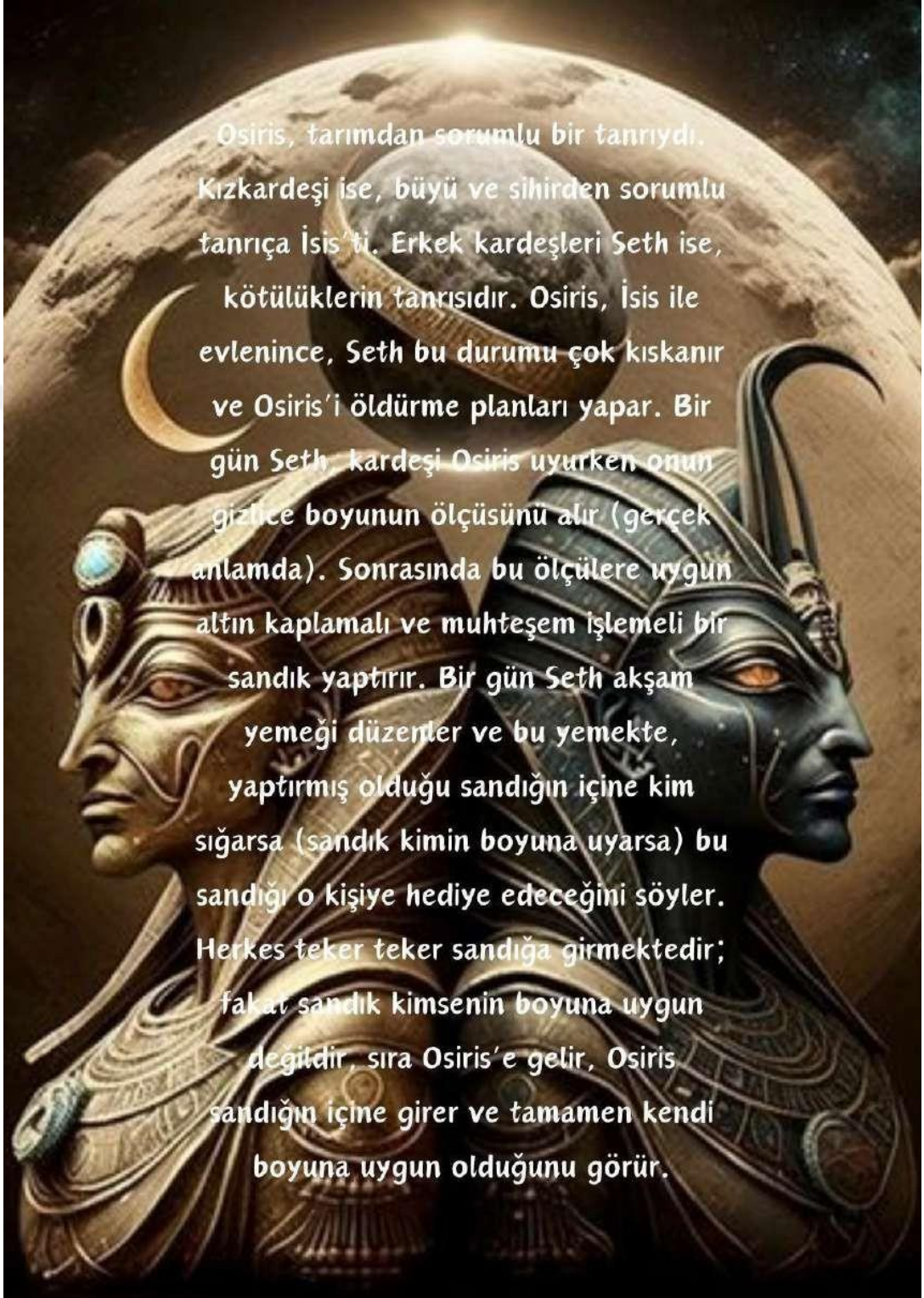
- Sorumluluk, sabır, özdenetim (Ö31).
- Sorumluluk, sabır, özdenetim (Ö32).
- Sorumluluk, sabır, özdenetim (Ö33).
- Sabır, dürüstlük (Ö34).

Etkinlikteki eşleştirmelerde de çok büyük oranda tamamının doğru yapıldığı tespit edilmiştir. Kök değer tespitlerinin isabetli olduğu gözlenmiş ve ayrıca hiçbir kök değeri tespit edemeyen öğrenci olmadığı görülmüştür. Görsellerle zenginleştirilen 'Ne için neyi feda ederdin?' temalı etkinlikte ise hayal gücünü harekete geçirecek bir etkinlik yapılmış ve öğrencilerin seyerek katıldığı bir farkındalık çalışması yapılmıştır.

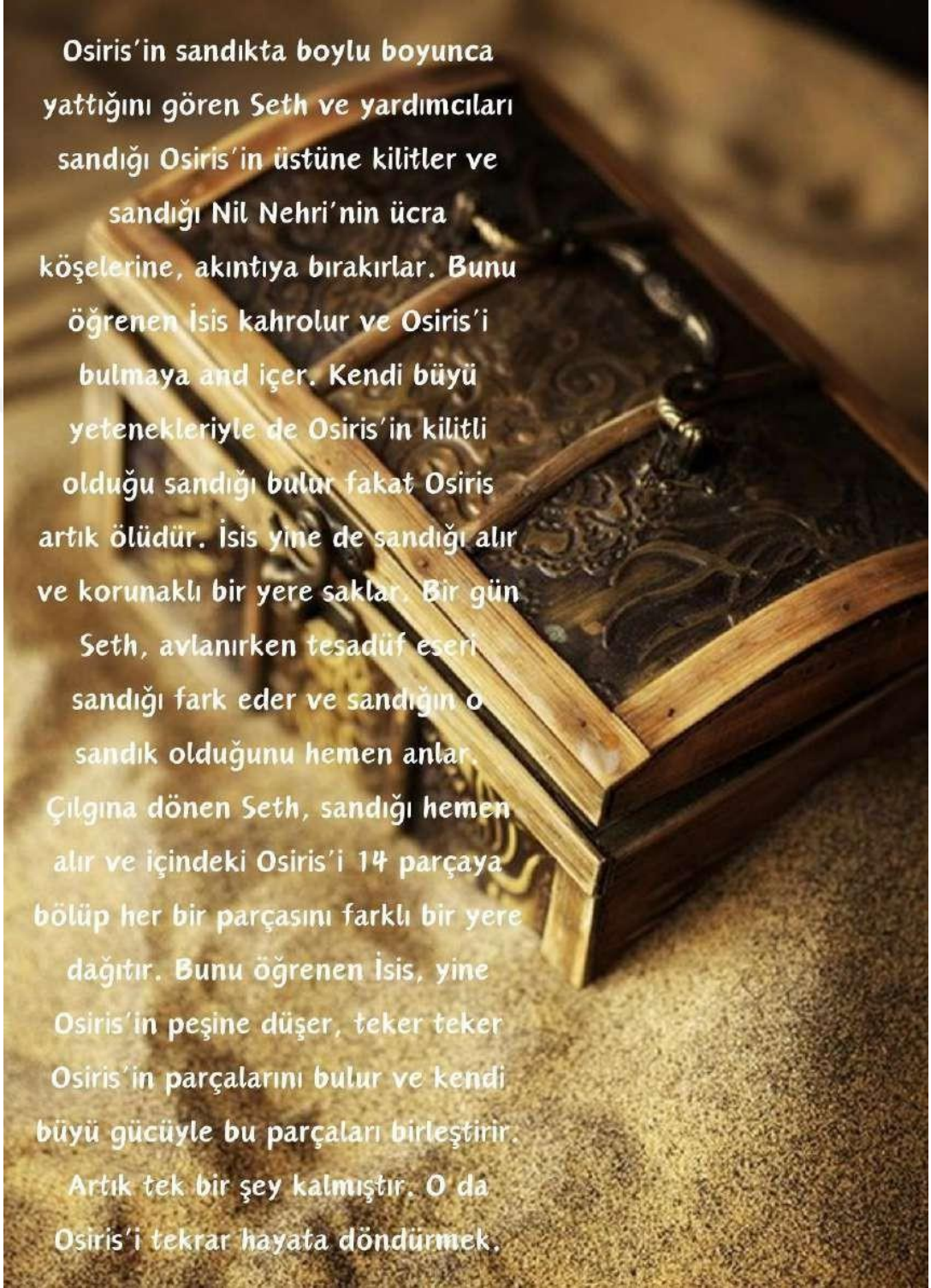
Sınıflar arasında belirgin bir fark gözlenmemiştir.

5. ETKİNLİK ‘HORUS’

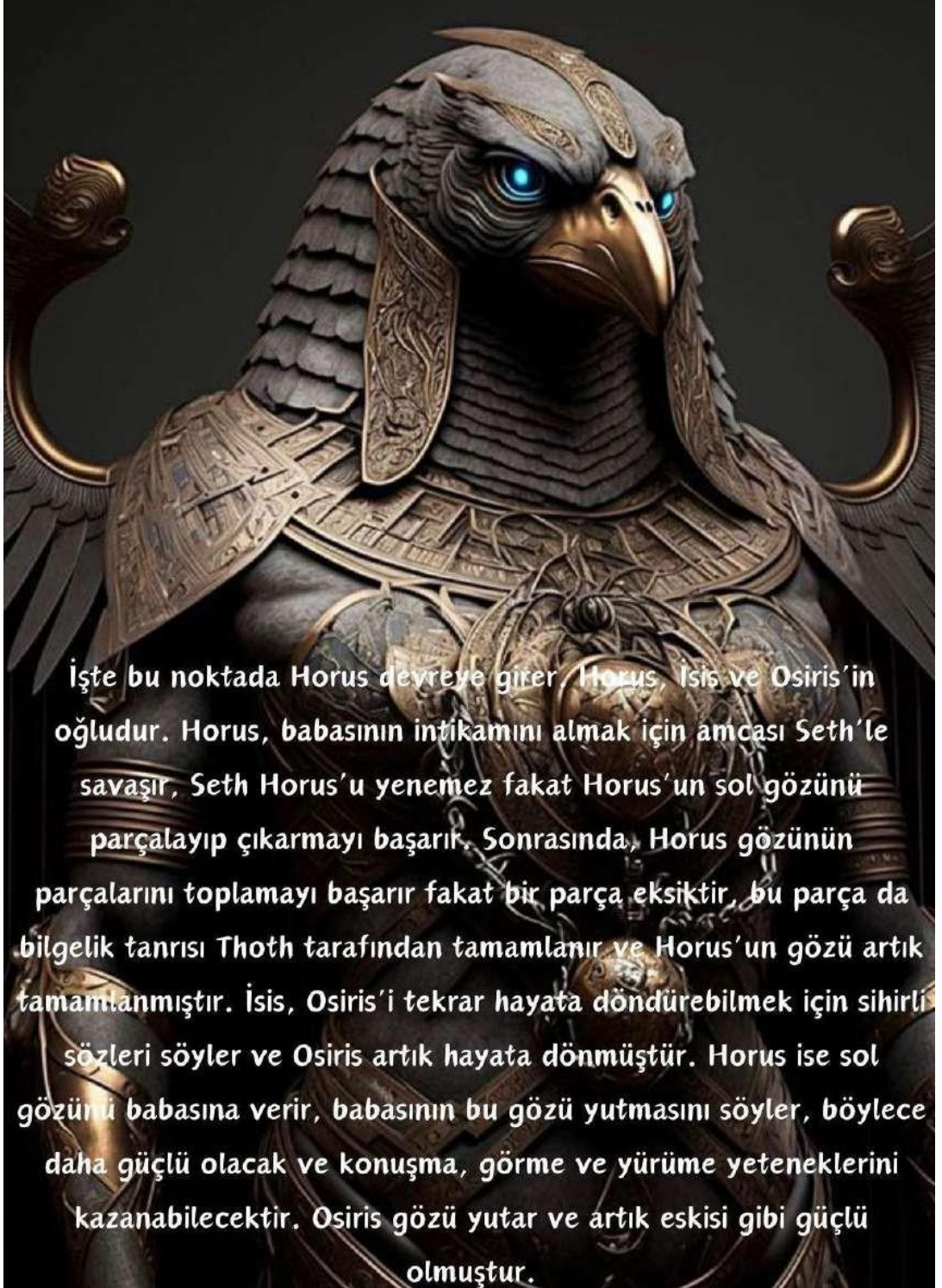

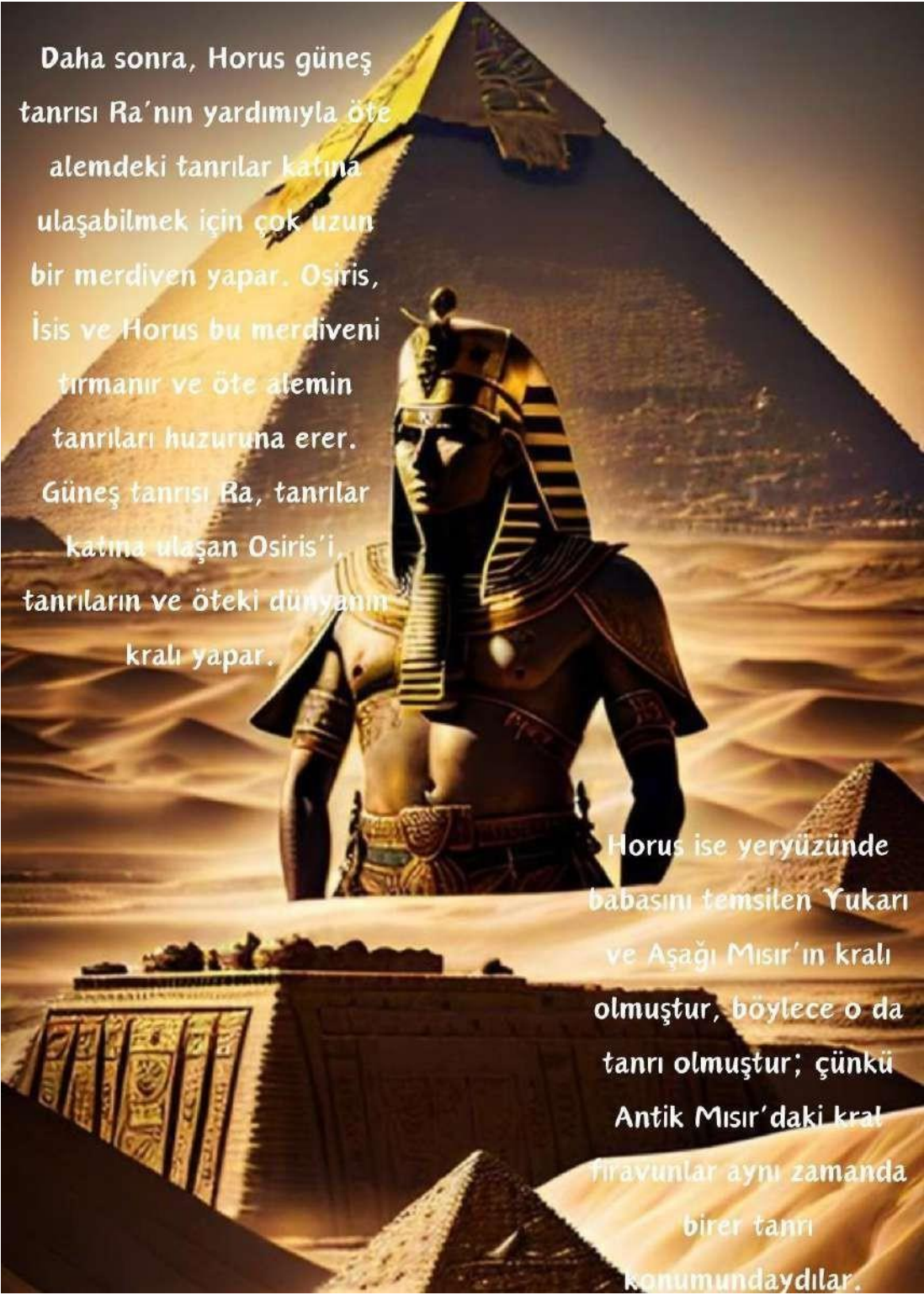
Osiris, tarımdan sorumlu bir tanrıydı. Kızkardeşi ise, büyü ve sihirden sorumlu tanrıça İsis'ti. Erkek kardeşleri Seth ise, kötülüklerin tanrısıdır. Osiris, İsis ile evlenince, Seth bu durumu çok kıskanır ve Osiris'i öldürme planları yapar. Bir gün Seth, kardeşi Osiris uyurken onun gizlice boyunun ölçüsünü alır (gerçek anlamda). Sonrasında bu ölçülere uygun altın kaplamalı ve muhteşem işlemeli bir sandık yaptırır. Bir gün Seth akşam yemeği düzenler ve bu yemekte, yaptırmış olduğu sandığın içine kim sığarsa (sandık kimin boyuna uyarsa) bu sandığı o kişiye hediye edeceğini söyler. Herkes teker teker sandığa girmektedir; fakat sandık kimsenin boyuna uygun değildir, sıra Osiris'e gelir, Osiris sandığın içine girer ve tamamen kendi boyuna uygun olduğunu görür.

Osiris'in sandıkta boylu boyunca yattığını gören Seth ve yardımcıları sandığı Osiris'in üstüne kilitler ve sandığı Nil Nehri'nin ücra köşelerine, akıntıya bırakırlar. Bunu öğrenen İsis kahrolur ve Osiris'i bulmaya and içer. Kendi büyü yetenekleriyle de Osiris'in kilitli olduğu sandığı bulur fakat Osiris artık ölüdür. İsis yine de sandığı alır ve korunaklı bir yere saklar. Bir gün Seth, avlanırken tesadüf eseri sandığı fark eder ve sandığın o sandık olduğunu hemen anlar. Çılgına dönen Seth, sandığı hemen alır ve içindeki Osiris'i 14 parçaya bölüp her bir parçasını farklı bir yere dağıtır. Bunu öğrenen İsis, yine Osiris'in peşine düşer, teker teker Osiris'in parçalarını bulur ve kendi büyü gücüyle bu parçaları birleştirir. Artık tek bir şey kalmıştır. O da Osiris'i tekrar hayata döndürmek.

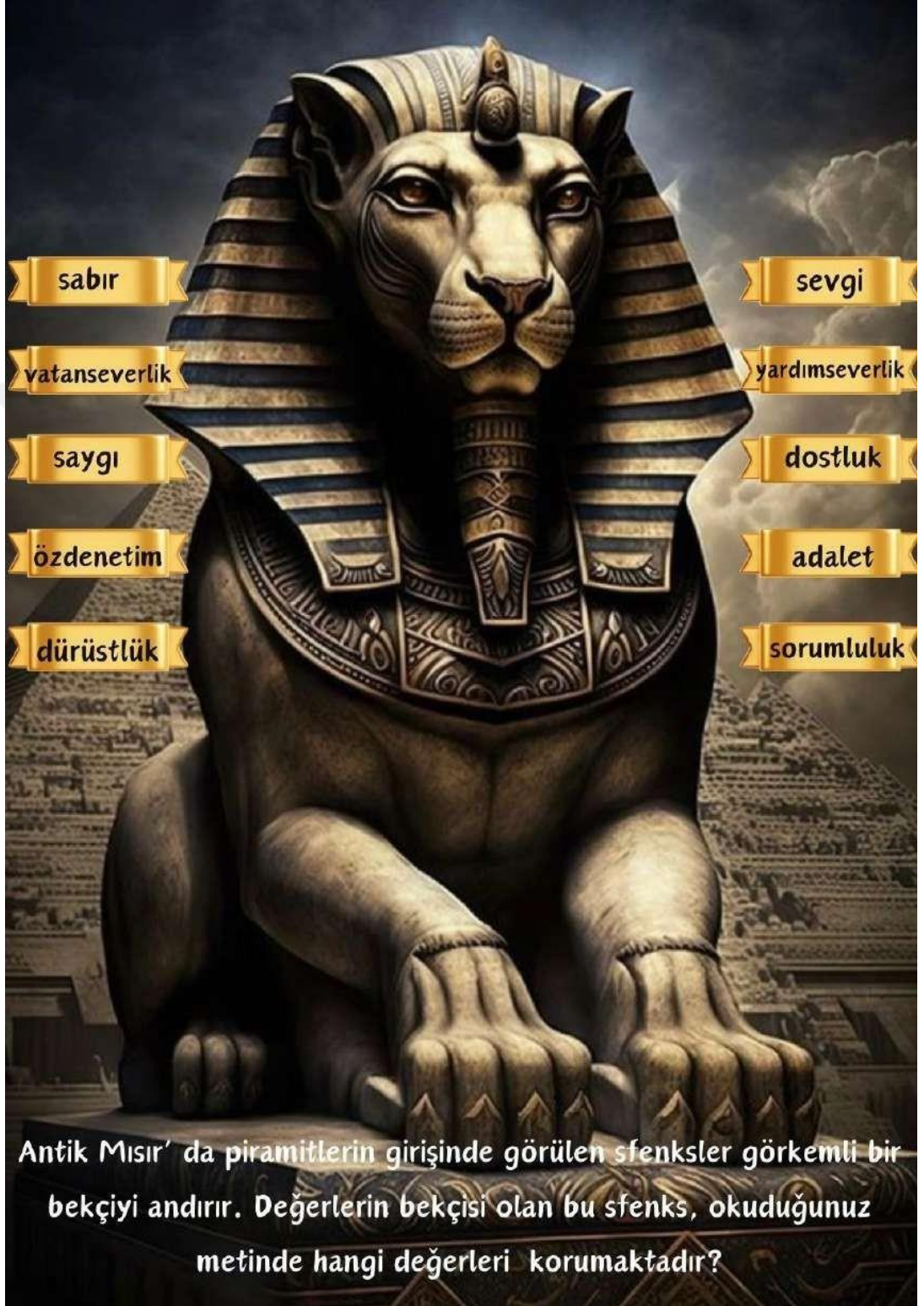

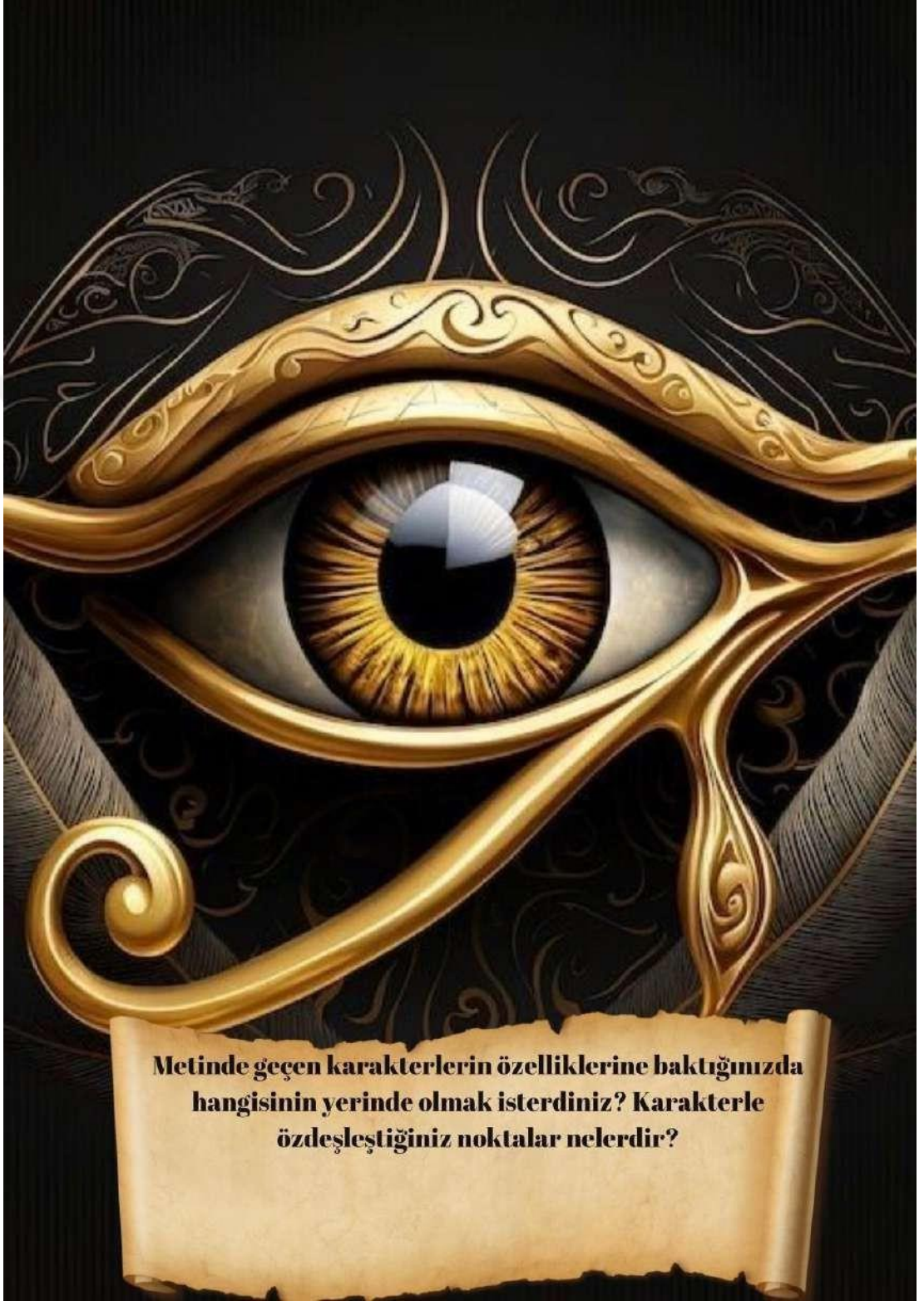
İşte bu noktada Horus devreye girer. Horus, Isis ve Osiris'in oğludur. Horus, babasının intikamını almak için amcası Seth'le savaşıyor, Seth Horus'u yenemez fakat Horus'un sol gözünü parçalayıp çıkarmayı başarır. Sonrasında, Horus gözünün parçalarını toplamayı başarır fakat bir parça eksiktir, bu parça da bilgelik tanrısı Thoth tarafından tamamlanır ve Horus'un gözü artık tamamlanmıştır. Isis, Osiris'i tekrar hayata döndürebilmek için sihirli sözleri söyler ve Osiris artık hayata dönmüştür. Horus ise sol gözünü babasına verir, babasının bu gözü yutmasını söyler, böylece daha güçlü olacak ve konuşma, görme ve yürüme yeteneklerini kazanabilecektir. Osiris gözü yutar ve artık eskisi gibi güçlü olmuştur.

Daha sonra, Horus güneş tanrısı Ra'nın yardımıyla öte alemdeki tanrılar katına ulaşabilmek için çok uzun bir merdiven yapar. Osiris, İsis ve Horus bu merdiveni tırmanır ve öte alemin tanrıları huzuruna erer. Güneş tanrısı Ra, tanrılar katına ulaşan Osiris'i, tanrıların ve öteki dünyanın kralı yapar.

Horus ise yeryüzünde babasını temsilen Yukarı ve Aşağı Mısır'ın kralı olmuştur, böylece o da tanrı olmuştur; çünkü Antik Mısır'daki kral fıravunlar aynı zamanda birer tanrı konumundaydılar.

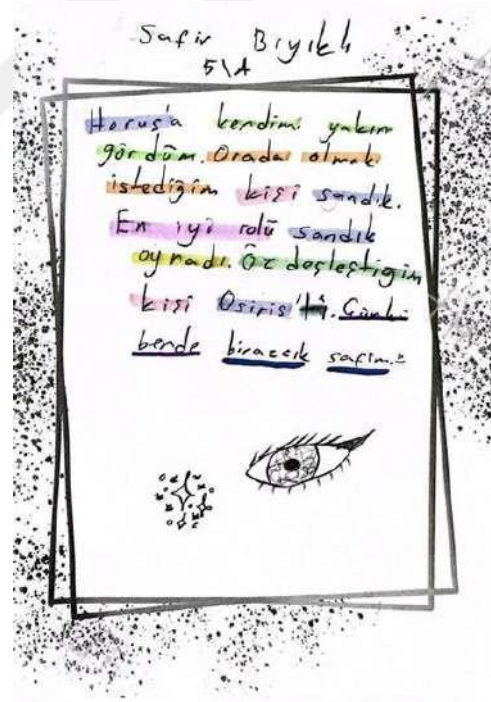

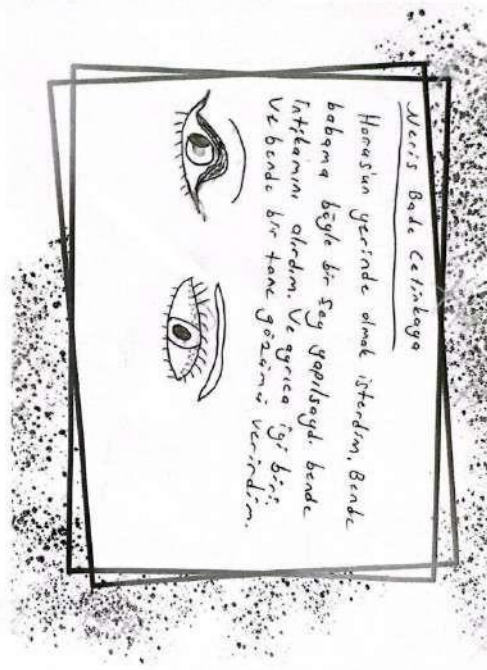
5. Sınıf 'Horus' Etkinlik 1:

- Dostlar, sabır, sevgi, saygı, yardımseverlik, özdenetim, sorumluluk (Ö1).
- Sabır, sevgi, dostluk, adalet (Ö2).
- Sevgi, adalet, sorumluluk, özdenetim, sabır (Ö3).
- Özdenetim, adalet, saygı (Ö4).
- Sevgi, adalet, sabır, özdenetim (Ö5).
- Sevgi, sorumluluk, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, sabır (Ö6).
- Yardımseverlik, dostluk, adalet, sabır, sevgi (Ö7).

5. Sınıf 'Horus' Etkinlik 2:

İrmak E. S/A

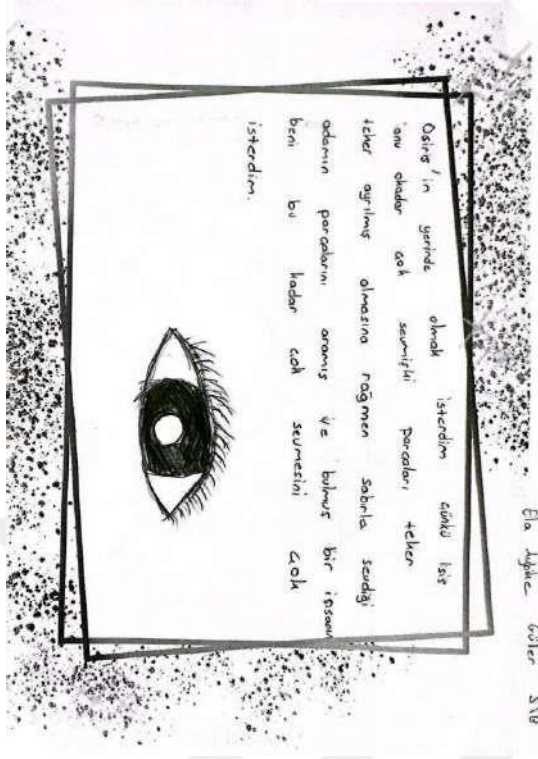

NAZIL ZORLU

Derin Su Karakelle S/A

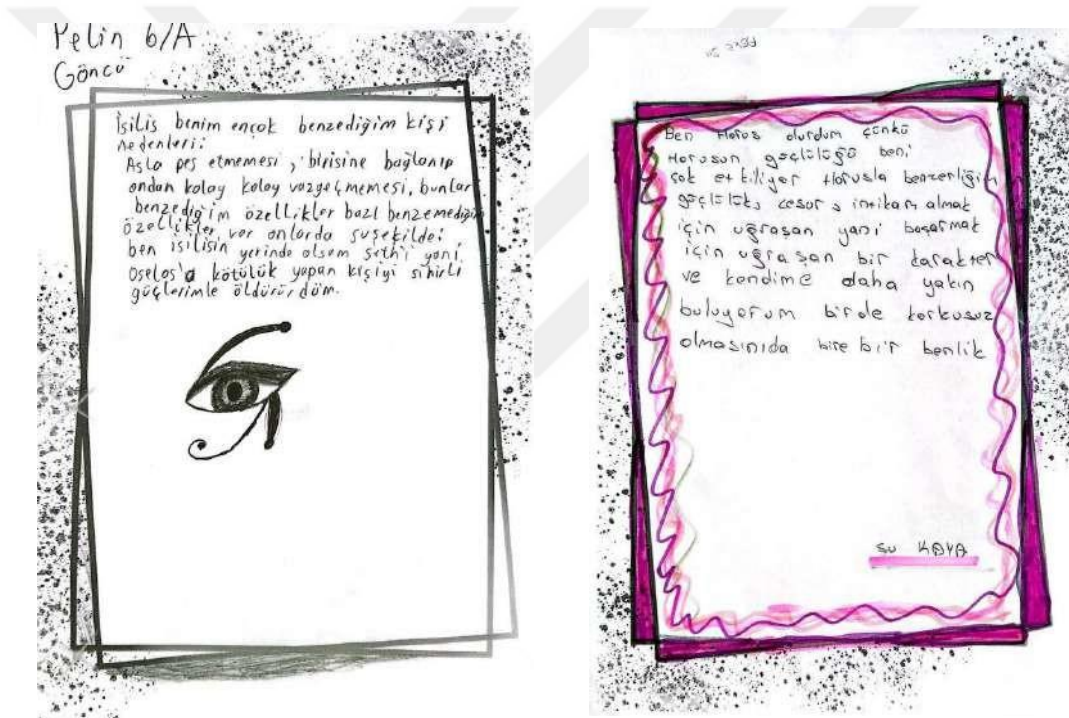

6. Sınıf 'Horus' Etkinlik 1:

- Sabır (Ö8).
- Adalet, sevgi, özdenetim (Ö9).
- Sabır, adalet, yardımseverlik, sevgi, saygı (Ö10).
- Sorumluluk, sabır, özdenetim, sevgi, saygı (Ö11).
- Yardımseverlik, saygı, sabır, özdenetim, sorumluluk (Ö12).
- Yardımseverlik, adalet, sabır (Ö13).
- Sabır, saygı, yardımseverlik, sorumluluk (Ö14).
- Saygı, sevgi (Ö15).
- Adalet, özdenetim, sevgi, saygı (Ö16).
- Sevgi, sabır, adalet, yardımseverlik (Ö17).
- Yardımseverlik, adalet (Ö18).
- Yardımseverlik, sevgi, dostluk (Ö19).

- Sevgi, dostluk, saygı, vatanseverlik, dürüstlük (Ö20).
- Sevgi, sorumluluk, saygı, sabır (Ö21).
- Sevgi, yardımseverlik, sorumluluk, dostluk, vatanseverlik, sabır (Ö22).
- Yardımseverlik, dostluk, vatanseverlik (Ö23).
- Yardımseverlik, adalet, dürüstlük, vatanseverlik (Ö24).
- Sabır, saygı, vatanseverlik, dürüstlük, dostluk, sorumluluk, adalet (Ö25).

6. Sınıf 'Horus' Etkinlik 2:

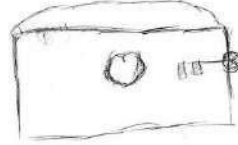
Zeynep Ayda Mada

İsis'i kendime yakın hissediyorum çünkü
kendisi insanları sevdiğimde gerçekten sevdiğim
ve ona çok değer veririm. Ve İsis'in söylediği
bilse bile onu bulmanın zor olduğunu ben
çok biliyorum ve en yakın hissettiğim kadındır.

Ahmet
Ediyo
Gensay

Horus= Güne babası için her şeyi yapan
gemi ile götüren bir evlattır. ve bunda
benim için bir şey. baktık sevar olmas
benim baktık sevarım.

İsis: Ben İsis'in yanında olmak istiyordum. İstediğim gücü
ver.

Ortak noktalarıma (bilgilerime)

İkimizde sorumluluk sahipliği.

Azla kolay kolay pes etmemiz.

Nilü Çiğdem

Azra S. Y.

Bu İsis'in yanında olmak istiyordum. İstediğim gücü
vermek istiyordum. Bu yüzden İsis'in
yanında olmak istiyordum.

Ortak noktalarıma (bilgilerime) eşitlikler)

İkimizde çok kolay pes etmemiz.

İkimizde sorumluluk sahipliği. (Oranlar)

İkimizde kolay kolay pes etmemiz. Sahibi ve
Sahibi ysa.

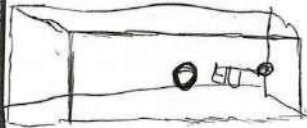
Canlı Kaya 6/11

Ben İslâm'ın gerinde olmak istiyordim.
Çünkü birisi için bir anı feda edebilmek
ediyordim. Asla vax geçmiyordim. Sevgi dolu ve
sabırlı olduğum için İslâm'ın gerinde
olmak istiyordim.

İslâm, çünkü esi için sabırla
ve sevgiyle onu hayata
geri döndürmek için uğraşır.
İslâm ile bir çok ordu
noktamız var, mesele onun
gibi sevgiyle, sabırla ve
sevgiyle ölümünden
gelen her şeyi yaparım.

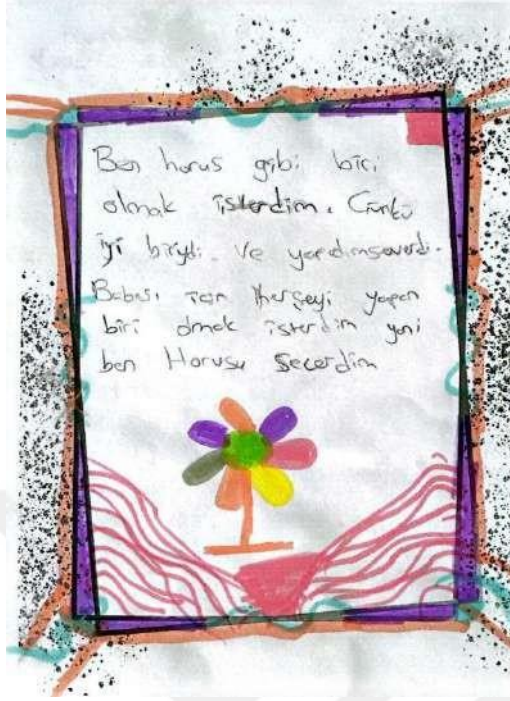

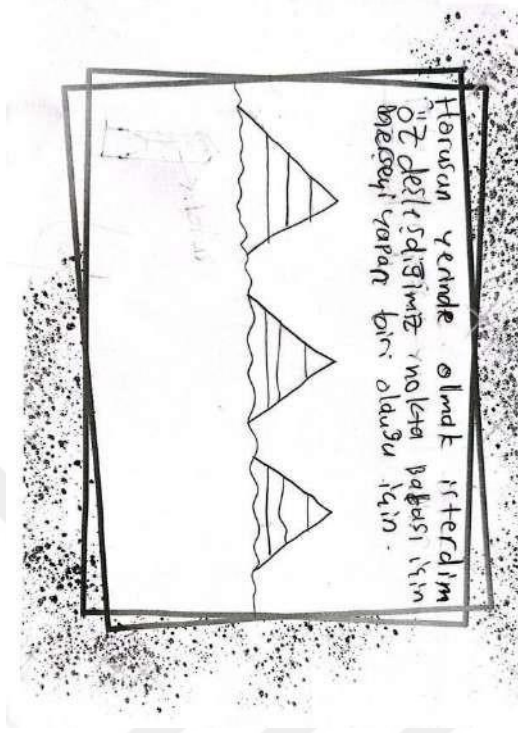
Bu Harusun gerinde olmak istiyordim.
Harusun da bu si için her şeyi
yapan ve len di si iyi görüyor
ve yordim. Sater o lması.

benim olmak istediğim karakter
harus. Benzer özelliklerimiz ise
Sevgi, dürüst, merhamet, vb. şeyler
benzer özelliklerimiz.

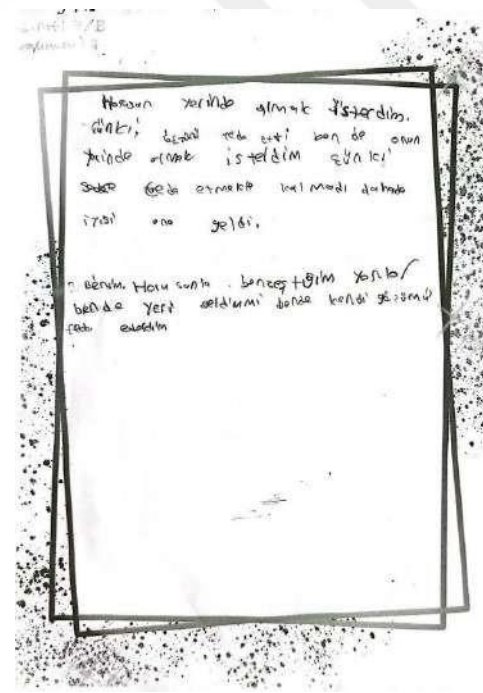

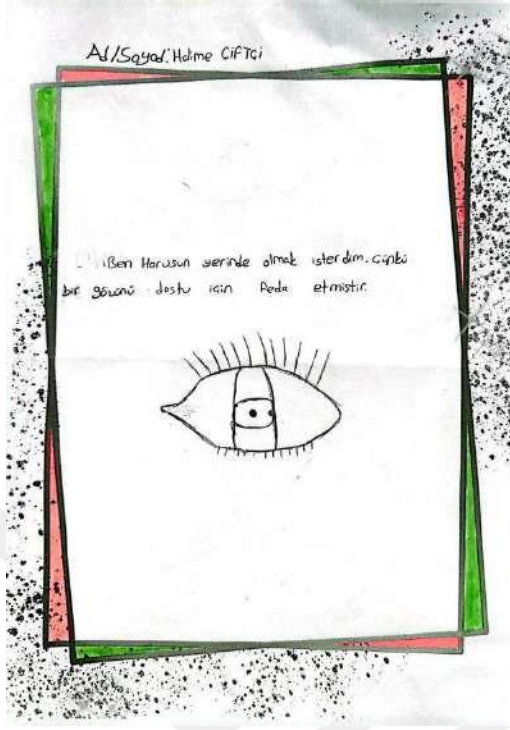

7. Sınıf 'Horus' Etkinlik 1:

- Sabır, saygı, özdenetim, sevgi, dostluk, yardımseverlik, sorumluluk (Ö26).
- Sabır, yardımseverlik, sorumluluk, adalet (Ö27)
- Saygı, özdenetim, sevgi, yardımseverlik, adalet (Ö28).
- Sabır, sevgi, dostluk, sorumluluk, yardımseverlik (Ö29).
- Sevgi, yardımseverlik, dostluk (Ö30).
- Adalet, sorumluluk (Ö31).
- Adalet, sabır, saygı, dostluk, yardımseverlik (Ö32).

7. Sınıf 'Horus' Etkinlik 2:

8. Sınıf 'Horus' Etkinlik 1:

- Sabır, sevgi, yardımseverlik, sorumluluk, dürüstlük (Ö33).
- Yardımseverlik, adalet, dürüstlük, dostluk (Ö34).
- Dostluk, yardımseverlik, sevgi, adalet (Ö35).
- Sevgi, dostluk, yardımseverlik, sabır (Ö36).
- Sabır, sevgi (Ö37).
- Özdenetim, sorumluluk, adalet, sabır, yardımseverlik (Ö38).

8. Sınıf 'Horus' Etkinlik 2:

Oğuz G.

Kimse bana benzemiyor, veya kimseye de benzemek istemiyordum. Fakat yorumlamak isterim ki, İsis'in böyle ağır birşey yapması, oldukça saçma geldi. Geri kalanı, horusun, kutayna gözünü verme olayı oldukça yardımcı gördüğüme.

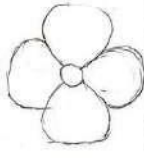
Yuhuz, eşer böyle mitolojiler benim bu zamanda da olabilir, İsis gibi olmak isterdim. Yardımseverliği dışında büyük olmak gayet havalı. Sadece bir yarı ben de büyük olsaydım insanlara çokça yardım ederdim.

Zehra ALTINLIŞUH

İsis olmak isterdim.

Ortak noktalarıma bence sabır, sevgi ve fedakarlık. İsis'in sabırlı olmasını parçaları tek tek bulmasıyla, sevgisini sevdiği kişi için çok fazla uğraşmasıyla, fedakarlığı da zamanını harcaması ve gücünü kullanmasıyla edestirdim.

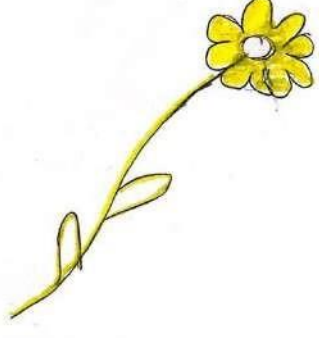
Lemre HIRUG
8. sınıf

İsis olmak isterdim çünkü İsis yaptığı büyüler ile herşeyi yapabiliyor ve öldükten diriltebiliyor ve İsis çok sadık bir eşini kurtarabilmek için çok uğraşır ve onu tekrardan hayata döndürüyor.

Ece Nisa Karaman
8. sınıf

Horst olmak isterdim çünkü Horst yardım severlik birisi horst ve sevgi dolu birisidir onu hiç kimse tutamaz.

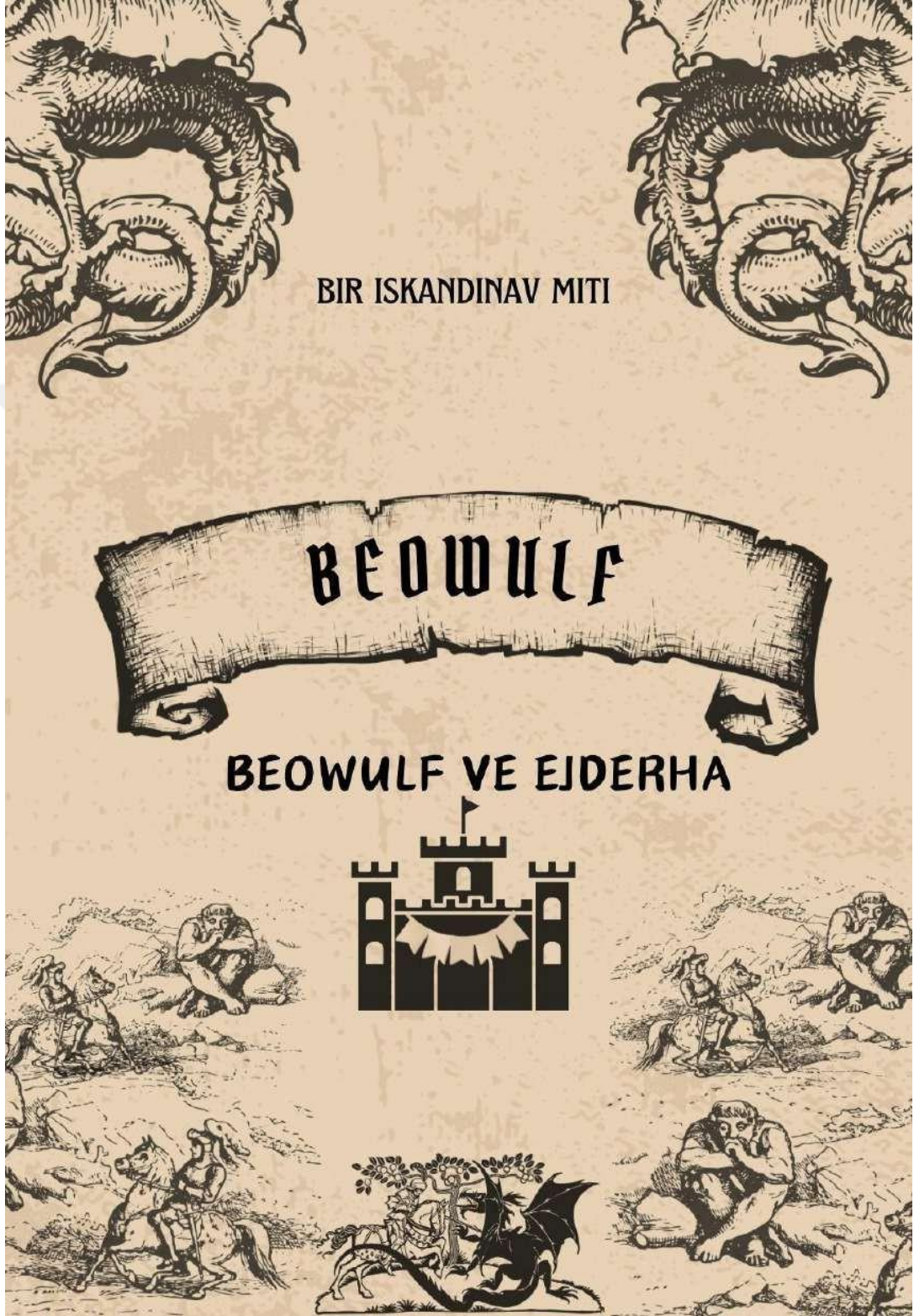
Etkinliğin ilk bölümünde metinde geçen kök değerlerin tespit edilmesi istenmiştir ve öğrencilerin hepsinin en az bir kök değeri tespit edebildiği görülmüştür. İkinci bölümde ise mitte onları en çok etkileyen karakteri belirleyip kendileriyle arasında özdeşim kurmaları istenmiş ve bunu yazılı olarak ifade etmişlerdir. Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin etkinliğe zevkle katıldığı ve karakterlerle aralarında bağ kurabildikleri görülmüştür. Bunu ifade ederken hem yazı çalışması yapılmış hem de resimlendirmeleri istenmiş ve etkinlik farklı türlerle desteklenmiştir.

Öğrencilerin özdeşim kurdukları karakterlere bakıldığında çoğunlukla yardımseverliğiyle öne çıkan Isis ve Horus karakterlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Etkinliklerde sınıflar arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

6. ETKİNLİK 'BEOWULF'

BEOWULF VE EJDERHA

Beowulf yaşılandığı zaman da Geatların başına musallat olan bir canavarla savaşıma zorunluluğuyla karşılaşacaktır. Bir ejderha eski zamanlarda toprağa saklanmış bir hazinenin bulunduğu tepeliğin yüzlerce yıldır bekçiliğini yapmaktadır.

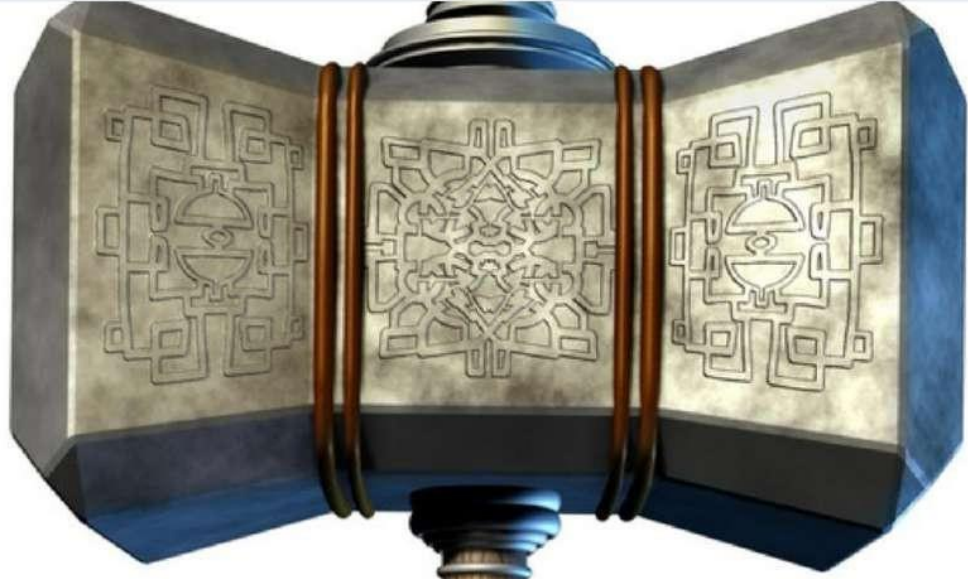
Bir hırsızın tepeye girip değerli bir kabil çalmasına öfkelenen ejderha sağa sola saldırmaya başlar. Bunun üzerine Beowulf ve en cesur adamlarından bazıları canavarla karşılaşmaya hazırlanır. Beowulf kendisini ejderhanın alevli nefesinden korumak için kalın bir metal kalkan taşımaktadır ancak kılıcı canavarın derisini delmeye yeterli değildi. Savaşçılar teker teker korkuyla kaçarak onu terk etmeye başlar. Beowulf canavar tarafından ensesinden havaya kaldırıldığında artık yenilmek üzere olduğunu düşünür.

Hala Beowulf' un yanından ayrılmamış olan Wiglaf adındaki sadık savaşçısı canavarın göbeğinde kılıcıyla bir delik açmayı başarır. Bu sırada Beowulf da ejderhaya bıçağıyla saldırır. Birleşen güçleri ejderhayı zayıflatır ve sonunda canavar ölür.

Yaratık katledilmiştir ama sıcak, zehirli nefesi de Beowulf' u zehirlemiş ve ölmesine neden olmuştur. Ölmeden hemen önce Wiglaf' ı veliahi ilan ederek tüm hazinelerini ve silahlarını, tehditlere karşı savaşmayı sürdürmesi için bu genç kahramana bıraktığını söyler.

Metinde tespit
ettiğiniz değerleri
günlük
yaşamınızdan bir
olayla
örnekleyebilir
misiniz?

Örnek:

Biraz da dil bilgisi

Yandaki çekimli fiilleri kip ve kişi bakımından inceleyiniz. Basit zamanlı veya birleşik zamanlı olduğunu belirtiniz.

karşılaşacaktı

hazırlanır

olmuştur

söyler

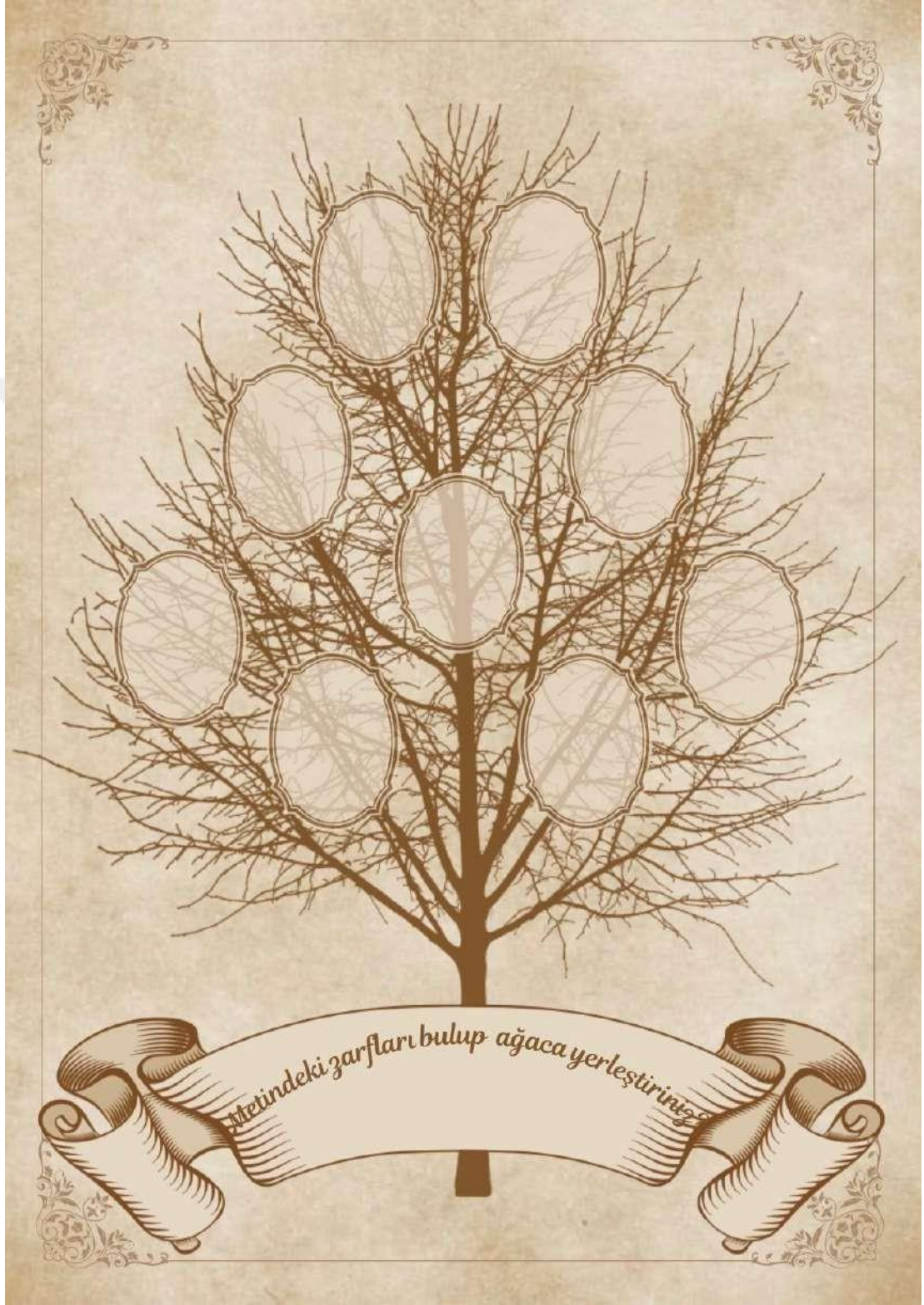
delemez

geliyormuş

bitirmeliydi

alsaydın

Beowulf' un yenmesi gereken bir canavar daha vardır. Fakat bu sefer kazanmanın yolu başkadır. Yukarıdaki soruyu çözersen bant kolayca çıkacak ve Beowulf haritada canavarın yerini bulabilecektir. Haydi bakalım yardımına kim koşacak?

5. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 1: Şövalyelerin her biri farklı bir değerin savunucusudur. Peki, Beowulf efsanesinde hangi şövalyeler görev almıştır?

- Dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, vatanseverlik (Ö1).
- Dostluk, dürüstlük, saygı, sevgi, vatanseverlik (Ö2).
- Dostluk, özdenetim, sorumluluk, vatanseverlik (Ö3).
- Dostluk, sevgi, vatanseverlik (Ö4).
- Adalet, özdenetim, saygı, sorumluluk, vatanseverlik (Ö5).
- Adalet, saygı, sorumluluk, yardımseverlik (Ö6).

5. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 2: Metinde tespit ettiğiniz değerleri günlük yaşamınızdan bir olayla örnekleyebilir misiniz?

- Dostluk: Arkadaşlarımla iyi geçinmek
Yardımseverlik: Annemle birlikte okul çantamı hazırlamak Sorumluluk: Odamı toplamak
Vatanseverlik: Bayrağıma saygı göstermek (Ö1).
- Her zaman sabırlı olmak lazım. Dostluk her zaman önemlidir. Büyüklerimize her zaman saygılı olmalıyız (Ö2).
- Sorumluluk: Ödev yapmak Vatanseverlik: Ülkemizi sevmek Dostluk: Çok yakın arkadaşlık (Ö3).
- Dostluk: benim ilkokuldan beri çok iyi tanıdığım bir arkadaşım var.
- Sevgi: Bir arkadaşımı uzun zamandır görmüyordum. Beni görüp bana sarılınca beni ne kadar sevdiği anladım. (Ö4).
- Sorumluluk: Okula gitmek
Saygı: Büyüklerime her zaman saygılı davranırım. (Ö5).
- Saygılı olmak bir büyüğümüze, küçüğümüze hatta hayvanlara bile saygılı olmaktır. Anne ve babamızın verdiği görevleri yerine getirmek sorumluluktur. Mesela odamızı toplamak (Ö6).

6. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 1: Şövalyelerin her biri farklı bir değerin savunucusudur. Peki Beowulf efsanesinde hangi şövalyeler görev almıştır?

- Dürüstlük, adalet, yardımseverlik (Ö7).
- Adalet, özdenetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, saygı (Ö8).
- Dostluk, adalet, yardımseverlik, vatanseverlik, dürüstlük (Ö9).
- Dostluk, adalet, sabır, vatanseverlik, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi (Ö10).
- Adalet, dürüstlük (Ö11).
- Adalet, özdenetim, yardımseverlik, vatanseverlik, sorumluluk, sevgi, dürüstlük (Ö12).
- Adalet, dürüstlük, sabır, sorumluluk (Ö13)
- Dostluk, özdenetim, vatanseverlik, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, sabır (Ö14).
- Adalet, özdenetim, sorumluluk, vatanseverlik (Ö15).
- Dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, vatanseverlik (Ö16).
- Özdenetim, sabır, yardımseverlik, sorumluluk, vatanseverlik (Ö17).
- Vatanseverlik, sabır (Ö18).
- Dostluk, adalet, yardımseverlik, saygı, sorumluluk, vatanseverlik (M. E. F.)
- Dostluk, adalet, özdenetim, sorumluluk, vatanseverlik (Ö19).
- Sabır, yardımseverlik, dürüstlük (Ö20).
- Dostluk, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö21).
- Dostluk, adalet, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö22).
- Dostluk, sabır, yardımseverlik (Ö23).

6. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 2: Metinde tespit ettiğiniz değerleri günlük yaşamınızdan bir olayla örnekleyebilir misiniz?

- Ben anneme çok dürüst davranırım, yalan söylemem. Bir partinin şarkısında ‘hak, hukuk, adalet’ dendiğini duydum (Ö7).
- Sorumluluk: Biz hayatımızda bir sürü sorumluluk alacağız ve büyüdükçe bu sorumluluklar artacak. Sadece bu yaşımızda bizim sorumluluğumuz ders çalışmak, odamızı temiz tutmak, temiz olmak. Ben bunları yapıyorum ama tabi yapmayanlar da var.
- Adalet: Bizim insanlara karşı adil olursak bize karşı da adil olurlar. Saygı: Biz çevremizdeki herkese karşı saygılı olmalıyız.

Sabır: İnsanlar bekleyerek bazen daha iyi yapabilir.

- Özdenetim: Yapmamız gereken şeyleri ben kendimi kontrol ederim. Sevgi: Sevgimi gösterdiğim için ben de sevgi görürüm (Ö8).
- Dostluk benim için çok önemli bir şey çünkü bir dost diğer dostla sevgi gösterir. Arkadaşlarım bana karşı dürüst davranır. Yardımseverliğin de günlük hayatımızda çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum (Ö9).
- Vatanseverlik: Vereceğim örnek Atatürk ile ilgili olacak. Çünkü o vatani için savaştı ve vatanını severek öldü. Vatanını sevdiği için bu kadar fedakârlık yaptı. (Ö10).
- Adalet, çok önemlidir. Adalet, eşitlik demektir. Adalet olmasa ülkemiz kalkınamazdı. (Ö11).
- Anneme temizlikte yardım etmek (yardımseverlik), teyzemin verdiği odamı toplama sorumluluğu, Batuhan abimin askere gitmesi (vatanseverlik), arkadaşlarımla kapalı okula gittiğimizde kimsenin birbirini ispiyonlamaması (dostluk), kuzenimin gelmesini beklemem (sabır) bunlara örnektir. (Ö12).
- Aileme karşı sorumluluklarımı yerine getiririm. Herkese saygılı ve dürüst davranırım. (Ö13).

- Bahar benim en yakın arkadaşımıdır. Onu ben çok severim ve her konuda saygılı ve dürüst olurum. Mesela ben ona tüm sırlarımı söylerim çünkü güvenirim. Ona bir söz verdiğimde ise yerine getiririm. (Ö14).
- Her gün yatağıma toplamam sorumluluk örneğidir. Babamın ablam ve bana hep adil davranması adaletli olmak demek. Arkadaşlarımla olan ilişkimiz de dostluğa örnektir. (Ö15).
- Sevgi: Bence sevgi insanların yalnızca insanları değil günlük hayatta hayvanları, bitkileri, çevredeki her şeyi içten ve canı gönülden sevmesidir.
- Vatanseverlik: Ben vatanseverliği hayatımda şehit olduğunu gördüğümüz askerlerle, 18 Mart gibi günlerde kutladığımız zaferleri kazanan askerlerle örnekleyebilirim.
- Yardımseverlik: Yardımseverliği ise günlük hayatta hayvanlara yemek verme, insanlara maddi veya manevi şekilde destek olma gibi davranışlarla örnekleyebilirim. Dostluk: Bence dostluk insanları yarı yolda bırakmama, onlara her daim destek olma, yalnızca iyi günde değil kötü günde de insanların birbirinin yanında olup destek çıkmasıdır.
- Sorumluluk: Bana göre sorumluluk yalnızca görevleri yapmak değil insanın her türlü alanda yapıp topluma fayda sağlayacağı her şeyi yapmasıdır. Yani bence insanların günlük hayatta yapabilecekleri her faydalı şeyi yapmasıdır (Ö16).
- Sabrı kendi hayatımdan örneklemem gerekirse uzun süre beklemek zorunda olduğum şeyi bekleyebilmek. Bu benim için bazen zor bazen kolay oluyor. Sabredebilmek bazen yetenek bazen de edinilen bir hobi gibi görünür. Ben en çok küçükken ayların geçmesini beklerdim. Çünkü amcamdan Amerika’ dan getirmesini istediğim oyuncakları getirmesini beklerdim. Sabretmeyi küçükken öğrenmenin en mantıklısı olduğunu düşünüyorum (Ö17).
- Yardımseverlik: Ben bir gün arkadaşımın dışarıdaydım ve sonra karşımıza bir kişi çıktı ve yardım istedi, biz de ona yardım ettik.

- Sabır: Ben mesela okulda iken bir arkadaşım bana sürekli deli gibi soru soruyordu oyun oynama amaçlı ve beni soru yağmuruna boğuyordu, ben de o zaman sabır dilemiştim (Ö18).
- Ödevlerimi hep yaparım, büyüklerime yer veririm, anneme hep sevgi dolu davranırım, balık utarken sabırla beklerim, arkadaşlarıma yardım ederim (Ö19).
- Adalet: Arkadaşımın aldığı suluk su akıtınca aldığımız yere götürdük. İlk başta almadılar. Sonra biz haklarımızı savunarak fişi ile beraber iade ettik.
- Dostluk: Arkadaşımın hep kötü günlerinde yanında bulundum. Sorumluluk: Ben her zaman ödevlerimi eksiksiz yaparım.
- Vatanseverlik: Ben vatanımı çok seviyorum. Hatta okulda şiir yazmıştık, benim şiirim çok beğenilmişti (Ö20).
- Sabır: Bir gün okulda bir kız vardı. Bu kız hiç sevmiyordum. Kız bana kötülük yapıyordu. Ama ben sabırlı olduğum için dayandım. Sonra kız bıraktı, ben de artık rahattım (Ö21).
- Dedemin elini öperim, anneme notlarımı doğruca söylerim, anneme sarılırım, isteyen tü arkadaşlarıma eşit şekilde bisküvi veririm, kardeşim şımardığında onu dövmem (gerçekten çok zor), ödevlerimi yaparım, arkadaşlarıma iyi davranırım, masamı temiz tutarım (Ö22).
- Dostluk: Arkadaşım bana param yok deyince ona para verdim. Adalet: Abime bir şey alındığında bana da alınıyor. Dürüstlük: Yalan söylemem.
- Saygı: Hocam sınıfa gelince ayağa kalkarım. Sabır: Doğum günümü hala bekliyorum.
- Özdenetim: Çok sinirlendiğimde kendimi otokontrole alıyorum.
- Yardımseverlik: Yolda gördüğüm bir kediye mama verdim.
- Sevgi: Kedimi çok seviyorum.
- Sorumluluk: Hocam ödev verdiğiğinde ödevimi zamanında yapıyorum.
- Vatanseverlik: Vatanım için savaşa giderim. (Ö23).

- Dostluk: Ortaokula yeni başladığımda Şinda adında bir arkadaşla tanıştım. Onu çok sevmiştim. Çok iyi bir kızdı. Tanıştığım kişilerden en iyi dostlardan biriydi. Şinda benim çok yakın arkadaşım. Onunla zamanlarımız çok güzel geçmişti. Hala da çok iyi anlaşıyoruz.
- Sabır: Arkadaşlarımla oyun oynamıştık. Oyunda takımlar belirlenir. Arkadaşım çok sabırsız olduğu için takımlar kurulana kadar çok bekleyemezdi (Ö24).

7. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 1: Şövalyelerin her biri farklı bir değer savunucusudur. Peki Beowulf efsanesinde hangi şövalyeler görev almıştır?

- Dostluk, dürüstlük, sevgi, yardımseverlik (Ö25).
- Dostluk, sabır, yardımseverlik, sevgi, saygı (Ö26).
- Dostluk, adalet, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik (Ö27).
- Yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, vatanseverlik (Ö28).
- Adalet, dürüstlük, yardımseverlik, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik (Ö29).
- Sabır, sorumluluk (Ö30).
- Vatanseverlik, yardımseverlik (Ö31).
- Adalet, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö32).
- Adalet, dostluk, sabır, yardımseverlik (Ö33).
- Dostluk, adalet, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö34).
- Özdenetim, sabır, vatanseverlik, sevgi (Ö35).

7. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 2: Metinde tespit ettiğiniz değerleri günlük yaşamınızdan bir olayla örnekleyebilir misiniz?

- Evet çünkü Beowulf Danimarka Kralı Hothor ve halkı tehdit altında kalmasın diye onlar için canavarı öldürür. Benim günlük yaşamımda, bir gün arkadaşımın boyuyla dalga geçiliyordu ama ben onlara böyle yapmamaları, empati kurmalarını söyledim. Onlar da anladı ve arkadaşımınla bir daha dalga geçmediler. Bu dostluk değeriyile ilgilidir (Ö25).

- Bir kişinin yaşının dolup askere gitmesi, elleri dolu olan birinin elinden bir şeyleri alarak ona yardım etmek, annemiz söylemeden yatağımızı toplamak, birinin mesela çantası çalındığında ve sana sorulduğunda doğruları söylemek (Ö26).
- Okulda öğretmenin verdiği ödevleri yapmak. (Ö27).
- Dostluk değeriyle ilgili örnek vermek istiyorum. Ben okulda takılıp yere düşmüştüm. Arkadaşım da beni kaldırıp ‘İyi misin?’ diye sormuştu. Ben de ona iyiyim dedim. Bana kimin takıldığını sordu, ben de söyledim. Hemen gidip o çocuğa hesap sordu. O çocuk özür dileyip gitti. İşte gerçek dostluk! (Ö28).
- Dostluk: Çok önemli bir şeydir dostluk. Sırdaş, arkadaş, kardeştir hatta fazlası. O yüzden çok önemlidir.

Saygı: Karşımızdaki kişiye saygı duymalıyız sevmesek de.

- Dürüstlük: Her zaman dürüst olmalıyız, hiçbir zaman yalan söylememeliyiz (Ö29).
- Benim dostlarım da her zaman yanımdadır (Ö30).
- Öğretmenimizin verdiği ödevleri zamanında yapmak sorumluluk örneğidir (Ö31).
- Bugün oruç tutarken sabırla iftarı bekledim. Neyse ki tuttuklarımdan dolayı kolay geçti (Ö32).

8. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 1: Şövalyelerin her biri farklı bir değer savunucusudur. Peki Beowulf efsanesinde hangi şövalyeler görev almıştır?

- Dostluk, adalet, sabır, sevgi (Ö33).
- Dostluk, adalet, özdenetim, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi (Ö34).
- Vatanseverlik, yardımseverlik, sabır (Ö35).
- Dostluk, saygı, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö36).
- Dostluk, özdenetim, yardımseverlik, saygı (Ö37).
- Dostluk, sabır, yardımseverlik, vatanseverlik (Ö38).
- Dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, dürüstlük (Ö39).
- Özdenetim, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, dürüstlük (Ö40).

8. Sınıf ‘Beowulf’ Etkinlik 2: Metinde tespit ettiğiniz değerleri günlük yaşamınızdan bir olayla örnekleyebilir misiniz?

- Günlük hayatta mesela bir öğrenci iyi ve verimli çalışır ise öğretmeni sevinir ama öğretmen biraz daha verimli çalışmasını ister, öğrenci bunu da yapar ve çok daha fazla çalışmaya başlar ama bunun sonucunda, çok sıkı çalışmanın sonucunda, öğrencinin çalışma isteği biraz düşmeye başlar ve en sonunda Beowulf gibi dayanamaz ve işleri tekrar tembelliğe döner. (Ö33).
- Kedilere taş atan çocukları durdurmuştum. Bu yardımseverlik örneğidir. (Ö34).
- Dostluk: Her zaman arkadaşının yanında olmak.
- Sabır: Biri sana kötü söz söylediğinde susmak. Vatanseverlik: Meslek olarak askerliği seçmek (Ö35).
- Yardımseverliğe örnek olarak yaşlı bir teyzeye poşetlerini taşıması için yardım etmişim. Sevgiye örnek; çocukluğumdan beri aileme, arkadaşlarıma hep sevgiyle yaklaştım. Ödevlerimi hep vaktinde yaparım çünkü bilincindeyim. Bu da sorumluluk ve özdenetime örnek. Dürüstlük ise çocukken ailemin bana öğrettiği bir şey. Her seferinde doğruyu söylerim. (Ö36).
- Yardımseverlik, sorumluluk ve sevgiyle ilgili bir anım var. Bir gün yağmurlu havada yürürken karşıma yavru bir kedi çıktı. Onu önceden de görüyordum daha çok küçüktü, ben de kucağıma alıp eve götürdüm. Annem biraz kızsı da zar zor ikna olmuştu. Kombinin yanına koydum ısınması için. 1-2 hafta sonra da yerine geri bıraktım. Ona kısa bir sürede çok ısınmışım, normalde bırakmazdım ama annem izin vermiyordu. (Ö37).

Beowulf Tema Soruları

1. Okuduğunuz mitte hangi kahramanın karakter özelliklerini beğendiniz? Neden?

- Beowulf çünkü heyecanlıydı ve cesurdu (Ö1).
- Ejderha ve Beowulf çünkü ikisi de çok güçlü ve efsanede yer alıyorlar (Ö2).
- En çok Beowulf u sevdim çünkü çok cesurdu ve özgüvenliydi. (Ö3).

- Ben Beowulf karakterini sevdim çünkü bu karakter vatanını severek canavarlardan koruyor (Ö4).
- Benim beğendiğim Beowulf. Çok cesur ve güçlü olası hoşuma gitti (Ö5).
- Beowulf çünkü insanları kurtarmak için Grandel' in annesiyle savaşır ve Grandel' in annesini öldürür. Bu sayede insanlar kurtulur (Ö6).
- Beowulf çünkü bir sorumluluk üstlenir ve bu sorumluluğun büyük bir cesaret gerektirdiğini bilir ve casur davranır. Zekasını da ona göre kullanır ve hazırladığı tuzak ile canavarı yakalayıp yok eder (Ö7).
- Beowulf çünkü Danimarka' ya geldiğinde direkt olayı duyduğunda yardım etmiş. Ayrıca Grendel' i kendi düşüncesinden oluşan tuzağıyla yenip kendine güvenmesi ve bunları yapabilecek kadar cesur olması güzeldi (Ö8).
- Beowulf. Cesur oluşu, kendine güvenmesi, halkı için canını ortaya koyması sebebiyle (Ö9).
- Wiglaf' ın sadakatini beğendim. Çünkü sadakat benim için bir insanda bulunması gereken özelliklerdendir (Ö10).
- Beowulf çünkü halkı ve savaşçıları kurtarıyor. Aynı zamanda da zekice hareketlerde bulunuyor (Ö11).
- Beowulf' un kahramanlıklarını beğendim (Ö12).
- Beowulf' un karakter özelliklerini beğendim çünkü yardımsever ve insanların çoğunun canını kurtarıyor. Kendi can sağlığını umursamadan (Ö13).

2. Bu mitte ilginizi çeken bölümler olduysa örnek verir misiniz?

- Beowulf ve Ejderha bölümü çünkü heyecanlı geldi (Ö1).
- Grandel' in ölümü dikkatimi çekti (Ö2).
- Beowulf' un canavarla dövüşmesi (Ö3).

- Benim ilgimi çeken bölüm Beowulf' un ejderha ile savaştığı bölümdü (Ö4).
- En ilgimi çeken olay Beowulf' un canavarın nefesinden ölmesi (Ö5).
- Beowulf' u öldürüp Danimarkalıları huzur getirdiği bölümü çok sevdim (Ö6).
- Beowulf' un tüm hazinesi ve silahlarını Wiglaf' a savaşması için bırakmasıdır. Burada aslında Wiglaf' a hem cesaret hem destek hem de özgüven vermiş olur (Ö7).
- Beowulf' un ölüm bölümü dikkatimi çekmiştir. Cesurca davranıp ejderhayı öldürmesinden sonra sadık dostu Wiglaf' ı ölmeden önce veliahdı ilan etmesi ve genç kahramana her şeyini bıraktığını söylemesi şaşırttı ve dikkatimi çekti. Sadakat ve adaletle ilgili önemli bir örnekti (Ö8).
- Beowulf' un öldükten sonra bile halkını düşünüp onları korumak için silah ve hazine bırakması yardımsever, sadık, vatansever bir hareketti (Ö9).
- İlgimi çeken herhangi bir bölüm olmadı (Ö10).
- Kralın Beowulf' a hediyeler vermesi ve birini kendi silahıyla vurmak. Birini kendi silahıyla vurarak alt etmek bence çok zekice ve kurnazca bir hareket olduğu için ilgimi çekti (Ö11)
- Beowulf canavarla dövüşmeyi teklif eder ve Grendel için bir tuzak hazırlar, yaratığı ağır yaralayarak öldürür. Kral Hrotgar çok mutlu olur ve Beowulf' a pek çok hediye bağışlar. Bunu beğendim çünkü Beowulf' u kahraman gibi görmesi hoşuma gitti (Ö12).
- Evet oldu, Beowulf' un canavarlarla dövüşmeyi teklif ettiğinde bayağı ilgimi çekmişti çünkü yardımsever ve iyi niyetli davranıyordu. Sırf insanlara bir şey olmasın diye kendi canını tehlikeye attı (Ö13).

Son etkinlik olan *Beowulf* da İskandinav mitolojisinden seçilmiştir. Odin kadar bilinen bir karakter olmasa da hikâyenin verdiği dersler önemli olup barındırdığı kök değerler yoğun olduğundan etkinlik için tercih edilmiştir. İlgiyle okunan hikâye üzerinden bir kök değer tespiti etkinliği bir de tespit edilen değerlerin günlük yaşamla özdeşleştirildiği bir yazı çalışması etkinliği uygulanmıştır.

1. etkinlikte, metinde geçen kök değerlerin tespit edilmesi istenmiştir. Her

öğrencinin metinde bulunan en az bir kök değeri tespit ettiği görülmüştür. 2. etkinlikte ise öğrencilerden tespit ettikleri değerlere günlük yaşamlarından örnekler vermeleri istenmiştir. Verilen cevaplara bakıldığında temel değerler ile günlük olaylar arasında bağ kurabildikleri; tespit ettikleri değerlere, kendi yaşamlarında da yer veriyor oldukları ve bunun da farkında oldukları görülmüştür.

En sonda yer alan tema sorularından ilkinde, metinde ilgilerini çeken bir karakter söylemeleri istenmiş ve bu karakteri neden ilgi çekici buldukları sorulmuştur. Burada özellikle yardımseverlik, dostluk, adalet, cesaret, özgüven, zekâ, sadakat gibi özellikleriyle öne çıkan karakterlerin yer aldığı görülmüştür. Temel değerler burada da karşımıza çıkmaktadır. İkinci soruda bu metnin öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunup bulunmadığı tespit edilmek istenmiştir. Yine katılımcıların büyük çoğunluğu metni ilgi çekici bulmuştur.

Öğrencilerin etkinlik sorularına verdiği cevaplara bakıldığında sınıflar arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Kişinin kendinin en iyi hâli olabilme yolunda ailede başlayan eğitim hayatı, sosyal çevre ve okulda devam etmektedir. Sistemli bir eğitim-öğretim süreci sunan okulun bu konudaki sorumluluğu oldukça büyüktür. Çünkü farklı sosyokültürel seviyelerde dünyaya gelmiş çocukların kendilerini bulabilmek için doğuştan eşit şartlarda olmadığı gerçeğine karşın okulların üstleneceği sorumluluk bir nebze olsun fark yaratacaktır. Sosyal bilimler, kişinin sosyal yaşamdaki becerilerini geliştirme noktasında önemli hizmet alanları sunmaktadır. Türkçe dersi ise okuma-yazma öğrendikten sonraki süreçte daha da verimli hale gelen bir yeni ufuklar açma rolü üstlenmekte ve ortaokul döneminde erişkinliğe adım atan çocuklara kendilerini keşfetme arayışlarında destek olmaktadır. Kuşkusuz ki bunun sağlanabilmesi için Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler büyük önem taşımaktadır.

Okuma zevkine varmış olan çocuklar hem kendi kültürüne hem de bambaşka kültürlerle ait bilgiler edinmekte zorlanmayacak hatta bundan keyif alacak ve çok yönlü olmanın yolu açılmış olacaktır. Okuma zevki edinmek ise kaliteli ve kişinin ilgi alanlarına hitap eden metinlerle karşılaşılmasıyla doğru orantılıdır. Bu sebeple bu çalışmanın hedef kitlesi olan ortaokul öğrencileri özelinde bakılacak olursa ergenlik döneminin başına rastlayan bu dönemde çocukların enerjilerinin yüksek, ilgi alanlarının dağınık ve görsel açıdan zengin materyallere daha çok ilgi gösterdiklerini söylemek mümkündür. Bu gerekçelere dayalı olarak söylenebilir ki görsel açıdan zengin öğelerle desteklenen, ilgi çekici, sürükleyici, merak uyandıran, hayal gücüne hitap eden ve önemli olduğu düşünülen bir diğer konu ise günlük hayatta izlerine rastlanan unsurlar barındıran metinler seçilmesi okuma zevki kazandırılmasında etkili olacaktır. Bu çalışmada, hedeflenen değer ve kazanımların aktarımı için kullanılması önerilen mitolojik metinlerin bu özellikleri karşıladığı düşünülmektedir. Yukarıda belirtilen maddelere dönecek olursak hazırlanan etkinliklerde olduğu gibi zengin görsellerden faydalanmak okuyucunun dikkatini çekecektir. Mitlerin özünü oluşturan

varoluş hikâyeleri, daima olağanüstü ve şaşırtıcı bağlantılar kurularak kurgulanan metinler olmuştur. Öngörülmesi zor, sürükleyici ve fantastik öyküler olan mitler merak unsurunu da hep canlı tutmaktadır. Günlük hayatta karşılık bulması konusuna gelindiğinde de özellikle fantastik edebiyat ve fantastik sinema alanında mitolojik karakterlerden çokça faydalandığı görülmektedir. Etkinliklerin değerlendirildiği bölümde öğrencilerden bununla ilgili gelen dönütlere yer verilecektir.

Okuma zevki kazandırmak kadar önemli olduğu düşünülen bir diğer başlık da eleştirel okuma becerisini kazandırmış olmaktır. Okuyucunun önüne her gelen metni sorgusuz okuyup kabul etmesi istenilen bir durum değildir. Bilgilerin doğruluğunu sorgulama, bakış açısı farklılıklarını fark edebilme ve kendi süzgecinden geçirerek değerlendirebilme kazanılması hedeflenen maddelerdendir. Her yaşta okurun nitelikli metinleri seçebilmesi ve kendine uygun olan değerlendirmeyi yapabilmesi için bu beceriler oldukça önemlidir.

Doğumdan ölüme kadar süren öğrenme sürecinde aile, sosyal çevre, okul gibi farklı etmenlerin payları vardır. Eğitim-öğretim sürecinin akademik eğitim kısmını üstlenen okullar, aynı zamanda aile ve sosyal çevrede olduğu gibi çocukların karakter gelişiminde önemli bir etki alanına sahiptir. Bunun farkında olunarak kök değer eğitimine son yıllarda daha fazla eğilinmiş olup Türkçe dersi kapsamında da bu alanda çalışmalar yapılmaktadır. Kök değerler, önce kişisel sonrasında buna bağlı olarak toplumsal huzurun sağlanabilmesi için kazanılması beklenen temel değerler olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik’ şeklinde belirlenmiştir. Dikkati çeken önemli bir unsur olarak bu değerlerin evrensel olduğunu, uygulama şeklinde farklılıklar olsa dahi özünde dünyanın her yerinde önemsendiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu sebeple de bahsedilen değerlere farklı kültürlerle ait metinlerde rastlamak da mümkün olmaktadır. Bu noktada kök değer eğitiminde seçilecek metinler evrensel nitelikli metinler olabilmektedir.

Evrensel metinler dendiğinde akla gelen türlerden biri mitolojik metinlerdir. Sanatın birçok alanına sirayet eden ve kitaplardan filmlere, reklamlardan bilgisayar oyunlarına, kıyafet tasarımlarından aksesuarlara, müzikten resme birçok alanda mitolojik öykülerin ve karakterlerin izleri görülmektedir. Bu sebeple güncel hayatta bu kadar yer bulan bir türe ilgi de oldukça yoğun olmaktadır. Bir başka açıdan bu kadar

ilgi gören bir türün günlük yaşamın birçok alanında karşımıza çıkması tesadüf değildir denebilir.

Fantastik türün en güzel örneklerinden olan mitler, sürükleyici ve merak uyandıran var oluş hikâyeleridir. Sonunu tahmin etmesi zor kurguları ve hayal dünyasına hitap eden yapılarıyla her yaşta okuyucuya hitap edebilmektedir.

Farklı kültürlerin mitleri incelendiğinde ortak noktaların oldukça fazla olduğu görülmektedir. Karakterlerin özelliklerinin birbirine benziyor olmasının yanında verilmek istenen temel mesajların ortaklığı da dikkat çekmektedir. Buna dayanarak mitlerin temel değerler noktasında benzerlik gösterdiği söylenebilmektedir.

Ailede başlayan, sonrasında sosyal çevrede ve okulda devam eden değer kazanımı sürecinin bilinçli ve etkili yönetilebilmesi başta bireysel devamında toplumsal refah ve huzur için önemli bir konudur. Kişi ailesini, doğduğu çevreyi seçemez ve karakter eğitimi sürecinde bu durum adaletsiz başlangıçlara sebep olabilir. Fakat okullar bunun dengelenmesi için uygun ortamı sağlayabilecek kurumlardır. Yukarıda bahsedildiği gibi içinin nasıl doldurulduğu, sürecin nasıl yürütüldüğü belirleyici bir husustur.

Güleç (2022), coğrafya öğretiminde mitolojik öğelerin kullanılmasını önerdiği çalışmada, mitlerin konunun anlaşılmasına büyük katkısı olduğunu ortaya koymaktadır. Aktarılmak istenenlerin, ilgi çekici temalarla birleştirilerek öğrenciyle buluşturulması, çok daha başarılı sonuçlar doğurmaktadır. Benzer şekilde Türkçe derslerinde de mitolojiden faydalanmak, öğretilmek istenenlerin daha eğlenceli ve kalıcı şekilde aktarılmasını sağlayacaktır.

Kömcü (2023), 4. sınıf Türkçe dersinde kök değer eğitimi için Barış Manço şarkılarının kullanımını önermektedir. Çalışmada, öğrencilerle yapılan etkinlikler sonucunda bir değerlendirme yapılmış ve öğrencilerde belirgin bir değişim görülmüştür. Bu çalışmaya dayanarak kök değer eğitimi için eğlendirerek öğreten yollar denemek, olumlu sonuçlar doğurmuştur.

Kurudayıoğlu (2019), Rafadan Tayfa adlı çizgi filmin kök değer eğitimine uygun olup olmadığını incelediği çalışmada, çizgi filmin bölümlerini tek tek analiz etmiş ve hangi kök değerden ne kadarının bulunduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak Rafadan Tayfa' nın kök değer eğitiminde kullanımı uygun bulunmuştur. Farklı kaynaklardan yararlanmanın, öğrenmeyi kolaylaştıracağı ve öğrencilerin ilgisini

ekeceği vurgulanmıştır.

Mitolojik karakterlerin, sinema filmlerinde ve video oyunlarında sıklıkla yer alıyor olması, mitlere olan ilgiyi de arttırmaktadır. Sivri (2024), mitolojik karakterlerin uygulama örneklerini ortaya koyduğu çalışmasında, mitolojik karakterlere yer veren oyunlara ‘God of War, Titan Quest, Hades, Master of Olympus, Odyssey, Banner Saga, Age of Mythology...’ gibi oyunları örnek gösterirken ‘Clash of the Titans, Hercules, Thor, Gods of Egypt...’ adlı filmleri de sinema filmlerinde mitolojik karakterlere yer verilen örnekler arasında göstermektedir. Her biri ünlü mitlerden hareketle ortaya konmuş çalışmalar olup geniş bir yaş aralığına hitap etmekte ve bu kitle içerisinde, bu çalışmanın da hedefinde olan ortaokul öğrencileri de bulunmaktadır. Dolayısıyla bu yaş grubu için de mitlerin ilgi çekiciliğinden faydalanmak yerinde olacaktır.

Oduncu (2022), 1981- 2021 yılları arasında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde geçen mitolojik ögeleri tespit ettiği çalışmasında, yazı türlerine göre gruplandırığı metinleri incelemiş ve geçen mitolojik ögeleri belirlemiştir. Çalışma incelendiğinde Türkçe dersi kapsamında işlenen metin türlerinin mitolojiden faydalandığı görülmektedir. Özellikle Yunan ve Türk mitolojisine ait karakterler çokça yer almaktadır. Ortaokul ğrencilerine uygun olduğu düşünülen mitlerin, başka metin türlerinin içerisinde geçiyor olmasına ek olarak tek başına bulunmasının da uygun olacağı düşünülmektedir.

Mitos, fantastik yaratılış öyküleri olarak tanımlanabilmektedir. Fantastik türlerin çocuklarla buluştuğu araçlara bakıldığında özellikle 2015 yılında yenilenen müfredatta doğrudan ‘fantastik’ ifadesine yer verildiği görülmektedir. Diğer müfredatlarda bu ifade doğrudan geçmese de fantastik ögeleri destekleyen kazanımlara yer verildiği görülmüştür. Hatipoğlu’ nun (2019), Türkçe ders kitaplarındaki fantastik ögeleri incelediği çalışmasında özellikle destan, masal ve efsane gibi metin türlerinde fantastik ögelerin yer aldığını belirtmektedir. Bu çalışmada, fantastik ögelerin ders kitaplarında yer bulması gibi o yaş grubuna hitap eden çizgi film, video oyunu, sinema filmi gibi alanlarda da bu ögelere sıklıkla rastlandığı söylenmektedir.

Ata (2023), kök değerlerin ortaokul öğrencileri tarafından içselleştirilmesinin nelere bağlı olduğunu araştırdığı çalışmasında ahlki motivasyonu vurgulamaktadır.

Çünkü Ata, kök değerleri içselleştirme düzeyinin istenilen boyutta olabilmesini, etik davranma bilincinin yerleşmesine bağlamaktadır. Ayrıca Ata; bazı kök değerlerin (Öz denetim, adalet) daha az içselleştirilmesinin sebebini, alanda yapılmış başka çalışmalardan da faydalanarak bu değerlerin öğrenciler tarafından doğru anlaşılabilmesi, yanlış tanımlanması olarak belirtmektedir. İçselleştirmeyi etkileyen unsurlar olarak cinsiyet, sınıf düzeyi, başarı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu gibi maddeler değerlendirilmiştir.

Yarbel (2022); 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kök değer bakımından incelemiştir. Sınıflara ve metin türlerine göre gruplandırarak kitaplarda yer alan kök değerler tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda nitelikli metinler seçilmesi gerektiğine yönelik vurgu oldukça anlamlıdır. Metin oluşturmanın uzmanlık gerektirdiği, bu nedenle metin oluşturmak için şartları zorlamak yerine, zaten var olan Türk ve Dünya edebiyatına ait seçkin eserlere yer vermenin önemine dikkat çekmektedir. Bu noktada en eski metinlerden olan ve zamansızlığı kanıtlanmış eserler olan mitlerin, okul kitaplarında yer alması da desteklenmiş olmaktadır.

Uzun (2023), değerler eğitiminde rolü olan paydaşları, değerler eğitimi yaklaşımları bakımından incelemiştir. Ailenin, okulun ve öğretmenlerin rollerinin önemi vurgulanırken bütüncül yaklaşımın önemine dikkat çekilmiştir. Sen-ben diye ayırmadan biz olmanın toplumsal değer algısı oluşturmada daha anlamlı olacağı ve birlik olabilmenin yolunu açacağı belirtilmiştir. Değerlerin birleştiriciliği üzerinde durulmuştur.

Dağ (2024), değerler eğitiminin Türkçe dersinde yapılabilmesi kapsamında bir eğitim programı hazırlamış ve Türk-İslam eserlerinden örnekler seçerek uygulamalar yapılmıştır. Yapararak yaşayarak öğrenme üzerinde durulmuştur. Ayrıca değerler eğitiminin sürece yayılarak ve özümseyerek yapılmasının daha etkili olacağı belirtilmiştir.

Bu çalışmada temel değerlerin kazanımında Türkçe dersinin büyük payı olmasından yola çıkılarak kök değer eğitiminde bu değerleri barındırdığı gerçeğinden hareketle mitolojik metinlerin kullanılmasının uygun olduğu öne sürülmektedir.

Kök değer ve mitoloji ile ilgi alan yazın tarandıktan sonra mitlerin kök değer eğitiminde kullanımının uygun olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kök değerlerin evrenselliği sebebiyle de farklı mitolojilerin mitlerinin kullanımının uygun olacağı gibi

aynı zamanda çocuklar tarafından ilgi göreceği düşünülmüştür. Bunun üzerine ‘Şahmaran’, ‘Truva’, ‘Odin’, ‘Beowulf’, ‘Horus’ ve ‘Simurg’ mitleri seçilmiş ve bu mitler üzerinden zengin görsellerle öğrencilerin ilgisini çekecek etkinlikler tasarlanmıştır. Altı hafta boyunca 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanan etkinliklere ve sonuçlarına ‘*Bulgular*’ bölümünde yer verilmiştir.

Etkinliklere başlamadan önce öğrencilerin hazırbulunuşluğu hakkında fikir sahibi olunabilmesi için ‘Mitoloji nedir?’ sorusuna yanıt aranmıştır. Öğrencilerin cevaplarına bakıldığında bilgisayar oyunları, sinema filmleri, fantastik edebiyat gibi farklı alanlarda mitolojik karakterlere rastladıkları, bu sebeple aşına oldukları fakat onların mitolojik kökenli olduklarının çoğunlukla farkında olmadıkları görülmüştür. Etkinliğe başlamadan önce bu farkındalığı uyandıracak sınıf içi sohbet ortamı oluşturulmuş ve beyin fırtınası yaptıktan sonra yazı çalışmasına geçilmiştir. Öğrencilerin cevapları okunduğunda, sınıf içinde sohbet sırasında konuşulanların büyük oranda akıllarında kaldığı ve yazılarına aktardıkları gözlenmiştir.

İlk etkinlikte birçok mitolojide benzer özellikler fakat farklı isimlerle karşımıza çıkan *Simurg* miti işlenmiştir. *Simurg* adlı etkinlik kapsamında öncelikle öğrencilerin mitolojik metinlere ilgi duyup duymadığını anlamak hedeflenmiştir. Metnin ilgi çekici olup olmadığı ve burada okuduklarından yaptıkları çıkarımların günlük hayatlarında onlara yol gösterici olup olamayacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple aşağıdaki üç soru sorulmuştur:

1. Okuduğunuz ‘*Simurg*’ adlı metni sevdiniz mi? Neden?
2. Hikâye ilgi çekici miydi? Neden?
3. Metinden aklınızda kalan ve günlük yaşamınızda size yol göstereceğini düşündüğünüz bir bölümü paylaşır mısınız?

Öğrencilerden gelen cevaplar incelendiğinde katılımcıların büyük bölümünün metni çok sevdiği, ilgi çekici bulduğu görülmektedir. Okuma zevklerine hitap eden bu metnin aynı zamanda günlük yaşamlarında onlara fayda sağlayacak dersler içerdiği, yol gösterici olduğu, öğrencilerin ufkunu açtığı, gelişimlerine fayda sağlayacak mesajlar içerdiği ve bunların öğrenciler tarafından fark edilebilir olduğu ortaya konmuştur.

Yunan mitolojisinin en bilinen örneklerinden *Truva*, ikinci etkinlikte kullanılmıştır. *Truva* adlı metnin kök değerleri buldurma etkinliğine ek olarak yazı çalışması şeklinde tasarlanmış betimleme becerisini geliştirmeye yönelik bir çalışma planlanmış ve burada da metinde geçen karakterler arasından etkileyici bulunduğunu seçmesi ve nedenini açıklaması öğrencilerden istenmiştir. Her iki etkinliğin sonuçları da ‘*Bulgular*’ bölümünde yer almaktadır. Sonuçlar değerlendirildiğinde ise metinde sezdirilen kök değerlerin hiçbirini bulamayan bir öğrenci olmazken belirlenmiş olan on kök değerden birçoğu öğrenciler tarafından fark edilmiştir. Yazı çalışması bölümünde ise okudukları metni hayallerinde canlandırma ve bunu yazıya aktarma konusunda öğrencilerin oldukça istekli ve başarılı oldukları gözlenmiştir. Ayrıca her bir öğrencinin etkilendiği en az bir karakter olmuş olup bunu etkili bir biçimde ifade etme gayretleri ve ek olarak bazı öğrencilerin akıllarında canlananları resmederek etkinliği desteklemeleri çalışmanın öğrenciler tarafından zevk alınarak yapıldığının işaretlerinden biri olmuştur.

Şahmaran, Türk mitolojisinin ilgi çekici ve aynı zamanda en bilinen örneklerinden biridir. Bu etkinlikte hikâyenin başkahramanlarından olan Şahmaran ve Cemşab’ ın karakter özellikleri incelenmiş, bu hikâyeden yola çıkarak sahip oldukları değerler öğrenciler tarafından tespit edilmeye çalışılmıştır. Etkinliğin devamında öğrencilerden bu tespitleri neye göre yaptıklarını açıklamaları da istenmiştir. İkinci etkinlikte ise metinde değiştirmek istedikleri bir yer olup olmadığı sorulmuş ve kendi alternatif mitlerini yazmaları istenmiştir. Bu noktada çoğunlukla mutsuz sonlara müdahale edildiği ve yanlış buldukları veya etik bulmadıkları yol ayrımalarında hikâyenin yönünü değiştirdikleri gözlenmiştir. Metinde geçen değerleri büyük oranda tespit ettikleri görülüyorken değerlere ters düşecek veya mutsuz sonlara sebep olacak davranışları da değiştirmeye yönelik yorumlar yapıldığı görülmektedir.

Odin adlı metin İskandinav mitolojisinden seçilmiştir. Son dönemlerde fantastik sinemaya konu olan ve oldukça sevilen karakterlerden Thor’ un babası olan Odin öğrenciler tarafından oldukça tanınan bir figür olmuştur. Etkinlikte kök değer tespiti yapılmasına ek olarak öğrencilerden metinde olduğu gibi değerli olduğunu düşündükleri bir özelliğe sahip olabilmek için karşılığında neyi feda edebilecekleri sorusu sorulmuştur ve cevaplarını hem yazılı olarak ifade etmeleri hem de resimlerle görselleştirmeleri istenmiştir. ‘*Bulgular*’ bölümünde etkinliklerin görselleri ve

cevapları yer almaktadır. Burada amaçlanan, değerli şeyleri elde etmenin kolay olmadığı ve çeşitli şekillerde fedakârlıklar gerektireceği farkındalığını yaratmaktır. Sonuçlara bakıldığında bunun sağlanabildiği görülmektedir.

Horus, Mısır mitolojisinin başkarakterlerinden biri olduğu gibi dünyanın neredeyse her yerinde aşına olunan bir sembol hâline gelmiştir. Bu hikâyenin seçilme sebeplerinden biri birçok kök değeri barındırıyor olmasının yanında, bu ünlü hikâyenin aslının çocuklar tarafından öğrenilmesini sağlamaktır. Merak uyandıran bu fantastik öykünün öğrencilerin ilgisini çektiği gözlenmiştir. Etkinlikler kapsamında öncelikle metinde sezdirilen kök değerlerin tespiti, sonra da yine bir yazı çalışması olarak metinde geçen en sevdikleri karakterle özdeşleştikleri noktaların yazılması istenmiştir. Mitolojik karakterlerle aralarında özdeşim kurmak hayal gücüne hitap eden eğlenceli bir etkinliğe dönüşürken bir taraftan da metnin içerdiği kök değerler bakımından farkındalık yaratılmıştır. Yazdıklarını kendi tasarladıkları görsellerle zenginleştiren öğrencilerin üzerinde mitlerin olumlu bir izlenim bıraktığı söylenebilmektedir.

İskandinav mitolojisinden seçilmiş olan *Beowulf* adlı mit benzer şekilde bir kök değer etkinliği bir de yazı çalışması şeklinde tasarlanmıştır. Yazı etkinliğinde amaç, öğrencilerin metinde tespit ettikleri kök değerleri günlük hayatlarından bir olayla örneklendirebilmelerini sağlamak ve buna bağlı olarak farkındalık yaratabilmektir. Öğrencilerin değer tespiti konusunda başarılı oldukları ayrıca örneklendirme konusunda da zorlanmadıkları görülmüştür. Buradan, öğrencilerin günlük hayatlarında temel değerleri barındıran davranışlarıyla ve karşılaştıkları durumlarla ilgili olarak farkındalık yaratıldığı söylenebilmektedir.

Etkinlikler 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanmış olup dönütlere bakıldığında sınıflar arasında belirgin bir farklılık tespit edilmemiştir. Öğrencilerin bireysel eğilim ve başarılarına göre etkinlik sorularını cevaplandırmıştır.

Yapılan etkinlikler sonunda öğrencilerden gelen dönütler değerlendirildiğinde kök değer eğitiminde seçilecek metinler arasında mitlerin olmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Görsel olarak desteklenmiş etkinliklere öğrencilerin ilgisinin yoğun olduğu, heyecan verici kurgularıyla okuma zevki kazandırmaya hizmet edecek mitlerin okuma parçası olarak seçilmesinin faydalı olabileceği görülmüştür.

Tüm etkinliklere verilen dönütler değerlendirildiğinde, çalışmanın problem

cümlesi olan ‘Türkçe dersi kapsamında işlenen metinlerin, farklı kültürlerle ait mitolojilerden seçilmesinin kök değer eğitime faydası var mıdır?’ sorusuna mitlerin kök değer eğitime hizmet eden metinler olduğu cevabı verilebilmektedir. Alt problemlerin cevapları aşağıdadır:

1. *Türk, Yunan, Roma ve İskandinav mitolojilerinde MEB tarafından belirlenmiş olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ kök değerleri yer almakta mıdır?*

Etkinlikler için Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojisinden seçilmiş olan temsili mitler incelenmiş ve MEB tarafından belirlenmiş olan kök değerleri barındırdıkları görülmüştür.

2. *Türk, Yunan, Roma ve İskandinav mitolojilerinde MEB tarafından belirlenmiş olan ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ kök değerlerinin varlığı öğrenciler tarafından tespit edilebilmekte midir?*

Etkinlikler için kök değerleri barındırdığı tespit edilen altı mit örneği seçilmiştir. Öğrenciler tarafından bu kök değerlerin fark edilip edilmediğini ortaya koyabilmek için çeşitli çalışmalar tasarlanmıştır. Öğrencilerden gelen dönütler incelendiğinde ise mitlerde bulunan kök değerlerin hiçbirini bulamayan bir öğrenci olmadığı gibi çoğu öğrencinin metinde sezdirilen tüm değerleri tespit edebildiği görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle mitlerin değer farkındalığı yaratma noktasında anlamlı kaynaklar olduğu düşünülmektedir.

3. *Dünyada kültürler arası etkileşimin artmış olması sebebiyle kök değerlerin öğrenciye aktarımında farklı milletlerin mitolojilerinden faydalanılabilir mi?*

Çalışma kapsamında farklı ülkelerin mitleri, kök değerleri içermeleri bakımından incelenmiştir. Kök değerlerin genel kabul görmüş değerler olması ve tüm kültürde karşılığının olması sebebiyle ortak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türk, Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojilerinden seçilmiş mitlerin, hangi ülkeye ait olduğundan bağımsız olarak MEB’ in belirlediği on kök değeri barındırdığı tespit edilmiştir. Dört farklı mitolojiden seçilmiş altı mitte, öğrenciler tarafından tespit edilmiş kök değerlerin ortak olduğu görülmektedir.

4. *Dünyada kültürler arası etkileşimin artmış olması sebebiyle kök değerlerin öğrenciye aktarımında farklı milletlerin mitolojilerinden faydalanmak daha yararlı*

mıdır?

Çalışmanın başında öğrencilerle mitoloji üzerine sohbet edilmiş, ön bilgiler ortaya konmuş ve konu hakkındaki fikirler birleştirilerek ön hazırlık yapılmıştır. Hem bu sohbet sırasında hem de sonrasında öğrencilerden alınan yazılı dönütlere bakıldığında öğrencilerin özellikle fantastik sinema üzerinden Yunan mitolojisi ve İskandinav mitolojisine oldukça aşina oldukları ve ilgi duydukları fark edilmiştir. Benzer şekilde bilgisayar oyunlarında bulunan Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojilerine ait karakterin, öğrenciler tarafından biliniyor olduğu görülmüştür. Türk mitolojisinin en yaygın mitlerinden olan Şahmaran; Mersin, Adana gibi hikâyenin yerel olarak daha çok bilindiği yerlerin yanında, son dönemlerde dizi ve filmler üzerinden de oldukça bilinirliği artan bir hikâye olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne yazık ki Türk mitolojisinin genelinde bu bilinirlikten söz etmek zordur. Bahsi geçen diğer mitolojilere kıyasla Türk mitolojisine ait öyküler, oldukça geri planda kalmaktadır. Okuyucunun ilgisini çekecek metinler seçilmesi, metinlerle verilmek istenen mesajların daha etkili biçimde aktarılabilmesi için önemlidir. Bu sebeple bu çalışmada, mitlerle kök değer aktarımı yapılabileceği ortaya konmaya çalışılırken popüler mitolojilerle beraber Türk mitolojisi, öğrencilere tanıtılmaya ve sevdirmeye çalışılmıştır. Mit türüne olan ilginin artırılabilmesi için bilinen mitlerle az bilinen mitler arasında bağ kurulabilmesine olanak sağlanmış ve aslında farklı kültürlerle ait mitolojilerin ne kadar çok ortaklığı olduğu vurgulanmıştır.

Türkçe ders kitaplarında yeterince yer almayan mit türü, kök değerleri barındırması bakımından önemli olduğu kadar okuma zevki kazandırabilmeye de hizmet edecektir. Görsellerle zenginleştirilen fantastik öyküler, günlük yaşamdan izler taşıyan kahramanlarla birleşerek ders kitaplarında yerlerini aldığı anda hem aktarılması hedeflenen değerlerin okuyucuya geçmesi için sağlam bir zemin hazırlanmış olacak de zevkli bir okuma deneyimi öğrencilere sunulmuş olacaktır. Burada eğlendirerek öğretme amaçlanmaktadır. Örtük biçimde kurgulanan bu değer aktarma ve farkındalık yaratma ortamının, kalıcı ve işlevsel öğrenmeye katkı sunacağına inanılmaktadır.

Josephe Campbell' ın Kahramanın Sonsuz Yolculuğu kitabında bahsettiği Arianne hikâyesinde dediği gibi ‘... macerayı tek başına göze almamız dahi gerekmez; çünkü her çağdan kahramanlar bizden önce gitmiştir; labirent iyice bilinmektedir; bize kalan yalnızca kahramanın yolunun ipliğini izlemektir. Ve nerede bir nefret

bulacağımızı düşünürsek orada bir tanrı bulacağız; nerede bir başkasını öldürmeyi düşünürsek orada kendimizi öldüreceğiz; nerede dışı doğru yol almayı umsak orada kendi varlığımızın merkezine geleceğiz; nerede yalnız olduğumuzu sansak orada bütün dünyayla birlikte olacağız.’ (Campbell, 2017, s. 29). Mitler, evrensel değerler olan kök değerlerin yer aldığı çarpıcı ve zamansız metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugünün okuruna yol gösteren geçmişin kahramanları, ortaokul öğrencileriyle buluşarak değerler konusunda farkındalık yaratabilecektir. Hangi coğrafyanın ürünü olursa olsun mitler temelde ‘Erdemli insan nasıl olmalı?’, ‘Etik olan nedir?’, ‘İyi nedir?’, ‘Kötü nedir?’ gibi temel sorgulamalara iten ve eleştirel okuma becerisi kazanabilmiş okurlarca zevkle okunup kendi değer yargılarını oturtabilecekleri bir sürece hizmet edebilecektir. Bu çalışma kapsamında seçilen altı mit üzerinden kurgulanan altı etkinlikte farklılıkların ortaklıklarına dikkat çekilmiş, ilgi çekici oldukları katılımcılardan gelen dönütlerle ortaya konmuş öğrencilere genel kültür bakımından katkı sağlayacağı düşünülmüş ve en önemlisi de içerdikleri kök değerlerin öğrenciler tarafından fark edilebildiği tespit edilmiştir.

Öneriler:

Öğrencilerin ilgisini çeken mitolojik metinlerin Türkçe ders kitaplarında yer almasının, öğrencilerden gelen dönütlere bakıldığında olumlu karşılanacağı görülmektedir. Çünkü öğrencilerin çeşitli alanlardan aşına oldukları mitolojik kahramanların hikâyelerini okumayı sevdikleri tespit edilmiştir. Okuma zevki kazandırabilmek adına, okura hitap edebilecek metinler seçmek önemli olmaktadır.

Temel değerlerin aktarımı için uygun metinler olarak önerilen mitlerin, sadece düz yazı halinde okutularak değil Web 02 araçlarıyla zenginleştirilerek öğrenciyle buluşturulması hâlinde hedef kitleyi daha fazla etkileyeceğine inanılmaktadır. Akılda kalan ve ilgi çekici görsellerle desteklenen mitler, aynı zamanda çeşitli etkinliklerle desteklenerek öğrencilere sunulabilir.

Kök değer eğitiminin verimli ve çok yönlü olabilmesi adına, farklı kültürlerle ait mitlerin okutulmasının faydalı olacağını görüşüne ek olarak kültürler farklı olsa da ortak değerlerde ne kadar benzer olduğunun farkındalığı yaratılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aça, M. (2018). *Dünya mitolojilerinde toprak simgeçiliği*. Kültür Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 23-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulturder/issue/41118/476395>
- Ağayev, A. F. (2008). *Prof. Miral Seyidov' un Türk mitolojisine katkıları*. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniilah/issue/29097/316698>
- Akbaş Ercan, C. (2020). *Türk dünyası atasözlerinde mitolojik izler*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akbaş, O.. (Aralık, 2008). *Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış*. Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 6, No. 16, 9-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29184/312499>
- Akman, D. M. (2020). *Karşılaştırmalı Türk Ve Yunan mitolojisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). *Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri*. The Journal of Academic Social Science Studies, 42, s. 361-384. <https://jasstudies.com/index.jsp?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=148714198723.%20Yrd.%20Do%C3%A7.%20Dr.%20Vedat%20AKTEPE.pdf&key=27497> (Ocak, 2024)
- Akyol, E. (2023). *Kök değerlerin ortaokul matematik ders kitaplarına yansımaları*. [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Balıkesir Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akyüz, Y. ve Altıparmak, E. (2023). *Antik yunan mitolojisinde ateşin kökeni ve akıl ilişkisi*. Dört Öge, 23, 75-95. <http://dergipark.gov.tr/dortoge>.
- Albasan, I. (2019). *Yunan mitolojisi' ne psikanalitik bir yaklaşım*. Homeros, Cilt: 2, Sayı: 3, S: 95-102. <https://www.ratingacademy.com.tr/ojs/index.php/homeros>.
- Aslan, Z. (2023). *Farklı kültürlerle ait yayımlanmış masalların kök değerler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Van 100. Yıl Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Aşk ve savaşla örülmüş bir efsane: truva efsanesi.* <https://www.muzedenal.com/ask-ve-savasla-orulmus-bir-efsane-truva-efsanesi> (erişim: 25.03.2024) ('Truva' etkinlik metnidir.)
- Ata, A. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin kök değerleri içselleştirme düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. (2011). *Değerler, işlevleri ve ahlak*. Eğitime Bakış Dergisi, 7(19), 39-45. <https://silo.tips/download/deerler-levleri-ve-ahlak>
- Aydın, M.Z. & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aykaç, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(22), 46-73. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6136/82315>
- Babadoğan, C. (2003). *Sorumlu davranış geliştirme stratejileri bağlamında öğrenen sınıf*. Milli Eğitim Dergisi, 157, 121-136. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/babadogan.htm
- Baki Y. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 17(37), 109-146. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/45022/460042>
- Baloğlu, M., ve Balgalmış, E. (2005). *İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin özdeğerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği*. Değerler Eğitimi Dergisi, 3(10), 19-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29191/312545>
- Batur, M. ve Başdoğan, A. (2022). *Yunan mitolojisindeki tanrı pan sembolünün doğa bağlamında resim sanatına yansımaları*. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Cilt 7, Sayı 2. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/69624/1104948>
- Bekki, S. (1996). *Türk mitolojisinde kurban*. https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/salahaddin_bekki_kurban.pdf
- Bilgili, N. (2017). *Türk mitolojisi*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Birkök, M.C. (2019). *Değerler sınıflandırması*. Journal of Human Sciences, 16(2), 493-498. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/5737>
- Bolay, S. H. (2007). *Değerlerimiz ve günlük hayat*. Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi, 1(1), 12-19. https://media.dem.org.tr/dir/dem/dem/yayin/goruntuleme/20181207195235_0.pdf
- Campbell, J. (2017). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. (Çev., Sabri Gürses) İthaki Yayınları. (Orijinal çalışma 1948'de yayımlandı).

- Can, Ş. (2019). *Yunan mitolojisi*. Ötüken Yayınevi.
- Candan, D. G. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 134-161.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21639/232578>
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. Türk Araştırmaları Dergisi, 2 (9), 429-436.
https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=17348
- Çapoğlu, E. ve Okur, A. (2015). Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan değerler. Sakarya University Journal of Education, 5(3), 90-104.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/192374>
- Çelik, A. (2021). Ateşin mitolojik kökeni: Türk Ve Yunan mitolojilerindeki tasarımların karşılaştırılması. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt : 9 Sayı : 27 Sayfa: 304 – 318. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/avasyad/issue/62755/950842>
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2018). Yeni sosyal bilgiler programında 4. ve 5. sınıfta kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin kazanımların içeriğe yansımaları. Değerler Eğitimi Dergisi, 16(36), 7-38.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/41920/432040>
- Çiçek, D. ve Pala, Ş.M. (2023). Lise öğrencilerinin Türk, Roma ve Yunan mitolojisine yönelik bilgi düzeylerinin incelenmesi. International Journal of Progression and Development in Education,, 1(2), 38-56.
<https://avesis.ebyu.edu.tr/yayin/58b6e898-db44-4750-961e-e089e980df11/lise-ogrencilerinin-turk-roma-ve-yunan-mitolojisine-yonelik-bilgi-duzeylerinin-incelenmesi>
- Çiftçi, M. K. (2010). *Eski Mısır dininde tanrı ve öte dünya inancı*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dağ, M. (2024). *Türkçe öğretimi kapsamında değerler eğitimi programı hazırlanması*. [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dağ, Ü. (2021). *Türk ve İskandinav mitolojisinde ağaç sembolizmi*. Millî Folklor 132 s : 63-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor/issue/66376/819200>
- Demirel, G. (2022). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kök değerler*. [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Bartın Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Demirutku, K. (2017). *Değerlerin edinilmesinde ailenin rolü*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Eğitim Programı Kitapçığı.
- Dilek, İ. (2007). *Sibiryâ Türklerinde ateşle ilgili inançlar törenler ve bazı efsaneler*.

- Bilig, S: 43, ss: 33-54. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/71972/>
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2007). *Değerler eğitimi: temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar*. www.researchgate.com
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2014). *Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 75-102. https://www.academia.edu/4045977/T%C3%9CRK%C3%87E_DERS_K%C4%B0_TAPLARINDAK%C4%B0_6_8_MET%C4%B0NLER%C4%B0N_DE%C4%9E_ERLER_BAKIMINDAN_%C4%B0NCELENMES%C4%B0
- Doğanay, A. (2012). *Değerler eğitimi*. Ed.: Cemil Öztürk, Sosyal bilgiler öğretimi (s. 225-256). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dömbekçi, H. A. ve Erişen, M. A. (2022). *Nitel araştırmalarda görüşme tekniği*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C: 22, S: Özel Sayı 2, 141-166. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbd/issue/74726/1227330>
- Duman, H. ve Sağır, T. (2018). *Antik dönem medeniyet ve inançlarında ejderha ve tanrı ilişkileri üzerine bir değerlendirme*. Journal Of Institute Of Economic Development And Social Researches, Sayı: 4/11, s. 522-528. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iksad/issue/51706/671341>
- Erden, C. (2016). *Dünya mitlerinde yılan*. [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erden, M., ve Akman, Y. (1998). *Gelişim, öğrenme, öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Evin, İ. ve Kafadar, O. (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler içerik çözümlemesi*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(3), 293-304. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26127/275213>
- Güleç, Ç. (2022). *Mitolojik öğelerle coğrafya öğretimi*. [Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gündoğdu, K. (2022). *Cumhuriyet dönemi fen öğretim programlarının spranger değer sınıflandırmasına göre incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürseloğlu, E. (2022). *Eski mısır' da güneş kültü*. [Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Halikarnas Balıkcısı (1985). *Merhaba anadolu*. 3. Basım, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Hatipoğlu, T. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında fantastik öge içeren metinlerin varlığı ve işleniş şekli*. [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Sakarya Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Izgar, G. ve Beyhan, Ö. (2015). *Değerler eğitimi programının ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarına etkisi*. Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 13, No. 29, 439-470.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29167/312343>

İnan, Ab. (2000). *Tarihte ve bugün şamanizm: materyaller ve araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Kale, N. (2008). *Nasıl bir değerler eğitimi*. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayın Organı. c. 9. s. 58: 10-17. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442202>

Karagülle Çifçi, M. (2023). *Antik mısır'da tanrı ve ölüm tasavvurları*. Mütetekfir dergisi, Cilt: 10, Sayı: 19, s: 235-255.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mutetekfir/issue/77995/1312472>

Karçar, B. (2024). Türk mitolojisinde yaratılış. <https://www.hiscular.com/post/t%C3%BCrk-mitolojisinde-yarat%C4%B1%C4%B1%C5%9F>

Kart, M. ve Şimşek, H. (2020). *Türk eğitim sisteminde değer arayışı: yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor?* Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 18, No. 40, 9-44. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/814374>

Kasapoğlu, H. (2013). *Okulda değer eğitimi ve hikâyeler*. Milli Eğitim Dergisi, 198, 97-104. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36170/406658>

Kekeve, M. (2023). *Yılanların şahı: şahmeran efsanesi*. <https://tamadres.com/blog/yazi/yilanlarin-sahi-sahmeran-efsanesi> (erişim: 21.03.2014) ('Şahmaran' etkinlik metnidir.)

Keleş, N. (2017). *Kuzey germen-iskandinav ve türk efsanelerinde at motifi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kausbed/issue/80625/1381051>

Kömcü, S. (2023). *İlkokul 4. sınıf türkçe derslerinde kök değerlerin eğitiminde barış manço şarkılarının kullanımı*. [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kuçuradi, İ. (2014). *Eğitimi yeniden düşünmek*. Hacettepe Üniversitesi Erişim: 20.05.2024.

<https://hacettepe.edu.tr/duyuru/rekduy/47KurulusYilDonumu220714.pdf>

Kuçuradi, İ. (2015). *Hürriyet, (Yenal Bilgici), 06.01.2015*. Erişim Tarihi: 20.05.2024. <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/ioanna-kucuradi-dunyamizi-insanoglu-insanlar-ayakta-tutuyor-27885340>

Kurudayıoğlu, M. ve Şahin, S. (2020). *Türkçe dersi öğretim programı'nda yer alan kök değerler açısından rafadan tayfa çizgi filminin incelenmesi*. Journal of History School, 47, 2636-2656. <https://www.researchgate.net/publication/345927525>

Kuşdil, M.E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı*. Türk Psikolojisi Dergisi, 45, 59-76. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/cbe1fb6f-7f14-4fd6-a227-e1762946b44c>

Küçük, S. (2017). *Türk edebiyatında mitoloji arayışları*. Türk Dili ve Edebiyatı/Araştırma, Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der. 2017; (37): 69-90.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61817/924835>

Litvin, R. (2020). *Eski türk mitolojisiinde ölüm teması*. 1. Uluslararası Türkbilim Öğrenci Kurultayı, Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi, Ukrayna. <https://www.academia.edu/49876208>

Mavera TV, (2023). *Modernitenin elinden aile nasıl kurtulur?-prof. dr. dursun ali tökel*.

[Video] Youtube. <https://youtube/qZ1QxiYGS-4?si=LN5SLCqoZ0Vc0j-d>

Mcgowan, T., ve Guzzetti, B. (1991). *Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi* (Çev.: Ahmet Doğanay). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/50131>

MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara.

MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEB.(2019). Türkçe öğretim programı, <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.p>

Mirzaoğlu Sıvacı, F.G. (2005). *Türkülerde mitolojik unsurlar*. Türkbilig, 2005/10: 34-

53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig1/issue/13381/161861>

Müller, W.M. (2020). *Mısır mitolojisi tanrılar, dinler ve kozmik mitler*. (Çev. C.C.

Tarımcıoğlu). Maya Yayınları, s. 181.

Oduncu, E. (2022). *1981-2021 yılları arasında okutulan ortaokul türkçe ders kitaplarındaki metinlerde mitolojik unsurların tespit edilmesi ve incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ögel, B. (2003). *Türk mitolojisi*. Türk Tarih Kurumu.

Öksüz, H. İ. ve Eken, N. T. (2019). *İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi*. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(2), 384-401.

<https://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/44913/543009>

Ömür, H. (2021). *Bilgi uğruna yapılan fedakarlık:*

odin'in gözü. <https://bubisanat.com/posts/bilgi-ugruna-yapilan-fedakarlik-odin-in-gozu-p-br-p-p-odin-iskandinav-mitolojisiinde-bilgelik-ve-savas-tanrisidir-tanrilarin-e> (erişim: 22.03.2014) ('Odin Nasıl Bilge Oldu?' etkinlik metnidir.)

Özfiliz, T. (2017). *Türk mitolojisiinde hayat ağacı sembolizmi*. [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özkan, S. (2018). *Viking mitolojisinin temelleri ve tarihsel kaynakları*. Ortaçağ Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı:1.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oad/issue/41498/456519>

Öztekin S. (2008). *Dinlerde hayat ağacı*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]

YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Parlardedir, Ö. (2018). *Yunan, roma ve türk mitolojisinde tanrılar (benzerlik ve farklılıkları)*. [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Pilav, S. ve Erdoğan, Ş. (2016). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değeri i letimi açısından i ncelenmesi*. Milli Eğitim Dergisi, 45(210), 351-371. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36140/406030>
- Ryan,K.A. ve Bohlin, K.E. (1999). *Buildingcharacter in schools: Practicalwaystobringmoral instructionto life*. Jossey-Bass, San Francisco.
- Saral Çolak, E. (2020). *Kök değerielerin felsefe tarihindeki yeri ve Türkiye’de 2017 yılı sonrasında eğitim pratiğine yansıması*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Saral Çolak, E. (2020). *Kök değerielerin felsefe tarihindeki yeri ve türkiye’de 2017 yılı sonrasında eğitim pratiğine yansıması*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sevencan, F. & Çilingiroğlu, N. (2007). *Sağlık alanındaki araştırmalarda kullanılan niteliksel veri toplama yöntemleri*. Toplum Hekimliği Bülteni, 26(1), 1-6. http://www.thb.hacettepe.edu.tr/arsiv/2007/sayi_1/baslik1.pdf
- Sever, M. (1999). *Türk mitolojisinde kuşlar*. Milli Folklor Dergisi, Sayı: 42, Cilt: 6. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=42&Sayfa=82>
- Seyyar, A. (2010). *Sosyal hizmet terimleri (Ansiklopedik ‘Sosyal Çalışma’ Sözlüğü)*, Sakarya Yayıncılık.
- Simon, S. B. ve Leland, W H., & Kirschenbaum, H. (1972). *Değerielerin açıklanması: öğretmenler ve öğrenciler için pratik stratejiler el kitabı*.
- Sivri, O. (2024). *Yaratıcı endüstrilerde mitoloji ve türk mitolojisinden çağdaş uygulama örnekleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, G. ve Güneş, A. M. (2023). *Öğretmen adaylarının ilkokul türkçe ders kitaplarında yer alan kök değerielerin etkililiğine ilişkin algıları: eksikler ve yeterlilikler bağlamında bir değeriendirme*. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1, 918-931. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/korkutataturkiyat/issue/80695/1357030>
- Şahin, M. (2021). *Değerieler ve değerielerin sınıflandırılması, 3. bölüm değerielerin tanımı ve sınıflandırılması*. Pegem Akademi, Ankara, s. 58.
- Şahin, Ö. (2020). *Türk destanlarındaki devlerin genel özellikleri ve Türk mitolojisi ile ilgileri*. Yenisey Dergisi, Yıl:1 Sayı:1 Aralık, 2020, s.11-24. <https://yeniseydersi.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=0f00692a-d81b-4463-bcfc-feb61b7bb1f3.pdf&key=47694> (Erişim: 2024)

- Şamlıoğlu, İ. E. (2020). *Antik mısır mitolojisinde asep-ra düellosu ve Hz. Musa'nın yılanı dönuşen asası: karşılaştırmalı bir değerdendirme*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 61:1 (2020), 31-57.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/auifd/issue/54668/638741>
- Taşpınar, M. ve Atıcı, B. (2002). *Öğretim model strateji yöntem ve becerileri teknikleri kavramsal boyut*. Eğitim Araştırmaları , 2, 8, s.207-215.
- Temizkan, M. ve Yırtıcı, E. & Ergün, A. (2020). *Türkçe ders kitaplarında sosyal değerdelerin görünümü*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 9(2), 769-794. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/55209/759518>
- Tezcan, M., (2003). *Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi*. The Journal of Turkish Educational Sciences, 1.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26133/275259> (Ocak, 2024)
- Tokmak, G. (2023). *Horus'un gözü: Mısır mitolojisinin en dikkat çeken olayı*. <https://tersdergi.com/horusur-goze-misir-mitolojisinin-en-dikkat-ceken-olayi/> (erişim: 05.04.2024) ('Horus' etkinlik metnidir.)
- Topal, Y. (2019). *Değerler eğitimi ve on kök değerd*. Mavi Atlas, 7(1)/2019: 245-254.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumusmaviatlas/issue/44950/543521>
- Turak, Ö. (2018). *Roma pantheonu: eski Yunan tanrıları nasıl Romalı oldu?*. Amisos, 3/5, 481-492. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amisos/issue/41813/504680>
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2021). *Türk dil kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Uncu, E. (2013). *Mezopotamya, Anadolu ve Mısır medeniyetlerinde güneş kültü*. History Studies, Sayı: 5/1, s: 349-366.
<https://www.historystudies.net/dergi/tar2015122c433.pdf>
- Uzun, B. (2024). *Değerler eğitimi yaklaşımlarının değerdler eğitiminde rolü olan paydaşlar bağlamında incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yarbel, D. (2022). 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin on kök değerdere göre incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yaşar, Ş. ve Kasa, B., Gürdoğan Bayır, Ö. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerdlerin ulusal ve evrensel olarak sınıflandırılması*. Turkish Studies, 10/3, s. 581-600. <https://www.researchgate.net/publication/27524>
- Yaşaroğlu, C. (2013). *Türkiye'deki "hayat bilgisi" ile singapur'daki "vatandaşlık ve ahlak eğitimi" derslerinin değerdler eğitimi bağlamında karşılaştırılması*. Turkish Studies, Volume 8/8, p. 1453-1461.
<https://www.researchgate.net/publication/272874789>
- Yazıcı, K. (2006). *Değerler eğitime genel bir bakış*. Türklük Bilimi Araştırmaları. 19,

499-522. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16960/177116>

Yazıcıoğlu, S. (2022) *Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yeşilyurt, E. (2019). *Değerler eğitime uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: bir derleme çalışması*. EKEV Akademi Dergisi, 77, 121-146. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71512/1150392>

Yıldırım, S. G. ve Demirel, M. (2019). *Türk tarihinde değerler ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme*. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi 2019, Cilt 5, Sayı 1, 92-99. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuat/issue/44939/559445>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, S. G. ve Demirel, M. (2019). *Türk tarihinde değerler ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme*. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 5(1), 94. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuat/issue/44939/559445>

Yıldız, S. ve Korkmaz Lokman, V. (2022). *Mısır mitolojisinde tanrılardan tıbbı yansıyanlar*. Hekim Dergisi - Lokman Hekim Journal 2022;12(3): 438-449. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mutftd/issue/72580/1113921>

Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 8(19), 207-223. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29181/312483>

Yiğittir, S. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi*. Dicle Üniversitesi ZiyaGökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19 (2012) 1-1. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47945/606592>

EKLER

KAYRA HAN

Şekil 5: Kayra Han

Kayra Han, tanrılarının en büyüğü kabul edilmektedir çünkü diğer tanrıları da yaratan odur. Göğün 17. Katı onun yeridir. Yeryüzünü yarattıktan sonra diktığı ve yeri-göğü birleştiren kayın ağacı ‘hayat ağacı’ olarak bilinen mitolojik figürdür. İnsanlığın dokuz atası olarak bilinen dokuz boy bu ağacın dallarından türemiştir. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

ÜLGEN

Şekil 6: Ülgen

Ülgen, Kayra Han’ ın oğullarından biridir. Kardeşlerinin arasında önde gelen odur. Göğün 16. katında Altın Dağ’ da altın kapısı olan bir sarayda yaşamaktadır ve oradan iklimi, verimliliği, doğurganlığı o yönetmektedir. İnsanlara gönderdiği iki taşla ateş yakmayı öğreten de odur. Silahları yıldırım ve şimşektir. Kelke adı verilen bir öküz binmektedir. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

MERGEN

Mergen, akıl tanrısıdır. O her şeyi bilen, bilgelik sahibi, bilim ve felsefenin temsilcisidir. Attığı ok bilgeliği sayesinde daima hedefe ulaşmaktadır. Pergen Han olarak da bilinir.

KIZAGAN

Şekil 8: Kızagan

Savaş tanrısı olarak bilinen Kızagan, göğün 9. Katında, Mars gezegeninin konumlandırıldığı yerde oturmaktadır. Mars gezegeni silahlar ve madenlerden bakır ile ilişkilendirilmiştir. Mars' ın kırmızı rengi de Türkleri etkileyen noktalardan biri olup savaş tanrısı Kızagan' ı temsil eden renk de kırmızı olmuştur. Zorlu savaşlarda düşmanı yenmekte bu koruyucu ruhun yardımı olacağına inanılmaktadır. (<https://turk-mitolojisi.blogspot.com/2010/08/kizagan-tanri.html>)

ERLİK HAN

Şekil 9: Erlik Han

Kötülüğü simgeleyen bir tanrı olup yeraltında yeşil demirden bir sarayda yaşamaktadır. Emrinde dokuz semerli boğası vardır. Güçlü, kara gözlü, çatal sakallı, ağaç köklerine benzeyen boynuzlu, kıvrıkcık saçlı bir görünümü vardır. İnsan kafatasından bir kadehi, kara yılanan kamçısı, gümüşten tahtı ve yassı demirden kalkanı olduğu rivayet edilmektedir. Onu temsil eden renk siyahtır.

UMAY

Şekil 10: Umay

Doğum ve bereketin sembolüdür. Yaşam tanrıçası olarak bilinir. Kuş kılığına girip uçabilmekte ve yeryüzüne bereket dağıtmaktadır. Pembe bir bulut üzerinde beyaz saçlı, zarin biri olarak resmedildiği olmuştur. Çocukları koruduğuna ve iyileştirdiğine inanılır fakat bunu yapmadığı evlerde Kara Umay olarak adlandırılır. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

YAYIK HAN

Şekil 11: Yayık Han

Irmak tanrısıdır. 17 ırmağın buluştuğu yerde yaşamakta ve rüzgara, suya, ırmaklara hükmetmektedir. Göğün üçüncü katında oturduğuna inanılmaktadır. Su yılanı ve su ejderi kılığına girebilmektedir. Şimşekten bir kamçısı bulunur. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

SUYLA

Şekil 12: Suyla

Suyla, yazgı tanrısıdır. Güneş ve Ay' ın ışığı ile suyun birleşmesinden oluşmuştur. İnsanları korur, denetler ve gözlemlerini Ülgen' e bildirir. Ülgen' in önemli yardımcılarında biridir. At gözlü, kartal gagalı, eşek kulaklı ve yılan saçlı olarak tasvir edilmektedir. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

AYZIT

Şekil 13: Ayzıt

Türk ve Altay mitolojilerinde güzellik tanrıçası olarak bilinmektedir. Aşkın, güzelliğin simgesi olup kuğu ile temsil edilmektedir. İnaniş'a göre kuğular biçim değiştirmiş güzel kızlardır. Beyaz turna kuşu da Ayzıt'ın simgelerinden biridir. Ay ile ilişkilendirilmiştir ve aşk bugün de “Aşk ateşi gözlerimi kör etti” gibi ifadelerle ışık ile bağdaştırılmaktadır. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

KUBAİ

Şekil 14: Kubai

Türk mitolojisinde savaş tanrısıdır. Ona dua edildiğinde savaşçıların güçlü olacağına ve savaşın kazanılacağına inanılmaktadır. Hayvanların çoğalması ve bolluğun onun sayesinde olduğu söylenmektedir.

OD ANA

Şekil 15: Od Ana

Od Ana, ateş tanrıçasıdır. Genellikle kırmızılar içinde resmedilir. Ocak tanrıçası olarak da isimlendirilebilmekte olup ruhu dişi kabul edilmektedir. İnaniş'a göre yer yüzünde ateşi ilk yakan Ülgen' in üç kız olmuştu, bu sebeple ateş de dişillikle ilişkilendirilmiştir.

(<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

GEYİK TANRIÇA

Şekil 16: Geyik Tanrıça

Deniz tanrıçası olarak da bilinmekte olup adından da anlaşılacağı üzere geyik figürüyle birlikte anılmaktadır. Türklerin kurttan türediği efsanelerinden dolayı kurdun kutsal kabul edilmesinin yanında benzer şekilde dişi geyik de bu efsanelerde önemli bir rol oynamaktadır. (<https://theicedream.blogspot.com/2012/03/turk-mitolojisinde-tanr-tanrca-ve.html>)

ÖTÜGEN

Şekil 17: Ötügen

Ötügen Ana, yer tanrıçasıdır. Kelime anlamının 'döl yatağı' olduğu söylenmektedir. Aynı toprak gibi kadının da üretme, çoğalma özelliklerini bünyesinde barındırması özellikleri yer tanrıçasının dişil kabul edilmesinde etkili olmuştur. Bu durumun birçok mitolojide geçerli olduğunu söylemek mümkündür. (<https://onedio.com/haber/turk-mitolojisinde-figurler-ana-tanrilar-yardimci-tanrilar-ve-yaratiklar-497473>)

GÖK HAN

Şekil 18: Gök Han

Büyük ve yırtıcı bir kuş olarak tasvir edilen Gök Han, Oğuz' un oğullarından biridir. Türk yurdunun sınırsızlığını, büyüklüğünü temsil etmektedir. Gökyüzünün kağanı olarak anılmaktadır.

DAĞ HAN

Şekil 19: Dağ Han

Dağ Han adından da anlaşıldığı üzere dağların tanrısı kabul edilmektedir. Dağ kültü Türk mitolojisinde gücün, sağlamlığın, sürekliliğin temsili olması sebebiyle önemli bir unsurdur. Dağ Han ise özellikle dağlarda yaşayan varlıkları koruyan ve özellikle at ve sığır sürülerine göz kulak olan bir tanrı olarak karşımıza çıkmaktadır.

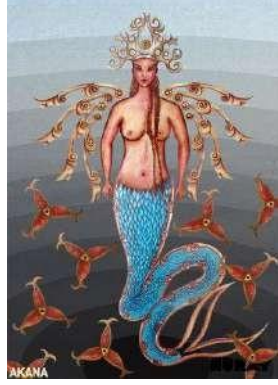
DENİZ HAN

Şekil 20: Deniz Han

Deniz Han, denizlerin hâkimidir. Oğuz Kağan' ın oğludur. Çakır kuşu ile temsil edilmektedir.

AK ANA

Şekil 21: Ak Ana

Ak Ana, denizlerin tanrıçası olarak bilinmektedir. Henüz hiçbir şey yaratılmamışken tanrı Ülgen' e görünmüş, ona yaratma ilhamı vermiş ve suya dalıp kaybolmuştur. Hayatın başlangıcına dair ne varsa hepsine ruh verdiği ve yaşam döngüsünü başlattığına inanılmaktadır. (<https://onedio.com/haber/turk-mitolojisinde-figurler-ana-tanrilar-yardimci-tanrilar-ve-yaratiklar-497473>)

KARTAL ANA

Şekil 22: Kartal Ana

Kartal figürü Türk mitolojisinde önemli bir motif olmuştur. Yakut Türkleri, Şamanların yeryüzüne bir dişi kartal aracılığıyla geldiklerine inanmaktadır. Aynı zamanda Kartal güneşin de sembolü olduğundan 'güneş kuşu' olarak da anılmaktadır

YUNAN MİTOLOJİSİ

ZEUS

Şekil 23: Zeus

Zeus, Yunan mitolojisinde tanrıların tanrısıdır. Olimpos' taki tanrılar aleminin baş karakteri odur. Babası Kronos' u yenerek hükümdarlığın sahibi olmuştur. Kartal ve yıldırım onun simgeleridir. Eşi Hera dışında birçok ilişkisinden tanrı ve yarı tanrı çocukları olmuştur. Apollon, Artemis, Hermes, Persephone, Dionysos, Perseus, Minos, Mousalar ve Herakles mitolojide önemli yeri olan bazı çocuklarıdır.

HERA

Şekil 24: Hera

Hera, baştanrı Zeus' un hem karısı hem de kız kardeşidir. Sembolleri tavuş kuşu, nar ve taçtır. Evlilik, bereket ve aileyi simgeler. Zeus' un tercihleri sebebiyle sadık bir evlilikleri olmadığından Hera sürekli mutsuz ve Zeus' un sevgililerinden ve doğan çocuklarından öç almaya çalıştığı hikayelerle karşımıza çıkmaktadır. Çok güçlü bir tanrıçadır.

ATHENA

Şekil 25: Athena

Annesinin ona hediye ettiği kalkanı ile resmedilen Athena, savaşçı ve koruyucu bir tanrıça olarak bilinmektedir. Annesi Metis, akıl ve bilgelik tanrıçası olarak bilinmektedir ve Zeus ile olan birlikteliğinden Athena (Zeus' un başından) doğmuştur. Medusa' yı lanetleyen tanrıça o olduğu için onu simgeleyen şeylerden biri Medus' nın kesik başı, kalkan ve baykuştur.

POSEİDON

Şekil 26: Poseidon

Zeus' un kardeşlerin biri olan Poseidon denizlerin tanrısıdır. Poseidon'un sembolleri üç çatalı asa, deniz ve attır. Medusa ile olan aşkı ve hazin sonu ünlü bir mittir. Athena ile olan yarışmada kaybetmesinin üzerine, Athena da ona bilenmiş ve Poseidon' un aşık olduğu güzeller güzeli Medusa' yı önce canavara çevirip sonrasında da başını gövdesinden ayırtmıştır. Medusa ile Poseidon aşkından kanatlı at Pegasus dünyaya gelmiştir.

APOLLON

Şekil 27: Apollon

Apollon, güneşin ve ışığın tanrısıdır. Onun temsil ettiği şeyler sanat, özellikle müziktir. Yay ve lir onun simgeleridir. Bilicilik ile ilgili konularda adı geçmektedir. Didim Apollon Tapınağı antik çağın iki önemli bilicilik merkezlerinden biridir.

ARTEMİS

Şekil 28: Artemis

Apollon' un ikiz kardeşidir. Ay ve av tanrıçası olarak bilinmektedir. En bilinen sembolleri geyik ve yay olup toprağı ve bereketi de simgelemektedir.

HERMES

Şekil 29: Hermes

Hermes, Zeus' un habercisidir. Kanatlı sandaletler ve kaplumbağa onun sembollerinden olup tanrıların en hızlısı kabul edilmektedir. Çoğunlukla kerykaion adındaki asasıyla resmedilmektedir.

ARES

Şekil 30: Ares

Savaş tanrısı Ares, Zeus ve Hera' nın oğludur. Mızrak ve miğfer ile resmedilir. Afrodite ile yaşadıkları yasak aşk, Hephaistos tarafından ortaya çıkarılmıştır.

HEPHAİSTOS

Şekil 31: Hephaistos

Zeus ve Hera’ nın oğullarından Hephaitos, topal ve çirkin bir tanrı olarak hor görülmüş olsa da zanaat konusundaki ustalığı ve muhteşem işçiliklerle ortaya çıkardığı silah ve zırhlarla saygı gören biri olarak mitlerde karşımıza çıkmaktadır. Sembolleri yanardağ ve çekiçtir. Afrodit’ in kocasıdır.

DEMETER

Şekil 32: Demeter

Hasat ve bereket tanrıçası olarak bilinen Demeter, insanlara buğdayı ekip biçmeyi öğreten tanrıçadır. Zeus’ un kız kardeşi olup aynı zamanda beraberliklerinden doğan çocukları ise Persephone’ dir. Demeter ile ilgili bilinen en meşhur mitler, kızının Hades tarafından yer altına kaçırılması ve onunla evlenmesi sonrasında gelişen hikayelerle ilgilidir. Sembolü buğday başağıdır.

HESTİA

Şekil 33: Hestia

Ateş ve ocak tanrıçası olarak bilinmektedir. Aileyle evle ilişkilendirilmektedir. En erdemli ve kibar tanrıça olarak bilinmesinin yanında aileyi temsil etmesine rağmen hiç evlenmemiş ve Olimpos' un kaosundan uzak bir yaşam tercih ettiğine inanılmaktadır.

APRODİTHE

Şekil 34: Aprodithe

Aprodithe, güzelliği ile ünlü bir tanrıçadır. Aşkı sembolize eden Aprodithe, ne yazık ki aşık olmadığı Hephaistos ile evlenmiş ve onu başta Ares olmak üzere başka tanrılarla da aldatmıştır.

HADES

Şekil 35: Hades

Hades yeraltı tanrısıdır. Persephone' yi kaçııp onunla evlenmiştir. Acımasız ama sözünün eri bir tanrı olarak bilinmektedir. Yeraltındaki tüm zenginliklerin sahibidir. Başında onu görünmez yapan miğferi ve iki uçlu asasıyla resmedilmektedir.

(<https://listelist.com/yunan-mitolojisi-tanrilari-tanricalari-isimleri/>)

DİONYSOS

Şekil 36: Dionysos

Şarap ve eğlence tanrısı olarak bilinmektedir. Barış ve medeniyetin destekçisi olarak görülmektedir. Zeus ve bir ölümlü olan annesi Semele' nin oğludur.

(<https://listelist.com/yunan-mitolojisi-tanrilari-tanricalari-isimleri/>)

İSKANDİNAV MITOLOJİSİ

ODİN

Şekil 37: Odin

Odin, İskandinav mitolojisinin baştanrısıdır. En bilge o kabul edilmektedir. Dünyanın sonsuz bilgisine sahip olabilmek için tek gözünü feda etmiş ve günlerce ünlü hayat ağacında asılı durmuştur. Hedefi daima bulan mızrağı, dokuzuncu gecede sekiz yüzük doğuran altın yüzüğü, sekiz ayaklı atı özel eşyalarıdır. Ona daima eşlik eden Huginn (düşünce) ve Muninn (hafıza) adında iki kuzgunu, Fregi ve Geri adında iki kurdu vardır. (<https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari>)

THOR

Şekil 38: Thor

Aesir tanrılarının en güçlüsüdür. Odin ve tanrıça Jord' un oğludur. Bumerang gibi ona geri dönen çekici, gücünü arttıran sihirli kemeri, iki sihirli keçinin çektiği bir

savaş arabası bulunmaktadır. Sarı saçları arpa ve buğdayın sembolü olup İzlanda’ ya yerleşen insanların onun sayesinde toprağı işlemeyi öğrendiğı kabul edilmektedir. ([https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard- tanrilari](https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari))

LOKİ

Şekil 39: Loki

Kurnazlığıyla bilinen Loki, sürekli kötülük yapan, kandıran, dengesiz davranan bir tanrıdır. Hodr’ ı kandırıp masumiyet tanrısı Baldur’ un öldürülmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda oğlu kurban edilmiş ve Loki onun bağırsaklarıyla bağlanmış, üzerine de ona zehir damlatacak bir yılan konmuştur. Sonsuza kadar sürecek bu işkencede karısı elindeki kovayla bekleyerek zehrin ona gelmesini engellemiş ve bu kıyamet gününe kadar sürmüştür. ([https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard- tanrilari](https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari))

FRİGG

Şekil 40: Frigg

Evliliğin, doğumun, bilgeliğin, dokumanın ve ev-aile ile ilgili konuların tanrıçası olan Frigg, Aesir' in en güzeli ve Odin' in sevgili karısıdır. Oğlu Baldur' un Hodr tarafından öldürülmesi hikayesi en bilenen mitlerindendir. Çünkü masumiyetin temsili olan oğlunun ölmemesi için çok uğraşmış fakat başarılı olamamıştır. (<https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari>)

BALDUR

Şekil 41: Baldur

Tanruların en yakışıklısı olarak bilinen Baldur, masumiyet ve iyilik timsalidir. Bu güzel tanrının öldürölmesi en önemli mitlerden olup tüm tanruları yasa boğmuş ve kıyametin habercisi olarak görölmüşdür. Kör kardeşı Hodr tarafından Loki' nin aldatmasıyla öldürölmüşdür. Bu olay Loki' nin de sonunu getirmiştir. (<https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari>)

HEİMDALLR

Şekil 42: Heimdallr

Heimdallr' ın görevi kıyamet günü geldiğinde borusunu öttürerek tanrılara devlerin geldiğini haber vermektir. O, Asgard ve Midgard arasındaki gökkuşağı köprüsünün bekçisidir. Kulaklarının çok hassas olduğu bilinmektedir. Kıyamet günü Loki ile tutuştukları savaşta kimse galip gelmemiş ve ikisi de denizin dibinde kaybolmuştur. (<https://www.mountainandroads.com/post/iskandinav-mitolojisine-giris-ve-asgard-tanrilari>)

TYR

Şekil 43: Tyr

Zaferin ve adaletin tanrısıdır. Çok cesur bir tanrı olmasıyla bilinen Tyr, savaşçılığı ile de ünlüdür. (<https://www.sabah.com.tr/egitim/iskandinav-mitolojisi-tanrilari-tanricalari-ve-hikayeleri-iskandinav-mitolojisi-tanrilarinin-isimleri-ve-ozellikleri-e1-5979570>)

NJORD

Şekil 44: Njord

Deniz tanrısıdır. Denizcilerin yardımcısı olarak görülmekte, gemiler için elverişli rüzgarlar estirdiğine inanılmaktadır.

FREJA

Şekil 45: Freja

Bereket tanrıçası Freja, deniz tanrısı Njord' un kızıdır. Sevgiyi, güzelliği, doğurganlığı temsil etmektedir.

FREYR

Şekil 46: Freyr

Deniz tanrısı Njord' un oğlu olan Freyr, kız kardeşi Freja dahil birçok tanrıçanın da sevgilisidir. Hasat, verimlilik, bereket, yağmur, güneş gibi sembollerle anılmaktadır.

HODR

Hodr, kör tanrı olarak bilinmektedir. Loki' nin onu kandırması sonucu ökse otuna bulanmış oku kardeşi Baldur' a atmış ve Baldur' un tek dayanıksız olduğu zehirle vurulması sonucu ölümüne sebep olmuştur. Bu olay üzerine Vali tarafından öldürülmüştür. (<https://www.sanatperver.com/iskandinav-mitolojisi-tanrilari-ve-yaratilis-hikayeleri/>)

HERMOD

Hermod, Asgard' ın en hızlısı ve tanrıların elçisi olup Odin' in de oğludur.

VİDAR

Thor' dan sonra Aesir' in en güçlüsü kabul edilmektedir. Güçlü bir tanrı olarak ünlenmesine rağmen agresif ve hırslı olmaktan çok uzakta, huzurlu bir tanrıdır. Sessizce büyük salonda oturup ayakkabılar yaratmaktadır. (<https://www.sanatperver.com/iskandinav-mitolojisi-tanrilari-ve-yaratilis-hikayeleri/>)

BRAGİ

Bragi, müzik ve şiir tanrısıdır. Odin ve Frigg' in oğlu olup tanrıça İdunn ile evlenmiştir. (<https://www.sanatperver.com/iskandinav-mitolojisi-tanrilari-ve-yaratilis-hikayeleri/>)

İDUNN

Sonsuz gençliğin tanrıçası İdunn, elindeki elmalarla diğer tanrıların da genç kalmalarını sağlamaktadır. (<https://www.sanatperver.com/iskandinav-mitolojisi-tanrilari-ve-yaratilis-hikayeleri/>)

HEL

Ölüler diyarını yöneten bu tanrıçanın anne ve babası Loki ve Angrboda' dır.

ULLR

Kış tanrıçası Sif' in oğlu olan Ullr, Thor' un da üvey oğludur. Avcılık ve kış tanrısıdır. Kalkanını kullanma şeklinden dolayı modern zamanların kayak tanrısı olarak da anılmaktadır.

MISIR MİTOLOJİSİ

AMON RA

Şekil 47: Amon Ra

Mısır mitolojisinin baştanrısı Amon Ra, genellikle başında iki dikey tüy ile resmedilmektedir. Güneş, koç ve kaz onun sembolleridir. Başta sadece Ra adıyla biliniyorken sonrasında gizli anlamına gelen Amon da başına eklenmiştir. Bazı inanışlara göre Mısır' ın tek tanrısı Amon Ra olup diğer tanrı ve tanrıçalar onun parçalarıdır. (<https://listelist.com/misir-tanrilari/>) (<https://10layn.com/antik-misirin-en-bilinen-10-tanri-ve-tanricasi/>)

MUT

Şekil 48: Mut

Mut, Antik Mısır’ da ‘anne’ anlamına gelen bir sözcüktür. Sembolü akbabadır. Bunun yanında kedi, kobra, dişi aslan v inek şeklinde tasvirleri görülmektedir. Tanrı Amon’ un eşi olarak önem kazanmıştır. Mısır krallarının taktığı çifte taç ile resmedilmektedir.

OSİRİS

Şekil 49: Osiris

Ölümden sonraki hayatı temsil eden Osiris, yeryüzü tanrısı Zeb ve gökyüzü tanrıçası Nut’ un oğludur. Genellikle koç boynuzlu tacıyla, yeşil ten rengiyle ve vücudunu saran bandajlarla tasvir edilmiştir. Bu da ölümden sonraki yaşama göndermedir. Osiris kendi kardeşi Seth tarafından parçalanarak öldürülmüş fakat eşi Isis ve kardeşi Nephthys tarafından tekrar bir araya getirilerek yeraltı dünyasının tanrısı olmuştur.

ISIS

Şekil 50: Isis

Mısır'daki geleneksel değerlerin vücut bulmuş hali olarak betimlenmekte olan Isis, eşi Osiris' i hayata yeniden döndürdükten sonra oğulları Horus' u büyötmüştür. Başı üzerinde taht sembolü bulunmaktadır. Bu sembol aynı zamanda ilahi gücün de temsilidir.

ANUBİS

Şekil 51: Anubis

Anubis, Osiris' ten önceki yeraltı tanrısıdır. Ra ve Nephthys' in çocuğudur ve öteki dünyada yol gösteren, ölüleri mumyalayarak koruyan tanrı olarak bilinmektedir. Aynı zamanda ölülerin yargıcı olup elindeki tüyü ve ölünün kalbini terazide tartarak kişinin içindeki iyilik ve kötülüğü ortaya çıkardığı ve ölümden sonraki hayatın buna göre şekillendiğı kabul edilmektedir. Anubis, erkek bedeni üzerinde bir çakal başıyla tasvir edilmektedir.

HORUS

Şekil 52: Horus

Babası Osiris' in intikamını alarak Mısır' a hükmeden Horus' un mitolojide önemli bir yeri vardır. Şahin başlı bir erkek vücuduyla tasvir edilen Horus, savaş, koruma ve ışık tanrısıdır. Seth ile olan çatışmasında tek gözünü kaybetmiş fakat Thoth' un gözünü iyileştirmesi üzerine 'Horus' un her şeyi gören gözü' ön plana çıkmıştır.

THOTH

Şekil 53:Thoth

Thoth, hakem tanrıdır. Kendi kendini yarattığına inanılmaktadır. Mısır tanrıları arasında en bilge onun olduğuna inanılır ve bilim, felsefe ve sihrin yazarı kabul edilmektedir. Ma'at ile birlikte yaptıkları hesaplamalarla evreni koruduklarına inanılmaktadır.

HATHOR

Şekil 54: Hathor

Hathor, m z k ve dans tanrıçası olarak bilinmesinin yanında anneliği, aşkı, doğurganlığı da temsil etmektedir. Sevecen, nazik biri olarak tanımlanmakta ve ölenleri sonraki hayata kabul etme görevinde yer almaktadır.

SEKHMET

Şekil 55: Sekhmet

Güçlü ve savaşçı karakteriyle bilinen Sekhmet’ in savaş zamanında firavunları koruduğuna, onlara liderlik ettiğine inanılmaktadır. Güneş diski, kobra ve dişi aslan motifleriyle sembolize edilmektedir.

PTAH

Şekil 56: Ptah

Evrende var olan her şeyin onun tarafından yaratıldığına inanılmaktadır. Demir, zanaat, el işçiliği ve sanat ile ilişkilendirilmiştir.

APEP

Şekil 57: Apep

Nil Nehri’ nde yaşayan dev bir yılan olduğuna inanılan Apep, karanlığı ve kaosu simgeleyen bir yaratık olarak mitolojide yerini almaktadır

